નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

અઙ્ગુત્તરનિકાયે

પઞ્ચકનિપાત-અટ્ઠકથા

૧. પઠમપણ્ણાસકં

૧. સેખબલવગ્ગો

૧. સંખિત્તસુત્તવણ્ણના

૧. પઞ્ચકનિપાતસ્સ પઠમે સત્તન્નં સેખાનં બલાનીતિ **સેખબલાનિ**. સદ્ધાબલાદીસુ અસ્સદ્ધિયે ન કમ્પતીતિ **સદ્ધાબલં**. અહિરિકે ન કમ્પતીતિ **હિરીબલં**. અનોત્તપ્પે ન કમ્પતીતિ **ઓત્તપ્પબલં**. કોસજ્જે ન કમ્પતીતિ **વીરિયબલં**. અવિજ્જાય ન કમ્પતીતિ **પઞ્ઞાબલં**. **તસ્મા**તિ યસ્મા ઇમાનિ સત્તન્નં સેખાનં બલાનિ, તસ્મા.

૨. વિત્થતસુત્તવણ્ણના

૨. દુતિયે **કાયદુચ્ચરિતેના**તિઆદીસુ ઉપયોગત્થે કરણવચનં, હિરીયિતબ્બાનિ કાયદુચ્ચરિતાદીનિ હિરીયતિ જિગુચ્છતીતિ અત્થો. ઓત્તપ્પનિદ્દેસે હેત્વત્થે કરણવચનં, કાયદુચ્ચરિતાદીહિ ઓત્તપ્પસ્સ હેતુભૂતેહિ ઓત્તપ્પતિ ભાયતીતિ અત્થો.

આરદ્ધવીરિયોતિ પગ્ગહિતવીરિયો અનોસક્કિતમાનસો. **પહાનાયા**તિ પહાનત્થાય. **ઉપસમ્પદાયા**તિ પટિલાભત્થાય. **થામવા**તિ વીરિયથામેન સમન્નાગતો. **દળ્હપરક્કમો**તિ થિરપરક્કમો. **અનિક્ખિત્તધુરો કુસલેસુ ધમ્મેસૂ**તિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ અનોરોપિતધુરો અનોસક્કિતવીરિયો.

ઉદયત્થગામિનિયાતિ પઞ્ચન્નં ખન્ધાનં ઉદયવયગામિનિયા ઉદયઞ્ચ વયઞ્ચ પટિવિજ્ઝિતું સમત્થાય. **પઞ્ઞાય સમન્નાગતો**તિ વિપસ્સનાપઞ્ઞાય ચેવ મગ્ગપઞ્ઞાય ચ સમઙ્ગિભૂતો. **અરિયાયા**તિ વિક્ખમ્ભનવસેન ચ સમુચ્છેદવસેન ચ કિલેસેહિ આરકા ઠિતાય પરિસુદ્ધાય. **નિબ્બેધિકાયા**તિ સા ચ અભિનિવિજ્ઝનતો નિબ્બેધિકાતિ વુચ્ચતિ, તાય સમન્નાગતોતિ અત્થો. તત્થ મગ્ગપઞ્ઞા સમુચ્છેદવસેન અનિબ્બિદ્ધપુબ્બં અપ્પદાલિતપુબ્બં લોભક્ખન્ધં દોસક્ખન્ધં મોહક્ખન્ધં નિબ્બિજ્ઝતિ પદાલેતીતિ નિબ્બેધિકા, વિપસ્સનાપઞ્ઞા તદઙ્ગવસેન નિબ્બેધિકા, મગ્ગપઞ્ઞાય પટિલાભસંવત્તનતો તબ્બિપસ્સના નિબ્બેધિકાતિ વત્તું વટ્ટતિ. **સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા**તિ ઇધાપિ મગ્ગપઞ્ઞા સમ્મા હેતુના નયેન વટ્ટદુક્ખઞ્ચ કિલેસદુક્ખઞ્ચ ખેપયમાના ગચ્છતીતિ સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિની નામ, વિપસ્સનાપઞ્ઞા તદઙ્ગવસેન વટ્ટદુક્ખઞ્ચ કિલેસદુક્ખઞ્ચ ખેપયમાના ગચ્છતીતિ દુક્ખક્ખયગામિની. દુક્ખક્ખયગામિનિયા વા મગ્ગપઞ્ઞાય પટિલાભાય સંવત્તનતોપેસા દુક્ખક્ખયગામિનીતિ વેદિતબ્બા. ઇતિ ઇમસ્મિં સુત્તે પઞ્ચ બલાનિ મિસ્સકાનેવ કથિતાનિ, તથા પઞ્ચમે.

૬. સમાપત્તિસુત્તવણ્ણના

૬. છટ્ઠે **અકુસલસ્સ સમાપત્તી**તિ અકુસલધમ્મસ્સ સમાપજ્જના, તેન સદ્ધિં સમઙ્ગિભાવોતિ અત્થો. **પરિયુટ્ઠાય તિટ્ઠતી**તિ પરિયોનન્ધિત્વા તિટ્ઠતિ.

૭. કામસુત્તવણ્ણના

૭. સત્તમે **કામેસુ લળિતા**તિ વત્થુકામકિલેસકામેસુ લળિતા અભિરતા. **અસિતબ્યાભઙ્ગિન્તિ** તિણલાયનઅસિતઞ્ચેવ તિણવહનકાજઞ્ચ. **કુલપુત્તો**તિ આચારકુલપુત્તો. **ઓહાયા**તિ પહાય. **અલં વચનાયા**તિ યુત્તં વચનાય. **લબ્ભા**તિ સુલભા સક્કા લભિતું. **હીના કામા**તિ પઞ્ચન્નં નીચકુલાનં કામા. **મજ્ઝિમા કામા**તિ મજ્ઝિમસત્તાનં કામા. **પણીતા કામા**તિ રાજરાજમહામત્તાનં કામા. **કામાત્વેવ સઙ્ખં ગચ્છન્તી**તિ કામનવસેન કામેતબ્બવસેન ચ કામાઇચ્ચેવ સઙ્ખં ગચ્છન્તિ. **વુદ્ધો હોતી**તિ મહલ્લકો હોતિ. **અલંપઞ્ઞો**તિ યુત્તપઞ્ઞો. **અત્તગુત્તો**તિ અત્તનાવ ગુત્તો રક્ખિતો, અત્તાનં વા ગોપેતું રક્ખિતું સમત્થો. **નાલં પમાદાયા**તિ ન યુત્તો પમજ્જિતું. **સદ્ધાય અકતં હોતી**તિ યં સદ્ધાય કુસલેસુ ધમ્મેસુ કાતું યુત્તં, તં ન કતં હોતિ. સેસપદેસુપિ એસેવ નયો. **અનપેક્ખો દાનાહં, ભિક્ખવે, તસ્મિં ભિક્ખુસ્મિં હોમી**તિ એવં સદ્ધાદીહિ કાતબ્બં કત્વાવ સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠિતે તસ્મિં પુગ્ગલે અનપેક્ખો હોમીતિ દસ્સેતિ. ઇમસ્મિં સુત્તે સોતાપત્તિમગ્ગો કથિતો.

૮. ચવનસુત્તવણ્ણના

૮. અટ્ઠમે **સદ્ધમ્મે**તિ સાસનસદ્ધમ્મે. **અસ્સદ્ધો**તિ ઓકપ્પનસદ્ધાય ચ પક્ખન્દનસદ્ધાય ચાતિ દ્વીહિપિ સદ્ધાહિ વિરહિતો. **ચવતિ નપ્પતિટ્ઠાતી**તિ ઇમસ્મિં સાસને ગુણેહિ ચવતિ, પતિટ્ઠાતું ન સક્કોતિ. ઇતિ ઇમસ્મિં સુત્તે અપ્પતિટ્ઠાનઞ્ચ પતિટ્ઠાનઞ્ચ કથિતં.

૯. પઠમઅગારવસુત્તવણ્ણના

૯. નવમે નાસ્સ ગારવોતિ **અગારવો**. નાસ્સ પતિસ્સોતિ **અપ્પતિસ્સો**, અજેટ્ઠકો અનીચવુત્તિ. સેસમેત્થ પુરિમસદિસમેવ.

૧૦. દુતિયઅગારવસુત્તવણ્ણના

૧૦. દસમે **અભબ્બો**તિ અભાજનં. **વુદ્ધિન્તિ** વડ્ઢિં. **વિરૂળ્હિન્તિ** વિરૂળ્હમૂલતાય નિચ્ચલભાવં. **વેપુલ્લન્તિ** મહન્તભાવં. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

સેખબલવગ્ગો પઠમો.

૨. બલવગ્ગો

૧. અનનુસ્સુતસુત્તવણ્ણના

૧૧. દુતિયસ્સ પઠમે **પુબ્બાહં, ભિક્ખવે, અનનુસ્સુતેસુ ધમ્મેસૂ**તિ અહં, ભિક્ખવે, પુબ્બે અનનુસ્સુતેસુ ચતૂસુ સચ્ચધમ્મેસુ. **અભિઞ્ઞાવોસાનપારમિપ્પત્તો પટિજાનામી**તિ ચતૂસુ સચ્ચેસુ ચતૂહિ મગ્ગેહિ સોળસવિધસ્સ કિચ્ચસ્સ કરણેન અભિજાનિત્વા વોસાનપારમિં સબ્બેસં કિચ્ચાનં નિટ્ઠિતત્તા કતકિચ્ચભાવં પારં પત્તો પટિજાનામીતિ મહાબોધિપલ્લઙ્કે અત્તનો આગમનીયગુણં દસ્સેતિ. **તથાગતસ્સા**તિ અટ્ઠહિ કારણેહિ તથાગતસ્સ. **તથાગતબલાની**તિ યથા તેહિ ગન્તબ્બં, તથેવ ગતાનિ પવત્તાનિ ઞાણબલાનિ. **આસભં ઠાન**ન્તિ સેટ્ઠટ્ઠાનં. **સીહનાદ**ન્તિ અભીતનાદં. **બ્રહ્મચક્ક**ન્તિ સેટ્ઠચક્કં. **પવત્તેતી**તિ કથેતિ.

૨. કૂટસુત્તવણ્ણના

૧૨. દુતિયે **સેખબલાની**તિ સેખાનં ઞાણબલાનિ. **અગ્ગ**ન્તિ ઉત્તમં. સેસબલાનિ ગોપાનસિયો કૂટં વિય સઙ્ગણ્હાતીતિ **સઙ્ગાહિકં**. તાનેવ બલાનિ સંહતાનિ કરોતીતિ **સઙ્ઘાતનિયં**.

૩. સંખિત્તસુત્તવણ્ણના

૧૩. તતિયે તત્થ મુટ્ઠસ્સચ્ચે ન કમ્પતીતિ **સતિબલં**. ઉદ્ધચ્ચે ન કમ્પતીતિ **સમાધિબલં**.

૪. વિત્થતસુત્તવણ્ણના

૧૪. ચતુત્થે **સતિનેપક્કેના**તિ એત્થ નેપક્કં વુચ્ચતિ પઞ્ઞા, સા સતિયા ઉપકારકભાવેન ગહિતા.

૫. દટ્ઠબ્બસુત્તવણ્ણના

૧૫. પઞ્ચમે સવિસયસ્મિંયેવ લોકિયલોકુત્તરધમ્મે કથેતું **કત્થ ચ, ભિક્ખવે, સદ્ધાબલં દટ્ઠબ્બ**ન્તિઆદિમાહ. યથા હિ ચત્તારો સેટ્ઠિપુત્તા, રાજાતિ રાજપઞ્ચમેસુ સહાયેસુ ''નક્ખત્તં કીળિસ્સામા''તિ વીથિં ઓતિણ્ણેસુ એકસ્સ સેટ્ઠિપુત્તસ્સ ગેહં ગતકાલે ઇતરે ચત્તારો તુણ્હી નિસીદન્તિ, ગેહસામિકોવ ''ઇમેસં ખાદનીયં ભોજનીયં દેથ, ગન્ધમાલાલઙ્કારાદીનિ દેથા''તિ ગેહે વિચારેતિ. દુતિયતતિયચતુત્થસ્સ ગેહં ગતકાલે ઇતરે ચત્તારો તુણ્હી નિસીદન્તિ, ગેહસામિકોવ ''ઇમેસં ખાદનીયં ભોજનીયં દેથ, ગન્ધમાલાલઙ્કારાદીનિ દેથા''તિ ગેહે વિચારેતિ. અથ સબ્બપચ્છા રઞ્ઞો ગેહં ગતકાલે કિઞ્ચાપિ રાજા સબ્બત્થ ઇસ્સરો, ઇમસ્મિં પન કાલે અત્તનો ગેહેયેવ ''ઇમેસં ખાદનીયં ભોજનીયં દેથ, ગન્ધમાલાલઙ્કારાદીનિ દેથા''તિ વિચારેતિ, એવમેવં સદ્ધાપઞ્ચમેસુ બલેસુ તેસુ સહાયેસુ એકતો વીથિં ઓતરન્તેસુ વિય એકારમ્મણે ઉપ્પજ્જમાનેસુપિ યથા પઠમસ્સ ગેહે ઇતરે ચત્તારો તુણ્હી નિસીદન્તિ, ગેહસામિકોવ વિચારેતિ, એવં સોતાપત્તિયઙ્ગાનિ પત્વા અધિમોક્ખલક્ખણં સદ્ધાબલમેવ જેટ્ઠકં હોતિ પુબ્બઙ્ગમં, સેસાનિ તદન્વયાનિ હોન્તિ. યથા દુતિયસ્સ ગેહે ઇતરે ચત્તારો તુણ્હી નિસીદન્તિ, ગેહસામિકોવ વિચારેતિ, એવં સમ્મપ્પધાનાનિ પત્વા પગ્ગહલક્ખણં વીરિયબલમેવ જેટ્ઠકં હોતિ પુબ્બઙ્ગમં , સેસાનિ તદન્વયાનિ હોન્તિ. યથા તતિયસ્સ ગેહે ઇતરે ચત્તારો તુણ્હી નિસીદન્તિ, ગેહસામિકોવ વિચારેતિ, એવં સતિપટ્ઠાનાનિ પત્વા ઉપટ્ઠાનલક્ખણં

સતિબલમેવ જેટ્ઠકં હોતિ પુબ્બઙ્ગમં, સેસાનિ તદન્વયાનિ હોન્તિ. યથા ચતુત્થસ્સ ગેહે ઇતરે ચત્તારો તુણ્હી નિસીદન્તિ, ગેહસામિકોવ વિચારેતિ, એવં ઝાનવિમોક્ખે પત્વા અવિક્ખેપલક્ખણં સમાધિબલમેવ જેટ્ઠકં હોતિ પુબ્બઙ્ગમં, સેસાનિ તદન્વયાનિ હોન્તિ. સબ્બપચ્છા રઞ્ઞો ગેહં ગતકાલે પન યથા ઇતરે ચત્તારો તુણ્હી નિસીદન્તિ, રાજાવ ગેહે વિચારેતિ, એવમેવ અરિયસચ્ચાનિ પત્વા પજાનનલક્ખણં પઞ્ઞાબલમેવ જેટ્ઠકં હોતિ પુબ્બઙ્ગમં, સેસાનિ તદન્વયાનિ હોન્તીતિ એવમિધ પઞ્ચ બલાનિ મિસ્સકાનિ કથિતાનિ. છટ્ઠં ઉત્તાનત્થમેવ. એવં પુરિમવગ્ગે ચ ઇધ ચ અટ્ઠસુ સુત્તેસુ સેખબલાનેવ કથિતાનિ. કરણ્ડકોલવાસી મહાદત્તત્થેરો પનાહ – ''હેટ્ઠા ચતૂસુ સુત્તેસુ સેખબલાનિ કથિતાનિ, ઉપરિ ચતૂસુ અસેખબલાની''તિ.

૭. પઠમહિતસુત્તવણ્ણના

૧૭. સત્તમે સીલાદયો મિસ્સકાવ કથિતા. **વિમુત્તી**તિ અરહત્તફલવિમુત્તિયેવ. **વિમુત્તિઞાણદસ્સનં** પચ્ચવેક્ખણઞાણં, તં લોકિયમેવ.

૮-૧૦. દુતિયહિતસુત્તાદિવણ્ણના

૧૮-૨૦. અટ્ઠમે દુસ્સીલો બહુસ્સુતો કથિતો, નવમે અપ્પસ્સુતો દુસ્સીલો, દસમે બહુસ્સુતો ખીણાસવોતિ.

બલવગ્ગો દુતિયો.

૩. પઞ્ચઙ્ગિકવગ્ગો

૧. પઠમઅગારવસુત્તવણ્ણના

૨૧. તતિયસ્સ પઠમે **અસભાગવુત્તિકો**તિ અસભાગાય વિસદિસાય જીવિતવુત્તિયા સમન્નાગતો . **આભિસમાચારિકં ધમ્મ**ન્તિ ઉત્તમસમાચારભૂતં વત્તવસેન પઞ્ઞત્તસીલં. **સેખં ધમ્મ**ન્તિ સેખપણ્ણત્તિસીલં. **સીલાની**તિ ચત્તારિ મહાસીલાનિ. **સમ્માદિટ્ઠિ**ન્તિ વિપસ્સનાસમ્માદિટ્ઠિં. **સમ્માસમાધિ**ન્તિ મગ્ગસમાધિઞ્ચેવ ફલસમાધિઞ્ચ. ઇમસ્મિં સુત્તે સીલાદીનિ મિસ્સકાનિ કથિતાનિ.

૨. દુતિયઅગારવસુત્તવણ્ણના

૨૨. દુતિયે **સીલક્ખન્ધ**ન્તિ સીલરાસિં. સેસદ્વયેપિ એસેવ નયો. ઇમે પન તયોપિ ખન્ધા મિસ્સકાવ કથિતાતિ.

૩. ઉપક્કિલેસસુત્તવણ્ણના

૨૩. તતિયે **ન ચ પભસ્સર**ન્તિ ન ચ પભાવન્તં. **પભઙ્ગુ ચા**તિ પભિજ્જનસભાવં. **અયો**તિ કાળલોહં. **લોહ**ન્તિ ઠપેત્વા ઇધ વુત્તાનિ ચત્તારિ અવસેસં લોહં. **સજ્ઝ**ન્તિ રજતં. **ચિત્તસ્સા**તિ ચાતુભૂમકકુસલચિત્તસ્સ. તેભૂમકસ્સ તાવ ઉપક્કિલેસા હોન્તુ, લોકુત્તરસ્સ કથં હોન્તીતિ? ઉપ્પજ્જિતું અપ્પદાનેન. યદગ્ગેન હિ ઉપ્પજ્જિતું ન દેન્તિ, તદગ્ગેનેવ તે લોકિયસ્સપિ લોકુત્તરસ્સપિ ઉપક્કિલેસા નામ હોન્તિ. **પભઙ્ગુ ચા**તિ આરમ્મણે ચુણ્ણવિચુણ્ણભાવૂપગમનેન ભિજ્જનસભાવં. **સમ્મા સમાધિયતિ આસવાનં ખયાયા**તિ આસવાનં ખયસઙ્ખાતસ્સ અરહત્તસ્સ અત્થાય હેતુના કારણેન સમાધિયતિ. એત્તાવતા ચિત્તં વિસોધેત્વા અરહત્તે પતિટ્ઠિતં ખીણાસવં દસ્સેતિ. ઇદાનિસ્સ અભિઞ્ઞાપટિવેધં દસ્સેન્તો **યસ્સ યસ્સ ચા**તિઆદિમાહ. તં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

૪. દુસ્સીલસુત્તવણ્ણના

૨૪. ચતુત્થે **હતૂપનિસો**તિ હતઉપનિસ્સયો હતકારણો. **યથાભૂતઞાણદસ્સન**ન્તિ નામરૂપપરિચ્છેદઞાણં આદિં કત્વા તરુણવિપસ્સના. **નિબ્બિદાવિરાગો**તિ નિબ્બિદા ચ વિરાગો ચ . તત્થ નિબ્બિદા બલવવિપસ્સના, વિરાગો મગ્ગો. **વિમુત્તિઞાણદસ્સન**ન્તિ ફલવિમુત્તિ ચ પચ્ચવેક્ખણઞાણઞ્ચ.

૫. અનુગ્ગહિતસુત્તવણ્ણના

૨૫. પઞ્ચમે **સમ્માદિટ્ઠી**તિ વિપસ્સનાસમ્માદિટ્ઠિ. **ચેતોવિમુત્તિફલા**તિઆદીસુ **ચેતોવિમુત્તી**તિ મગ્ગફલસમાધિ. **પઞ્ઞાવિમુત્તી**તિ ફલઞાણં. **સીલાનુગ્ગહિતા**તિ સીલેન અનુગ્ગહિતા અનુરક્ખિતા. **સુતાનુગ્ગહિતા**તિ બાહુસચ્ચેન અનુગ્ગહિતા. **સાકચ્છાનુગ્ગહિતા**તિ ધમ્મસાકચ્છાય અનુગ્ગહિતા. **સમથાનુગ્ગહિતા**તિ ચિત્તેકગ્ગતાય અનુગ્ગહિતા.

ઇમસ્સ પનત્થસ્સ આવિભાવત્થં મધુરમ્બબીજં રોપેત્વા સમન્તા મરિયાદં બન્ધિત્વા કાલાનુકાલં ઉદકં આસિઞ્ચિત્વા કાલાનુકાલં મૂલાનિ સોધેત્વા કાલાનુકાલં પતિતપાણકે હારેત્વા કાલાનુકાલં મક્કટજાલં લુઞ્ચિત્વા અમ્બં પટિજગ્ગન્તો પુરિસો દસ્સેતબ્બો. તસ્સ હિ પુરિસસ્સ મધુરમ્બબીજરોપનં વિય વિપસ્સનાસમ્માદિટ્ઠિ દટ્ઠબ્બા, મરિયાદબન્ધનં વિય સીલેન અનુગ્ગણ્હનં, ઉદકાસેચનં વિય સુતેન અનુગ્ગણ્હનં, મૂલપરિસોધનં વિય

સાકચ્છાય અનુગ્ગણ્હનં, પાણકહરણં વિય ઝાનવિપસ્સનાપારિપન્થિકસોધનવસેન સમથાનુગ્ગણ્હનં, મક્કટજાલલુઞ્ચનં વિય બલવવિપસ્સનાનુગ્ગણ્હનં, એવં અનુગ્ગહિતસ્સ રુક્ખસ્સ ખિપ્પમેવ વડ્ઢિત્વા ફલપ્પદાનં વિય ઇમેહિ સીલાદીહિ અનુગ્ગહિતાય મૂલસમ્માદિટ્ઠિયા ખિપ્પમેવ મગ્ગવસેન વડ્ઢિત્વા ચેતોવિમુત્તિપઞ્ઞાવિમુત્તિફલપ્પદાનં વેદિતબ્બં.

૬. વિમુત્તાયતનસુત્તવણ્ણના

૨૬. છટ્ઠે **વિમુત્તાયતનાની**તિ વિમુચ્ચનકારણાનિ. **યત્થા**તિ યેસુ વિમુત્તાયતનેસુ. **સત્થા ધમ્મં દેસેતી**તિ ચતુસચ્ચધમ્મં દેસેતિ. **અત્થપટિસંવેદિનો**તિ પાળિઅત્થં જાનન્તસ્સ. **ધમ્મપટિસંવેદિનો**તિ પાળિં જાનન્તસ્સ. **પામોજ્જન્તિ** તરુણપીતિ. **પીતી**તિ તુટ્ઠાકારભૂતા બલવપીતિ. **કાયો**તિ નામકાયો. **પસ્સમ્ભતી**તિ પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. **સુખં વેદેતી**તિ સુખં પટિલભતિ. **ચિત્તં સમાધિયતી**તિ અરહત્તફલસમાધિના સમાધિયતિ. અયઞ્હિ તં ધમ્મં સુણન્તો આગતાગતટ્ઠાને ઝાનવિપસ્સનામગ્ગફલાનિ જાનાતિ, તસ્સ એવં જાનતો પીતિ ઉપ્પજ્જતિ. સો તસ્સા પીતિયા અન્તરા ઓસક્કિતું ન દેન્તો ઉપચારકમ્મટ્ઠાનિકો હુત્વા વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પાપુણાતિ. તં સન્ધાય વુત્તં – ''ચિત્તં સમાધિયતી''તિ. સેસેસુપિ એસેવ નયો. અયં પન વિસેસો – **સમાધિનિમિત્તન્તિ** અટ્ઠતિંસાય આરમ્મણેસુ અઞ્ઞતરો સમાધિયેવ સમાધિનિમિત્તં. **સુગ્ગહિતં હોતી**તિઆદિસુ આચરિયસ્સ સન્તિકે કમ્મટ્ઠાનં ઉગ્ગણ્હન્તેન સુટ્ઠુ ગહિતં હોતિ સુટ્ઠુ મનસિકતં સુટ્ઠુ ઉપધારિતં. **સુપ્પટિવિદ્ધં પઞ્ઞાયા**તિ પઞ્ઞાય સુટ્ઠુ પચ્ચક્ખં કતં. **તસ્મિં ધમ્મે**તિ તસ્મિં કમ્મટ્ઠાનપાળિધમ્મે. ઇતિ ઇમસ્મિં સુત્તે પઞ્ચપિ વિમુત્તાયતનાનિ અરહત્તં પાપેત્વા કથિતાનીતિ.

૭. સમાધિસુત્તવણ્ણના

૨૭. સત્તમે **અપ્પમાણન્તિ** પમાણકરધમ્મરહિતં લોકુત્તરં. **નિપકા પતિસ્સતા**તિ નેપક્કેન ચ સતિયા ચ સમન્નાગતા હુત્વા. **પઞ્ચ ઞાણાની**તિ પઞ્ચ પચ્ચવેક્ખણઞાણાનિ. **પચ્ચત્તઞ્ઞેવ ઉપ્પજ્જન્તી**તિ અત્તનિયેવ ઉપ્પજ્જન્તિ. **અયં સમાધિ પચ્ચુપ્પન્નસુખો ચેવા**તિઆદીસુ અરહત્તફલસમાધિ અધિપ્પેતો. મગ્ગસમાધીતિપિ વદન્તિયેવ. સો હિ અપ્પિતપ્પિતક્ખણે સુખત્તા **પચ્ચુપ્પન્નસુખો**, પુરિમો પુરિમો પચ્છિમસ્સ પચ્છિમસ્સ સમાધિસુખસ્સ પચ્ચયત્તા **આયતિં સુખવિપાકો**, કિલેસેહિ આરકત્તા **અરિયો**, કામામિસવટ્ટામિસલોકામિસાનં અભાવા **નિરામિસો**. બુદ્ધાદીહિ મહાપુરિસેહિ સેવિતત્તા **અકાપુરિસસેવિતો**. અઙ્ગસન્તતાય આરમ્મણસન્તતાય સબ્બકિલેસદરથસન્તતાય ચ **સન્તો**, અતપ્પનિયટ્ઠેન **પણીતો**. કિલેસપ્પટિપ્પસ્સદ્ધિયા લદ્ધત્તા કિલેસપ્પટિપ્પસ્સદ્ધિભાવં વા લદ્ધત્તા **પટિપ્પસ્સદ્ધલદ્ધો**. પટિપ્પસ્સદ્ધં પટિપ્પસ્સદ્ધીતિ હિ ઇદં અત્થતો એકં. પટિપ્પસ્સદ્ધકિલેસેન વા અરહતા લદ્ધત્તાપિ **પટિપ્પસ્સદ્ધલદ્ધો**, એકોદિભાવેન અધિગતત્તા એકોદિભાવમેવ વા અધિગતત્તા **એકોદિભાવાધિગતો**. અપ્પગુણસાસવસમાધિ વિય સસઙ્ખારેન સપ્પયોગેન ચિત્તેન પચ્ચનીકધમ્મે નિગ્ગય્હ કિલેસે વારેત્વા અનધિગતત્તા **ન સસઙ્ખારનિગ્ગય્હવારિતગતો**. તં સમાધિં સમાપજ્જન્તો તતો વા વુટ્ઠહન્તો સતિવેપુલ્લપ્પત્તત્તા **સતોવ સમાપજ્જતિ, સતોવ વુટ્ઠહતિ**. યથાપરિચ્છિન્નકાલવસેન વા સતો સમાપજ્જતિ, સતો વુટ્ઠહતિ. તસ્મા યદેત્થ ''અયં સમાધિ પચ્ચુપ્પન્નસુખો ચેવ આયતિઞ્ચ સુખવિપાકો ચા''તિ એવં પચ્ચવેક્ખમાનસ્સ પચ્ચત્તંયેવ અપરપ્પચ્ચયઞાણં ઉપ્પજ્જતિ, તં એકં ઞાણં. એસેવ નયો સેસેસુ. એવં ઇમાનિ પઞ્ચ ઞાણાનિ પચ્ચત્તઞ્ઞેવ ઉપ્પજ્જન્તીતિ.

૮. પઞ્ચઙ્ગિકસુત્તવણ્ણના

૨૮. અટ્ઠમે **અરિયસ્સા**તિ વિક્ખમ્ભનવસેન પહીનકિલેસેહિ આરકા ઠિતસ્સ. **ભાવનં દેસેસ્સામી**તિ બ્રૂહનં વડ્ઢનં પકાસયિસ્સામિ. **ઇમમેવ કાય**ન્તિ ઇમં કરજકાયં. **અભિસન્દેતી**તિ તેમેતિ સ્નેહેતિ, સબ્બત્થ પવત્તપીતિસુખં કરોતિ. **પરિસન્દેતી**તિ સમન્તતો સન્દેતિ. **પરિપૂરેતી**તિ વાયુના ભસ્તં વિય પૂરેતિ. **પરિપ્ફરતી**તિ સમન્તતો ફુસતિ. **સબ્બાવતો કાયસ્સા**તિ અસ્સ ભિક્ખુનો સબ્બકોટ્ઠાસવતો કાયસ્સ કિઞ્ચિ ઉપાદિન્નકસન્તતિપવત્તિટ્ઠાને છવિમંસલોહિતાનુગતં અણુમત્તમ્પિ ઠાનં પઠમજ્ઝાનસુખેન અફુટં નામ ન હોતિ.

દક્ખોતિ છેકો પટિબલો ન્હાનીયચુણ્ણાનિ કાતુઞ્ચેવ યોજેતુઞ્ચ સન્નેતુઞ્ચ. **કંસથાલે**તિ યેન કેનચિ લોહેન કતભાજને. મત્તિકાભાજનં પન થિરં ન હોતિ, સન્નેન્તસ્સ ભિજ્જતિ. તસ્મા તં ન દસ્સેસિ. **પરિપ્ફોસકં પરિપ્ફોસક**ન્તિ સિઞ્ચિત્વા સિઞ્ચિત્વા. **સન્નેય્યા**તિ વામહત્થેન કંસથાલં ગહેત્વા દક્ખિણહત્થેન પમાણયુત્તં ઉદકં સિઞ્ચિત્વા સિઞ્ચિત્વા પરિમદ્દન્તો પિણ્ડં કરેય્ય. **સ્નેહાનુગતા**તિ ઉદકસિનેહેન અનુગતા. **સ્નેહપરેતા**તિ ઉદકસિનેહેન પરિગ્ગહિતા. **સન્તરબાહિરા**તિ સદ્ધિં અન્તોપદેસેન ચેવ બહિપદેસેન ચ, સબ્બત્થકમેવ ઉદકસિનેહેન ફુટાતિ અત્થો. **ન ચ પગ્ઘરિણી**તિ ન બિન્દુ બિન્દુ ઉદકં પગ્ઘરતિ, સક્કા હોતિ હત્થેનપિ દ્વીહિપિ અઙ્ગુલીહિ ગહેતું ઓવટ્ટિકાયપિ કાતુન્તિ અત્થો.

દુતિયજ્ઝાનસુખઉપમાયં **ઉબ્ભિદોદકો**તિ ઉબ્ભિન્નઉદકો, ન હેટ્ઠા ઉબ્ભિજ્જિત્વા ઉગ્ગચ્છનઉદકો, અન્તોયેવ પન ઉપ્પજ્જનઉદકોતિ અત્થો. **આયમુખ**ન્તિ આગમનમગ્ગો. **દેવો**તિ મેઘો. **કાલેન કાલ**ન્તિ કાલે કાલે, અન્વદ્ધમાસં વા અનુદસાહં વાતિ અત્થો. **ધાર**ન્તિ વુટ્ઠિં. **નાનુપ્પવેચ્છેય્યા**તિ નપ્પવેસેય્ય, ન વસ્સેય્યાતિ અત્થો. **સીતા વારિધારા ઉબ્ભિજ્જિત્વા**તિ સીતા વારિધારા તં રહદં પૂરયમાના ઉબ્ભિજ્જિત્વા. હેટ્ઠા ઉગ્ગચ્છનઉદકઞ્હિ ઉગ્ગન્ત્વા ભિજ્જન્તં ઉદકં ખોભેતિ, ચતૂહિ દિસાહિ પવિસનઉદકં પુરાણપણ્ણતિણકટ્ઠદણ્ડકાદીહિ ઉદકં ખોભેતિ. વુટ્ઠિઉદકં ધારાનિપાતબુબ્બુળકેહિ ઉદકં ખોભેતિ, સન્નિસિન્નમેવ પન હુત્વા ઇદ્ધિનિમ્મિતમિવ ઉપ્પજ્જમાનં ઉદકં ઇમં પદેસં ફરતિ, ઇમં ન ફરતીતિ નત્થિ. તેન અફુટોકાસો નામ ન હોતિ. તત્થ રહદો વિય કરજકાયો, ઉદકં વિય દુતિયજ્ઝાનસુખં, સેસં પુરિમનયેનેવ વેદિતબ્બં.

તતિયજ્ઝાનસુખઉપમાયં ઉપ્પલાનિ એત્થ સન્તીતિ **ઉપ્પલિની**. સેસપદદ્વયેપિ એસેવ નયો. એત્થ ચ સેતરત્તનીલેસુ યંકિઞ્ચિ ઉપ્પલમેવ, ઊનકસતપત્તં પુણ્ડરીકં, સતપત્તં પદુમં. પત્તનિયમં વા વિનાપિ સેતં પદુમં, રત્તં પુણ્ડરીકન્તિ અયમેત્થ વિનિચ્છયો. **ઉદકાનુગ્ગતાની**તિ ઉદકતો ન ઉગ્ગતાનિ. **અન્તોનિમુગ્ગપોસીની**તિ ઉદકતલસ્સ અન્તો નિમુગ્ગાનિયેવ હુત્વા પોસન્તિ વડ્ઢન્તીતિ અત્થો. સેસં પુરિમનયેનેવ વેદિતબ્બં.

ચતુત્થજ્ઝાનઉપમાયં **પરિસુદ્ધેન ચેતસા પરિયોદાતેના**તિ એત્થ નિરુપક્કિલેસટ્ઠેન પરિસુદ્ધં, પભસ્સરટ્ઠેન પરિયોદાતં વેદિતબ્બં. **ઓદાતેન વત્થેના**તિ ઇદં ઉતુફરણત્થં વુત્તં. કિલિટ્ઠવત્થેન હિ ઉતુફરણં ન હોતિ, તઙ્ખણધોતપરિસુદ્ધેન ઉતુફરણં બલવં હોતિ. ઇમિસ્સા હિ ઉપમાય વત્થં વિય કરજકાયો, ઉતુફરણં વિય ચતુત્થજ્ઝાનસુખં. તસ્મા યથા સુન્હાતસ્સ પુરિસસ્સ પરિસુદ્ધં વત્થં સસીસં પારુપિત્વા નિસિન્નસ્સ સરીરતો ઉતુ સબ્બમેવ વત્થં ફરતિ, ન કોચિ વત્થસ્સ અફુટોકાસો હોતિ, એવં ચતુત્થજ્ઝાનસુખેન ભિક્ખુનો કરજકાયસ્સ ન કોચિ ઓકાસો અફુટો હોતીતિ એવમેત્થ અત્થો દટ્ઠબ્બો. ચતુત્થજ્ઝાનચિત્તમેવ વા વત્થં વિય, તંસમુટ્ઠાનરૂપં ઉતુફરણં વિય. યથા હિ કત્થચિ કત્થચિ ઓદાતવત્થે કાયં અફુસન્તેપિ તંસમુટ્ઠાનેન ઉતુના સબ્બત્થકમેવ કાયો ફુટો હોતિ, એવં ચતુત્થજ્ઝાનસમુટ્ઠાપિતેન સુખુમરૂપેન સબ્બત્થકમેવ ભિક્ખુનો કાયો ફુટો હોતીતિ એવમેત્થ અત્થો દટ્ઠબ્બો.

પચ્ચવેક્ખણનિમિત્તન્તિ પચ્ચવેક્ખણઞાણમેવ. **સુગ્ગહિતં હોતીતિ** યથા તેન ઝાનવિપસ્સનામગ્ગા સુટ્ઠુ ગહિતા હોન્તિ, એવં પચ્ચવેક્ખણનિમિત્તં અપરાપરેન પચ્ચવેક્ખણનિમિત્તેન સુટ્ઠુ ગહિતં હોતિ. **અઞ્ઞો વા અઞ્ઞન્તિ** અઞ્ઞો એકો અઞ્ઞં એકં, અત્તનોયેવ હિ અત્તા ન પાકટો હોતિ. **ઠિતો વા નિસિન્નન્તિ** ઠિતકસ્સાપિ નિસિન્નો પાકટો હોતિ, તેનેવં વુત્તં. સેસેસુપિ એસેવ નયો. **ઉદકમણિકોતિ** સમેખલા ઉદકચાટિ. **સમતિત્તિકોતિ** સમભરિતો. **કાકપેય્યાતિ** મુખવટ્ટિયં નિસીદિત્વા કાકેન ગીવં અનામેત્વાવ પાતબ્બો.

સુભૂમિયન્તિ સમભૂમિયં. ''સુભૂમે સુખેત્તે વિહતખાણુકે બીજાનિ પતિટ્ઠાપેય્યા''તિ (દી॰ નિ॰ ૨.૪૩૮) એત્થ પન મણ્ડભૂમિ સુભૂમીતિ આગતા. **ચતુમહાપથેતિ** દ્વિન્નં મહામગ્ગાનં વિનિવિજ્ઝિત્વા ગતટ્ઠાને. **આજઞ્ઞરથોતિ** વિનીતઅસ્સરથો. **ઓધસ્તપતોદોતિ** યથા રથં અભિરુહિત્વા ઠિતેન સક્કા હોતિ ગણ્હિતું, એવં આલમ્બનં નિસ્સાય તિરિયતો ઠપિતપતોદો. **યોગ્ગાચરિયોતિ** અસ્સાચરિયો. સ્વેવ અસ્સદમ્મે સારેતીતિ **અસ્સદમ્મસારથિ**. **યેનિચ્છકન્તિ** યેન યેન મગ્ગેન ઇચ્છતિ. **યદિચ્છકન્તિ** યં યં ગતિં ઇચ્છતિ. **સારેય્યાતિ** ઉજુકં પુરતો પેસેય્ય. **પચ્ચાસારેય્યાતિ** પટિનિવત્તેય્ય.

એવં હેટ્ઠા પઞ્ચહિ અઙ્ગેહિ સમાપત્તિપરિકમ્મં કથેત્વા ઇમાહિ તીહિ ઉપમાહિ પગુણસમાપત્તિયા આનિસંસં દસ્સેત્વા ઇદાનિ ખીણાસવસ્સ અભિઞ્ઞાપટિપાટિં દસ્સેતું **સો સચે આકઙ્ખતીતિ**આદિમાહ. તં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

૯. ચઙ્કમસુત્તવણ્ણના

૨૯. નવમે **અદ્ધાનક્ખમો હોતીતિ** દૂરં અદ્ધાનમગ્ગં ગચ્છન્તો ખમતિ, અધિવાસેતું સક્કોતિ. **પધાનક્ખમોતિ** વીરિયક્ખમો. **ચઙ્કમાધિગતો સમાધીતિ** ચઙ્કમં અધિટ્ઠહન્તેન અધિગતો અટ્ઠન્નં સમાપત્તીનં અઞ્ઞતરસમાધિ. **ચિરટ્ઠિતિકો હોતીતિ** ચિરં તિટ્ઠતિ. ઠિતકેન ગહિતનિમિત્તઞ્હિ નિસિન્નસ્સ નસ્સતિ, નિસિન્નેન ગહિતનિમિત્તં નિપન્નસ્સ. ચઙ્કમં અધિટ્ઠહન્તેન ચલિતારમ્મણે ગહિતનિમિત્તં પન ઠિતસ્સપિ નિસિન્નસ્સપિ નિપન્નસ્સપિ ન નસ્સતીતિ.

૧૦. નાગિતસુત્તવણ્ણના

૩૦. દસમે ઉદ્ધં ઉગ્ગતત્તા ઉચ્ચો, રાસિભાવેન ચ મહા સદ્દો એતેસન્તિ **ઉચ્ચાસદ્દમહાસદ્દા**. તેસુ હિ ઉગ્ગતુગ્ગતેસુ ખત્તિયમહાસાલ-બ્રાહ્મણમહાસાલાદીસુ મહાસક્કારં ગહેત્વા આગતેસુ ''અસુકસ્સ ઓકાસં દેથ, અસુકસ્સ ઓકાસં દેથા''તિ વુત્તે ''મયં પઠમતરં આગતા, મય્હં પઠમતરં આગતા, નત્થિ ઓકાસો''તિ એવં અઞ્ઞમઞ્ઞં કથેન્તાનં સદ્દો ઉચ્ચો ચેવ મહા ચ અહોસિ. **કેવટ્ટા મઞ્ઞે મચ્છવિલોપેતિ** કેવટ્ટા વિય મચ્છવિલોપે. તેસઞ્હિ મચ્છપચ્છિં ગહેત્વા આગતાનં વિક્કિણનટ્ઠાને ''મય્હં દેથ મય્હં દેથા''તિ વદતો મહાજનસ્સ એવરૂપો સદ્દો હોતિ. **મીળ્હસુખન્તિ** અસુચિસુખં. **મિદ્ધસુખન્તિ** નિદ્દાસુખં. **લાભસક્કારસિલોકસુખન્તિ** લાભસક્કારઞ્ચેવ વણ્ણભણનઞ્ચ નિસ્સાય ઉપ્પન્નસુખં.

તંનિન્નાવ ગમિસ્સન્તીતિ તં તદેવ ભગવતો ગતટ્ઠાનં ગમિસ્સન્તિ, અનુબન્ધિસ્સન્તિયેવાતિ વુત્તં હોતિ. **તથા હિ, ભન્તે, ભગવતો સીલપઞ્ઞાણન્તિ** યસ્મા તથાવિધં તુમ્હાકં સીલઞ્ચ ઞાણઞ્ચાતિ અત્થો. **મા ચ મયા યસોતિ** મયા સદ્ધિં યસોપિ મા સમાગચ્છતુ. **પિયાનન્તિ** પિયજનાનં. **એસો તસ્સ નિસ્સન્દોતિ** એસા પિયભાવસ્સ નિપ્ફત્તિ. **અસુભનિમિત્તાનુયોગન્તિ** અસુભકમ્મટ્ઠાનાનુયોગં. **સુભનિમિત્તેતિ** રાગટ્ઠાનિયે ઇટ્ઠારમ્મણે. **એસો તસ્સ નિસ્સન્દોતિ** એસા તસ્સ અસુભનિમિત્તાનુયોગસ્સ નિપ્ફત્તિ. એવમિમસ્મિં સુત્તે ઇમેસુ પઞ્ચસુ ઠાનેસુ વિપસ્સનાવ કથિતાતિ.

પઞ્ચઙ્ગિકવગ્ગો તતિયો.

૪. સુમનવગ્ગો

૧. સુમનસુત્તવણ્ણના

૩૧. ચતુત્થસ્સ પઠમે **સુમના રાજકુમારી**તિ મહાસક્કારં કત્વા પત્થનં પત્થેત્વા એવં લદ્ધનામા રાજકઞ્ઞા. વિપસ્સિસમ્માસમ્બુદ્ધકાલસ્મિં હિ નાગરેસુ ‘‘યુદ્ધમ્પિ કત્વા સત્થારં અમ્હાકં ગણ્હિસ્સામા’’તિ સેનાપતિં નિસ્સાય બુદ્ધપ્પમુખં સઙ્ઘં લભિત્વા પટિપાટિયા પુઞ્ઞાનિ કાતું આરદ્ધેસુ સબ્બપઠમદિવસો સેનાપતિસ્સ વારો અહોસિ. તસ્મિં દિવસે સેનાપતિ મહાદાનં સજ્જેત્વા ‘‘અજ્જ યથા અઞ્ઞો કોચિ એકભિક્ખમ્પિ ન દેતિ, એવં રક્ખથા’’તિ સમન્તા પુરિસે ઠપેસિ. તંદિવસં સેટ્ઠિભરિયા રોદમાના પઞ્ચહિ કુમારિકાસતેહિ સદ્ધિં કીળિત્વા આગતં ધીતરં આહ – ‘‘સચે, અમ્મ, તવ પિતા જીવેય્ય, અજ્જાહં પઠમં દસબલં ભોજેય્ય’’ન્તિ. સા તં આહ – ‘‘અમ્મ, મા ચિન્તયિ, અહં તથા કરિસ્સામિ, યથા બુદ્ધપ્પમુખો સઙ્ઘો અમ્હાકં પઠમં ભિક્ખં ભુઞ્જિસ્સતી’’તિ. તતો સતસહસ્સગ્ઘનિકાય સુવણ્ણપાતિયા નિરુદકપાયાસં પૂરેત્વા સપ્પિમધુસક્ખરાદીહિ અભિસઙ્ખરિત્વા અઞ્ઞિસ્સા પાતિયા પટિકુજ્જિત્વા તં સુમનમાલાગુળેહિ પરિક્ખિપિત્વા માલાગુળસદિસં કત્વા ભગવતો ગામં પવિસનવેલાય સયમેવ ઉક્ખિપિત્વા ધાતિગણપરિવુતા ઘરા નિક્ખમિ.

અન્તરામગ્ગે સેનાપતિનો ઉપટ્ઠાકા, ‘‘અમ્મ, મા ઇતો આગમા’’તિ વદન્તિ. મહાપુઞ્ઞા નામ મનાપકથા હોન્તિ, ન ચ તેસં પુનપ્પુનં ભણન્તાનં કથા પટિક્ખિપિતું સક્કા હોતિ. સા ‘‘ચૂળપિત, મહાપિત, માતુલ, કિસ્સ તુમ્હે ગન્તું ન દેથા’’તિ આહ. સેનાપતિના ‘‘અઞ્ઞસ્સ કસ્સચિ ખાદનીયં ભોજનીયં મા દેથા’’તિ ઠપિતમ્હ, અમ્માતિ. કિં પન મમ હત્થે ખાદનીયં ભોજનીયં પસ્સથાતિ? માલાગુળં પસ્સામાતિ. કિં તુમ્હાકં સેનાપતિ માલાપૂજમ્પિ કાતું ન દેતીતિ? દેતિ, અમ્માતિ. તેન હિ અપેથાતિ ભગવન્તં ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘માલાગુળં ગણ્હથ ભગવા’’તિ આહ. ભગવા એકં સેનાપતિસ્સ ઉપટ્ઠાકં ઓલોકેત્વા માલાગુળં ગણ્હાપેસિ. સા ભગવન્તં વન્દિત્વા ‘‘ભવાભવાભિનિબ્બત્તિયં મે સતિ પરિતસ્સનજીવિતં નામ મા હોતુ, અયં સુમનમાલા વિય નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાને પિયાવ હોમિ, નામેન ચ સુમનાયેવા’’તિ પત્થનં કત્વા સત્થારા ‘‘સુખિની હોહી’’તિ વુત્તા વન્દિત્વા પદક્ખિણં કત્વા પક્કામિ.

ભગવાપિ સેનાપતિસ્સ ગેહં ગન્ત્વા પઞ્ઞત્તાસને નિસીદિ. સેનાપતિ યાગું ગહેત્વા ઉપગચ્છિ, સત્થા હત્થેન પત્તં પિદહિ. નિસિન્નો, ભન્તે, ભિક્ખુસઙ્ઘોતિ . અત્થિ નો એકો અન્તરામગ્ગે પિણ્ડપાતો લદ્ધોતિ? માલં અપનેત્વા પિણ્ડપાતં અદ્દસ. ચૂળુપટ્ઠાકો આહ – ‘‘સામિ માલાતિ મં વત્વા માતુગામો વઞ્ચેસી’’તિ. પાયાસો ભગવન્તં આદિં કત્વા સબ્બભિક્ખૂનં પહોસિ. સેનાપતિ અત્તનો દેય્યધમ્મં અદાસિ. સત્થા ભત્તકિચ્ચં કત્વા મઙ્ગલં વત્વા પક્કામિ. સેનાપતિ ‘‘કા નામ સા પિણ્ડપાતમદાસી’’તિ પુચ્છિ. સેટ્ઠિધીતા સામીતિ. સપ્પઞ્ઞા ઇત્થી, એવરૂપાય ઘરે વસન્તિયા પુરિસસ્સ સગ્ગસમ્પત્તિ નામ ન દુલ્લભાતિ કં આનેત્વા જેટ્ઠકટ્ઠાને ઠપેસિ?

સા પિતુગેહે ચ સેનાપતિગેહે ચ ધનં ગહેત્વા યાવતાયુકં તથાગતસ્સ દાનં દત્વા પુઞ્ઞાનિ કરિત્વા તતો ચુતા કામાવચરદેવલોકે નિબ્બત્તિ. નિબ્બત્તક્ખણેયેવ જાણુપ્પમાણેન ઓધિના સકલં દેવલોકં પરિપૂરયમાનં સુમનવસ્સં વસ્સિ. દેવતા ‘‘અયં અત્તનાવ અત્તનો નામં ગહેત્વા આગતા’’તિ ‘‘સુમના દેવધીતા’’ત્વેવસ્સા નામં અકંસુ. સા એકનવુતિકપ્પે દેવેસુ ચ મનુસ્સેસુ ચ સંસરન્તી નિબ્બત્તનિબ્બત્તટ્ઠાને અવિજહિતસુમનવસ્સા ‘‘સુમના

સુમના''ત્વેવ નામા અહોસિ. ઇમસ્મિં પન કાલે કોસલરઞ્ઞો અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિસ્મિં પટિસન્ધિં ગણ્હિ. તાપિ પઞ્ચસતા કુમારિકા તંદિવસઞ્ઞેવ તસ્મિં તસ્મિં કુલે પટિસન્ધિં ગહેત્વા એકદિવસેયેવ સબ્બા માતુકુચ્છિતો નિક્ખમિંસુ. તંખણંયેવ જાણુપ્પમાણેન ઓધિના સુમનવસ્સં વસ્સિ. તં દિસ્વા રાજા ''પુબ્બે કતાભિનીહારા એસા ભવિસ્સતી''તિ તુટ્ઠમાનસો ''ધીતા મે અત્તનાવ અત્તનો નામં ગહેત્વા આગતા''તિ સુમનાત્વેવસ્સા નામં કત્વા ''મય્હં ધીતા ન એકિકાવ નિબ્બત્તિસ્સતી''તિ નગરં વિચિનાપેન્તો 'પઞ્ચ દારિકાસતાનિ જાતાની''તિ સુત્વા સબ્બા અત્તનાવ પોસાપેસિ. માસે માસે સમ્પત્તે ''આનેત્વા મમ ધીતુ દસ્સેથા''તિ આહ. એવમેસા મહાસક્કારં કત્વા પત્થનં પત્થેત્વા એવંલદ્ધનામાતિ વેદિતબ્બા.

તસ્સા સત્તવસ્સિકકાલે અનાથપિણ્ડિકેન વિહારં નિટ્ઠાપેત્વા તથાગતસ્સ દૂતે પેસિતે સત્થા ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવારો સાવત્થિં અગમાસિ. અનાથપિણ્ડિકો ગન્ત્વા રાજાનં એવમાહ – ''મહારાજ, સત્થુ ઇધાગમનં અમ્હાકમ્પિ મઙ્ગલં તુમ્હાકમ્પિ મઙ્ગલમેવ, સુમનં રાજકુમારિં પઞ્ચહિ દારિકાસતેહિ સદ્ધિં પુણ્ણઘટે ચ ગન્ધમાલાદીનિ ચ ગાહાપેત્વા દસબલસ્સ પચ્ચુગ્ગમનં પેસેથા''તિ. રાજા ''સાધુ મહાસેટ્ઠી''તિ તથા અકાસિ. સાપિ રઞ્ઞા વુત્તનયેનેવ ગન્ત્વા સત્થારં વન્દિત્વા ગન્ધમાલાદીહિ પૂજેત્વા એકમન્તં અટ્ઠાસિ. સત્થા તસ્સા ધમ્મં દેસેસિ. સા પઞ્ચહિ કુમારિકાસતેહિ સદ્ધિં સોતાપત્તિફલે પતિટ્ઠાસિ. અઞ્ઞાનિપિ પઞ્ચ દારિકાસતાનિ પઞ્ચ માતુગામસતાનિ પઞ્ચ ઉપાસકસતાનિ તસ્મિંયેવ ખણે સોતાપત્તિફલં પાપુણિંસુ. એવં તસ્મિં દિવસે અન્તરામગ્ગેયેવ દ્વે સોતાપન્નસહસ્સાનિ જાતાનિ.

યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમીતિ કસ્મા ઉપસઙ્કમીતિ? પઞ્હં પુચ્છિતુકામતાય. કસ્સપસમ્માસમ્બુદ્ધકાલે કિર સહાયકા દ્વે ભિક્ખૂ અહેસું. તેસુ એકો સારણીયધમ્મં પૂરેતિ, એકો ભત્તગ્ગવત્તં. સારણીયધમ્મપૂરકો ઇતરં આહ – ''આવુસો, અદિન્નસ્સ ફલં નામ નત્થિ, અત્તના લદ્ધં પરેસં દત્વા ભુઞ્જિતું વટ્ટતી''તિ. ઇતરો પન આહ – ''આવુસો, ત્વં ન જાનાસિ, દેય્યધમ્મં નામ વિનિપાતેતું ન વટ્ટતિ, અત્તનો યાપનમત્તમેવ ગણ્હન્તેન ભત્તગ્ગવત્તં પૂરેતું વટ્ટતી''તિ. તેસુ એકોપિ એકં અત્તનો ઓવાદે ઓતારેતું નાસક્ખિ. દ્વેપિ અત્તનો પટિપત્તિં પૂરેત્વા તતો ચુતા કામાવચરદેવલોકે નિબ્બત્તિંસુ. તત્થ સારણીયધમ્મપૂરકો ઇતરં પઞ્ચહિ ધમ્મેહિ અધિગણ્હિ.

એવં તે દેવેસુ ચ મનુસ્સેસુ ચ સંસરન્તા એકં બુદ્ધન્તરં ખેપેત્વા ઇમસ્મિં કાલે સાવત્થિયં નિબ્બત્તિંસુ. સારણીયધમ્મપૂરકો કોસલરઞ્ઞો અગ્ગમહેસિયા કુચ્છિસ્મિં પટિસન્ધિં ગણ્હિ , ઇતરો તસ્સાયેવ ઉપટ્ઠાકઇત્થિયા કુચ્છિસ્મિં પટિસન્ધિં ગણ્હિ. તે દ્વેપિ જના એકદિવસેનેવ જાયિંસુ. તે નામગ્ગહણદિવસે ન્હાપેત્વા સિરિગબ્ભે નિપજ્જાપેત્વા દ્વિન્નમ્પિ માતરો બહિ સક્કારં સંવિદહિંસુ. તેસુ સારણીયધમ્મપૂરકો અક્ખીનિ ઉમ્મીલેત્વા મહન્તં સેતચ્છત્તં સુપઞ્ઞત્તં સિરિસયનં અલઙ્કતપટિયત્તઞ્ચ નિવેસનં દિસ્વા ''એકસ્મિં રાજકુલે નિબ્બત્તોસ્મી''તિ અઞ્ઞાસિ. સો ''કિં નુ ખો કમ્મં કત્વા ઇધ નિબ્બત્તોસ્મી''તિ આવજ્જેન્તો ''સારણીયધમ્મનિસ્સન્દેના''તિ ઞત્વા ''સહાયો મે કુહિં નુ ખો નિબ્બત્તો''તિ આવજ્જેન્તો નીચસયને નિપન્નં દિસ્વા ''અયં ભત્તગ્ગવત્તં પૂરેમીતિ મમ વચનં ન ગણ્હિ, ઇમસ્મિં ઇદાનિ તં ઠાને નિગ્ગણ્હિતું વટ્ટતી''તિ ''સમ્મ મમ વચનં નાકાસી''તિ આહ. અથ કિં જાતન્તિ. પસ્સ મય્હં સમ્પત્તિં, સેતચ્છત્તસ્સ હેટ્ઠા સિરિસયને નિપન્નોસ્મિ, ત્વં નીચમઞ્ચે થદ્ધઅત્થરણમત્તે નિપન્નોસીતિ. કિં પન ત્વં એતં નિસ્સાય માનં કરોસિ, નનુ વેળુસલાકાહિ કત્વા પિલોતિકાય પલિવેઠિતં સબ્બમેતં પથવીધાતુમત્તમેવાતિ?

સુમના તેસં કથં સુત્વા ''મમ ભાતિકાનં સન્તિકે કોચિ નત્થી''તિ તેસં સમીપં ગચ્છન્તી દ્વારં નિસ્સાય ઠિતા ''ધાતૂ''તિ વચનં સુત્વા ''ઇદં ધાતૂતિ વચનં બહિદ્ધા નત્થિ. મમ ભાતિકા સમણદેવપુત્તા ભવિસ્સન્તી''તિ ચિન્તેત્વા – ''સચાહં 'ઇમે એવં કથેન્તી'તિ માતાપિતૂનં કથેસ્સામિ, 'અમનુસ્સા એતે'તિ નીહરાપેસ્સન્તિ. ઇદં

કારણં અઞ્ઞસ્સ અકથેત્વા કઙ્ખચ્છેદકં પુરિસહેરઞ્ઞિકં મમ પિતરં મહાગોતમદસબલંયેવ પુચ્છિસ્સામી’’તિ ભુત્તપાતરાસા રાજાનં ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘દસબલસ્સ ઉપટ્ઠાનં ગમિસ્સામી’’તિ આહ. રાજા પઞ્ચ રથસતાનિ યોજાપેસિ. જમ્બુદીપતલસ્મિઞ્હિ તિસ્સોવ કુમારિયો પિતૂનં સન્તિકા પઞ્ચ રથસતાનિ લભિંસુ – બિમ્બિસારરઞ્ઞો ધીતા ચુન્દી રાજકઞ્ઞા, ધનઞ્ચયસ્સ સેટ્ઠિસ્સ ધીતા વિસાખા, અયં સુમના રાજકઞ્ઞાતિ. સા ગન્ધમાલં આદાય રથે ઠિતા પઞ્ચરથસતપરિવારા ‘‘ઇમં પઞ્હં પુચ્છિસ્સામી’’તિ યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ.

ઇધસ્સૂતિ ઇધ ભવેય્યું. **એકો દાયકો**તિ એકો અત્તના લદ્ધલાભતો પરસ્સ દત્વા પરિભુઞ્જનકો સારણીયધમ્મપૂરકો. **એકો અદાયકો**તિ એકો અત્તના લદ્ધં પરસ્સ અદત્વા પરિભુઞ્જનકો ભત્તગ્ગવત્તપૂરકો. **દેવભૂતાનં પન નેસ**ન્તિ દેવભૂતાનં એતેસં. **અધિગણ્હાતી**તિ અધિભવિત્વા ગણ્હાતિ અજ્ઝોત્થરતિ અતિસેતિ. **આધિપતેય્યેના**તિ જેટ્ઠકકારણેન. **ઇમેહિ પઞ્ચહિ ઠાનેહી**તિ સેસદેવે સક્કો દેવરાજા વિય ઇમેહિ પઞ્ચહિ કારણેહિ અધિગણ્હાતિ. **માનુસકેના**તિઆદીસુ આયુના મહાકસ્સપત્થેરો વિય બાકુલત્થેરો વિય આનન્દત્થેરો વિય ચ, વણ્ણેન મહાગતિમ્બઅભયત્થેરો વિય ભણ્ડાગારઅમચ્ચો વિય ચ, સુખેન રટ્ઠપાલકુલપુત્તો વિય સોણસેટ્ઠિપુત્તો વિય યસદારકો વિય ચ, યસેન ધમ્માસોકો વિય, તથા આધિપચ્ચેનાતિ ઇમેહિ પઞ્ચહિ કારણેહિ અતિરેકો જેટ્ઠકો હોતિ.

યાચિતોવ બહુલન્તિ બાકુલત્થેર-સીવલિત્થેર-આનન્દત્થેરાદયો વિય યાચિતોવ બહુલં ચીવરાદીનિ પરિભુઞ્જતીતિ ઇમેહિ કારણેહિ અતિરેકો હોતિ જેટ્ઠકો. **યદિદં વિમુત્તિયા વિમુત્ති**ન્તિ યં એકસ્સ વિમુત્તિયા સદ્ધિં ઇતરસ્સ વિમુત્તિં આરબ્ભ નાનાકરણં વત્તબ્બં ભવેય્ય, તં ન વદામીતિ અત્થો. સત્તવસ્સિકદારકો વા હિ વિમુત્તિં પટિવિજ્ઝતુ વસ્સસતિકત્થેરો વા ભિક્ખુ વા ભિક્ખુની વા ઉપાસકો વા ઉપાસિકા વા દેવો વા મારો વા બ્રહ્મા વા, પટિવિદ્ધલોકુત્તરમગ્ગે નાનત્તં નામ નત્થિ. **અલમેવા**તિ યુત્તમેવ. **યત્ર હિ નામા**તિ યાનિ નામ.

ગચ્છં આકાસધાતુયાતિ આકાસેન ગચ્છન્તો. **સદ્ધો**તિ રતનત્તયગુણાનં સદ્ધાતા. **થનય**ન્તિ ગજ્જન્તો. **વિજ્જુમાલી**તિ માલાસદિસાય મેઘમુખે ચરન્તિયા વિજ્જુલતાય સમન્નાગતો. **સતક્કકૂ**તિ સતકૂટો, ઇતો ચિતો ચ ઉટ્ઠિતેન વલાહકકૂટસતેન સમન્નાગતોતિ અત્થો. **દસ્સનસમ્પન્નો**તિ સોતાપન્નો. **ભોગપરિબ્યૂળ્હો**તિ ઉદકોઘેન વિય દાનવસેન દીયમાનેહિ ભોગેહિ પરિબ્યૂળ્હો, દેવલોકં સમ્પાપિતોતિ અત્થો. **પેચ્ચા**તિ પરલોકે. **સગ્ગે પમોદતી**તિ યસ્મિં સગ્ગે ઉપ્પજ્જતિ, તત્થેવ મોદતીતિ.

૨. ચુન્દીસુત્તવણ્ણના

૩૨. દુતિયે **પઞ્ચહિ રથસતેહી**તિ ભુત્તપાતરાસા પિતુ સન્તિકં પેસેત્વા પઞ્ચ રથસતાનિ યોજાપેત્વા તેહિ પરિવુતાતિ અત્થો. **ઉપસઙ્કમી**તિ ભાતરા સદ્ધિં પવત્તિતં પઞ્હસાકચ્છં પુચ્છિસ્સામીતિ ગન્ધમાલચુણ્ણાદીનિ આદાય ઉપસઙ્કમિ. **યદેવ સો હોતી**તિ યદા એવ સો હોતિ. અથ વા યો એવ સો હોતિ. **અરિયકન્તાનિ સીલાની**તિ મગ્ગફલસમ્પયુત્તાનિ સીલાનિ. તાનિ હિ અરિયાનં કન્તાનિ હોન્તિ, ભવન્તરેપિ ન પરિચ્ચજન્તિ. સેસં ચતુક્કનિપાતે અગ્ગપ્પસાદસુત્તે વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં.

૩. ઉગ્ગહસુત્તવણ્ણના

૩૩. તતિયે **ભદ્દિયેતિ** ભદ્દિયનગરે. **જાતિયાવનેતિ** સયંજાતે અરોપિતે હિમવન્તેન સદ્ધિં એકાબદ્ધે વનસણ્ડે, તં નગરં ઉપનિસ્સાય તસ્મિં વને વિહરતીતિ અત્થો. **અત્તચતુત્થોતિ** અત્તના ચતુત્થો. કસ્મા પનેસ ભગવન્તં અત્તચતુત્થંયેવ નિમન્તેસિ? ગેહે કિરસ્સ મઙ્ગલં મહન્તં, તત્થ મહન્તેન સંવિધાનેન બહૂ મનુસ્સા સન્નિપતિસ્સન્તિ. તે ભિક્ખુસઙ્ઘં પરિવિસન્તેન દુસ્સઙ્ગહા ભવિસ્સન્તીતિ અત્તચતુત્થંયેવ નિમન્તેસિ. અપિ ચસ્સ એવમ્પિ અહોસિ – ‘‘દહરકુમારિકાયો મહાભિક્ખુસઙ્ઘમજ્ઝે સત્થરિ ઓવદન્તે ઓલીનમના ઓવાદં ગહેતું ન સક્કુણેય્યુ’’ન્તિ. ઇમિનાપિ કારણેન અત્તચતુત્થમેવ નિમન્તેસિ. **ઓવદતુ તાસં, ભન્તેતિ**, ભન્તે ભગવા, એતાસં ઓવદતુ, એતા ઓવદતૂતિ અત્થો. ઉપયોગત્થસ્મિઞ્હિ એતં સામિવચનં. **યં તાસન્તિ** યં ઓવાદાનુસાસનં એતાસં. એવઞ્ચ પન વત્વા સો સેટ્ઠિ ‘‘ઇમા મમ સન્તિકે ઓવાદં ગણ્હમાના હરાયેય્યુ’’ન્તિ ભગવન્તં વન્દિત્વા પક્કામિ.

ભત્તૂતિ સામિકસ્સ. **અનુકમ્પં ઉપાદાયાતિ** અનુદ્દયં પટિચ્ચ. **પુબ્બુટ્ઠાયિનિયોતિ** સબ્બપઠમં ઉટ્ઠાનસીલા. **પચ્છાનિપાતિનિયોતિ** સબ્બપચ્છા નિપજ્જનસીલા. ઇત્થિયા હિ પઠમતરં ભુઞ્જિત્વા સયનં આરુય્હ નિપજ્જિતું ન વટ્ટતિ, સબ્બે પન ગેહપરિજને ભોજેત્વા ઉપકરણભણ્ડં સંવિધાય ગોરૂપાદીનિ આગતાનાગતાનિ ઞત્વા સ્વે કત્તબ્બકમ્મં વિચારેત્વા કુઞ્ચિકામુદ્દિકં હત્થે કત્વા સચે ભોજનં અત્થિ, ભુઞ્જિત્વા, નો ચે અત્થિ, અઞ્ઞં પચાપેત્વા સબ્બે સન્તપ્પેત્વા પચ્છા નિપજ્જિતું વટ્ટતિ. નિપન્નાયપિ યાવ સૂરિયુગ્ગમના નિદ્દાયિતું ન વટ્ટતિ, સબ્બપઠમં પન ઉટ્ઠાય દાસકમ્મકરે પક્કોસાપેત્વા ‘‘ઇદઞ્ચિદઞ્ચ કમ્મં કરોથા’’તિ કમ્મન્તં વિચારેત્વા ધેનુયો દુહાપેત્વા સબ્બં ગેહે કત્તબ્બકિચ્ચં અત્તનો પચ્ચક્ખંયેવ કાતું વટ્ટતિ . એતમત્થં સન્ધાય ‘‘પુબ્બુટ્ઠાયિનિયો પચ્છાનિપાતિનિયો’’તિ આહ. ‘‘**કિંકારપટિસ્સાવિનિયોતિ** કિં કરોમ કિં કરોમા’’તિ મુખં ઓલોકેત્વા વિચરણસીલા. **મનાપચારિનિયોતિ** મનાપંયેવ કિરિયં કરણસીલા. **પિયવાદિનિયોતિ** પિયમેવ વચનં વાદનસીલા. **પૂજેસ્સામાતિ** ચતુપચ્ચયપૂજાય પૂજયિસ્સામ.

અબ્ભાગતેતિ અત્તનો સન્તિકં આગતે. **આસનોદકેન પટિપૂજેસ્સામાતિ** આસનેન ચ પાદધોવનઉદકેન ચ પૂજયિસ્સામ. એત્થ ચ માતાપિતૂનં દેવસિકં સક્કારો કાતબ્બો. સમણબ્રાહ્મણાનં પન અબ્ભાગતાનં આસનં દત્વા પાદધોવનઞ્ચ દાતબ્બં, સક્કારો ચ કાતબ્બો.

ઉણ્ણાતિ એળકલોમં. **તત્થ દક્ખા ભવિસ્સામાતિ** એળકલોમાનં વિજટનધોવનરજનવેણિકરણાદીસુ કપ્પાસસ્સ ચ વટ્ટનપિસનફોટનકન્તનાદીસુ છેકા ભવિસ્સામ. **તત્રુપાયાયાતિ** તસ્મિં ઉણ્ણાકપ્પાસસંવિધાને ઉપાયભૂતાય ‘‘ઇમસ્મિં કાલે ઇદં નામ કાતું વટ્ટતી’’તિ એવં પવત્તાય વીમંસાય સમન્નાગતા. **અલં કાતું અલં સંવિધાતુન્તિ** અત્તના કાતુમ્પિ પરેહિ કારાપેતુમ્પિ યુત્તા ચેવ સમત્થા ચ ભવિસ્સામાતિ અત્થો.

કતઞ્ચ કતતો જાનિસ્સામ, અકતઞ્ચ અકતતોતિ સકલદિવસં ઇદં નામ કમ્મં કત્વા આગતાનં, ઉપડ્ઢદિવસં ઇદં નામ કમ્મં કત્વા આગતાનં, નિક્કમ્માનં ગેહે નિસિન્નાનં ઇદં નામ દાતુઞ્ચ એવઞ્ચ કાતું વટ્ટતીતિ એવં જાનિસ્સામ. **ગિલાનકાનઞ્ચ બલાબલન્તિ** સચે હિ ગિલાનકાલે તેસં ભેસજ્જભોજનાદીનિ દત્વા રોગં ફાસું ન કરોન્તિ, ‘‘ઇમે અરોગકાલે અમ્હે યં ઇચ્છન્તિ, તં કારેન્તિ. ગિલાનકાલે અત્થિ ભાવમ્પિ નો ન જાનન્તી’’તિ વિરત્તરૂપા પચ્છા કિચ્ચાનિ ન કરોન્તિ, દુક્કટાનિ વા કરોન્તિ. તસ્મા નેસં બલાબલં ઞત્વા દાતબ્બઞ્ચ કાતબ્બઞ્ચ જાનિસ્સામાતિ એવં તુમ્હેહિ સિક્ખિતબ્બન્તિ દસ્સેતિ. **ખાદનીયં ભોજનીયઞ્ચસ્સાતિ** ખાદનીયઞ્ચ ભોજનીયઞ્ચ અસ્સ અન્તોજનસ્સ. **પચ્ચંસેનાતિ** પટિલભિતબ્બેન અંસેન, અત્તનો અત્તનો લદ્ધબ્બકોટ્ઠાસાનુરૂપેનાતિ અત્થો. **સંવિભજિસ્સામાતિ** દસ્સામ. **સમ્પાદેસ્સામાતિ** સમ્પાદયિસ્સામ.

અધુત્તીતિ પુરિસધુત્તસુરાધુત્તતાવસેન અધુત્તિયો. **અથેની**તિ અથેનિયો અચોરિયો. **અસોણ્ડી**તિ સુરાસોણ્ડતાદિવસેન અસોણ્ડિયો.

એવં સુત્તન્તં નિટ્ઠપેત્વા ઇદાનિ ગાથાહિ કૂટં ગણ્હન્તો **યો નં ભરતિ સબ્બદા**તિઆદિમાહ. તત્થ **ભરતી**તિ પોસતિ પટિજગ્ગતિ. **સબ્બકામહર**ન્તિ સબ્બકામદદં. **સોત્થી**તિ સુઇત્થી. **એવં વત્તતી**તિ એત્તકં વત્તં પૂરેત્વા વત્તતિ. **મનાપા નામ તે દેવા**તિ નિમ્માનરતી દેવા. તે હિ ઇચ્છિતિચ્છિતં રૂપં માપેત્વા અભિરમણતો નિમ્માનરતીતિ ચ મનાપાતિ ચ વુચ્ચન્તીતિ.

૪. સીહસેનાપતિસુત્તવણ્ણના

૩૪. ચતુત્થે **સન્દિટ્ઠિક**ન્તિ સામં પસ્સિતબ્બકં. **દાયકો**તિ દાનસૂરો. ન સો સદ્ધામત્તકેનેવ તિટ્ઠતિ, પરિચ્ચજિતુમ્પિ સક્કોતીતિ અત્થો. **દાનપતી**તિ યં દાનં દેતિ, તસ્સ પતિ હુત્વા દેતિ, ન દાસો, ન સહાયો. યો હિ અત્તના મધુરં ભુઞ્જતિ, પરેસં અમધુરં દેતિ, સો દાનસઙ્ખાતસ્સ દેય્યધમ્મસ્સ દાસો હુત્વા દેતિ. યો યં અત્તના ભુઞ્જતિ, તદેવ દેતિ, સો સહાયો હુત્વા દેતિ. યો પન અત્તના યેન કેનચિ યાપેતિ, પરેસં મધુરં દેતિ, સો પતિ જેટ્ઠકો સામી હુત્વા દેતિ. તાદિસં સન્ધાય વુત્તં – ''દાનપતી''તિ.

અમઙ્કુભૂતોતિ ન નિત્તેજભૂતો. **વિસારદો**તિ ઞાણસોમનસ્સપ્પત્તો. **સહબ્યતં ગતા**તિ સહભાવં એકીભાવં ગતા. **કતાવકાસા**તિ યેન કમ્મેન તત્થ અવકાસો હોતિ, તસ્સ કતત્તા કતાવકાસા. તં પન યસ્મા કુસલમેવ હોતિ, તસ્મા **કતકુસલા**તિ વુત્તં. **મોદરે**તિ મોદન્તિ પમોદન્તિ. **અસિતસ્સા**તિ અનિસ્સિતસ્સ તથાગતસ્સ. **તાદિનો**તિ તાદિલક્ખણં પત્તસ્સ.

૫. દાનાનિસંસસુત્તવણ્ણના

૩૫. પઞ્ચમે **ગિહિધમ્મા અનપગતો હોતી**તિ અખણ્ડપઞ્ચસીલો હોતિ. **સતં ધમ્મં અનુક્કમ**ન્તિ સપ્પુરિસાનં મહાપુરિસાનં ધમ્મં અનુક્કમન્તો . **સન્તો નં ભજન્તી**તિ સપ્પુરિસા બુદ્ધપચ્ચેકબુદ્ધતથાગતસાવકા એતં ભજન્તિ.

૬. કાલદાનસુત્તવણ્ણના

૩૬. છટ્ઠે **કાલદાનાની**તિ યુત્તદાનાનિ, પત્તદાનાનિ અનુચ્છવિકદાનાનીતિ અત્થો. **નવસસ્સાની**તિ અગ્ગસસ્સાનિ. **નવફલાની**તિ આરામતો પઠમુપ્પન્નાનિ અગ્ગફલાનિ. **પઠમં સીલવન્તેસુ પતિટ્ઠાપેતી**તિ પઠમં સીલવન્તાનં દત્વા પચ્છા અત્તના પરિભુઞ્જતિ. **વદઞ્ઞૂ**તિ ભાસિતઞ્ઞૂ. **કાલેન દિન્ન**ન્તિ યુત્તપ્પત્તકાલેન દિન્નં. **અનુમોદન્તી**તિ એકમન્તે ઠિતા અનુમોદન્તિ. **વેય્યાવચ્ચ**ન્તિ કાયેન વેય્યાવટિકકમ્મં કરોન્તિ. **અપ્પટિવાનચિત્તો**તિ અનુક્કણ્ઠિતચિત્તો. **યત્થ દિન્નં મહપ્ફલ**ન્તિ યસ્મિં ઠાને દિન્નં મહપ્ફલં હોતિ, તત્થ દદેય્ય.

૭. ભોજનસુત્તવણ્ણના

૩૭. સત્તમે **આયું દેતી**તિ આયુદાનં દેતિ. **વણ્ણ**ન્તિ સરીરવણ્ણં. **સુખ**ન્તિ કાયિકચેતસિકસુખં. **બલ**ન્તિ સરીરથામં. **પટિભાન**ન્તિ યુત્તમુત્તપ્પટિભાનં.

૮. સદ્ધસુત્તવણ્ણના

૩૮. અટ્ઠમે **અનુકમ્પન્તી**તિ અનુગ્ગણ્હન્તિ. **ખન્ધિમાવ મહાદુમો**તિ ખન્ધસમ્પન્નો મહારુક્ખો વિય. **મનોરમે આયતને**તિ રમણીયે સમોસરણટ્ઠાને. **છાયં છાયત્થિકા યન્તી**તિ છાયાય અત્થિકાવ છાયં ઉપગચ્છન્તિ. **નિવાતવુત્તિ**ન્તિ નીચવુત્તિં. **અત્થદ્ધ**ન્તિ કોધમાનથદ્ધતાય રહિતં. **સોરત**ન્તિ સોરચ્ચેન સુચિસીલેન સમન્નાગતં. **સખિલ**ન્તિ સમ્મોદકં.

૯. પુત્તસુત્તવણ્ણના

૩૯. નવમે **ભતો વા નો ભરિસ્સતી**તિ અમ્હેહિ થઞ્ઞપાયનહત્થપાદવડ્ઢનાદીહિ ભતો પટિજગ્ગિતો અમ્હે મહલ્લકકાલે હત્થપાદધોવન-ન્હાપનયાગુભત્તદાનાદીહિ ભરિસ્સતિ. **કિચ્ચં વા નો કરિસ્સતી**તિ અત્તનો કમ્મં ઠપેત્વા અમ્હાકં રાજકુલાદીસુ ઉપ્પન્નં કિચ્ચં ગન્ત્વા કરિસ્સતિ . **કુલવંસો ચિરં ઠસ્સતી**તિ અમ્હાકં સન્તકં ખેત્તવત્થુહિરઞ્ઞસુવણ્ણાદિં અવિનાસેત્વા રક્ખન્તે પુત્તે કુલવંસો ચિરં ઠસ્સતિ, અમ્હેહિ વા પવત્તિતાનિ સલાકભત્તાદીનિ અનુપચ્છિન્દિત્વા પવત્તેસ્સતિ, એવમ્પિ નો કુલવંસો ચિરં ઠસ્સતિ. **દાયજ્જં પટિપજ્જિસ્સતી**તિ કુલવંસાનુરૂપાય પટિપત્તિયા અત્તાનં દાયજ્જારહં કરોન્તો અમ્હાકં સન્તકં દાયજ્જં પટિપજ્જિસ્સતિ. **દક્ખિણં અનુપ્પદસ્સતી**તિ પત્તિદાનં કત્વા તતિયદિવસતો પટ્ઠાય દાનં અનુપ્પદસ્સતિ.

સન્તો સપ્પુરિસાતિ ઇમસ્મિં ઠાને માતાપિતૂસુ સમ્મા પટિપત્તિયા સન્તો સપ્પુરિસાતિ વેદિતબ્બા. **પુબ્બે કતમનુસ્સર**ન્તિ માતાપિતૂહિ પઠમતરં કતગુણં અનુસ્સરન્તા. **ઓવાદકારી**તિ માતાપિતૂહિ દિન્નસ્સ ઓવાદસ્સ કત્તા. **ભતપોસી**તિ યેહિ ભતો, તેસં પોસકો. **પસંસિયો**તિ દિટ્ઠેવ ધમ્મે મહાજનેન પસંસિતબ્બો હોતિ.

૧૦. મહાસાલપુત્તસુત્તવણ્ણના

૪૦. દસમે **મહાસાલા**તિ મહારુક્ખા. **સાખાપત્તપલાસેન વડ્ઢન્તી**તિ ખુદ્દકસાખાહિ ચ પત્તસઙ્ખાતેન ચ પલાસેન વડ્ઢન્તિ. **અરઞ્ઞસ્મિ**ન્તિ અગામકે પદેસે. **બ્રહાવને**તિ મહાવને અટવિયં. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

સુમનવગ્ગો ચતુત્થો.

૫. મુણ્ડરાજવગ્ગો

૧. આદિયસુત્તવણ્ણના

૪૧. પઞ્ચમસ્સ પઠમે **ભોગાનં આદિયા**તિ ભોગાનં આદાતબ્બકારણાનિ. **ઉટ્ઠાનવીરિયાધિગતેહી**તિ ઉટ્ઠાનસઙ્ખાતેન વીરિયેન અધિગતેહિ. **બાહાબલપરિચિતેહી**તિ બાહુબલેન સઞ્ચિતેહિ. **સેદાવક્ખિત્તેહી**તિ સેદં અવક્ખિપેત્વા ઉપ્પાદિતેહિ. **ધમ્મિકેહી**તિ ધમ્મયુત્તેહિ. **ધમ્મલદ્ધેહી**તિ દસકુસલકમ્મં અકોપેત્વા લદ્ધેહિ. **પીણેતી**તિ પીણિતં થૂલં કરોતિ. સેસમેત્થ ચતુક્કનિપાતે વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં. દુતિયં ઉત્તાનત્થમેવ.

૩. ઇટ્ઠસુત્તવણ્ણના

૪૩. તતિયે **આયુસંવત્તનિકા પટિપદા**તિ દાનસીલાદિકા પુઞ્ઞપટિપદા. સેસેસુપિ એસેવ નયો. **અત્થાભિસમયા**તિ અત્થસ્સ અભિસમાગમેન, અત્થપ્પટિલાભેનાતિ વુત્તં હોતિ.

૪. મનાપદાયીસુત્તવણ્ણના

૪૪. ચતુત્થે **ઉગ્ગો**તિ ગુણેહિ ઉગ્ગતત્તા એવંલદ્ધનામો. **સાલપુપ્ફકં ખાદનીય**ન્તિ ચતુમધુરયોજિતેન સાલિપિટ્ઠેન કતં સાલપુપ્ફસદિસં ખાદનીયં. તઞ્હિ પઞ્ઞાયમાનવણ્ટપત્તકેસરં કત્વા જીરકાદિસમ્ભારયુત્તે સપ્પિમ્હિ પચિત્વા સપ્પિં વિનિવત્તેત્વા કોલુમ્બે પૂરેત્વા ગન્ધવાસં ગાહાપેત્વા પિદહિત્વા લઞ્છેત્વા ઠપિતં હોતિ. તં સો યાગું પિવિત્વા નિસિન્નસ્સ ભગવતો અન્તરભત્તે દાતુકામો એવમાહ. **પટિગ્ગહેસિ ભગવા**તિ દેસનામત્તમેતં, ઉપાસકો પન તં ભગવતો ચ પઞ્ચન્નઞ્ચ ભિક્ખુસતાનં અદાસિ. યથા ચ તં, એવં સૂકરમંસાદીનિપિ. તત્થ **સમ્પન્નકોલક**ન્તિ સમ્પન્નબદરં. **સૂકરમંસ**ન્તિ મધુરરસેહિ બદરેહિ સદ્ધિં જીરકાદિસમ્ભારેહિ યોજેત્વા પક્કં એકસંવચ્છરિકસૂકરમંસં. **નિબ્બત્તતેલક**ન્તિ વિનિવત્તિતતેલં. **નાલિયસાક**ન્તિ સાલિપિટ્ઠેન સદ્ધિં મદ્દિત્વા જીરકાદિસંયુત્તે સપ્પિમ્હિ પચિત્વા ચતુમધુરેન યોજેત્વા વાસં ગાહાપેત્વા ઠપિતં નાલિયસાકં. **નેતં ભગવતો કપ્પતી**તિ એત્થ અકપ્પિયં ઉપાદાય કપ્પિયમ્પિ ન કપ્પતીતિ વુત્તં, સેટ્ઠિ પન સબ્બમ્પિ તં આહરાપેત્વા રાસિં કત્વા યં યં અકપ્પિયં, તં તં અન્તરાપણં પહિણિત્વા કપ્પિયં ઉપભોગપરિભોગભણ્ડં અદાસિ. ચન્દનફલકં નાતિમહન્તં દીઘતો અટ્ઠતેય્યરતનં, તિરિયં દિયડ્ઢરતનં, સારવરભણ્ડત્તા પન મહગ્ઘં અહોસિ. ભગવા તં પટિગ્ગહેત્વા ખણ્ડાખણ્ડિકં છેદાપેત્વા ભિક્ખૂનં અઞ્જનપિસનત્થાય દાપેસિ.

ઉજ્જુભૂતેસૂતિ કાયવાચાચિત્તેહિ ઉજુકેસુ. **છન્દસા**તિ પેમેન. **ચત્ત**ન્તિઆદીસુ પરિચ્ચાગવસેન **ચત્તં**. મુત્તચાગતાય **મુત્તં**. અનપેક્ખચિત્તતાય ચિત્તેન ન ઉગ્ગહિતન્તિ **અનુગ્ગહીતં**. **ખેત્તૂપમે**તિ વિરુહનટ્ઠેન ખેત્તસદિસે.

અઞ્ઞતરં મનોમયન્તિ સુદ્ધાવાસેસુ એકં ઝાનમનેન નિબ્બત્તં દેવકાયં. **યથાધિપ્પાયો**તિ યથાજ્ઝાસયો. ઇમિના કિં પુચ્છતિ? તસ્સ કિર મનુસ્સકાલે અરહત્તત્થાય અજ્ઝાસયો અહોસિ, તં પુચ્છામીતિ પુચ્છતિ. દેવપુત્તોપિ અરહત્તં પત્તતાય **તગ્ઘ મે ભગવા યથાધિપ્પાયો**તિ આહ. **યત્થ યત્થૂપપજ્જતી**તિ તીસુ વા કુલસમ્પત્તીસુ છસુ વા કામસગ્ગેસુ યત્થ યત્થ ઉપ્પજ્જતિ, તત્થ તત્થ દીઘાયુ યસવા હોતીતિ. પઞ્ચમં ચતુક્કનિપાતે વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં. છટ્ઠસત્તમાનિ ઉત્તાનત્થાનેવ.

૮. અલબ્ભનીયઠાનસુત્તવણ્ણના

૪૮. અટ્ઠમે **અલબ્ભનીયાની**તિ અલદ્ધબ્બાનિ, ન સક્કા લભિતું. **ઠાનાની**તિ કારણાનિ. **જરાધમ્મં મા જીરી**તિ યં મય્હં જરાસભાવં, તં મા જીરતુ. સેસપદેસુપિ એસેવ નયો. **નચ્છાદેય્યા**તિ ન રુચ્ચેય્ય. **અબ્બુહી**તિ નીહરિ.

યતોતિ યસ્મિં કાલે. **આપદાસૂ**તિ ઉપદ્દવેસુ. **ન વેધતી**તિ ન કમ્પતિ નાનુસોચતિ. **અત્થવિનિચ્છયઞ્ઞૂ**તિ કારણત્થવિનિચ્છયે કુસલો. **પુરાણ**ન્તિ નિબ્બિકારતાય પોરાણકમેવ. **જપ્પેના**તિ વણ્ણભણનેન. **મન્તેના**તિ મહાનુભાવમન્તપરિવત્તનેન. **સુભાસિતેના**તિ સુભાસિતકથનેન. **અનુપ્પદાનેના**તિ સતસ્સ વા સહસ્સસ્સ વા દાનેન. **પવેણિયા વા**તિ કુલવંસેન વા, ‘‘ઇદં અમ્હાકં પવેણિયા આચિણ્ણં, ઇદં અનાચિણ્ણ’’ન્તિ એવં પવેણિકથનેનાતિ અત્થો. **યથા યથા યત્થ લભેથ અત્થ**ન્તિ એતેસુ જપ્પાદીસુ યેન યેન યત્થ યત્થ ઠાને જરાધમ્માદીનં અજીરણતાદિઅત્થં લભેય્ય. **તથા તથા તત્થ પરક્કમેય્યા**તિ તેન તેન તસ્મિં તસ્મિં ઠાને પરક્કમં કરેય્ય. **કમ્મં દળ્હ**ન્તિ વટ્ટગામિકમ્મં મયા થિરં કત્વા આયૂહિતં, સ્વાહં ઇદાનિ કિન્તિ કરોમીતિ એવં પચ્ચવેક્ખિત્વા અધિવાસેય્યાતિ.

૯. કોસલસુત્તવણ્ણના

૪૯. નવમે **ઉપકણ્ણકે**તિ કણ્ણમૂલે. **દુમ્મનો**તિ દુટ્ઠુમનો. **પત્તક્ખન્ધો**તિ પતિતક્ખન્ધો. **પજ્ઝાયન્તો**તિ ચિન્તયન્તો. **અપ્પટિભાનો**તિ નિપ્પટિભાનો હુત્વા. સેસં હેટ્ઠા વુત્તનયમેવ.

૧૦. નારદસુત્તવણ્ણના

૫૦. દસમે **અજ્ઝોમુચ્છિતો**તિ અધિઓમુચ્છિતો ગિલિત્વા પરિનિટ્ઠપેત્વા ગહણસભાવાય અતિરેકમુચ્છાય તણ્હાય સમન્નાગતો. **મહચ્ચા રાજાનુભાવેના**તિ મહતા રાજાનુભાવેન, અટ્ઠારસહિ સેનીહિ પરિવારિતો મહતિયા રાજિદ્ધિયા પાયાસીતિ અત્થો. **તગ્ઘા**તિ એકંસત્થે નિપાતો , એકંસેનેવ સોકસલ્લહરણોતિ અત્થો. ઇતિ રાજા ઇમં ઓવાદં સુત્વા તસ્મિં ઠિતો ધમ્મેન સમેન રજ્જં કારેત્વા સગ્ગપરાયણો અહોસિ.

મુણ્ડરાજવગ્ગો પઞ્ચમો.

પઠમપણ્ણાસકં નિટ્ઠિતં.

૨. દુતિયપણ્ણાસકં

(૬) ૧. નીવરણવગ્ગો

૧. આવરણસુત્તવણ્ણના

૫૧. દુતિયસ્સ પઠમે આવરણવસેન **આવરણા**. નીવરણવસેન **નીવરણા**. ચેતો અજ્ઝારુહન્તીતિ **ચેતસો અજ્ઝારુહા**. વિપસ્સનાપઞ્ઞઞ્ચ મગ્ગપઞ્ઞઞ્ચ ઉપ્પત્તિનિવારણટ્ઠેન દુબ્બલં કરોન્તીતિ **પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણા**. યા વા એતેહિ સદ્ધિં વોકિણ્ણા પઞ્ઞા ઉપ્પજ્જતિ, તં દુબ્બલં કરોન્તીતિપિ **પઞ્ઞાય દુબ્બલીકરણા**. **અબલાયા**તિ પઞ્ચનીવરણપરિયોનદ્ધત્તા અપગતબલાય. **ઉત્તરિ વા મનુસ્સધમ્મા અલમરિયઞાણદસ્સનવિસેસ**ન્તિ દસકુસલકમ્મપથસઙ્ખાતા મનુસ્સધમ્મા ઉત્તરિ અરિયભાવં કાતું સમત્થં ઞાણદસ્સનવિસેસં. **હારહારિની**તિ હરિતબ્બં હરિતું સમત્થા. **નઙ્ગલમુખાની**તિ માતિકામુખાનિ. તાનિ હિ નઙ્ગલસરિક્ખકત્તા નઙ્ગલેહિ ચ ખતત્તા નઙ્ગલમુખાનીતિ વુચ્ચન્તિ.

એવમેવ ખોતિ એત્થ સોતં વિય વિપસ્સનાઞાણં દટ્ઠબ્બં, ઉભતો નઙ્ગલમુખાનં વિવરણકાલો વિય છસુ દ્વારેસુ સંવરસ્સ વિસ્સટ્ઠકાલો, મજ્ઝેનદિયા રુક્ખપાદે કોટ્ટેત્વા પલાલતિણમત્તિકાહિ આવરણે કતે ઉદકસ્સ વિક્ખિત્તવિસટબ્યાદિણ્ણકાલો વિય પઞ્ચહિ નીવરણેહિ પરિયોનદ્ધકાલો, એવં આવરણે કતે વિહતવેગસ્સ ઉદકસ્સ તિણપલાલાદીનિ પરિકડ્ઢિત્વા સમુદ્દં પાપુણિતું અસમત્થકાલો વિય વિપસ્સનાઞાણેન સબ્બાકુસલે વિદ્ધંસેત્વા નિબ્બાનસાગરં પાપુણિતું અસમત્થકાલો વેદિતબ્બો. સુક્કપક્ખે વુત્તવિપલ્લાસેન યોજના કાતબ્બા. ઇમસ્મિં સુત્તે વટ્ટવિવટ્ટં કથિતં. દુતિયં ઉત્તાનત્થમેવ.

૩. પધાનિયઙ્ગસુત્તવણ્ણના

૫૩. તતિયે **પધાનિયઙ્ગાની**તિ પધાનં વુચ્ચતિ પદહનભાવો, પધાનમસ્સ અત્થીતિ પધાનિયો, પધાનિયસ્સ ભિક્ખુનો અઙ્ગાનીતિ પધાનિયઙ્ગાનિ. **સદ્ધો**તિ સદ્ધાય સમન્નાગતો. સદ્ધા પનેસા આગમસદ્ધા અધિગમસદ્ધા ઓકપ્પનસદ્ધા પસાદસદ્ધાતિ ચતુબ્બિધા. તત્થ સબ્બઞ્ઞુબોધિસત્તાનં સદ્ધા, અભિનીહારતો પટ્ઠાય આગતત્તા **આગમસદ્ધા** નામ. અરિયસાવકાનં પટિવેધેન અધિગતત્તા **અધિગમસદ્ધા** નામ. બુદ્ધો ધમ્મો સઙ્ઘોતિ વુત્તે અચલભાવેન ઓકપ્પનં **ઓકપ્પનસદ્ધા** નામ. પસાદુપ્પત્તિ **પસાદસદ્ધા** નામ. ઇધ ઓકપ્પનસદ્ધા અધિપ્પેતા. **બોધિ**ન્તિ ચતુમગ્ગઞાણં. તં સુપ્પટિવિદ્ધં તથાગતેનાતિ સદ્દહતિ. દેસનાસીસમેવ ચેતં, ઇમિના પન અઙ્ગેન તીસુપિ રતનેસુ સદ્ધા અધિપ્પેતા. યસ્સ હિ બુદ્ધાદીસુ પસાદો બલવા, તસ્સ પધાનવીરિયં ઇજ્ઝતિ.

અપ્પાબાધોતિ અરોગો. **અપ્પાતઙ્કો**તિ નિદ્દુક્ખો. **સમવેપાકિનિયા**તિ સમવિપાકિનિયા. **ગહણિયા**તિ કમ્મજતેજોધાતુયા. **નાતિસીતાય નાચ્ચુણ્હાયા**તિ અતિસીતલગ્ગહણિકો હિ સીતભીરુકો હોતિ, અચ્ચુણ્હગ્ગહણિકો ઉણ્હભીરુકો, તેસં પધાનં ન ઇજ્ઝતિ, મજ્ઝિમગ્ગહણિકસ્સ ઇજ્ઝતિ. તેનાહ – **મજ્ઝિમાય પધાનક્ખમાયા**તિ. **યથાભૂતં અત્તાનં આવિકત્તા**તિ યથાભૂતં અત્તનો અગુણં પકાસેતા. **ઉદયત્થગામિનિયા**તિ ઉદયઞ્ચ અત્થઞ્ચ ગન્તું પરિચ્છિન્દિતું સમત્થાય. એતેન પઞ્ઞાસલક્ખણપરિગ્ગાહકં ઉદયબ્બયઞાણં વુત્તં. **અરિયાયા**તિ પરિસુદ્ધાય. **નિબ્બેધિકાયા**તિ અનિબ્બિદ્ધપુબ્બે લોભક્ખન્ધાદયો નિબ્બિજ્ઝિતું સમત્થાય. **સમ્મા દુક્ખક્ખયગામિનિયા**તિ તદઙ્ગવસેન કિલેસાનં પહીનત્તા યં દુક્ખં ખીયતિ, તસ્સ દુક્ખસ્સ ખયગામિનિયા. ઇતિ સબ્બેહિપિ ઇમેહિ પદેહિ વિપસ્સનાપઞ્ઞાવ કથિતા. દુપ્પઞ્ઞસ્સ હિ પધાનં ન ઇજ્ઝતિ.

૪. સમયસુત્તવણ્ણના

૫૪. ચતુત્થે **પધાનાયા**તિ વીરિયકરણત્થાય. **ન સુકરં ઉઞ્છેન પગ્ગહેન યાપેતુ**ન્તિ ન સક્કા હોતિ પત્તં ગહેત્વા ઉઞ્છાચરિયાય યાપેતું. ઇમસ્મિમ્પિ સુત્તે વટ્ટવિવટ્ટમેવ કથિતં.

૫. માતાપુત્તસુત્તવણ્ણના

૫૫. પઞ્ચમે **પરિયાદાય તિટ્ઠતી**તિ પરિયાદિયિત્વા ગહેત્વા ખેપેત્વા તિટ્ઠતિ. **ઉગ્ઘાતિતા**તિ ઉદ્ધુમાતા.

અસિહત્થેનાતિ સીસચ્છેદનત્થાય અસિં આદાય આગતેનાપિ. **પિસાચેના**તિ ખાદિતું આગતયક્ખેનાપિ. **આસીદે**તિ ઘટ્ટેય્ય. **મઞ્જુના**તિ મુદુકેન. **કામોઘવુળ્હાન**ન્તિ કામોઘેન વુળ્હાનં કડ્ઢિતાનં. **કાલં ગતિ ભવાભવ**ન્તિ વટ્ટકાલં ગતિઞ્ચ પુનપ્પુનબ્ભવે ચ. **પુરક્ખતા**તિ પુરેચારિકા પુરતો ગતાયેવ. **યે ચ કામે પરિઞ્ઞાયા**તિ યે પણ્ડિતા દુવિધેપિ કામે તીહિ પરિઞ્ઞાહિ પરિજાનિત્વા. **ચરન્તિ અકુતોભયા**તિ ખીણાસવાનં કુતોચિ ભયં નામ નત્થિ, તસ્મા તે અકુતોભયા હુત્વા ચરન્તિ. **પારઙ્ગતા**તિ પારં વુચ્ચતિ નિબ્બાનં, તં ઉપગતા, સચ્છિકત્વા ઠિતાતિ અત્થો. **આસવક્ખય**ન્તિ અરહત્તં. ઇમસ્મિં સુત્તે વટ્ટમેવ કથેત્વા ગાથાસુ વટ્ટવિવટ્ટં કથિતં.

૬. ઉપજ્ઝાયસુત્તવણ્ણના

૫૬. છટ્ઠે **મધુરકજાતો**તિ સઞ્જાતગરુભાવો. **દિસા ચ મે ન પક્ખાયન્તી**તિ ચતસ્સો દિસા ચ અનુદિસા ચ મય્હં ન ઉપટ્ઠહન્તીતિ વદતિ. **ધમ્મા ચ મં નપ્પટિભન્તી**તિ સમથવિપસ્સનાધમ્માપિ મે ન ઉપટ્ઠહન્તિ. **અનભિરતો ચ બ્રહ્મચરિયં ચરામી**તિ ઉક્કણ્ઠિતો હુત્વા બ્રહ્મચરિયવાસં વસામિ. **યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમી**તિ તસ્સ કથં સુત્વા ‘‘બુદ્ધવેનેય્યપુગ્ગલો અય’’ન્તિ તં કારણં ભગવતો આરોચેતું ઉપસઙ્કમિ. **અવિપસ્સકસ્સ કુસલાનં ધમ્માન**ન્તિ કુસલધમ્મે અવિપસ્સન્તસ્સ, અનેસન્તસ્સ અગવેસન્તસ્સાતિ અત્થો. **બોધિપક્ખિયાનં ધમ્માન**ન્તિ સતિપટ્ઠાનાદીનં સત્તતિંસધમ્માનં.

૭. અભિણ્હપચ્ચવેક્ખિતબ્બઠાનસુત્તવણ્ણના

૫૭. સત્તમે **જરાધમ્મોમ્હી**તિ જરાસભાવો અમ્હિ. **જરં અનતીતો**તિ જરં અનતિક્કન્તો, અન્તોજરાય એવ ચરામિ. સેસપદેસુપિ એસેવ નયો. **કમ્મસ્સકો**તિઆદીસુ કમ્મં મય્હં સકં અત્તનો સન્તકન્તિ કમ્મસ્સકો અમ્હિ. કમ્મસ્સ દાયાદોતિ **કમ્મદાયાદો**, કમ્મં મય્હં દાયજ્જં સન્તકન્તિ અત્થો. કમ્મં મય્હં યોનિ કારણન્તિ **કમ્મયોનિ.** કમ્મં મય્હં બન્ધૂતિ **કમ્મબન્ધુ**, કમ્મઞાતકોતિ અત્થો. કમ્મં મય્હં પટિસરણં પતિટ્ઠાતિ **કમ્મપટિસરણો. તસ્સ દાયાદો ભવિસ્સામી**તિ તસ્સ કમ્મસ્સ દાયાદો તેન દિન્નફલપટિગ્ગાહકો ભવિસ્સામીતિ અત્થો. **યોબ્બનમદો**તિ યોબ્બનં આરબ્ભ ઉપ્પન્નમદો. સેસેસુપિ એસેવ નયો. **મગ્ગો સઞ્જાયતી**તિ લોકુત્તરમગ્ગો સઞ્જાયતિ. **સંયોજનાનિ સબ્બસો પહીયન્તી**તિ દસ સંયોજનાનિ સબ્બસો પહીયન્તિ. **અનુસયા બ્યન્તીહોન્તી**તિ સત્ત અનુસયા વિગતન્તા પરિચ્છિન્ના પરિવટુમા હોન્તિ. એવમેત્થ હેટ્ઠા પઞ્ચસુ ઠાનેસુ વિપસ્સના કથિતા, ઇમેસુ પઞ્ચસુ લોકુત્તરમગ્ગો.

ઇદાનિ ગાથાહિ કૂટં ગણ્હન્તો **બ્યાધિધમ્મા**તિઆદિમાહ. તત્થ **ઞત્વા ધમ્મં નિરૂપધિ**ન્તિ ઉપધિરહિતં અરહત્તમગ્ગં ઞત્વા. **સબ્બે મદે અભિભોસ્મી**તિ સબ્બે ઇમે તયોપિ મદે અધિભવિં, અતિક્કમ્મ ઠિતોસ્મીતિ અત્થો. **નેક્ખમ્મં દટ્ઠુ ખેમતો**તિ પબ્બજ્જં ખેમતો દિસ્વા. **તસ્સ મે અહુ ઉસ્સાહો, નિબ્બાનં અભિપસ્સતો**તિ તસ્સ મય્હં

નિબ્બાનં અભિપસ્સન્તસ્સ વાયામો અહોસિ. **અનિવત્તિ ભવિસ્સામી**તિ પબ્બજ્જતો અનિવત્તિકો ભવિસ્સામિ, બ્રહ્મચરિયવાસતો અનિવત્તિકો, સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણતો અનિવત્તિકો ભવિસ્સામિ. **બ્રહ્મચરિયપરાયણો**તિ મગ્ગબ્રહ્મચરિયપરાયણો. ઇમિના લોકુત્તરો અટ્ઠઙ્ગિકો મગ્ગો કથિતોતિ.

૮. લિચ્છવિકુમારકસુત્તવણ્ણના

૫૮. અટ્ઠમે **સજ્જાનિ ધનૂની**તિ સજિયાનિ આરોપિતધનૂનિ. **અદ્દસૂ**તિ અદ્દસંસુ. **ભવિસ્સન્તિ વજ્જી**તિ વડ્ઢિસ્સન્તિ વજ્જિરાજાનો. **અપાનુભા**તિ અવડ્ઢિનિસ્સિતા માનથદ્ધા. **પચ્છાલિયં ખિપન્તી**તિ પચ્છતો ગન્ત્વા પિટ્ઠિં પાદેન પહરન્તિ. **રટ્ઠિકસ્સા**તિઆદીસુ રટ્ઠં ભુઞ્જતીતિ **રટ્ઠિકો**. પિતરા દત્તં સાપતેય્યં ભુઞ્જતીતિ **પેત્તનિકો**. સેનાય પતિ જેટ્ઠકોતિ **સેનાપતિકો**. **ગામગામણિકસ્સા**તિ ગામાનં ગામણિકસ્સ, ગામસામિકસ્સાતિ અત્થો. **પૂગગામણિકસ્સા**તિ ગણજેટ્ઠકસ્સ. **કુલેસૂ**તિ તેસુ તેસુ કુલેસુ. **પચ્ચેકાધિપચ્ચં કારેન્તી**તિ પચ્ચેકં જેટ્ઠકટ્ઠાનં કારેન્તિ. **કલ્યાણેન મનસા અનુકમ્પન્તી**તિ સુન્દરેન ચિત્તેન અનુગ્ગણ્હન્તિ. **ખેત્તકમ્મન્તસામન્તસબ્યોહારે**તિ યે ચ અત્તનો ખેત્તકમ્મન્તાનં સામન્તા અનન્તરક્ખેત્તસામિનો, તે ચ રજ્જુદણ્ડેહિ ભૂમિપ્પમાણગ્ગાહકે સબ્બોહારે ચ. **બલિપટિગ્ગાહિકા દેવતા**તિ કુલપ્પવેણિયા આગતા આરક્ખદેવતા. **સક્કરોતી**તિ તા દેવતા અગ્ગયાગુભત્તાદીહિ સક્કરોતિ.

કિચ્ચકરોતિ ઉપ્પન્નાનં કિચ્ચાનં કારકો. **યે ચસ્સ અનુજીવિનો**તિ યે ચ એતં ઉપનિસ્સાય જીવન્તિ. **ઉભિન્નઞ્ચેવ અત્થાયા**તિ ઉભિન્નમ્પિ હિતત્થાય પટિપન્નો હોતીતિ અત્થો. **પુબ્બપેતાન**ન્તિ પરલોકગતાનં. **દિટ્ઠે ધમ્મે ચ જીવત**ન્તિ યે ચ દિટ્ઠે ધમ્મે જીવન્તિ. ઇતિ પદદ્વયેનાપિ અતીતપચ્ચુપ્પન્ને ઞાતયો દસ્સેતિ. **વિત્તિસઞ્જનનો**તિ તુટ્ઠિજનનો. **ઘરમાવસ**ન્તિ ઘરાવાસં વસન્તો. **પુજ્જો હોતિ પસંસિયો**તિ પૂજેતબ્બો ચ પસંસિતબ્બો ચ હોતીતિ.

૯-૧૦. વુડ્ઢપબ્બજિતસુત્તદ્વયવણ્ણના

૫૯-૬૦. નવમે **નિપુણો**તિ સણ્હો સુખુમકારણઞ્ઞૂ. **આકપ્પસમ્પન્નો**તિ સમણાકપ્પેન સમ્પન્નો. દસમે **પદક્ખિણગ્ગાહી**તિ દિન્નોવાદં પદક્ખિણતો ગણ્હન્તો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

નીવરણવગ્ગો પઠમો.

(૭) ૨. સઞ્ઞાવગ્ગો

૧-૨. સઞ્ઞાસુત્તદ્વયવણ્ણના

૬૧-૬૨. દુતિયસ્સ પઠમે **મહપ્ફલાતિ** વિપાકફલેન મહપ્ફલા. વિપાકાનિસંસેનેવ **મહાનિસંસા. અમતોગધાતિ** નિબ્બાનપતિટ્ઠા. **સબ્બલોકે અનભિરતિસઞ્ઞાતિ** સબ્બસ્મિં તેધાતુસન્નિવેસે લોકે ઉક્કણ્ઠિતસ્સ ઉપ્પજ્જનકસઞ્ઞા. દુતિયં ઉત્તાનત્થમેવ.

૩-૪. વડ્ઢસુત્તદ્વયવણ્ણના

૬૩-૬૪. તતિયે **વરાદાયીતિ** ઉત્તમસ્સ વરસ્સ આદાયકો. સેસમેત્થ ચતુત્થે ચ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

૫. સાકચ્છસુત્તવણ્ણના

૬૫. પઞ્ચમે **અલંસાકચ્છોતિ** સાકચ્છાય યુત્તો. **આગતં પઞ્હન્તિ** પુચ્છિતં પઞ્હં. **બ્યાકત્તા હોતીતિ** વિસ્સજ્જિતા હોતિ.

૬. સાજીવસુત્તવણ્ણના

૬૬. છટ્ઠે **અલંસાજીવોતિ** સાજીવાય યુત્તો. **સાજીવોતિ** પઞ્હપુચ્છનઞ્ચેવ પઞ્હવિસ્સજ્જનઞ્ચ. સબ્બેપિ હિ સબ્રહ્મચારિનો પઞ્હં ઉપજીવન્તિ, તેનેતં પઞ્હપુચ્છનવિસ્સજ્જનં સમાનાજીવતાય સાજીવોતિ વુત્તં. **કતં પઞ્હન્તિ** અભિસઙ્ખતં પઞ્હં.

૭-૧૦. પઠમઇદ્ધિપાદસુત્તાદિવણ્ણના

૬૭-૭૦. સત્તમે **ઉસ્સોળ્હીતિ** અધિમત્તવીરિયં. અટ્ઠમે અત્તનો બોધિમણ્ડે પટિવિદ્ધે આગમનઇદ્ધિપાદે કથેત્વા ઉપરિ અત્તનોવ છ અભિઞ્ઞા કથેસીતિ. નવમદસમેસુ વિપસ્સના કથિતા. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

સઞ્ઞાવગ્ગો દુતિયો.

(૮) ૩. યોધાજીવવગ્ગો

૧. પઠમચેતોવિમુત્તિફલસુત્તવણ્ણના

૭૧. તતિયસ્સ પઠમે **યતો ખો, ભિક્ખવે**તિ હેટ્ઠા વુત્તનયેન વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પત્તસ્સ ભિક્ખુનો ઇદાનિ વણ્ણભણનત્થં ઇદં આરદ્ધં. તત્થ **યતો ખો**તિ યદા ખો. **ઉક્ખિત્તપલિઘો**તિ અવિજ્જાપલિઘં ઉક્ખિપિત્વા અપનેત્વા ઠિતો. **સંકિણ્ણપરિખો**તિ સંસારપરિખં સંકિરિત્વા વિનાસેત્વા ઠિતો. **અબ્બૂળ્હેસિકો**તિ તણ્હાસઙ્ખાતં એસિકાથમ્ભં અબ્બુય્હ લુઞ્ચિત્વા ઠિતો. **નિરગ્ગળો**તિ નીવરણકવાટં ઉગ્ઘાટેત્વા ઠિતો. **પન્નદ્ધજો પન્નભારો**તિ માનદ્ધજઞ્ચ ખન્ધાભિસઙ્ખારકિલેસભારઞ્ચ પાતેત્વા ઓતારેત્વા ઠિતો. **વિસંયુત્તો**તિ વટ્ટેન વિસંયુત્તો. સેસં પાળિનયેનેવ વેદિતબ્બં. એત્તાવતા ભગવતા મગ્ગેન કિલેસે ખેપેત્વા નિરોધસયનવરગતસ્સ નિબ્બાનારમ્મણં ફલસમાપત્તિં અપ્પેત્વા વિહરતો ખીણાસવસ્સ કાલો દસ્સિતો.

યથા હિ દ્વે નગરાનિ એકં ચોરનગરં એકં ખેમનગરં. અથ એકસ્સ મહાયોધસ્સ એવં ભવેય્ય – ''યાવિમં ચોરનગરં તિટ્ઠતિ, તાવ ખેમનગરં ભયતો ન મુચ્ચતિ, ચોરનગરં અનગરં કરિસ્સામી''તિ સન્નાહં કત્વા ખગ્ગં ગહેત્વા ચોરનગરં ઉપસઙ્કમિત્વા નગરદ્વારે ઉસ્સાપિતે એસિકાથમ્ભે ખગ્ગેન છિન્દિત્વા સદ્ધિં દ્વારબાહાહિ કવાટં ભિન્દિત્વા પલિઘં ઉક્ખિપિત્વા પાકારં ભિન્દિત્વા પરિખં વિકિરિત્વા નગરસોભત્થાય ઉસ્સિતે ધજે પાતેત્વા નગરં અગ્ગિના ઝાપેત્વા ખેમનગરં પવિસિત્વા પાસાદં આરુય્હ ઞાતિગણપરિવુતો સુરસભોજનં ભુઞ્જેય્ય. એવં ચોરનગરં વિય સક્કાયો, ખેમનગરં વિય નિબ્બાનં, મહાયોધો વિય યોગાવચરો. તસ્સેવં હોતિ – ''યાવ સક્કાયવટ્ટં વટ્ટતિ, તાવ દ્વત્તિંસકમ્મકારણાઅટ્ઠનવુતિરોગપઞ્ચવીસતિમહાભયેહિ પરિમુચ્ચનં નત્થી''તિ. સો મહાયોધો સન્નાહં વિય સીલસન્નાહં કત્વા પઞ્ઞાખગ્ગં ગહેત્વા ખગ્ગેન એસિકાથમ્ભે વિય અરહત્તમગ્ગેન તણ્હેસિકં લુઞ્ચિત્વા, સો યોધો સદ્વારબાહકં નગરકવાટં વિય પઞ્ચોરમ્ભાગિયસંયોજનઅગ્ગળં ઉગ્ઘાટેત્વા, સો યોધો પલિઘં વિય અવિજ્જાપલિઘં ઉક્ખિપિત્વા, સો યોધો પાકારં ભિન્દન્તો પરિખં વિય કમ્માભિસઙ્ખારં ભિન્દન્તો જાતિસંસારપરિખં વિકિરિત્વા, સો યોધો નગરં સોભત્થાય ઉસ્સાપિતદ્ધજે વિય માનદ્ધજે પાતેત્વા સક્કાયનગરં ઝાપેત્વા, સો યોધો ખેમનગરે ઉપરિપાસાદે સુભોજનં વિય કિલેસપરિનિબ્બાનનગરં પવિસિત્વા અમતં નિરોધારમ્મણં ફલસમાપત્તિસુખં અનુભવમાનો કાલં વીતિનામેતિ.

૨. દુતિયચેતોવિમુત્તિફલસુત્તવણ્ણના

૭૨. દુતિયે **અનિચ્ચસઞ્ઞા**તિ ખન્ધપઞ્ચકં હુત્વા અભાવાકારેન અનિચ્ચન્તિ ઉપ્પજ્જનકસઞ્ઞા. **અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞા**તિ યદનિચ્ચં, તં પટિપીળનાકારેન દુક્ખન્તિ ઉપ્પજ્જનકસઞ્ઞા. **દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞા**તિ યં દુક્ખં, તં અવસવત્તનાકારેન અનત્તાતિ ઉપ્પજ્જનકસઞ્ઞા. સેસં હેટ્ઠા વુત્તનયમેવ. ઇમેસુ પન દ્વીસુપિ સુત્તેસુ વિપસ્સનાફલં નામ કથિતન્તિ.

૩. પઠમધમ્મવિહારીસુત્તવણ્ણના

૭૩. તતિયે **દિવસં અતિનામેતી**તિ દિવસં અતિક્કામેતિ. **રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાન**ન્તિ એકીભાવં વિસ્સજ્જેતિ. **દેસેતી**તિ કથેતિ પકાસેતિ. **ધમ્મપઞ્ઞત્તિયા**તિ ધમ્મસ્સ પઞ્ઞાપનાય. **ધમ્મં પરિયાપુણાતી**તિ નવઙ્ગવસેન

ચતુસચ્ચધમ્મં પરિયાપુણાતિ વળઞ્જેતિ કથેતિ. **ન રિઞ્ચતિ પટિસલ્લાનન્તિ** એકીભાવં ન વિસ્સજ્જેતિ. **અનુયુઞ્જતિ અજ્ઝત્તં ચેતોસમથન્તિ** નિયકજ્ઝત્તે ચિત્તસમાધિં આસેવતિ ભાવેતિ, સમથકમ્મટ્ઠાને યુત્તપ્પયુત્તો હોતિ.

હિતેસિનાતિ હિતં એસન્તેન. **અનુકમ્પકેનાતિ** અનુકમ્પમાનેન. **અનુકમ્પં ઉપાદાયાતિ** અનુકમ્પં ચિત્તેન પરિગ્ગહેત્વા, પટિચ્ચાતિપિ વુત્તં હોતિ. **કતં વો તં મયાતિ** તં મયા ઇમે પઞ્ચ પુગ્ગલે દેસેન્તેન તુમ્હાકં કતં. એત્તકમેવ હિ અનુકમ્પકસ્સ સત્થુ કિચ્ચં યદિદં અવિપરીતધમ્મદેસના, ઇતો પરં પન પટિપત્તિ નામ સાવકાનં કિચ્ચં. તેનાહ – **એતાનિ ભિક્ખુ રુક્ખમૂલાનિ…પે॰… અમ્હાકં અનુસાસનીતિ**. તત્થ ચ **રુક્ખમૂલાનીતિ** ઇમિના રુક્ખમૂલસેનાસનં દસ્સેતિ. **સુઞ્ઞાગારાનીતિ** ઇમિના જનવિવિત્તટ્ઠાનં. ઉભયેનાપિ ચ યોગાનુરૂપં સેનાસનમાચિક્ખતિ, દાયજ્જં નિય્યાતેતિ. **ઝાયથાતિ** આરમ્મણૂપનિજ્ઝાનેન અટ્ઠતિંસારમ્મણાનિ, લક્ખણૂપનિજ્ઝાનેન ચ અનિચ્ચાદિતો ખન્ધાયતનાદીનિ ઉપનિજ્ઝાયથ, સમથઞ્ચ વિપસ્સનઞ્ચ વડ્ઢેથાતિ વુત્તં હોતિ. **મા પમાદત્થાતિ** મા પમજ્જિત્થ. **મા પચ્છા વિપ્પટિસારિનો અહુવત્થાતિ** યે હિ પુબ્બે દહરકાલે આરોગ્યકાલે સત્તસપ્પાયાદિસમ્પત્તિકાલે સત્થુ સમ્મુખીભાવકાલે ચ યોનિસોમનસિકારવિરહિતા રત્તિન્દિવં મઙ્ગલભત્તા હુત્વા સેય્યસુખમિદ્ધસુખમનુયુત્તા પમજ્જન્તિ, તે પચ્છા જરાકાલે રોગકાલે મરણકાલે વિપત્તિકાલે સત્થુ પરિનિબ્બાનકાલે ચ તં પુબ્બે પમાદવિહારં અનુસ્સરન્તા સપ્પટિસન્ધિકાલકિરિયઞ્ચ ભારિયં સમ્પસ્સમાના વિપ્પટિસારિનો હોન્તિ. તુમ્હે પન તાદિસા મા અહુવત્થાતિ એતમત્થં દસ્સેન્તો આહ – ''મા પચ્છા વિપ્પટિસારિનો અહુવત્થા''તિ. **અયં વો અમ્હાકં અનુસાસનીતિ** અયં અમ્હાકં સન્તિકા ''ઝાયથ મા પમાદત્થા''તિ તુમ્હાકં અનુસાસની, ઓવાદોતિ વુત્તં હોતિ.

૪. દુતિયધમ્મવિહારીસુત્તવણ્ણના

૭૪. ચતુત્થે **ઉત્તરિ ચસ્સ પઞ્ઞાય અત્થં નપ્પજાનાતીતિ** તતો પરિયત્તિતો ઉત્તરિ તસ્સ ધમ્મસ્સ સહવિપસ્સનાય મગ્ગપઞ્ઞાય અત્થં નપ્પજાનાતિ , ચત્તારિ સચ્ચાનિ ન પસ્સતિ નપ્પટિવિજ્ઝતીતિ અત્થો. સેસવારેસુપિ એસેવ નયો. એવમેતેસુ દ્વીસુપિ સુત્તેસુ બહુસ્સુતભિક્ખુ વિપસ્સનાકમ્મિકો સોતાપન્નો સકદાગામી અનાગામી ખીણાસવોતિ છ જના ધમ્મવિહારિનો નામાતિ વેદિતબ્બા.

૫. પઠમયોધાજીવસુત્તવણ્ણના

૭૫. પઞ્ચમે **યોધાજીવાતિ** યુદ્ધૂપજીવિનો. **રજગ્ગન્તિ** હત્થિઅસ્સાદીનં પાદપ્પહારભિન્નાય ભૂમિયા ઉગ્ગતં રજક્ખન્ધં. **ન સન્થમ્ભતીતિ** સન્થમ્ભિત્વા ઠાતું ન સક્કોતિ. **સહતિ રજગ્ગન્તિ** રજક્ખન્ધં દિસ્વાપિ અધિવાસેતિ. **ધજગ્ગન્તિ** હત્થિઅસ્સદીનં પિટ્ઠેસુ વા રથેસુ વા ઉસ્સાપિતાનં ધજાનં અગ્ગં. **ઉસ્સારણન્તિ** હત્થિઅસ્સરથાનઞ્ચેવ બલકાયસ્સ ચ ઉચ્ચાસદ્દમહાસદ્દં. **સમ્પહારેતિ** સમાગતે અપ્પમત્તકેપિ પહારે. **હઞ્ઞતીતિ** વિહઞ્ઞતિ વિઘાતં આપજ્જતિ. **બ્યાપજ્જતીતિ** વિપત્તિં આપજ્જતિ, પકતિભાવં જહતિ. **સહતિ સમ્પહારન્તિ** દ્વે તયો પહારે પત્વાપિ સહતિ અધિવાસેતિ. **તમેવ સઙ્ગામસીસન્તિ** તંયેવ જયક્ખન્ધાવારટ્ઠાનં. **અજ્ઝાવસતીતિ** સત્તાહમત્તં અભિભવિત્વા આવસતિ. કિં કારણા ? લદ્ધપહારાનં પહારજગ્ગનત્થઞ્ચેવ કતકમ્માનં વિસેસં ઞત્વા ઠાનન્તરદાનત્થઞ્ચ ઇસ્સરિયસુખાનુભવનત્થઞ્ચ.

ઇદાનિ યસ્મા સત્થુ યોધાજીવેહિ કિચ્ચં નત્થિ, ઇમસ્મિં પન સાસને તથારૂપે પઞ્ચ પુગ્ગલે દસ્સેતું ઇદં ઓપમ્મં આભતં. તસ્મા તે પુગ્ગલે દસ્સેન્તો **એવમેવ ખોતિઆદિમાહ**. તત્થ **સંસીદતીતિ** મિચ્છાવિતક્કસ્મિં

સંસીદતિ અનુપ્પવિસતિ. **ન સક્કોતિ બ્રહ્મચરિયં સન્ધારેતુન્તિ** બ્રહ્મચરિયવાસં અનુપચ્છિજ્જમાનં ગોપેતું ન સક્કોતિ. **સિક્ખાદુબ્બલ્યં આવિકત્વાતિ** સિક્ખાય દુબ્બલભાવં પકાસેત્વા. **કિમસ્સ રજગ્ગસ્મિન્તિ** કિં તસ્સ પુગ્ગલસ્સ રજગ્ગં નામાતિ વદતિ. **અભિરૂપાતિ** અભિરૂપવતી. **દસ્સનીયાતિ** દસ્સનયોગ્ગા. **પાસાદિકાતિ** દસ્સનેનેવ ચિત્તપ્પસાદાવહા. **પરમાયાતિ** ઉત્તમાય. **વણ્ણપોક્ખરતાયાતિ** સરીરવણ્ણેન ચેવ અઙ્ગસણ્ઠાનેન ચ. **ઊહસતીતિ** અવહસતિ. **ઉલ્લપતીતિ** કથેતિ. **ઉજ્ઝગ્ઘતીતિ** પાણિં પહરિત્વા મહાહસિતં હસતિ. **ઉપ્પણ્ડેતીતિ** ઉપ્પણ્ડનકથં કથેતિ. **અભિનિસીદતીતિ** અભિભવિત્વા સન્તિકે વા એકાસને વા નિસીદતિ. દુતિયપદેપિ એસેવ નયો. **અજ્ઝોત્થરતીતિ** અવત્થરતિ. **વિનિવેઠેત્વા વિનિમોચેત્વાતિ** ગહિતટ્ઠાનતો તસ્સા હત્થં વિનિબ્બેઠેત્વા ચેવ મોચેત્વા ચ. સેસમેત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ. ઇમસ્મિં સુત્તે વટ્ટવિવટ્ટં કથિતં.

૬. દુતિયયોધાજીવસુત્તવણ્ણના

૭૬. છટ્ઠે **અસિચમ્મં ગહેત્વાતિ** અસિઞ્ચ ચમ્મઞ્ચ ગહેત્વા. **ધનુકલાપં સન્નય્હિત્વાતિ** ધનુઞ્ચ સરકલાપઞ્ચ સન્નય્હિત્વા. **વિયૂળ્હન્તિ** યુદ્ધસન્નિવેસવસેન ઠિતં. **સઙ્ગામં ઓતરતીતિ** મહાયુદ્ધં ઓતરતિ. **ઉસ્સહતિ વાયમતીતિ** ઉસ્સાહઞ્ચ વાયામઞ્ચ કરોતિ. **હનન્તીતિ** ઘાતેન્તિ. **પરિયાપાદેન્તીતિ** પરિયાપાદયન્તિ. **ઉપલિક્ખન્તીતિ** વિજ્ઝન્તિ. **અપનેન્તીતિ** સકસેનં ગહેત્વા ગચ્છન્તિ. **અપનેત્વા ઞાતકાનં નેન્તીતિ** સકસેનં નેત્વા તતો ઞાતકાનં સન્તિકં નેન્તિ. **નીયમાનોતિ** અત્તનો ગેહં વા સેસઞાતિસન્તિકં વા નિય્યમાનો. **ઉપટ્ઠહન્તિ પરિચરન્તીતિ** પહારસોધનવણકપ્પનાદીનિ કરોન્તા જગ્ગન્તિ ગોપયન્તિ.

અરક્ખિતેનેવ કાયેનાતિ અરક્ખિતેન કાયદ્વારેન. **અરક્ખિતાય વાચાયાતિ** અરક્ખિતેન વચીદ્વારેન. **અરક્ખિતેન ચિત્તેનાતિ** અરક્ખિતેન મનોદ્વારેન. **અનુપટ્ઠિતાય સતિયાતિ** સતિં સુપટ્ઠિતં અકત્વા. **અસંવુતેહિ ઇન્દ્રિયેહીતિ** મનચ્છટ્ઠેહિ ઇન્દ્રિયેહિ અપિહિતેહિ અગોપિતેહિ. **રાગો ચિત્તં અનુદ્ધંસેતીતિ** રાગો ઉપ્પજ્જમાનોવ સમથવિપસ્સનાચિત્તં ધંસેતિ, દૂરે ખિપતિ. **રાગપરિયુટ્ઠિતોમ્હિ, આવુસો, રાગપરેતોતિ** અહં, આવુસો, રાગેન રત્તો, રાગેન અનુગતો.

અટ્ઠિકઙ્કલૂપમાતિઆદીસુ અટ્ઠિકઙ્કલૂપમા અપ્પસ્સાદટ્ઠેન. **મંસપેસૂપમા** બહુસાધારણટ્ઠેન. **તિણુક્કૂપમા** અનુદહનટ્ઠેન. **અઙ્ગારકાસૂપમા** મહાભિતાપટ્ઠેન. **સુપિનકૂપમા** ઇત્તરપચ્ચુપટ્ઠાનટ્ઠેન. **યાચિતકૂપમા** તાવકાલિકટ્ઠેન. **રુક્ખફલૂપમા** સબ્બઙ્ગપચ્ચઙ્ગપલિભઞ્જનટ્ઠેન. **અસિસૂનૂપમા** અધિકુટ્ટનટ્ઠેન. **સત્તિસૂલૂપમા** વિનિવિજ્ઝનટ્ઠેન. **સપ્પસિરૂપમા** સાસઙ્કસપ્પટિભયટ્ઠેન . **ઉસ્સહિસ્સામીતિ** ઉસ્સાહં કરિસ્સામિ. **ધારયિસ્સામીતિ** સમણભાવં ધારયિસ્સામિ. **અભિરમિસ્સામીતિ** અભિરતિં ઉપ્પાદેસ્સામિ ન ઉક્કણ્ઠિસ્સામિ. સેસમેત્થ ઉત્તાનત્થમેવ. ઇમસ્મિં સુત્તે વટ્ટવિવટ્ટં કથિતન્તિ.

૭. પઠમઅનાગતભયસુત્તવણ્ણના

૭૭. સત્તમે **આરઞ્ઞકેનાતિ** અરઞ્ઞવાસિના. **અપ્પત્તસ્સાતિ** અસમ્પત્તસ્સ ઝાનવિપસ્સનામગ્ગફલપ્પભેદસ્સ વિસેસસ્સ પત્તિયા. સેસપદેસુપિ એસેવ નયો. **સો મમસ્સ અન્તરાયોતિ** સો મમ જીવિતન્તરાયો ચ બ્રહ્મચરિયન્તરાયો ચ, પુથુજ્જનકાલકિરિયં કરોન્તસ્સ સગ્ગન્તરાયો ચ મગ્ગન્તરાયો ચ ભવેય્ય. **હન્દાતિ** વવસ્સગ્ગત્થે નિપાતો. **વીરિયં આરભામીતિ** દુવિધમ્પિ વીરિયં કરોમિ. **સત્થકાતિ** સત્થં વિય સન્ધિબન્ધનચ્છેદકવાતા. **વાળેહીતિ** કક્ખળેહિ. **માણવેહીતિ** ચોરેહિ. **કતકમ્મેહિ વા અકતકમ્મેહિ વાતિ** એત્થ

ચોરિકં કત્વા નિક્ખન્તા કતકમ્મા નામ, ચોરિકં કાતું ગચ્છન્તા અકતકમ્મા નામ. તત્થ કતકમ્મા કમ્મસ્સ નિપ્ફન્નત્તા સત્તાનં ગલલોહિતં ગહેત્વા દેવતાનં બલિં કરોન્તિ, અકતકમ્મા ''એવં નો કમ્મં નિપ્ફજ્જિસ્સતી''તિ પઠમતરં કરોન્તિ. ઇદં સન્ધાય **તે મં જીવિતા વોરોપેય્યુ**ન્તિ વુત્તં. **વાળા અમનુસ્સા**તિ કક્ખળા દુટ્ઠા યક્ખાદયો અમનુસ્સા.

૮. દુતિયઅનાગતભયસુત્તવણ્ણના

૭૮. અટ્ઠમે **પુરા મં સો ધમ્મો આગચ્છતી**તિ યાવ સો ધમ્મો મં ન ઉપગચ્છતિ, તાવ અહં પુરેતરમેવ વીરિયં આરભામીતિ અત્થો. **ખીરોદકીભૂતા**તિ ખીરોદકં વિય ભૂતા એકીભાવં ઉપગતા. **પિયચક્ખૂહી**તિ મેત્તચક્ખૂહિ.

૯. તતિયઅનાગતભયસુત્તવણ્ણના

૭૯. નવમે **ધમ્મસન્દોસા વિનયસન્દોસો**તિ ધમ્મસન્દોસેન વિનયસન્દોસો હોતિ. કથં પન ધમ્મસ્મિં દુસ્સન્તે વિનયો દુસ્સતિ નામ? સમથવિપસ્સનાધમ્મેસુ ગબ્ભં અગ્ગણ્હન્તેસુ પઞ્ચવિધો વિનયો ન હોતિ , એવં ધમ્મે દુસ્સન્તે વિનયો દુસ્સતિ. દુસ્સીલસ્સ પન સંવરવિનયો નામ ન હોતિ, તસ્મિં અસતિ સમથવિપસ્સના ગબ્ભં ન ગણ્હાતિ. એવં વિનયસન્દોસેનપિ ધમ્મસન્દોસો વેદિતબ્બો. **અભિધમ્મકથ**ન્તિ સીલાદિઉત્તમધમ્મકથં. **વેદલ્લકથ**ન્તિ વેદપટિસંયુત્તં ઞાણમિસ્સકકથં. **કણ્હધમ્મં ઓક્કમમાના**તિ રન્ધગવેસિતાય ઉપારમ્ભપરિયેસનવસેન કાળકધમ્મં ઓક્કમમાના. અપિચ દુટ્ઠચિત્તેન પુગ્ગલં ઘટ્ટેન્તાપિ તં કણ્હધમ્મં અત્તનો દહન્તાપિ લાભસક્કારત્થં કથેન્તાપિ કણ્હધમ્મં ઓક્કમન્તિયેવ.

ગમ્ભીરાતિ પાળિગમ્ભીરા. **ગમ્ભીરત્થા**તિ અત્થગમ્ભીરા. **લોકુત્તરા**તિ લોકુત્તરધમ્મદીપકા. **સુઞ્ઞતાપટિસંયુત્તા**તિ ખન્ધધાતુઆયતનપચ્ચયાકારપટિસંયુત્તા. **ન અઞ્ઞા ચિત્તં ઉપટ્ઠપેસ્સન્તી**તિ જાનનત્થાય ચિત્તં ન ઠપેસ્સન્તિ. **ઉગ્ગહેતબ્બં પરિયાપુણિતબ્બ**ન્તિ ઉગ્ગહેતબ્બે ચ વળઞ્જેતબ્બે ચ. **કવિતા**તિ સિલોકાદિબન્ધનવસેન કવીહિ કતા. **કાવેય્યા**તિ તસ્સેવ વેવચનં. **બાહિરકા**તિ સાસનતો બહિદ્ધા ઠિતા. **સાવકભાસિતા**તિ બાહિરસાવકેહિ ભાસિતા. સેસમેત્થ હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા સુવિઞ્ઞેય્યત્તા ચ ઉત્તાનત્થમેવ.

૧૦. ચતુત્થઅનાગતભયસુત્તવણ્ણના

૮૦. દસમે **કલ્યાણકામા**તિ સુન્દરકામા. **રસગ્ગાની**તિ ઉત્તમરસાનિ. **સંસટ્ઠા વિહરિસ્સન્તી**તિ પઞ્ચવિધેન સંસગ્ગેન સંસટ્ઠા વિહરિસ્સન્તિ. **સન્નિધિકારપરિભોગ**ન્તિ સન્નિધિકતસ્સ પરિભોગં. **ઓળારિકમ્પિ નિમિત્ત**ન્તિ એત્થ પથવિં ખણન્તોપિ ખણાહીતિ આણાપેન્તોપિ પથવિયં ઓળારિકં નિમિત્તં કરોતિ નામ. તિણકટ્ઠસાખાપલાસં છિન્દન્તોપિ છિન્દાતિ આણાપેન્તોપિ હરિતગ્ગે ઓળારિકં નિમિત્તં કરોતિ નામ. આજીવત્થાય પણ્ણનિવાપઆદીનિ ગાહાપેન્તો ફલાનિ ઓચિનન્તે વા ઓચિનાપેન્તેન વત્તબ્બમેવ નત્થિ. ઇમેસુ ચતૂસુ સુત્તેસુ સત્થારા સાસને વુદ્ધિપરિહાનિ કથિતાતિ.

યોધાજીવવગ્ગો તતિયો.

(૯) ૪. થેરવગ્ગો

૧. રજનીયસુત્તવણ્ણના

૮૧. ચતુત્થસ્સ પઠમે **રજનીયેસૂ**તિ રાગસ્સ પચ્ચયેસુ આરમ્મણેસુ. સેસેસુપિ એસેવ નયો.

૨. વીતરાગસુત્તવણ્ણના

૮૨. દુતિયે **મક્ખી**તિ ગુણમક્ખકો. **પળાસી**તિ યુગગ્ગાહલક્ખણેન પળાસેન સમન્નાગતો.

૩. કુહકસુત્તવણ્ણના

૮૩. તતિયે **કુહકો**તિ તીહિ કુહનવત્થૂહિ સમન્નાગતો. **લપકો**તિ લાભસન્નિસ્સિતાય લપનાય સમન્નાગતો. **નેમિત્તિકો**તિ નિમિત્તકિરિયકારકો. **નિપ્પેસિકો**તિ નિપ્પેસનકતાય સમન્નાગતો. **લાભેન ચ લાભં નિજિગીસિતા**તિ લાભેન લાભગવેસકો. સુક્કપક્ખો વુત્તવિપલ્લાસવસેન વેદિતબ્બો. ચતુત્થં ઉત્તાનમેવ.

૫. અક્ખમસુત્તવણ્ણના

૮૫. પઞ્ચમે **અક્ખમો હોતિ રૂપાન**ન્તિ રૂપારમ્મણાનં અનધિવાસકો હોતિ, તદારમ્મણેહિ રાગાદીહિ અભિભુય્યતિ. એસેવ નયો સબ્બત્થ.

૬. પટિસમ્ભિદાપ્પત્તસુત્તવણ્ણના

૮૬. છટ્ઠે **અત્થપટિસમ્ભિદાપ્પત્તો**તિ પઞ્ચસુ અત્થેસુ પભેદગતં ઞાણં પત્તો. **ધમ્મપટિસમ્ભિદાપ્પત્તો**તિ ચતુબ્બિધે ધમ્મે પભેદગતં ઞાણં પત્તો. **નિરુત્તિપટિસમ્ભિદાપ્પત્તો**તિ ધમ્મનિરુત્તીસુ પભેદગતં ઞાણં પત્તો. **પટિભાનપટિસમ્ભિદાપ્પત્તો**તિ તેસુ તીસુ ઞાણેસુ પભેદગતં ઞાણં પત્તો. સો પન તાનિ તીણિ ઞાણાનેવ જાનાતિ, ન તેસં કિચ્ચં કરોતિ. **ઉચ્ચાવચાની**તિ મહન્તખુદ્દકાનિ. **કિંકરણીયાની**તિ ઇતિ કત્તબ્બાનિ.

૭. સીલવન્તસુત્તવણ્ણના

૮૭. સત્તમં ઉત્તાનત્થમેવ. સીલં પનેત્થ ખીણાસવસીલમેવ, બાહુસચ્ચમ્પિ ખીણાસવબાહુસચ્ચમેવ, વાચાપિ ખીણાસવસ્સ કલ્યાણવાચાવ, ઝાનાનિપિ કિરિયજ્ઝાનાનેવ કથિતાનીતિ વેદિતબ્બાનિ.

૮. થેરસુત્તવણ્ણના

૮૮. અટ્ઠમે **થેરો**તિ થિરભાવપ્પત્તો. **રત્તઞ્ઞૂ**તિ પબ્બજિતદિવસતો પટ્ઠાય અતિક્કન્તાનં બહૂનં રત્તીનં ઞાતા. **ઞાતો**તિ પઞ્ઞાતો પાકટો. **યસસ્સી**તિ યસનિસ્સિતો. **મિચ્છાદિટ્ઠિકો**તિ અયાથાવદિટ્ઠિકો. **સદ્ધમ્મા વુટ્ઠાપેત્વા**તિ દસકુસલકમ્મપથધમ્મતો વુટ્ઠાપેત્વા. **અસદ્ધમ્મે પતિટ્ઠાપેતી**તિ અકુસલકમ્મપથેસુ પતિટ્ઠાપેતિ.

૯. પઠમસેખસુત્તવણ્ણના

૮૯. નવમે **સેખસ્સા**તિ સિક્ખકસ્સ સકરણીયસ્સ. **પરિહાનાયા**તિ ઉપરિગુણેહિ પરિહાનત્થાય. **કમ્મારામતા**તિ નવકમ્મે રમનકભાવો. **ભસ્સારામતા**તિ આલાપસલ્લાપે રમનકભાવો. **નિદ્દારામતા**તિ નિદ્દાયને રમનકભાવો. **સઙ્ગણિકારામતા**તિ ગણસઙ્ગણિકાય રમનકભાવો. **યથાવિમુત્તં ચિત્તં ન પચ્ચવેક્ખતી**તિ યથા યં ચિત્તં વિમુત્તં, યે ચ દોસા પહીના, ગુણા ચ પટિલદ્ધા, તે પચ્ચવેક્ખિત્વા ઉપરિગુણપટિલાભાય વાયામં ન કરોતીતિ અત્થો. ઇતિ ઇમસ્મિં સુત્તે સત્તન્નં સેખાનં ઉપરિગુણેહિ પરિહાનિકારણઞ્ચ વુદ્ધિકારણઞ્ચ કથિતં. યઞ્ચ નામ સેખસ્સ પરિહાનકારણં, તં પુથુજ્જનસ્સ પઠમમેવ હોતીતિ.

૧૦. દુતિયસેખસુત્તવણ્ણના

૯૦. દસમે **વિયત્તો**તિ બ્યત્તો છેકો. **કિંકરણીયેસૂ**તિ ઇતિ કત્તબ્બેસુ. **ચેતોસમથ**ન્તિ સમાધિકમ્મટ્ઠાનં. **અનનુલોમિકેના**તિ સાસનસ્સ અનનુચ્છવિકેન. **અતિકાલેના**તિ અતિપાતોવ. **અતિદિવા**તિ દિવા વુચ્ચતિ મજ્ઝન્હિકો, તં અતિક્કમિત્વા. **આભિસલ્લેખિકા**તિ અતિવિય કિલેસસલ્લેખિકા. **ચેતોવિવરણસપ્પાયા**તિ ચિત્તવિવરણસઙ્ખાતાનં સમથવિપસ્સનાનં સપ્પાયા. **અપ્પિચ્છકથા**તિ અપ્પિચ્છા હોથાતિ કથનકથા. **સન્તુટ્ઠિકથા**તિ ચતૂહિ પચ્ચયેહિ સન્તુટ્ઠા હોથાતિ કથનકથા. **પવિવેકકથા**તિ તીહિ વિવેકેહિ વિવિત્તા હોથાતિ કથનકથા. **અસંસગ્ગકથા**તિ પઞ્ચવિધેન સંસગ્ગેન અસંસટ્ઠા હોથાતિ કથનકથા. **વીરિયારમ્ભકથા**તિ દુવિધં વીરિયં આરભથાતિ કથનકથા. **સીલકથા**દીસુ સીલં આરબ્ભ કથા સીલકથા. સમાધિં આરબ્ભ, પઞ્ઞં આરબ્ભ, પઞ્ચવિધં વિમુત્તિં આરબ્ભ, એકૂનવીસતિપચ્ચવેક્ખણસઙ્ખાતં વિમુત્તિઞાણદસ્સનં આરબ્ભ કથા વિમુત્તિઞાણદસ્સનકથા. **ન નિકામલાભી**તિઆદીસુ ન ઇચ્છિતિચ્છિતલાભી, દુક્ખલાભી ન વિપુલલાભીતિ અત્થો. સેસં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

થેરવગ્ગો ચતુત્થો.

(૧૦) ૫. કકુધવગ્ગો

૧-૨. સમ્પદાસુત્તદ્વયવણ્ણના

૯૧-૯૨. પઞ્ચમસ્સ પઠમે પઞ્ચ સમ્પદા મિસ્સિકા કથિતા. દુતિયે પુરિમા ચતસ્સો મિસ્સિકા, પઞ્ચમી લોકિકાવ.

૩. બ્યાકરણસુત્તવણ્ણના

૯૩. તતિયે **અઞ્ઞાબ્યાકરણાની**તિ અરહત્તબ્યાકરણાનિ. **મન્દત્તા**તિ મન્દભાવેન અઞ્ઞાણેન. **મોમૂહત્તા**તિ અતિમૂળ્હભાવેન. **અઞ્ઞં બ્યાકરોતી**તિ અરહત્તં પત્તોસ્મીતિ કથેતિ. **ઇચ્છાપકતો**તિ ઇચ્છાય અભિભૂતો. **અધિમાનેના**તિ અધિગતમાનેન. **સમ્મદેવા**તિ હેતુના નયેન કારણેનેવ.

૪-૫. ફાસુવિહારસુત્તાદિવણ્ણના

૯૪-૯૫. ચતુત્થે **ફાસુવિહારા**તિ સુખવિહારા. પઞ્ચમે **અકુપ્પ**ન્તિ અરહત્તં.

૬. સુતધરસુત્તવણ્ણના

૯૬. છટ્ઠે **અપ્પટ્ઠો**તિ અપ્પસમારમ્ભો. **અપ્પકિચ્ચો**તિ અપ્પકરણીયો. **સુભરો**તિ સુખેન ભરિતબ્બો સુપોસો. **સુસન્તોસો**તિ તીહિ સન્તોસેહિ સુટ્ઠુ સન્તોસો. **જીવિતપરિક્ખારેસૂ**તિ જીવિતસમ્ભારેસુ. **અપ્પાહારો**તિ મન્દાહારો. **અનોદરિકત્ત**ન્તિ ન ઓદરિકભાવં અમહગ્ઘસભાવં અનુયુત્તો. **અપ્પમિદ્ધો**તિ ન બહુનિદ્દો. સત્તમટ્ઠમાનિ ઉત્તાનત્થાનિ.

૯. સીહસુત્તવણ્ણના

૯૯. નવમે **સક્કચ્ચઞ્ઞેવ દેતિ નો અસક્કચ્ચ**ન્તિ અનવઞ્ઞાય અવિરજ્ઝિત્વાવ દેતિ, નો અવઞ્ઞાય વિરજ્ઝિત્વા. **મા મે યોગ્ગપથો નસ્સા**તિ મયા કતયોગ્ગપથો મય્હં મા નસ્સતુ, ''એકો સીહો ઉટ્ઠાય બિળારં પહરન્તો વિરજ્ઝિત્વા પહરી''તિ એવં વત્તારો મા હોન્તૂતિ અત્થો. **અન્નભારનેસાદાન**ન્તિ એત્થ અન્નં વુચ્ચતિ યવભત્તં, તં ભારો એતેસન્તિ અન્નભારા. યાચકાનં એતં નામં. નેસાદા વુચ્ચન્તિ સાકુણિકા. ઇતિ સબ્બપચ્છિમાય કોટિયા એતેસં યાચકનેસાદાનમ્પિ સક્કચ્ચમેવ દેસેતિ.

૧૦. કકુધથેરસુત્તવણ્ણના

૧૦૦. દસમે **અત્તભાવપટિલાભો**તિ સરીરપટિલાભો. **દ્વે વા તીણિ વા માગધકાનિ ગામક્ખેત્તાની**તિ એત્થ માગધિકં ગામક્ખેત્તં અત્થિ ખુદ્દકં, અત્થિ મજ્ઝિમં, અત્થિ મહન્તં. ખુદ્દકં ગામક્ખેત્તં ઇતો ચત્તાલીસં ઉસભાનિ, ઇતો ચત્તાલીસન્તિ ગાવુતં હોતિ, મજ્ઝિમં ઇતો ગાવુતં, ઇતો ગાવુતન્તિ અડ્ઢયોજનં હોતિ, મહન્તં ઇતો દિયડ્ઢગાવુતં, ઇતો દિયડ્ઢગાવુતન્તિ તિગાવુતં હોતિ. તેસુ ખુદ્દકેન ગામક્ખેત્તેન તીણિ, ખુદ્દકેન ચ મજ્ઝિમેન ચ દ્વે ગામક્ખેત્તાનિ તસ્સ અત્તભાવો. તિગાવુતઞ્હિસ્સ સરીરં. **પરિહરિસ્સામી**તિ પટિજગ્ગિસ્સામિ ગોપયિસ્સામિ. **રક્ખસ્સેત**ન્તિ રક્ખસ્સુ એતં. **મોઘપુરિસો**તિ તુચ્છપુરિસો. **નાસ્સસ્સા**તિ ન એતસ્સ ભવેય્ય. **સમુદાચરેય્યામા**તિ કથેય્યામ. **સમ્મન્નતી**તિ

સમ્માનં કરોતિ. **યં તુમો કરિસ્સતિ તુમોવ તેન પઞ્ઞાયિસ્સતી**તિ યં એસ કરિસ્સતિ, એસોવ તેન કમ્મેન પાકટો ભવિસ્સતિ. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

કકુધવગ્ગો પઞ્ચમો.

દુતિયપણ્ણાસકં નિટ્ઠિતં.

૩. તતિયપણ્ણાસકં

(૧૧) ૧. ફાસુવિહારવગ્ગો

૧. સારજ્જસુત્તવણ્ણના

૧૦૧. તતિયસ્સ પઠમે **વેસારજ્જકરણા**તિ વિસારદભાવાવહા. **સારજ્જં હોતી**તિ દોમનસ્સં હોતિ.

૨. ઉસ્સઙ્કિતસુત્તવણ્ણના

૧૦૨. દુતિયે **ઉસ્સઙ્કિતપરિસઙ્કિતો**તિ ઉસ્સઙ્કિતો ચ પરિસઙ્કિતો ચ. **અપિ અકુપ્પધમ્મોપી**તિ અપિ અકુપ્પધમ્મો ખીણાસવો સમાનોપિ પરેહિ પાપભિક્ખૂહિ ઉસ્સઙ્કિતપરિસઙ્કિતો હોતીતિ અત્થો. **વેસિયાગોચરો**તિઆદીસુ વેસિયા વુચ્ચન્તિ રૂપૂપજીવિનિયો, તા ગોચરો અસ્સાતિ વેસિયાગોચરો, તાસં ગેહં અભિણ્હગમનોતિ અત્થો. સેસપદેસુપિ એસેવ નયો. તત્થ પન **વિધવા**તિ મતપતિકા. **થુલ્લકુમારિકા**તિ મહલ્લિકકુમારિકાયો.

૩. મહાચોરસુત્તવણ્ણના

૧૦૩. તતિયે **ઇતો ભોગેન પટિસન્થરિસ્સામી**તિ ઇતો મમ સાપતેય્યતો ભોગં ગહેત્વા તેન પટિસન્થારં કરિસ્સામિ, તસ્સ ચ મમ ચ અન્તરં પિદહિસ્સામીતિ અત્થો. **ગહણાની**તિ પરસન્તકાનં ભણ્ડાનં ગહણાનિ. **ગુય્હમન્તા**તિ ગુહિતબ્બમન્તા. **અન્તગ્ગાહિકાયા**તિ સસ્સતં વા ઉચ્છેદં વા ગહેત્વા ઠિતાય. સેસમેત્થ ઉત્તાનત્થમેવ. ચતુત્થે સબ્બં હેટ્ઠા વુત્તનયમેવ.

૫. ફાસુવિહારસુત્તવણ્ણના

૧૦૫. પઞ્ચમે **મેત્તં કાયકમ્મ**ન્તિ મેત્તચિત્તેન પવત્તિતં કાયકમ્મં. **આવિ ચેવ રહો ચા**તિ સમ્મુખે ચેવ પરમ્મુખે ચ. ઇતરેસુપિ એસેવ નયો. **યાનિ તાનિ સીલાની**તિઆદિ ચતુપારિસુદ્ધિસીલવસેન વુત્તં. **સમાધિસંવત્તનિકાની**તિ મગ્ગસમાધિફલસમાધિનિબ્બત્તકાનિ. **સીલસામઞ્ઞગતો**તિ સમાનસીલતં ગતો, એકસદિસસીલો હુત્વાતિ અત્થો. **તક્કરસ્સા**તિ યો નં કરોતિ, તસ્સ. ઇતિ ઇમસ્મિં સુત્તે સીલં મિસ્સકં કથિતં, દિટ્ઠિ વિપસ્સનાસમ્માદિટ્ઠીતિ.

૬. આનન્દસુત્તવણ્ણના

૧૦૬. છટ્ઠે **નો ચ પરં અધિસીલે સમ્પવત્તા હોતી**તિ પરં સીલભાવેન ન ગરહતિ ન ઉપવદતિ. **અત્તાનુપેક્ખી**તિ અત્તનોવ કતાકતં જાનનવસેન અત્તાનં અનુપેક્ખિતા. **નો પરાનુપેક્ખી**તિ પરસ્સ કતાકતેસુ અબ્યાવટો. **અપઞ્ઞાતો**તિ અપાકટો અપ્પપુઞ્ઞો. **અપઞ્ઞાતકેના**તિ અપઞ્ઞાતભાવેન અપાકટતાય મન્દપુઞ્ઞતાય. **નો પરિતસ્સતી**તિ પરિતાસં નાપજ્જતિ. ઇતિ ઇમસ્મિં સુત્તે ખીણાસવોવ કથિતો.

૭-૮. સીલસુત્તાદિવણ્ણના

૧૦૭-૧૦૮. સત્તમે સીલસમાધિપઞ્ઞા મિસ્સિકા કથિતા, વિમુત્તિ અરહત્તફલં , વિમુત્તિઞાણદસ્સનં પચ્ચવેક્ખણઞાણં લોકિયમેવ. અટ્ઠમેપિ એસેવ નયો. પચ્ચવેક્ખણઞાણં પનેત્થ અસેખસ્સ પવત્તત્તા અસેખન્તિ

વુત્તં.

૯-૧૦. ચાતુદ્દિસસુત્તાદિવણ્ણના

૧૦૯-૧૧૦. નવમે **ચાતુદ્દિસો**તિ ચતૂસુ દિસાસુ અપ્પટિહતચારો. ઇમસ્મિમ્પિ સુત્તે ખીણાસવોવ કથિતો. દસમે **અલ**ન્તિ યુત્તો. ઇધાપિ ખીણાસવોવ કથિતો.

ફાસુવિહારવગ્ગો પઠમો.

(૧૨) ૨. અન્ધકવિન્દવગ્ગો

૧. કુલૂપકસુત્તવણ્ણના

૧૧૧. દુતિયસ્સ પઠમે **અસન્થવવિસ્સાસી**તિ અત્તના સદ્ધિં સન્થવં અકરોન્તેસુ વિસ્સાસં અનાપજ્જન્તેસુયેવ વિસ્સાસં કરોતિ. **અનિસ્સરવિકપ્પી**તિ અનિસ્સરોવ સમાનો ''ઇમં દેથ, ઇમં ગણ્હથા''તિ ઇસ્સરો વિય વિકપ્પેતિ. **વિસ્સટ્ઠુપસેવી**તિ વિસ્સટ્ઠાનિ ભિન્નકુલાનિ ઘટનત્થાય ઉપસેવતિ. **ઉપકણ્ણકજપ્પી**તિ કણ્ણમૂલે મન્તં ગણ્હાતિ. સુક્કપક્ખો વુત્તવિપરિયાયેન વેદિતબ્બો.

૨. પચ્છાસમણસુત્તવણ્ણના

૧૧૨. દુતિયે **પત્તપરિયાપન્નં ન ગણ્હાતી**તિ ઉપજ્ઝાયે નિવત્તિત્વા ઠિતે અત્તનો તુચ્છપત્તં દત્વા તસ્સ પત્તં ન ગણ્હાતિ, તતો વા દીયમાનં ન ગણ્હાતિ. **ન નિવારેતી**તિ ઇદં વચનં આપત્તિવીતિક્કમવચનં નામાતિ ન જાનાતિ. ઞત્વા વાપિ, ''ભન્તે, એવરૂપં નામ વત્તું ન વટ્ટતી''તિ ન નિવારેતિ. **કથં ઓપાતેતી**તિ તસ્સ કથં ભિન્દિત્વા અત્તનો કથં પવેસેતિ. **જળો**તિ જડો. **એળમૂગો**તિ પગ્ઘરિતખેળમુખો. તતિયં ઉત્તાનમેવ.

૪. અન્ધકવિન્દસુત્તવણ્ણના

૧૧૪. ચતુત્થે **સીલવા હોથા**તિ સીલવન્તા હોથ. **આરક્ખસતિનો**તિ દ્વારરક્ખિકાય સતિયા સમન્નાગતા. **નિપક્કસતિનો**તિ દ્વારરક્ખનકેનેવ ઞાણેન સમન્નાગતસ્સતિનો. **સતારક્ખેન ચેતસા સમન્નાગતા**તિ સતારક્ખેન ચિત્તેન સમન્નાગતા. **અપ્પભસ્સા**તિ અપ્પકથા. **સમ્માદિટ્ઠિકા**તિ કમ્મસ્સકતજ્ઝાન-વિપસ્સનામગ્ગ-ફલવસેન પઞ્ચવિધાય સમ્માદિટ્ઠિયા સમન્નાગતા. અપિચ પચ્ચવેક્ખણઞાણમ્પિ સમ્માદિટ્ઠિયેવાતિ વેદિતબ્બા.

૫. મચ્છરિનીસુત્તવણ્ણના

૧૧૫. પઞ્ચમે **આવાસમચ્છરિની**તિ આવાસં મચ્છરાયતિ, તત્થ અઞ્ઞેસં વાસં ન સહતિ. **કુલમચ્છરિની**તિ ઉપટ્ઠાકકુલં મચ્છરાયતિ, અઞ્ઞેસં તત્થ ઉપસઙ્કમનં ન સહતિ. **લાભમચ્છરિની**તિ લાભં મચ્છરાયતિ, અઞ્ઞેસં તં ઉપ્પજ્જન્તં ન સહતિ. **વણ્ણમચ્છરિની**તિ ગુણં મચ્છરાયતિ, અઞ્ઞેસં ગુણકથં ન સહતિ. **ધમ્મમચ્છરિની**તિ પરિયત્તિધમ્મં મચ્છરાયતિ, અઞ્ઞેસં દાતું ન ઇચ્છતિ.

૬-૭. વણ્ણનાસુત્તાદિવણ્ણના

૧૧૬-૧૧૭. છટ્ઠે **સદ્ધાદેય્યં વિનિપાતેતી**તિ પરેહિ સદ્ધાય દિન્નપિણ્ડપાતતો અગ્ગં અગ્ગહેત્વા પરસ્સ દેતિ. સત્તમે **ઇસ્સુકિની**તિ ઇસ્સાય સમન્નાગતા. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

અન્ધકવિન્દવગ્ગો દુતિયો.

(૧૩) ૩. ગિલાનવગ્ગો

૪. દુતિયઉપટ્ઠાકસુત્તવણ્ણના

૧૨૪. તતિયસ્સ ચતુત્થે **નપ્પટિબલો**તિ કાયબલેન ચ ઞાણબલેન ચ અસમન્નાગતો. **આમિસન્તરો**તિ આમિસહેતુકો ચીવરાદીનિ પચ્ચાસીસમાનો.

૫-૬. અનાયુસ્સાસુત્તદ્વયવણ્ણના

૧૨૫-૧૨૬. પઞ્ચમે **અનાયુસ્સા**તિ આયુપચ્છેદના, ન આયુવડ્ઢના. છટ્ઠેપિ એસેવ નયો.

૭. વપકાસસુત્તવણ્ણના

૧૨૭. સત્તમે **નાલં સઙ્ઘમ્હા વપકાસિતુ**ન્તિ સઙ્ઘતો નિક્ખમિત્વા એકકો વસિતું ન યુત્તો. કામઞ્ચેસ સઙ્ઘમજ્ઝેપિ વસિતું અયુત્તોવ અસઙ્ઘસોભનતાય, ઓવાદાનુસાસનિપ્પટિબદ્ધત્તા પન નિપ્પરિયાયેનેવ સઙ્ઘમ્હા વપકાસિતું ન યુત્તો. **અલં સઙ્ઘમ્હા વપકાસિતુ**ન્તિ ચાતુદ્દિસત્તા સઙ્ઘમ્હા નિક્ખમ્મ એકકો વસિતું યુત્તો, સઙ્ઘસોભનતાય પન સઙ્ઘેપિ વસિતું યુત્તોયેવ. અટ્ઠમં ઉત્તાનત્થમેવ.

૯. પરિકુપ્પસુત્તવણ્ણના

૧૨૯. નવમે **આપાયિકા**તિ અપાયગામિનો. **નેરયિકા**તિ નિરયગામિનો. **પરિકુપ્પા**તિ પરિકુપ્પનસભાવા પુરાણવણસદિસા. **અતેકિચ્છા**તિ અકત્તબ્બપરિકમ્મા. દસમં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ગિલાનવગ્ગો તતિયો.

(૧૪) ૪. રાજવગ્ગો

૧. પઠમચક્કાનુવત્તનસુત્તવણ્ણના

૧૩૧. ચતુત્થસ્સ પઠમે **ધમ્મેના**તિ દસકુસલધમ્મેન. **ચક્ક**ન્તિ આણાચક્કં. **અત્થઞ્ઞૂ**તિ રજ્જત્થં જાનાતિ. **ધમ્મઞ્ઞૂ**તિ પવેણિધમ્મં જાનાતિ. **મત્તઞ્ઞૂ**તિ દણ્ડે વા બલમ્હિ વા પમાણં જાનાતિ. **કાલઞ્ઞૂ**તિ રજ્જસુખાનુભવનકાલં, વિનિચ્છયકરણકાલં, જનપદચારિકાકાલઞ્ચ જાનાતિ. **પરિસઞ્ઞૂ**તિ અયં પરિસા ખત્તિયપરિસા, અયં બ્રાહ્મણવેસ્સસુદ્દસમણપરિસાતિ જાનાતિ.

તથાગતવારે **અત્થઞ્ઞૂ**તિ પઞ્ચ અત્થે જાનાતિ. **ધમ્મઞ્ઞૂ**તિ ચત્તારો ધમ્મે જાનાતિ. **મત્તઞ્ઞૂ**તિ ચતૂસુ પચ્ચયેસુ પટિગ્ગહણપરિભોગમત્તં જાનાતિ. **કાલઞ્ઞૂ**તિ અયં કાલો પટિસલ્લીનસ્સ, અયં સમાપત્તિયા, અયં ધમ્મદેસનાય, અયં જનપદચારિકાયાતિ એવં કાલં જાનાતિ. **પરિસઞ્ઞૂ**તિ અયં પરિસા ખત્તિયપરિસા…પે॰… અયં સમણપરિસાતિ જાનાતિ. **અનુત્તર**ન્તિ નવહિ લોકુત્તરધમ્મેહિ અનુત્તરં. **ધમ્મચક્ક**ન્તિ સેટ્ઠચક્કં.

૨. દુતિયચક્કાનુવત્તનસુત્તવણ્ણના

૧૩૨. દુતિયે **પિતરા પવત્તિતં ચક્ક**ન્તિ ચક્કવત્તિમ્હિ પબ્બજિતે વા કાલકતે વા ચક્કરતનં સત્તાહમત્તં ઠત્વા અન્તરધાયતિ, કથમેસ તં અનુપ્પવત્તેતિ નામ? પિતુ પવેણિયં ઠત્વા ચક્કવત્તિવત્તં પૂરેત્વા ચક્કવત્તિરજ્જં કારેન્તોપિ પિતરા પવત્તિતમેવ અનુપ્પવત્તેતિ નામ.

૩. ધમ્મરાજાસુત્તવણ્ણના

૧૩૩. તતિયં તિકનિપાતે વુત્તનયમેવ. સેવિતબ્બાસેવિતબ્બે પનેત્થ પચ્છિમપદદ્વયમેવ વિસેસો. તત્થ સમ્માઆજીવો સેવિતબ્બો, મિચ્છાઆજીવો ન સેવિતબ્બો. સપ્પાયો ગામનિગમો સેવિતબ્બો, અસપ્પાયો ન સેવિતબ્બો.

૪. યસ્સંદિસંસુત્તવણ્ણના

૧૩૪. ચતુત્થે **ઉભતો**તિ દ્વીહિપિ પક્ખેહિ. **માતિતો ચ પિતિતો ચા**તિ યસ્સ હિ માતા ખત્તિયા, માતુમાતા ખત્તિયા, તસ્સાપિ માતા ખત્તિયા. પિતા ખત્તિયો, પિતુપિતા ખત્તિયો, તસ્સપિ પિતા ખત્તિયો. સો ઉભતો સુજાતો માતિતો ચ પિતિતો ચ. **સંસુદ્ધગહણિકો**તિ સંસુદ્ધાય માતુકુચ્છિયા સમન્નાગતો. ‘‘સમવેપાકિનિયા ગહણિયા’’તિ એત્થ પન કમ્મજતેજોધાતુ ગહણીતિ વુચ્ચતિ. **યાવ સત્તમા પિતામહયુગા**તિ એત્થ પિતુપિતા પિતામહો, પિતામહસ્સ યુગં પિતામહયુગં. યુગન્તિ આયુપ્પમાણં વુચ્ચતિ. અભિલાપમત્તમેવ ચેતં, અત્થતો પન પિતામહોયેવ પિતામહયુગં. તતો ઉદ્ધં સબ્બેપિ પુબ્બપુરિસા પિતામહગ્ગહણેનેવ ગહિતા. એવં યાવ સત્તમો પુરિસો, તાવ સંસુદ્ધગહણિકો, અથ વા અક્ખિત્તો અનુપક્કુટ્ઠો જાતિવાદેનાતિ દસ્સેતિ. **અક્ખિત્તો**તિ ‘‘અપનેથ એતં, કિં ઇમિના’’તિ એવં અક્ખિત્તો અનવક્ખિત્તો. **અનુપક્કુટ્ઠો**તિ ન ઉપક્કુટ્ઠો ન અક્કોસં વા નિન્દં વા પત્તપુબ્બો. કેન કારણેનાતિ? **જાતિવાદેન**, ‘‘ઇતિપિ હીનજાતિકો એસો’’તિ એવરૂપેન વચનેનાતિ અત્થો.

અડ્ઢોતિઆદીસુ યો કોચિ અત્તનો સન્તકેન વિભવેન અડ્ઢો હોતિ. ઇધ પન ન કેવલં અડ્ઢોયેવ, **મહદ્ધનો** મહતા અપરિમાણસઙ્ખેન ધનેન સમન્નાગતોતિ અત્થો. પઞ્ચકામગુણવસેન મહન્તા ઉળારા ભોગા અસ્સાતિ **મહાભોગો**. **પરિપુણ્ણકોસકોટ્ઠાગારો**તિ કોસો વુચ્ચતિ ભણ્ડાગારં, નિદહિત્વા ઠપિતેન ધનેન પરિપુણ્ણકોસો, ધઞ્ઞેન ચ પરિપુણ્ણકોટ્ઠાગારોતિ અત્થો. અથ વા ચતુબ્બિધો કોસો હત્થી અસ્સા રથા રટ્ઠન્તિ, તિવિધં કોટ્ઠાગારં ધનકોટ્ઠાગારં ધઞ્ઞકોટ્ઠાગારં વત્થકોટ્ઠાગારન્તિ. તં સબ્બમ્પિ પરિપુણ્ણમસ્સાતિ પરિપુણ્ણકોસકોટ્ઠાગારો. **અસ્સવાયા**તિ કસ્સચિ બહુમ્પિ ધનં દેન્તસ્સ સેના ન સુણાતિ, સા અનસ્સવા નામ હોતિ. કસ્સચિ અદેન્તસ્સાપિ સુણાતિયેવ, અયં અસ્સવા નામ. **ઓવાદપટિકરાયા**તિ ''ઇદં વો કત્તબ્બ, ઇદં ન કત્તબ્બ''ન્તિ દિન્નઓવાદકરાય. **પણ્ડિતો**તિ પણ્ડિચ્ચેન સમન્નાગતો. **બ્યત્તો**તિ પઞ્ઞાવેય્યત્તિયેન યુત્તો. **મેધાવી**તિ ઠાનુપ્પત્તિકપઞ્ઞાય સમન્નાગતો. **પટિબલો**તિ સમત્થો. **અત્થે ચિન્તેતુ**ન્તિ વડ્ઢિઅત્થે ચિન્તેતું. સો હિ પચ્ચુપ્પન્નઅત્થવસેનેવ ''અતીતેપિ એવં અહેસું, અનાગતેપિ એવં ભવિસ્સન્તી''તિ ચિન્તેતિ. **વિજિતાવીન**ન્તિ વિજિતવિજયાનં, મહન્તેન વા વિજયેન સમન્નાગતાનં. **વિમુત્તચિત્તાન**ન્તિ પઞ્ચહિ વિમુત્તીહિ વિમુત્તમાનસાનં.

૫-૬. પત્થનાસુત્તદ્વયવણ્ણના

૧૩૫-૧૩૬. પઞ્ચમે **નેગમજાનપદસ્સા**તિ નિગમવાસિનો ચ રટ્ઠવાસિનો ચ જનસ્સ. **હત્થિસ્મિ**ન્તિઆદીહિ હત્થિઅસ્સરથથરુધનુલેખમુદ્દાગણનાદીનિ સોળસ મહાસિપ્પાનિ દસ્સિતાનિ. **અનવયો**તિ સમત્થો પરિપુણ્ણો. સેસમેત્થ હેટ્ઠા વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં. છટ્ઠે **ઓપરજ્જ**ન્તિ ઉપરાજભાવં.

૭. અપ્પંસુપતિસુત્તવણ્ણના

૧૩૭. સત્તમે **પુરિસાધિપ્પાયા**તિ અસ્સદ્ધમ્મવસેન પુરિસે ઉપ્પન્નાધિપ્પાયા પુરિસજ્ઝાસયા. **આદાનાધિપ્પાયો**તિ ઇદાનિ ગહેતું સક્ખિસ્સામિ, ઇદાનિ સક્ખિસ્સામીતિ એવં ગહણાધિપ્પાયો. **વિસંયોગાધિપ્પાયો**તિ ઇદાનિ નિબ્બાનં પાપુણિસ્સામિ, ઇદાનિ પાપુણિસ્સામીતિ એવં નિબ્બાનજ્ઝાસયો.

૮. ભત્તાદકસુત્તવણ્ણના

૧૩૮. અટ્ઠમે **ભત્તાદકો**તિ ભત્તક્ખાદકો, બહુભત્તભુઞ્જોતિ અત્થો. **ઓકાસફરણો**તિ ઓકાસં ફરિત્વા અઞ્ઞેસં સમ્બાધં કત્વા ઠાનેન ઓકાસફરણો. તત્થ તત્થ લણ્ડં સારેતિ પાતેતીતિ **લણ્ડસારણો**. એત્તકા હત્થીતિ ગણનકાલે સલાકં ગણ્હાતીતિ **સલાકગ્ગાહી**. નિસીદનસયનવસેન મઞ્ચપીઠં મદ્દતીતિ **મઞ્ચપીઠમદ્દનો**. ભિક્ખુગણનકાલે સલાકં ગણ્હાતીતિ **સલાકગ્ગાહી**.

૯. અક્ખમસુત્તવણ્ણના

૧૩૯. નવમે **હત્થિકાય**ન્તિ હત્થિઘટં. સેસેસુપિ એસેવ નયો. સઙ્ગામે અવચરન્તીતિ **સઙ્ગામાવચરા**. **એકિસ્સા વા તિણોદકદત્તિયા વિમાનિતો**તિ એકદિવસં એકેન તિણોદકદાનેન વિમાનિતો, એકદિવસમત્તં અલદ્ધતિણોદકોતિ અત્થો. ઇતો પરમ્પિ એસેવ નયો. **ન સક્કોતિ ચિત્તં સમાદહિતુ**ન્તિ આરમ્મણે ચિત્તં સમ્મા ઠપેતું ન સક્કોતિ. સેસમેત્થ ઉત્તાનમેવ. ઇમસ્મિં પન સુત્તે વટ્ટવિવટ્ટં કથિતન્તિ વેદિતબ્બં.

૧૦. સોતસુત્તવણ્ણના

૧૪૦. દસમે **દુરુત્તાન**ન્તિ ન સુટ્ઠુ વુત્તાનં દોસવસેન પવત્તિતાનં ફરુસવચનાનં. **દુરાગતાન**ન્તિ દુક્ખુપ્પાદનાકારેન સોતદ્વારં આગતાનં. **વચનપથાન**ન્તિ વચનાનં. **દુક્ખાન**ન્તિ દુક્ખમાનં. **તિબ્બાન**ન્તિ બહલાનં તાપનસભાવાનં વા. **ખરાન**ન્તિ ફરુસાનં. **કટુકાન**ન્તિ તિખિણાનં. **અસાતાન**ન્તિ અમધુરાનં. **અમનાપાન**ન્તિ મનં અપ્પાયિતું વડ્ઢેતું અસમત્થાનં. **પાણહરાન**ન્તિ જીવિતહરાનં. **યા સા દિસા**તિ સબ્બસઙ્ખારસમથાદિવસેન દિસ્સતિ અપદિસ્સતીતિ નિબ્બાનં દિસાતિ વેદિતબ્બં. યસ્મા પન તં આગમ્મ સબ્બે સઙ્ખારા સમથં ગચ્છન્તિ, તસ્મા **સબ્બસઙ્ખારસમથો**તિ વુત્તં. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવ. ઇમસ્મિં પન સુત્તે સીલસમાધિપઞ્ઞા મિસ્સિકા કથિતાતિ.

રાજવગ્ગો ચતુત્થો.

(૧૫) ૫. તિકણ્ડકીવગ્ગો

૧. અવજાનાતિસુત્તવણ્ણના

૧૪૧. પઞ્ચમસ્સ પઠમે **સંવાસેના**તિ એકતોવાસેન. **આદેય્યમુખો**તિ આદિયનમુખો, ગહણમુખોતિ અત્થો. **તમેનં દત્વા અવજાનાતી**તિ ''અયં દિન્નં પટિગ્ગહેતુમેવ જાનાતી''તિ એવં અવમઞ્ઞતિ. **તમેનં સંવાસેન અવજાનાતી**તિ અપ્પમત્તકે કિસ્મિઞ્ચિદેવ કુજ્ઝિત્વા ''જાનામહં તયા કતકમ્મં, એત્તકં અદ્ધાનં અહં કિં કરોન્તો વસિં, નનુ તુય્હમેવ કતાકતં વીમંસન્તો''તિઆદીનિ વત્તા હોતિ. અથ ઇતરો ''અદ્ધા કોચિ મય્હં દોસો ભવિસ્સતી''તિ કિઞ્ચિ પટિપ્ફરિતું ન સક્કોતિ. **તં ખિપ્પઞ્ઞેવ અધિમુચ્ચિતા હોતી**તિ તં વણ્ણં વા અવણ્ણં વા સીઘમેવ સદ્દહતિ. સદ્દહનટ્ઠેન હિ આદાનેન એસ આદિયનમુખોતિ વુત્તો. **આધેય્યમુખો**તિ પાળિયા પન ઠપિતમુખોતિ અત્થો. મગ્ગે ખટઆવાટો વિય આગતાગતં ઉદકં વણ્ણં વા અવણ્ણં વા સદ્દહનવસેન સમ્પટિચ્છિતું ઠપિતમુખોતિ વુત્તં હોતિ.

ઇત્તરસદ્ધોતિ પરિત્તકસદ્ધો. **કુસલાકુસલે ધમ્મે ન જાનાતી**તિઆદીસુ કુસલે ધમ્મે ''ઇમે કુસલા''તિ ન જાનાતિ, અકુસલે ધમ્મે ''ઇમે અકુસલા''તિ ન જાનાતિ. તથા સાવજ્જે સદોસધમ્મે ''ઇમે સાવજ્જા''તિ, અનવજ્જે ચ નિદ્દોસધમ્મે ''ઇમે અનવજ્જા''તિ, હીને હીનાતિ, પણીતે પણીતાતિ. **કણ્હસુક્કસપ્પટિભાગે**તિ ''ઇમે કણ્હા સુક્કે પટિબાહેત્વા ઠિતત્તા સપ્પટિભાગા નામ, ઇમે ચ સુક્કા કણ્હે પટિબાહિત્વા ઠિતત્તા સપ્પટિભાગા''તિ ન જાનાતિ.

૨. આરભતિસુત્તવણ્ણના

૧૪૨. દુતિયે **આરભતિ ચ વિપ્પટિસારી ચ હોતી**તિ આપત્તિવીતિક્કમનવસેન આરભતિ ચેવ, તપ્પચ્ચયા ચ વિપ્પટિસારી હોતિ. **ચેતોવિમુત્તિં પઞ્ઞાવિમુત્તિ**ન્તિ અરહત્તસમાધિઞ્ચેવ અરહત્તફલઞાણઞ્ચ. **નપ્પજાનાતી**તિ અનધિગતત્તા ન જાનાતિ. **આરભતિ ન વિપ્પટિસારી હોતી**તિ આપત્તિં આપજ્જતિ, વુટ્ઠિતત્તા પન ન વિપ્પટિસારી હોતિ. **નારભતિ વિપ્પટિસારી હોતી**તિ સકિં આપત્તિં આપજ્જિત્વા તતો વુટ્ઠાય પચ્છા કિઞ્ચાપિ નાપજ્જતિ, વિપ્પટિસારં પન વિનોદેતું ન સક્કોતિ. **નારભતિ ન વિપ્પટિસારી હોતી**તિ ન ચેવ આપત્તિં આપજ્જતિ, ન ચ વિપ્પટિસારી હોતિ. **તઞ્ચ ચેતોવિમુત્તિં...પે॰... નિરુજ્ઝન્તી**તિ અરહત્તં પન અપ્પત્તો હોતિ. પઞ્ચમનયેન ખીણાસવો કથિતો.

આરમ્ભજાતિ આપત્તિવીતિક્કમસમ્ભવા. **વિપ્પટિસારજા**તિ વિપ્પટિસારતો જાતા. **પવડ્ઢન્તી**તિ પુનપ્પુનં ઉપ્પજ્જનેન વડ્ઢન્તિ. **આરમ્ભજે આસવે પહાયા**તિ વીતિક્કમસમ્ભવે આસવે આપત્તિદેસનાય વા આપત્તિવુટ્ઠાનેન વા પજહિત્વા. **પટિવિનોદેત્વા**તિ સુદ્ધન્તે ઠિતભાવપચ્ચવેક્ખણેન નીહરિત્વા. **ચિત્તં પઞ્ઞઞ્ચ ભાવેતૂ**તિ વિપસ્સનાચિત્તઞ્ચ તંસમ્પયુત્તં પઞ્ઞઞ્ચ ભાવેતુ. સેસં ઇમિના ઉપાયેનેવ વેદિતબ્બન્તિ.

૩. સારન્દદસુત્તવણ્ણના

૧૪૩. તતિયે **કામાધિમુત્તાન**ન્તિ વત્થુકામકિલેસકામેસુ અધિમુત્તાનં. **ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો**તિ નવલોકુત્તરધમ્મત્થાય સહસીલકં પુબ્બભાગપ્પટિપદં પટિપન્નો પટિપત્તિપૂરકો પુગ્ગલો દુલ્લભો લોકસ્મિં.

૪. તિકણ્ડકીસુત્તવણ્ણના

૧૪૪. ચતુત્થે **અપ્પટિકૂલેતિ** અપ્પટિકૂલારમ્મણે. **પટિકૂલસઞ્ઞીતિ** પટિકૂલન્તિ એવંસઞ્ઞી. એસ નયો સબ્બત્થ. કથં પનાયં એવં વિહરતીતિ? ઇટ્ઠસ્મિં વત્થુસ્મિં પન અસુભાય વા ફરતિ, અનિચ્ચતો વા ઉપસંહરતિ. એવં તાવ અપ્પટિકૂલે પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરતિ. અનિટ્ઠસ્મિં વત્થુસ્મિં મેત્તાય વા ફરતિ, ધાતુતો વા ઉપસંહરતિ. એવં પટિકૂલે અપ્પટિકૂલસઞ્ઞી વિહરતિ. ઉભયસ્મિં પન પુરિમનયસ્સ ચ પચ્છિમનયસ્સ ચ વસેન તતિયચતુત્થવારા વુત્તા, છળઙ્ગુપેક્ખાવસેન પઞ્ચમો. છળઙ્ગુપેક્ખા ચેસા ખીણાસવસ્સ ઉપેક્ખાસદિસા, ન પન ખીણાસવુપેક્ખા. તત્થ **ઉપેક્ખકો વિહરેય્યાતિ** મજ્ઝત્તભાવે ઠિતો વિહરેય્ય. **ક્વચનીતિ** કિસ્મિઞ્ચિ આરમ્મણે. **કત્થચીતિ** કિસ્મિઞ્ચિ પદેસે. **કિઞ્ચનતિ** કોચિ અપ્પમત્તકોપિ. ઇતિ ઇમસ્મિં સુત્તે પઞ્ચસુ ઠાનેસુ વિપસ્સનાવ કથિતા. તં આરદ્ધવિપસ્સકો ભિક્ખુ કાતું સક્કોતિ, ઞાણવા પઞ્ઞુત્તરો બહુસ્સુતસમણોપિ કાતું સક્કોતિ. સોતાપન્નસકદાગામિઅનાગામિનો કાતું સક્કોન્તિયેવ, ખીણાસવે વત્તબ્બમેવ નત્થીતિ. પઞ્ચમં ઉત્તાનમેવ.

૬. મિત્તસુત્તવણ્ણના

૧૪૬. છટ્ઠે **કમ્મન્તં કારેતીતિ** ખેત્તાદિકમ્મન્તં કારેતિ. **અધિકરણં આદિયતીતિ** ચત્તારિ અધિકરણાનિ આદિયતિ. **પામોક્ખેસુ ભિક્ખૂસૂતિ** દિસાપામોક્ખેસુ ભિક્ખૂસુ. **પટિવિરુદ્ધો હોતીતિ** પચ્ચનીકગ્ગાહિતાય વિરુદ્ધો હોતિ. **અનવત્થચારિકન્તિ** અનવત્થાનચારિકં.

૭. અસપ્પુરિસદાનસુત્તવણ્ણના

૧૪૭. સત્તમે **અસક્કચ્ચં દેતીતિ** ન સક્કરિત્વા સુચિં કત્વા દેતિ. **અચિત્તીકત્વા દેતીતિ** અચિત્તીકારેન અગારવવસેન દેતિ. **અપવિદ્ધં દેતીતિ** ન નિરન્તરં દેતિ, અથ વા છટ્ટેતુકામો વિય દેતિ. **અનાગમનદિટ્ઠિકો દેતીતિ** કતસ્સ નામ ફલં આગમિસ્સતીતિ ન એવં આગમનદિટ્ઠિં ન ઉપ્પાદેત્વા દેતિ.

સુક્કપક્ખે **ચિત્તીકત્વા દેતીતિ** દેય્યધમ્મે ચ દક્ખિણેય્યેસુ ચ ચિત્તીકારં ઉપટ્ઠપેત્વા દેતિ. તત્થ દેય્યધમ્મં પણીતં ઓજવન્તં કત્વા દેન્તો દેય્યધમ્મે ચિત્તીકારં ઉપટ્ઠપેતિ નામ. પુગ્ગલં વિચિનિત્વા દેન્તો દક્ખિણેય્યેસુ ચિત્તીકારં ઉપટ્ઠપેતિ નામ. **સહત્થા દેતીતિ** આણત્તિયા પરહત્થેન અદત્વા ''અનમતગ્ગે સંસારે વિચરન્તેન મે હત્થપાદાનં અલદ્ધકાલસ્સ પમાણં નામ નત્થિ, વટ્ટમોક્ખં ભવનિસ્સરણં કરિસ્સામી''તિ સહત્થેનેવ દેતિ. **આગમનદિટ્ઠિકોતિ** ''અનાગતભવસ્સ પચ્ચયો ભવિસ્સતી''તિ કમ્મઞ્ચ વિપાકઞ્ચ સદ્દહિત્વા દેતીતિ.

૮. સપ્પુરિસદાનસુત્તવણ્ણના

૧૪૮. અટ્ઠમે **સદ્ધાયાતિ** દાનઞ્ચ દાનફલઞ્ચ સદ્દહિત્વા. **કાલેનાતિ** યુત્તપ્પત્તકાલેન. **અનગ્ગહિતચિત્તોતિ** અગ્ગહિતચિત્તો મુત્તચાગો હુત્વા. **અનુપહચ્ચાતિ** અનુપઘાતેત્વા ગુણે અમક્ખેત્વા. **કાલાગતા ચસ્સ અત્થા પચુરા હોન્તીતિ** અત્થા આગચ્છમાના વયોવુડ્ઢકાલે અનાગન્ત્વા યુત્તપ્પત્તકાલે પઠમવયસ્મિંયેવ આગચ્છન્તિ ચેવ બહૂ ચ હોન્તિ.

૯. પઠમસમયવિમુત્તસુત્તવણ્ણના

૧૪૯. નવમે **સમયવિમુત્તસ્સાતિ** અપ્પિતપ્પિતક્ખણેયેવ વિક્ખમ્ભિતેહિ કિલેસેહિ વિમુત્તત્તા સમયવિમુત્તિસઙ્ખાતાય લોકિયવિમુત્તિયા વિમુત્તચિત્તસ્સ. દસમં ઉત્તાનત્થમેવ.

તિકણ્ડકીવગ્ગો પઞ્ચમો.

તતિયપણ્ણાસકં નિટ્ઠિતં.

૪. ચતુત્થપણ્ણાસકં

(૧૬) ૧. સદ્ધમ્મવગ્ગો

૧. પઠમસમ્મત્તનિયામસુત્તવણ્ણના

૧૫૧. ચતુત્થસ્સ પઠમે **અભબ્બો નિયામં ઓક્કમિતું કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્ત**ન્તિ કુસલેસુ ધમ્મેસુ સમ્મત્તભૂતં મગ્ગનિયામં ઓક્કમિતું અભબ્બો અભાજનં. **કથં પરિભોતી**તિઆદીસુ ''કિં કથા નામ એસા''તિ વદન્તો **કથં પરિભોતિ** નામ. ''કિં નામેસ કથેતિ, કિં અયં જાનાતી''તિ વદન્તો **કથિકં પરિભોતિ** નામ. ''મયં કિં જાનામ, કુતો અમ્હાકં એતં સોતું બલ''ન્તિ વદન્તો **અત્તાનં પરિભોતિ** નામ. વિપરિયાયેન સુક્કપક્ખો વેદિતબ્બો.

૨. દુતિયસમ્મત્તનિયામસુત્તવણ્ણના

૧૫૨. દુતિયે **અનઞ્ઞાતે અઞ્ઞાતમાની**તિ અવિઞ્ઞાતસ્મિંયેવ ''વિઞ્ઞાતમિદં મયા''તિ એવંમાની.

૩. તતિયસમ્મત્તનિયામસુત્તવણ્ણના

૧૫૩. તતિયે **મક્ખી ધમ્મં સુણાતી**તિ મક્ખી હુત્વા ગુણમક્ખનચિત્તેન ધમ્મં સુણાતિ. **ઉપારમ્ભચિત્તો**તિ નિગ્ગહારોપનચિત્તો. **રન્ધગવેસી**તિ ગુણરન્ધં ગુણચ્છિદ્દં ગવેસન્તો.

૪. પઠમસદ્ધમ્મસમ્મોસસુત્તવણ્ણના

૧૫૪. ચતુત્થે **ન સક્કચ્ચં ધમ્મં સુણન્તી**તિ ઓહિતસોતા સુકતકારિનો હુત્વા ન સુણન્તિ . **ન પરિયાપુણન્તી**તિ યથાસુતં ધમ્મં વળઞ્જન્તાપિ સક્કચ્ચં ન વળઞ્જેન્તિ. પઞ્ચમં ઉત્તાનમેવ.

૬. તતિયસદ્ધમ્મસમ્મોસસુત્તવણ્ણના

૧૫૬. છટ્ઠે **અપ્પટિસરણો**તિ અપ્પતિટ્ઠો. આચરિયા હિ સુત્તન્તસ્સ પટિસરણં નામ, તેસં અભાવા અપ્પટિસરણો હોતિ. સેસમેત્થ હેટ્ઠા વુત્તનયમેવ.

૭. દુક્કથાસુત્તવણ્ણના

૧૫૭. સત્તમે **પુગ્ગલં ઉપનિધાયા**તિ તં તં પુગ્ગલં ઉપનિક્ખિપિત્વા, સક્ખિં કત્વાતિ અત્થો. **કચ્છમાનાયા**તિ કથિયમાનાય. સેસમેત્થ અટ્ઠમઞ્ચ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

૯. ઉદાયીસુત્તવણ્ણના

૧૫૯. નવમે **અનુપુબ્બિં કથં કથેસ્સામી**તિ દાનાનન્તરં સીલં, સીલાનન્તરં સગ્ગન્તિ એવં દેસનાનુપુબ્બિં કથં વા, યં યં સુત્તપદં વા ગાથાપદં વા નિક્ખિત્તં હોતિ, તસ્સ તસ્સ અનુરૂપકથં કથેસ્સામીતિ ચિત્તં ઉપટ્ઠપેત્વા પરેસં ધમ્મો દેસેતબ્બો. **પરિયાયદસ્સાવી**તિ તસ્સ તસ્સ અત્થસ્સ તં તં કારણં દસ્સેન્તો. કારણઞ્હિ ઇધ પરિયાયોતિ વુત્તં. **અનુદ્દયતં પટિચ્ચા**તિ ''મહાસમ્બાધપ્પત્તે સત્તે સમ્બાધતો મોચેસ્સામી''તિ અનુકમ્પં આગમ્મ. **ન**

આમિસન્તરોતિ ન આમિસહેતુકો, અત્તનો ચતુપચ્ચયલાભં અનાસીસન્તોતિ અત્થો. **અત્તાનઞ્ચ પરઞ્ચ અનુપહચ્ચા**તિ અત્તુક્કંસનપરવમ્ભનાદિવસેન અત્તાનઞ્ચ પરઞ્ચ ગુણુપઘાતેન અનુપહન્ત્વા.

૧૦. દુપ્પટિવિનોદયસુત્તવણ્ણના

૧૬૦. દસમે **દુપ્પટિવિનોદયા**તિ યાનિ હસ્સાદીનિ કિચ્ચાનિ નિપ્ફાદેતું ઠાનાનિ ઉપ્પન્નાનિ હોન્તિ, તેસુ મત્થકં અસમ્પત્તેસુ અન્તરાયેવ દુન્નીહારા દુવિક્ખમ્ભયા હોન્તિ. **પટિભાન**ન્તિ કથેતુકામતા વુચ્ચતિ. ઇમાનિ પઞ્ચ દુપ્પટિવિનોદયાનિ, ન સુપ્પટિવિનોદયાનિ. ઉપાયેન પન કારણેન અનુરૂપાહિ પચ્ચવેક્ખણઅનુસાસનાદીહિ સક્કા પટિવિનોદેતુન્તિ.

સદ્ધમ્મવગ્ગો પઠમો.

(૧૭) ૨. આઘાતવગ્ગો

૧. પઠમઆઘાતપટિવિનયસુત્તવણ્ણના

૧૬૧. દુતિયસ્સ પઠમે આઘાતં પટિવિનેન્તિ વૂપસમેન્તીતિ **આઘાતપટિવિનયા**. **યત્થ ભિક્ખુનો ઉપ્પન્નો આઘાતો સબ્બસો પટિવિનેતબ્બો**તિ યત્થ આરમ્મણે ભિક્ખુનો આઘાતો ઉપ્પન્નો હોતિ, તત્થ સો સબ્બો ઇમેહિ પઞ્ચહિ પટિવિનોદેતબ્બોતિ અત્થો. **મેત્તા તસ્મિં પુગ્ગલે ભાવેતબ્બા**તિ તિકચતુક્કજ્ઝાનવસેન મેત્તા ભાવેતબ્બા. **કરુણાય**પિ એસેવ નયો. **ઉપેક્ખા** પન ચતુક્કપઞ્ચકજ્ઝાનવસેન ભાવેતબ્બા. યસ્મા પન યં પુગ્ગલં પસ્સતો ચિત્તં ન નિબ્બાતિ, તસ્મિં મુદિતા ન સણ્ઠહતિ, તસ્મા સા ન વુત્તા. **અસતિઅમનસિકારો**તિ યથા સો પુગ્ગલો ન ઉપટ્ઠાતિ, કુટ્ટાદીહિ અન્તરિતો વિય હોતિ, એવં તસ્મિં અસતિઅમનસિકારો આપજ્જિતબ્બો. સેસં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા ઉત્તાનમેવ.

૨. દુતિયઆઘાતપટિવિનયસુત્તવણ્ણના

૧૬૨. દુતિયે આઘાતો એતેસુ પટિવિનેતબ્બોતિ **આઘાતપટિવિનયા** . આઘાતો એતેહિ પટિવિનેતબ્બોતિપિ **આઘાતપટિવિનયા**. પટિવિનયોતિ હિ પટિવિનયવત્થૂનમ્પિ પટિવિનયકારણાનમ્પિ એતં અધિવચનં, તદુભયમ્પિ ઇધ વટ્ટતિ. પઞ્ચ હિ પુગ્ગલા પટિવિનયવત્થૂ હોન્તિ પઞ્ચહિ ઉપમાહિ પઞ્ચ પટિપત્તિયો પટિવિનયકારણાનિ. **લભતિ ચ કાલેન કાલં ચેતસો વિવરં ચેતસો પસાદ**ન્તિ કાલે કાલે સમથવિપસ્સનાચિત્તસ્સ ઉપ્પન્નોકાસસઙ્ખાતં વિવરઞ્ચેવ સદ્ધાસમ્પન્નભાવસઙ્ખાતં પસાદઞ્ચ લભતિ.

રથિયાયાતિ અન્તરવીથિયં. **નન્તક**ન્તિ પિલોતિકખણ્ડં. **નિગ્ગહેત્વા**તિ અક્કમિત્વા. **યો તત્થ સારો**તિ યં તત્થ થિરટ્ઠાનં. **તં પરિપાતેત્વા**તિ તં લુઞ્ચિત્વા. **એવમેવ ખો**તિ એત્થ પંસુકૂલિકો વિય મેત્તાવિહારી દટ્ઠબ્બો, રથિયાય નન્તકં વિય વેરિપુગ્ગલો, દુબ્બલટ્ઠાનં વિય અપરિસુદ્ધકાયસમાચારતા, થિરટ્ઠાનં વિય પરિસુદ્ધવચીસમાચારતા, દુબ્બલટ્ઠાનં છડ્ડેત્વા થિરટ્ઠાનં આદાય ગન્ત્વા સિબ્બિત્વા રજિત્વા પારુપિત્વા વિચરણકાલો વિય અપરિસુદ્ધકાયસમાચારતં અમનસિકત્વા પરિસુદ્ધવચીસમાચારતં મનસિકત્વા વેરિમ્હિ ચિત્તુપ્પાદં નિબ્બાપેત્વા ફાસુવિહારકાલો દટ્ઠબ્બો.

સેવાલપણકપરિયોનદ્ધાતિ સેવાલેન ચ ઉદકપપ્પટકેન ચ પટિચ્છન્ના. **ઘમ્મપરેતો**તિ ઘમ્મેન અનુગતો. **કિલન્તો**તિ મગ્ગકિલન્તો. **તસિતો**તિ તણ્હાભિભૂતો. **પિપાસિતો**તિ પાનીયં પાતુકામો. **અપવિયૂહિત્વા**તિ અપનેત્વા. **પિવિત્વા**તિ પસન્નઉદકં પિવિત્વા. **એવમેવ ખો**તિ એત્થ ઘમ્માભિતત્તો પુરિસો વિય મેત્તાવિહારી દટ્ઠબ્બો, સેવાલપણકં વિય અપરિસુદ્ધવચીસમાચારતા, પસન્નઉદકં વિય પરિસુદ્ધકાયસમાચારતા, સેવાલપણકં અપબ્યૂહિત્વા પસન્નોદકં પિવિત્વા ગમનં વિય અપરિસુદ્ધવચીસમાચારતં અમનસિકત્વા પરિસુદ્ધકાયસમાચારતં મનસિકત્વા વેરિમ્હિ ચિત્તુપ્પાદં નિબ્બાપેત્વા ફાસુવિહારકાલો દટ્ઠબ્બો.

ખોભેસ્સામીતિ ચાલેસ્સામિ. **લોળેસ્સામી**તિ આકુલં કરિસ્સામિ. **અપેય્યમ્પિ તં કરિસ્સામી**તિ પિવિતું અસક્કુણેય્યં કરિસ્સામિ. **ચતુક્કુણ્ડિકો**તિ જાણૂહિ ચ હત્થેહિ ચ ભૂમિયં પતિટ્ઠાનેન ચતુક્કુણ્ડિકો હુત્વા. **ગોપીતકં પિવિત્વા**તિ ગાવિયો વિય મુખેન આકડ્ઢેન્તો પિવિત્વા. **એવમેવ ખો**તિ એત્થ ઘમ્માભિતત્તો પુરિસો વિય

મેત્તાવિહારી દટ્ઠબ્બો, ગોપદં વિય વેરિપુગ્ગલો, ગોપદે પરિત્તઉદકં વિય તસ્સબ્ભન્તરે પરિત્તગુણો, ચતુક્કુણ્ડિકસ્સ ગોપીતકં પિવિત્વા પક્કમનં વિય તસ્સ અપરિસુદ્ધકાયવચીસમાચારતં અમનસિકત્વા યં સો કાલેન કાલં ધમ્મસ્સવનં નિસ્સાય ચેતસો વિવરપ્પસાદસઙ્ખાતં પીતિપામોજ્જં લભતિ, તં મનસિકત્વા ચિત્તુપ્પાદનિબ્બાપનં વેદિતબ્બં.

આબાધિકોતિ ઇરિયાપથભઞ્જનકેન વિસભાગાબાધેન આબાધિકો. **પુરતોપિસ્સા**તિ પુરતોપિ ભવેય્ય. **અનયબ્યસનન્તિ** અવડ્ઢિવિનાસં. **એવમેવ ખો**તિ એત્થ સો અનાથગિલાનો વિય સબ્બકણ્હધમ્મસમન્નાગતો પુગ્ગલો, અદ્ધાનમગ્ગો વિય અનમતગ્ગસંસારો, પુરતો ચ પચ્છતો ચ ગામાનં દૂરભાવો વિય નિબ્બાનસ્સ દૂરભાવો, સપ્પાયભોજનાનં અલાભો વિય સામઞ્ઞફલભોજનાનં અલાભો, સપ્પાયભેસજ્જાનં અલાભો વિય સમથવિપસ્સનાનં અભાવો, પતિરૂપઉપટ્ઠાકાનં અલાભો વિય ઓવાદાનુસાસનીહિ કિલેસતિકિચ્છકાનં અભાવો, ગામન્તનાયકસ્સ અલાભો વિય નિબ્બાનસમ્પાપકસ્સ તથાગતસ્સ વા તથાગતસાવકસ્સ વા અલદ્ધભાવો, અઞ્ઞતરસ્સ પુરિસસ્સ દિસ્વા કારુઞ્ઞુપટ્ઠાનં વિય તસ્મિં પુગ્ગલે મેત્તાવિહારિકસ્સ કારુઞ્ઞં ઉપ્પાદેત્વા ચિત્તનિબ્બાપનં વેદિતબ્બં.

અચ્છોદકાતિ પસન્નોદકા. **સાતોદકા**તિ મધુરોદકા. **સીતોદકા**તિ તનુસીતસલિલા. **સેતકા**તિ ઊમિભિજ્જનટ્ઠાનેસુ સેતવણ્ણા. **સુપતિત્થા**તિ સમતિત્થા. **એવમેવ ખો**તિ એત્થ ધમ્માભિતત્તો પુરિસો વિય મેત્તાવિહારી દટ્ઠબ્બો, સા પોક્ખરણી વિય પરિસુદ્ધસબ્બદ્વારો પુરિસો, ન્હત્વા પિવિત્વા પચ્ચુત્તરિત્વા રુક્ખચ્છાયાય નિપજ્જિત્વા યથાકામં ગમનં વિય તેસુ દ્વારેસુ યં ઇચ્છતિ, તં આરમ્મણં કત્વા ચિત્તનિબ્બાપનં વેદિતબ્બં. તતિયચતુત્થાનિ હેટ્ઠા વુત્તનયાનેવ.

૫. પઞ્હપુચ્છાસુત્તવણ્ણના

૧૬૫. પઞ્ચમે **પરિભવન્તિ** પરિભવન્તો, એવં પરિભવિસ્સામીતિ પરિભવનત્થાય પુચ્છતીતિ અત્થો. **અઞ્ઞાતુકામો**તિ જાનિતુકામો હુત્વા.

૬. નિરોધસુત્તવણ્ણના

૧૬૬. છટ્ઠે **અત્થેતં ઠાનન્તિ** અત્થિ એતં કારણં. **નો ચે દિટ્ઠેવ ધમ્મે અઞ્ઞં આરાધેય્યા**તિ નો ચે ઇમસ્મિંયેવ અત્તભાવે અરહત્તં પાપુણેય્ય. **કબળીકારાહારભક્ખાનં દેવાનન્તિ** કામાવચરદેવાનં. **અઞ્ઞતરં મનોમયં કાયન્તિ** ઝાનમનેન નિબ્બત્તં અઞ્ઞતરં સુદ્ધાવાસબ્રહ્મકાયં. **ઉદાયી**તિ લાળુદાયી. સો હિ ''મનોમય''ન્તિ સુત્વા ''આરુપ્પે ન ભવિતબ્બ''ન્તિ પટિબાહિ. થેરો ''સારિપુત્તો કિં જાનાતિ, યસ્સ સમ્મુખા એવં ભિક્ખૂ વચનં પટિક્કોસન્તી''તિ એવં બાલાનં લદ્ધિઉપ્પત્તિપટિબાહનત્થં તં વચનં અનધિવાસેત્વા યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ.

અત્થિ નામાતિ અમરિસનત્થે નિપાતો. તેનેવ ચેત્થ ''અજ્ઝુપેક્ખિસ્સથા''તિ અનાગતવચનં કતં. અયઞ્હેત્થત્થો – આનન્દ, તુમ્હે થેરં ભિક્ખું વિહેઠિયમાનં અજ્ઝુપેક્ખથ, ન વો એતં મરિસયામિ ન સહામિ નાધિવાસેમીતિ. કસ્મા પન ભગવા આનન્દથેરંયેવ એવમાહાતિ? ધમ્મભણ્ડાગારિકત્તા. ધમ્મભણ્ડાગારિકસ્સ હિ એવં વદન્તો પટિબાહિતું ભારો. અપિચેસ સારિપુત્તત્થેરસ્સ પિયસહાયો, તેનાપિસ્સ એસ ભારો. તત્થ કિઞ્ચાપિ

ભગવા આનન્દત્થેરં ગરહન્તો એવમાહ, ન પનેસા તસ્સેવ ગરહા, સમ્મુખીભૂતાનં સબ્બેસંયેવ ગરહાતિ વેદિતબ્બા. **વિહારન્તિ** ગન્ધકુટિં.

અનચ્છરિયન્તિ ન અચ્છરિયં. **યથા**તિ કારણવચનં. **આયસ્મન્તંયેવેત્થ ઉપવાનં પટિભાસેય્યા**તિ એત્થ ભગવતા ચ એવં એતદેવ કારણં આરબ્ભ ઉદાહટે આયસ્મતોયેવ ઉપવાનસ્સ પટિવચનં પટિભાતુ ઉપટ્ઠાતૂતિ દીપેતિ. **સારજ્જં ઓક્કન્ત**ન્તિ દોમનસ્સં અનુપવિટ્ઠં. **સીલવા**તિઆદીહિ ખીણાસવસીલાદીનિયેવ કથિતાનિ. **ખણ્ડિચ્ચેના**તિઆદીનિ સક્કારાદીનં કારણપુચ્છાવસેન વુત્તાનિ. કિં ખણ્ડિચ્ચાદીહિ કારણેહિ તં તં સબ્રહ્મચારિં સક્કરેય્યુન્તિ અયઞ્હેત્થ અધિપ્પાયો.

૭. ચોદનાસુત્તવણ્ણના

૧૬૭. સત્તમે **ચોદકેના**તિ વત્થુસન્દસ્સના આપત્તિસન્દસ્સના સંવાસપ્પટિક્ખેપો સામીચિપ્પટિક્ખેપોતિ ચતૂહિ ચોદનાવત્થૂહિ ચોદયમાનેન. **કાલેન વક્ખામિ નો અકાલેના**તિ એત્થ ચુદિતકસ્સ કાલો કથિતો, ન ચોદકસ્સ. પરં ચોદેન્તેન હિ પરિસમજ્ઝે વા ઉપોસથપવારણગ્ગે વા આસનસાલાભોજનસાલાદીસુ વા ન ચોદેતબ્બો, દિવાટ્ઠાને નિસિન્નકાલે ''કરોતાયસ્મા ઓકાસં, અહં આયસ્મન્તં વત્તુકામો''તિ એવં ઓકાસં કારેત્વા ચોદેતબ્બો. પુગ્ગલં પન ઉપપરિક્ખિત્વા યો લોલપુગ્ગલો અભૂતં વત્વા ભિક્ખૂનં અયસં આરોપેતિ, સો ઓકાસકમ્મં વિનાપિ ચોદેતબ્બો. **ભૂતેના**તિ તચ્છેન સભાવેન. **સણ્હેના**તિ મટ્ઠેન મુદુકેન. **અત્થસંહિતેના**તિ અત્થકામતાય હિતકામતાય ઉપેતેન. **અવિપ્પટિસારો ઉપદહાતબ્બો**તિ અમઙ્કુભાવો ઉપનેતબ્બો. **અલં તે અવિપ્પટિસારાયા**તિ યુત્તં તે અમઙ્કુભાવાય. સેસમેત્થ ઉત્તાનમેવાતિ. અટ્ઠમં હેટ્ઠા વુત્તનયત્તા પાકટમેવ.

૯. ખિપ્પનિસન્તિસુત્તવણ્ણના

૧૬૯. નવમે ખિપ્પં નિસામયતિ ઉપધારેતીતિ **ખિપ્પનિસન્તિ**. સુગ્ગહિતં કત્વા ગણ્હાતીતિ **સુગ્ગહિતગ્ગાહી**. **અત્થકુસલો**તિ અટ્ઠકથાય છેકો. **ધમ્મકુસલો**તિ પાળિયં છેકો. **નિરુત્તિકુસલો**તિ નિરુત્તિવચનેસુ છેકો. **બ્યઞ્જનકુસલો**તિ અક્ખરપ્પભેદે છેકો. **પુબ્બાપરકુસલો**તિ અત્થપુબ્બાપરં, ધમ્મપુબ્બાપરં, અક્ખરપુબ્બાપરં, બ્યઞ્જનપુબ્બાપરં, અનુસન્ધિપુબ્બાપરન્તિ ઇમસ્મિં પઞ્ચવિધે પુબ્બાપરે છેકો. તત્થ **અત્થપુબ્બાપરકુસલો**તિ હેટ્ઠા અત્થેન ઉપરિ અત્થં જાનાતિ, ઉપરિ અત્થેન હેટ્ઠા અત્થં જાનાતિ. કથં? સો હિ હેટ્ઠા અત્થં ઠપેત્વા ઉપરિ અત્થે વુત્તે ''હેટ્ઠા અત્થો અત્થી''તિ જાનાતિ. ઉપરિ અત્થં ઠપેત્વા હેટ્ઠા અત્થે વુત્તેપિ ''ઉપરિ અત્થો અત્થી''તિ જાનાતિ. ઉભતો ઠપેત્વા મજ્ઝે અત્થે વુત્તે ''ઉભતો અત્થો અત્થી''તિ જાનાતિ. મજ્ઝે અત્થં ઠપેત્વા ઉભતોભાગેસુ અત્થે વુત્તે ''મજ્ઝે અત્થો અત્થી''તિ જાનાતિ. **ધમ્મપુબ્બાપરાદી**સુપિ એસેવ નયો. **અનુસન્ધિપુબ્બાપરે** પન સીલં આદિં કત્વા આરદ્ધે સુત્તન્તે મત્થકે છસુ અભિઞ્ઞાસુ આગતાસુ ''યથાનુસન્ધિં યથાનુપરિચ્છેદં સુત્તન્તો ગતો''તિ જાનાતિ. દિટ્ઠિવસેન આરદ્ધે ઉપરિ સચ્ચેસુ આગતેસુપિ ''યથાનુસન્ધિના ગતો''તિ જાનાતિ. કલહભણ્ડનવસેન આરદ્ધે ઉપરિ સારણીયધમ્મેસુ આગતેસુપિ, દ્વત્તિંસતિરચ્છાનકથાવસેન આરદ્ધે ઉપરિ દસકથાવત્થૂસુ (અ॰ નિ॰ ૧૦.૬૯; ઉદા॰૩૧) આગતેસુપિ ''યથાનુસન્ધિના ગતો''તિ જાનાતીતિ.

૧૦. ભદ્દજિસુત્તવણ્ણના

૧૭૦. દસમે **અભિભૂ**તિ અભિભવિત્વા ઠિતો જેટ્ઠકો. **અનભિભૂતો**તિ અઞ્ઞેહિ અનભિભૂતો. **અઞ્ઞદત્થૂ**તિ એકંસવચને નિપાતો. દસ્સનવસેન **દસો**, સબ્બં પસ્સતીતિ અધિપ્પાયો. **વસવત્તી**તિ સબ્બં જનં વસે વત્તેતિ. **યથા પસ્સતો**તિ ઇટ્ઠારમ્મણં વા હોતુ અનિટ્ઠારમ્મણં વા , યેનાકારેન તં પસ્સન્તસ્સ. **અનન્તરા આસવાનં ખયો હોતી**તિ અનન્તરાયેવ અરહત્તં ઉપ્પજ્જતિ. **યથા સુણતો**તિ એત્થાપિ એસેવ નયો. અથ વા યં ચક્ખુના રૂપં દિસ્વા નિરન્તરમેવ વિપસ્સનં પટ્ઠપેત્વા અરહત્તં પાપુણાતિ, તં તસ્સ અરહત્તં ચક્ખુવિઞ્ઞાણાનન્તરં નામ હોતિ. તં સન્ધાય વુત્તં – **ઇદં દસ્સનાનં અગ્ગ**ન્તિ. દુતિયપદેપિ એસેવ નયો.

યથા સુખિતસ્સાતિ યેન મગ્ગસુખેન સુખિતસ્સ. **અનન્તરા આસવાનં ખયો હોતી**તિ સમનન્તરમેવ અરહત્તં ઉપ્પજ્જતિ. **ઇદં સુખાનં અગ્ગ**ન્તિ ઇદં મગ્ગસુખં સુખાનં ઉત્તમં. **યથા સઞ્ઞિસ્સા**તિ ઇધાપિ મગ્ગસઞ્ઞાવ અધિપ્પેતા. **યથા ભૂતસ્સા**તિ યસ્મિં ભવે યસ્મિં અત્તભાવે ઠિતસ્સ. **અનન્તરા**તિ અનન્તરાયેન અરહત્તં ઉપ્પજ્જતિ. **ઇદં ભવાનં અગ્ગ**ન્તિ અયં પચ્છિમો અત્તભાવો ભવાનં અગ્ગં નામ. અથ વા **યથા ભૂતસ્સા**તિ યેહિ ખન્ધેહિ મગ્ગક્ખણે ભૂતસ્સ વિજ્જમાનસ્સ. **અનન્તરા આસવાનં ખયો હોતી**તિ મગ્ગાનન્તરમેવ ફલં ઉપ્પજ્જતિ. **ઇદં ભવાનં અગ્ગ**ન્તિ ઇદં મગ્ગક્ખણે ખન્ધપઞ્ચકં ભવાનં અગ્ગં નામાતિ.

આઘાતવગ્ગો દુતિયો.

(૧૮) ૩. ઉપાસકવગ્ગો

૧-૩. સારજ્જસુત્તાદિવણ્ણના

૧૭૧-૧૭૩. તતિયસ્સ પઠમદુતિયતતિયેસુ અગારિયપ્પટિપત્તિ કથિતા. સોતાપન્નસકદાગામિનોપિ હોન્તુ, વટ્ટન્તિયેવ.

૪. વેરસુત્તવણ્ણના

૧૭૪. ચતુત્થે **ભયાની**તિ ચિત્તુત્રાસભયાનિ. **વેરાની**તિ અકુસલવેરાનિપિ પુગ્ગલવેરાનિપિ . **ચેતસિક**ન્તિ ચિત્તનિસ્સિતં. **દુક્ખ**ન્તિ કાયપસાદવત્થુકં દુક્ખં. **દોમનસ્સ**ન્તિ દોમનસ્સવેદનં. ઇમસ્મિં સુત્તે વિરતિપહાનં કથિતં.

૫. ચણ્ડાલસુત્તવણ્ણના

૧૭૫. પઞ્ચમે **ઉપાસકપતિકુટ્ઠો**તિ ઉપાસકપચ્છિમકો. **કોતૂહલમઙ્ગલિકો**તિ ''ઇમિના ઇદં ભવિસ્સતી''તિ એવં પવત્તત્તા કોતૂહલસઙ્ખાતેન દિટ્ઠસુતમુતમઙ્ગલેન સમન્નાગતો. **મઙ્ગલં પચ્ચેતિ નો કમ્મ**ન્તિ મઙ્ગલં ઓલોકેતિ, કમ્મં ન ઓલોકેતિ. **ઇતો ચ બહિદ્ધા**તિ ઇમમ્હા સાસના બહિદ્ધા. **પુબ્બકારં કરોતી**તિ દાનાદિકં કુસલકિચ્ચં પઠમતરં કરોતિ.

૬. પીતિસુત્તવણ્ણના

૧૭૬. છટ્ઠે **કિન્તિ મય**ન્તિ કેન નામ ઉપાયેન મયં. **પવિવેકં પીતિ**ન્તિ પઠમદુતિયજ્ઝાનાનિ નિસ્સાય ઉપ્પજ્જનકપીતિં. **કામૂપસંહિત**ન્તિ કામનિસ્સિતં દુવિધે કામે આરબ્ભ ઉપ્પજ્જનકં. **અકુસલૂપસંહિત**ન્તિ ''મિગસૂકરાદયો વિજ્ઝિસ્સામી''તિ સરં ખિપિત્વા તસ્મિં વિરદ્ધે ''વિરદ્ધં મયા''તિ એવં અકુસલે નિસ્સાય ઉપ્પજ્જનકં. તાદિસેસુ પન ઠાનેસુ અવિરજ્ઝન્તસ્સ ''સુટ્ઠુ મે વિદ્ધં, સુટ્ઠુ મે પહટ''ન્તિ ઉપ્પજ્જનકં **અકુસલૂપસંહિતં સુખં સોમનસ્સં** નામ. દાનાદિઉપકરણાનં અસમ્પત્તિયા ઉપ્પજ્જમાનં પન **કુસલૂપસંહિતં દુક્ખં દોમનસ્સ**ન્તિ વેદિતબ્બં.

૭. વણિજ્જાસુત્તવણ્ણના

૧૭૭. સત્તમે **વણિજ્જા**તિ વાણિજકમ્માનિ. **ઉપાસકેના**તિ તિસરણગતેન. **સત્થવણિજ્જા**તિ આવુધભણ્ડં કારેત્વા તસ્સ વિક્કયો. **સત્તવણિજ્જા**તિ મનુસ્સવિક્કયો. **મંસવણિજ્જા**તિ સૂકરમિગાદયો પોસેત્વા તેસં વિક્કયો. **મજ્જવણિજ્જા**તિ યંકિઞ્ચિ મજ્જં કારેત્વા તસ્સ વિક્કયો. **વિસવણિજ્જા**તિ વિસં કારેત્વા તસ્સ વિક્કયો. ઇતિ સબ્બમ્પિ ઇમં વણિજ્જં નેવ અત્તના કાતું, ન પરે સમાદપેત્વા કારેતું વટ્ટતિ.

૮. રાજસુત્તવણ્ણના

૧૭૮. અટ્ઠમે **પબ્બાજેન્તી**તિ રટ્ઠમ્હા પબ્બાજેન્તિ. **યથાપચ્ચયં વા કરોન્તી**તિ યથાધિપ્પાયં યથાજ્ઝાસયં કરોન્તિ. **તથેવ પાપકમ્મં પવેદેન્તી**તિ યથા તેન કતં, તં તથેવ અઞ્ઞેસં આરોચેન્તિ કથેન્તિ.

૯. ગિહિસુત્તવણ્ણના

૧૭૯. નવમે **સંવુતકમ્મન્તા**ન્તિ પિહિતકમ્મન્તં. **આભિચેતસિકાન**ન્તિ ઉત્તમચિત્તનિસ્સિતાનં. **દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાન**ન્તિ પચ્ચક્ખેયેવ ધમ્મે પવત્તિક્ખણે સુખવિહારાનં. **અરિયકન્તેહી**તિ અરિયાનં કન્તેહિ મગ્ગફલસીલેહિ.

અરિયધમ્મં સમાદાયાતિ એત્થ અરિયધમ્મોતિ પઞ્ચ સીલાનિ કથિતાનિ. **મેરયં વારુણિ**ન્તિ ચતુબ્બિધં મેરયં પઞ્ચવિધઞ્ચ સુરં. **ધમ્મઞ્ચાનુવિતક્કયે**તિ નવવિધં લોકુત્તરધમ્મં અનુસ્સતિવસેનેવ વિતક્કેય્ય. **અબ્યાપજ્ઝં હિતં ચિત્ત**ન્તિ નિદ્દુક્ખં મેત્તાદિબ્રહ્મવિહારચિત્તં. **દેવલોકાય ભાવયે**તિ બ્રહ્મલોકત્થાય ભાવેય્ય. **પુઞ્ઞત્થસ્સ જિગીસતો**તિ પુઞ્ઞેન અત્થિકસ્સ પુઞ્ઞં ગવેસન્તસ્સ. **સન્તેસૂ**તિ બુદ્ધપચ્ચેકબુદ્ધતથાગતસાવકેસુ. **વિપુલા હોતિ દક્ખિણા**તિ એવં દિન્નદાનં મહપ્ફલં હોતિ. **અનુપુબ્બેના**તિ સીલપૂરણાદિના અનુક્કમેન. સેસં તિકનિપાતે વુત્તત્થમેવ.

૧૦. ગવેસીસુત્તવણ્ણના

૧૮૦. દસમે **સિતં પાત્વાકાસી**તિ મહામગ્ગેનેવ ગચ્છન્તો તં સાલવનં ઓલોકેત્વા ‘‘અત્થિ નુ ખો ઇમસ્મિં ઠાને કિઞ્ચિ સુકારણં ઉપ્પન્નપુબ્બ’’ન્તિ અદ્દસ કસ્સપબુદ્ધકાલે ગવેસિના ઉપાસકેન કતં સુકારણં. અથસ્સ એતદહોસિ – ‘‘ઇદં સુકારણં ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ અપાકટં પટિચ્છન્નં, હન્દ નં ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ પાકટં કરોમી’’તિ મગ્ગા ઓક્કમ્મ અઞ્ઞતરસ્મિં પદેસે ઠિતોવ સિતપાતુકમ્મં અકાસિ, અગ્ગગ્ગદન્તે દસ્સેત્વા મન્દહસિતં હસિ . યથા હિ લોકિયમનુસ્સા ઉદરં પહરન્તા ‘‘કહં કહ’’ન્તિ હસન્તિ, ન એવં બુદ્ધા. બુદ્ધાનં પન હસિતં હટ્ઠપહટ્ઠાકારમત્તમેવ હોતિ.

હસિતઞ્ચ નામેતં તેરસહિ સોમનસ્સસહગતચિત્તેહિ હોતિ. તત્થ લોકિયમહાજનો અકુસલતો ચતૂહિ, કામાવચરકુસલતો ચતૂહીતિ અટ્ઠહિ ચિત્તેહિ હસતિ, સેખા અકુસલતો દિટ્ઠિગતસમ્પયુત્તાનિ દ્વે અપનેત્વા છહિ ચિત્તેહિ હસન્તિ, ખીણાસવા ચતૂહિ સહેતુકકિરિયચિત્તેહિ, એકેન અહેતુકકિરિયચિત્તેનાતિ પઞ્ચહિ ચિત્તેહિ હસન્તિ. તેસુપિ બલવારમ્મણે આપાથમાગતે દ્વીહિ ઞાણસમ્પયુત્તચિત્તેહિ હસન્તિ, દુબ્બલારમ્મણે દુહેતુકચિત્તદ્વયેન ચ અહેતુકચિત્તેન ચાતિ તીહિ ચિત્તેહિ હસન્તિ. ઇમસ્મિં પન ઠાને કિરિયાહેતુકમનોવિઞ્ઞાણધાતુસોમનસ્સસહગતચિત્તં ભગવતો પહટ્ઠાકારમત્તહસિતં ઉપ્પાદેતિ.

તં પનેતં હસિતં એવં અપ્પમત્તકમ્પિ થેરસ્સ પાકટં અહોસિ. કથં? તથારૂપે હિ કાલે તથાગતસ્સ ચતૂહિ દાઠાહિ ચાતુદ્દીપિકમહામેઘમુખતો સમોસરિતા વિજ્જુલતા વિય વિરોચમાના મહાતાલક્ખન્ધપ્પમાણા રસ્મિવટ્ટિયો ઉટ્ઠહિત્વા તિક્ખત્તું સિરવરં પદક્ખિણં કત્વા દાઠગ્ગેસુયેવ અન્તરધાયન્તિ. તેન સઞ્ઞાણેન આયસ્મા આનન્દો ભગવતો પચ્છતો ગચ્છમાનોપિ સિતપાતુભાવં જાનાતિ.

ઇદ્ધન્તિ સમિદ્ધં. **ફીત**ન્તિ અતિસમિદ્ધં સબ્બપાલિફુલ્લં વિય. **આકિણ્ણમનુસ્સ**ન્તિ જનસમાકુલં. **સીલેસુ અપરિપૂરકારી**તિ પઞ્ચસુ સીલેસુ અસમત્તકારી. **પટિદેસિતાની**તિ ઉપાસકભાવં પટિદેસિતાનિ. **સમાદપિતાની**તિ સરણેસુ પતિટ્ઠાપિતાનીતિ અત્થો. **ઇચ્ચેતં સમસમ**ન્તિ ઇતિ એતં કારણં સબ્બાકારતો સમભાવેનેવ સમં, ન એકદેસેન. **નત્થિ કિઞ્ચિ અતિરેક**ન્તિ મય્હં ઇમેહિ કિઞ્ચિ અતિરેકં નત્થિ. **હન્દા**તિ વવસ્સગ્ગત્થે નિપાતો. **અતિરેકાયા**તિ વિસેસકારણત્થાય પટિપજ્જામીતિ અત્થો. **સીલેસુ પરિપૂરકારિં ધારેથા**તિ પઞ્ચસુ સીલેસુ

સમત્તકારીતિ જાનાથ. એત્તાવતા તેન પઞ્ચ સીલાનિ સમાદિન્નાનિ નામ હોન્તિ. **કિમઙ્ગ પન ન મયન્**તિ મયં પન કેનેવ કારણેન પરિપૂરકારિનો ન ભવિસ્સામ. સેસમેત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

ઉપાસકવગ્ગો તતિયો.

(૧૯) ૪. અરઞ્ઞવગ્ગો

૧. આરઞ્ઞિકસુત્તવણ્ણના

૧૮૧. ચતુત્થસ્સ પઠમે **મન્દત્તા મોમૂહત્તા**તિ નેવ સમાદાનં જાનાતિ, ન આનિસંસં. અત્તનો પન મન્દત્તા મોમૂહત્તા અઞ્ઞાણેનેવ આરઞ્ઞકો હોતિ. **પાપિચ્છો ઇચ્છાપકતો**તિ ‘‘અરઞ્ઞે મે વિહરન્તસ્સ ‘અયં આરઞ્ઞકો’તિ ચતુપચ્ચયસક્કારં કરિસ્સન્તિ, ‘અયં ભિક્ખુ લજ્જી પવિવિત્તો’તિઆદીહિ ચ ગુણેહિ સમ્ભાવેસ્સન્તી’’તિ એવં પાપિકાય ઇચ્છાય ઠત્વા તાય એવ ઇચ્છાય અભિભૂતો હુત્વા આરઞ્ઞકો હોતિ. ઉમ્માદવસેન અરઞ્ઞં પવિસિત્વા વિહરન્તો પન **ઉમ્માદા ચિત્તક્ખેપા** આરઞ્ઞકો નામ હોતિ. **વણ્ણિત**ન્તિ ઇદં આરઞ્ઞકઙ્ગં નામ બુદ્ધેહિ ચ બુદ્ધસાવકેહિ ચ વણ્ણિતં પસત્થન્તિ આરઞ્ઞકો હોતિ. **ઇદમત્થિત**ન્તિ ઇમાય કલ્યાણાય પટિપત્તિયા અત્થો એતસ્સાતિ ઇદમત્થી, ઇદમત્થિનો ભાવો ઇદમત્થિતા. તં ઇદમત્થિતંયેવ નિસ્સાય, ન અઞ્ઞં કિઞ્ચિ લોકામિસન્તિ અત્થો. સેસમેત્થ ઇતો પરેસુ ચ ઉત્તાનત્થમેવ.

અરઞ્ઞવગ્ગો ચતુત્થો.

(૨૦) ૫. બ્રાહ્મણવગ્ગો

૧. સોણસુત્તવણ્ણના

૧૯૧. પઞ્ચમસ્સ પઠમે **બ્રાહ્મણધમ્મા**તિ બ્રાહ્મણસભાવા. **સુનખેસૂ**તિ કુક્કુરેસુ. **નેવ કિણન્તિ ન વિક્કિણન્તી**તિ ન ગણ્હન્તા કિણન્તિ, ન દદન્તા વિક્કિણન્તિ. **સમ્પિયેનેવ સંવાસં સંબન્ધાય સમ્પવત્તેન્તી**તિ પિયો પિયં ઉપસઙ્કમિત્વા પવેણિયા બન્ધનત્થં સંવાસં પવત્તયન્તિ . **ઉદરાવદેહક**ન્તિ ઉદરં અવદિહિત્વા ઉપચિનિત્વા પૂરેત્વા. **અવસેસં આદાય પક્કમન્તી**તિ યં ભુઞ્જિતું ન સક્કોન્તિ, તં ભણ્ડિકં કત્વા ગહેત્વા ગચ્છન્તિ. ઇમસ્મિં સુત્તે વટ્ટમેવ કથિતં.

૨. દોણબ્રાહ્મણસુત્તવણ્ણના

૧૯૨. દુતિયે **ત્વમ્પિ નો**તિ ત્વમ્પિ નુ. **પવત્તારો**તિ પવત્તયિતારો. **યેસ**ન્તિ યેસં સન્તકં. **મન્તપદ**ન્તિ વેદસઙ્ખાતં મન્તમેવ. **ગીત**ન્તિ અટ્ઠકાદીહિ દસહિ પોરાણકબ્રાહ્મણેહિ સરસમ્પત્તિવસેન સજ્ઝાયિતં. **પવુત્ત**ન્તિ અઞ્ઞેસં વુત્તં, વાચિતન્તિ અત્થો. **સમીહિત**ન્તિ સમુપબ્યૂળ્હં રાસિકતં, પિણ્ડં કત્વા ઠપિતન્તિ અત્થો. **તદનુગાયન્તી**તિ એતરહિ બ્રાહ્મણા તં તેહિ પુબ્બેહિ ગીતં અનુગાયન્તિ અનુસજ્ઝાયન્તિ. **તદનુભાસન્તી**તિ તં અનુભાસન્તિ. ઇદં પુરિમસ્સેવ વેવચનં. **ભાસિતમનુભાસન્તી**તિ તેહિ ભાસિતં અનુભાસન્તિ. **સજ્ઝાયિતમનુસજ્ઝાયન્તી**તિ તેહિ સજ્ઝાયિતં અનુસજ્ઝાયન્તિ. **વાચિતમનુવાચેન્તી**તિ તેહિ અઞ્ઞેસં વાચિતં અનુવાચેન્તિ. **સેય્યથિદ**ન્તિ તે કતમેતિ અત્થો. **અટ્ઠકો**તિઆદીનિ તેસં નામાનિ. તે કિર દિબ્બેન ચક્ખુના ઓલોકેત્વા પરૂપઘાતં અકત્વા કસ્સપસમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ ભગવતો પાવચનેન સહ સંસન્દેત્વા મન્તે ગન્થેસું. અપરાપરે પન બ્રાહ્મણા પાણાતિપાતાદીનિ પક્ખિપિત્વા તયો વેદે ભિન્દિત્વા બુદ્ધવચનેન સદ્ધિં વિરુદ્ધે અકંસુ. **ત્યાસ્સુ'મે**તિ એત્થ **અસ્સૂ**તિ નિપાતમત્તં, તે બ્રાહ્મણા ઇમે પઞ્ચ બ્રાહ્મણે પઞ્ઞાપેન્તીતિ અત્થો.

મન્તે અધીયમાનોતિ વેદે સજ્ઝાયન્તો ગણ્હન્તો. **આચરિયધન**ન્તિ આચરિયદક્ખિણં આચરિયભાગં. **ન ઇસ્સત્થેના**તિ ન યોધાજીવકમ્મેન ઉપ્પાદેતિ. **ન રાજપોરિસેના**તિ ન રાજુપટ્ઠાકભાવેન. **કેવલં ભિક્ખાચરિયાયા**તિ સુદ્ધાય ભિક્ખાચરિયાય એવ. **કપાલં અનતિમઞ્ઞમાનો**તિ તં ભિક્ખાભાજનં અનતિમઞ્ઞમાનો. સો હિ પુણ્ણપત્તં આદાય સીસં ન્હાતો કુલદ્વારેસુ ઠત્વા ''અહં અટ્ઠચત્તાલીસ વસ્સાનિ કોમારબ્રહ્મચરિયં ચરિં, મન્તાપિ મે ગહિતા, આચરિયસ્સ આચરિયધનં દસ્સામિ, ધનં મે દેથા''તિ યાચતિ. તં સુત્વા મનુસ્સા યથાસત્તિ યથાબલં અટ્ઠપિ સોળસપિ સતમ્પિ સહસ્સમ્પિ દેન્તિ. એવં સકલગામં ચરિત્વા લદ્ધધનં આચરિયસ્સ નિય્યાદેતિ. તં સન્ધાયેતં વુત્તં. **એવં ખો દોણ બ્રાહ્મણો બ્રહ્મસમો હોતી**તિ એવં બ્રહ્મવિહારેહિ સમન્નાગતત્તા બ્રાહ્મણો બ્રહ્મસમો નામ હોતિ.

નેવ કયેન ન વિક્કયેનાતિ નેવ અત્તના કયં કત્વા ગણ્હાતિ, ન પરેન વિક્કયં કત્વા દિન્નં. **ઉદકૂપસ્સટ્ઠ**ન્તિ ઉદકેન ઉપસ્સટ્ઠં પરિચ્ચત્તં. સો હિ યસ્મિં કુલે વયપ્પત્તા દારિકા અત્થિ, ગન્ત્વા તસ્સ દ્વારે તિટ્ઠતિ. ''કસ્મા ઠિતોસી''તિ વુત્તે ''અહં અટ્ઠચત્તાલીસ વસ્સાનિ કોમારબ્રહ્મચરિયં ચરિં, તં સબ્બં તુમ્હાકં દેમિ, તુમ્હે મય્હં દારિકં દેથા''તિ વદતિ. તે દારિકં આનેત્વા તસ્સ હત્થે ઉદકં પાતેત્વા દેન્તિ. સો તં ઉદકૂપસ્સટ્ઠં ભરિયં ગણ્હિત્વા ગચ્છતિ. **અતિમીળ્હજો**તિ અતિમીળ્હે મહાગૂથરાસિમ્હિ જાતો. **તસ્સ સા**તિ તસ્સ એસા. **ન દવત્થા**તિ ન કીળનત્થા. **ન રતત્થા**તિ ન કામરતિઅત્થા. **મેથુનં ઉપ્પાદેત્વા**તિ ધીતરં વા પુત્તં વા ઉપ્પાદેત્વા ''ઇદાનિ પવેણિ

ઘટીયિસ્સતી''તિ નિક્ખમિત્વા પબ્બજતિ. **સુગતિં સગ્ગં લોકન્તિ** બ્રહ્મલોકમેવ સન્ધાયેતં વુત્તં. **દેવસમો હોતીતિ** દિબ્બવિહારેહિ સમન્નાગતત્તા દેવસમો નામ હોતિ.

તમેવ પુત્તસ્સાદં નિકામયમાનોતિ ય્વાસ્સ ધીતરં વા પુત્તં વા જાતં દિસ્વા પુત્તપેમં પુત્તસ્સાદો ઉપ્પજ્જતિ, તં પત્થયમાનો ઇચ્છમાનો. **કુટુમ્બં અજ્ઝાવસતી**તિ કુટુમ્બં સણ્ઠપેત્વા કુટુમ્બમજ્ઝે વસતિ. સેસમેત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

૩. સઙ્ગારવસુત્તવણ્ણના

૧૯૩. તતિયે **પગેવા**તિ પઠમઞ્ઞેવ. **કામરાગપરિયુટ્ઠિતેના**તિ કામરાગગ્ગાહિતેન. **કામરાગપરેતેના**તિ કામરાગાનુગતેન. **નિસ્સરણન્તિ** તિવિધં કામરાગસ્સ નિસ્સરણં વિક્ખમ્ભનનિસ્સરણં, તદઙ્ગનિસ્સરણં, સમુચ્છેદનિસ્સરણન્તિ. તત્થ અસુભે પઠમજ્ઝાનં વિક્ખમ્ભનનિસ્સરણં નામ, વિપસ્સના તદઙ્ગનિસ્સરણં નામ, અરહત્તમગ્ગો સમુચ્છેદનિસ્સરણં નામ. તં તિવિધમ્પિ નપ્પજાનાતીતિ અત્થો. **અત્તત્થમ્પી**તિઆદીસુ અરહત્તસઙ્ખાતો અત્તનો અત્થો અત્તત્થો નામ, પચ્ચયદાયકાનં અત્થો પરત્થો નામ, સ્વેવ દુવિધો ઉભયત્થો નામ. ઇમિના નયેન સબ્બવારેસુ અત્થો વેદિતબ્બો.

અયં પન વિસેસો – **બ્યાપાદસ્સ નિસ્સરણન્તિ**આદીસુ હિ દ્વેવ નિસ્સરણાનિ વિક્ખમ્ભનનિસ્સરણઞ્ચ સમુચ્છેદનિસ્સરણઞ્ચ. તત્થ બ્યાપાદસ્સ તાવ મેત્તાય પઠમજ્ઝાનં વિક્ખમ્ભનનિસ્સરણં નામ, અનાગામિમગ્ગો સમુચ્છેદનિસ્સરણં, થિનમિદ્ધસ્સ આલોકસઞ્ઞા વિક્ખમ્ભનનિસ્સરણં , અરહત્તમગ્ગો સમુચ્છેદનિસ્સરણં. ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચસ્સ યો કોચિ સમથો વિક્ખમ્ભનનિસ્સરણં, ઉદ્ધચ્ચસ્સ પનેત્થ અરહત્તમગ્ગો, કુક્કુચ્ચસ્સ અનાગામિમગ્ગો સમુચ્છેદનિસ્સરણં. વિચિકિચ્છાય ધમ્મવવત્થાનં વિક્ખમ્ભનનિસ્સરણં, પઠમમગ્ગો સમુચ્છેદનિસ્સરણં.

યા પનેત્થ **સેય્યથાપિ, બ્રાહ્મણ, ઉદપત્તો સંસટ્ઠો લાખાય વા**તિઆદિકા ઉપમા વુત્તા, તાસુ **ઉદપત્તો**તિ ઉદકભરિતા પાતિ. **સંસટ્ઠો**તિ વણ્ણભેદકરણવસેન સંસટ્ઠો. **ઉક્કુધિતો**તિ કુધિતો. **ઉસ્સદકજાતો**તિ ઉસુમકજાતો. **સેવાલપણકપરિયોનદ્ધો**તિ તિલબીજકાદિભેદેન સેવાલેન વા નીલમણ્ડૂકપિટ્ઠિવણ્ણેન વા ઉદકપિટ્ઠિં છાદેત્વા નિબ્બત્તેન પણકેન પરિયોનદ્ધો. **વાતેરિતો**તિ વાતેન એરિતો કમ્પિતો. **આવિલો**તિ અપ્પસન્નો. **લુળિતો**તિ અસન્નિસિન્નો. **કલલીભૂતો**તિ કદ્દમીભૂતો. **અન્ધકારે નિક્ખિત્તો**તિ કોટ્ઠકન્તરાદિભેદે અનાલોકટ્ઠાને ઠપિતો. ઇમસ્મિં સુત્તે ભગવા તીહિ ભવેહિ દેસનં નિવટ્ટેત્વા અરહત્તનિકૂટેન નિટ્ઠપેસિ, બ્રાહ્મણો પન સરણમત્તે પતિટ્ઠિતોતિ.

૪. કારણપાલીસુત્તવણ્ણના

૧૯૪. ચતુત્થે **કારણપાલી**તિ પાલોતિ તસ્સ નામં, રાજકુલાનં પન કમ્મન્તે કારેતીતિ કારણપાલી નામ જાતો. **કમ્મન્તં કારેતી**તિ પાતોવ ઉટ્ઠાય દ્વારટ્ટાલકપાકારે અકતે કારેતિ, જિણ્ણે પટિજગ્ગાપેતિ. **પિઙ્ગિયાનિં બ્રાહ્મણન્તિ** એવંનામકં અનાગામિફલે પતિટ્ઠિતં અરિયસાવકં બ્રાહ્મણં. સો કિર પાતોવ ઉટ્ઠાય ગન્ધમાલાદીનિ ગાહાપેત્વા સત્થુ સન્તિકં ગન્ત્વા વન્દિત્વા ગન્ધમાલાદીહિ પૂજેત્વા નગરં આગચ્છતિ, ઇદં બ્રાહ્મણસ્સ દેવસિકં વત્તન્તિ. તં સો એવં વત્તં કત્વા આગચ્છન્તં અદ્દસ. **એતદવોચા**તિ ''અયં બ્રાહ્મણો પઞ્ઞવા ઞાણુત્તરો, કહં નુ ખો

પાતોવ ગન્ત્વા આગચ્છતી''તિ ચિન્તેત્વા અનુક્કમેન સન્તિકં આગતં સઞ્જાનિત્વા ''હન્દ કુતો નૂ''તિઆદિવચનં અવોચ.

તત્થ **દિવા દિવસ્સા**તિ દિવસસ્સાપિ દિવા, મજ્ઝન્હિકકાલેતિ અત્થો. **પણ્ડિતો મઞ્ઞે**તિ ભવં પિઙ્ગિયાની સમણં ગોતમં પણ્ડિતોતિ મઞ્ઞતિ, ઉદાહુ નોતિ અયમેત્થ અત્થો. **કો ચાહં, ભો**તિ, ભો, સમણસ્સ ગોતમસ્સ પઞ્ઞાવેય્યત્તિયજાનને અહં કો નામ? **કો ચ સમણસ્સ ગોતમસ્સ પઞ્ઞાવેય્યત્તિયં જાનિસ્સામી**તિ કુતો ચાહં સમણસ્સ ગોતમસ્સ પઞ્ઞાવેય્યત્તિયં જાનિસ્સામિ, કેન નામ કારણેન જાનિસ્સામીતિ એવં સબ્બથાપિ અત્તનો અજાનનભાવં દીપેતિ. **સોપિ નૂનસ્સ તાદિસોવા**તિ યો સમણસ્સ ગોતમસ્સ પઞ્ઞાવેય્યત્તિયં જાનેય્ય, સોપિ નૂન દસ પારમિયો પૂરેત્વા સબ્બઞ્ઞુતં પત્તો તાદિસો બુદ્ધોયેવ ભવેય્ય. સિનેરું વા હિ પથવિં વા આકાસં વા પમેતુકામેન તપ્પમાણો દણ્ડો વા રજ્જુ વા લદ્ધું વટ્ટતિ, સમણસ્સ ગોતમસ્સ પઞ્ઞં જાનન્તેનપિ તસ્સ ઞાણસદિસમેવ સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણં લદ્ધું વટ્ટતીતિ દીપેતિ. આદરવસેન પનેત્થ આમેડિતં કતં. **ઉળારાયા**તિ ઉત્તમાય સેટ્ઠાય. **કો ચાહં, ભો**તિ, ભો, અહં સમણસ્સ ગોતમસ્સ પસંસને કો નામ. **કો ચ સમણં ગોતમં પસંસિસ્સામી**તિ કેન કારણેન પસંસિસ્સામિ.

પસત્થપ્પસત્થોતિ સબ્બગુણાનં ઉપરિ ચરેહિ સબ્બલોકપસત્થેહિ અત્તનો ગુણેહેવ પસત્થો, ન તસ્સ અઞ્ઞેહિ પસંસનકિચ્ચં અત્થિ. યથા હિ ચમ્પકપુપ્ફં વા નીલુપ્પલં વા પદુમં વા લોહિતચન્દનં વા અત્તનો વણ્ણગન્ધસિરિયાવ પાસાદિકઞ્ચેવ સુગન્ધઞ્ચ, ન તસ્સ આગન્તુકેહિ વણ્ણગન્ધેહિ થોમનકિચ્ચં અત્થિ. યથા ચ મણિરતનં વા ચન્દમણ્ડલં વા અત્તનો આલોકેનેવ ઓભાસતિ, ન તસ્સ અઞ્ઞેન ઓભાસનકિચ્ચં અત્થિ, એવં સમણો ગોતમો સબ્બલોકપસત્થેહિ અત્તનો ગુણેહેવ પસત્થો થોમિતો, સબ્બલોકસ્સ સેટ્ઠતં પાપિતો. ન તસ્સ અઞ્ઞેન પસંસનકિચ્ચં અત્થિ.

પસત્થેહિ વા પસત્થોતિપિ **પસત્થપ્પસત્થો**. કે પન પસત્થા નામ? રાજા પસેનદિ કોસલો કાસિકોસલવાસિકેહિ પસત્થો, બિમ્બિસારો અઙ્ગમગધવાસીહિ, વેસાલિકા લિચ્છવી વજ્જિરટ્ઠવાસીહિ પસત્થા, પાવેય્યકા મલ્લા કોસિનારકા મલ્લા અઞ્ઞેપિ તે તે ખત્તિયા તેહિ તેહિ જાનપદેહિ પસત્થા, ચઙ્કિઆદયો બ્રાહ્મણા બ્રાહ્મણગણેહિ, અનાથપિણ્ડિકાદયો ઉપાસકા ઉપાસકગણેહિ, વિસાખાઆદિકા ઉપાસિકા અનેકસતાહિ ઉપાસિકાહિ, સકુલુદાયિઆદયો પરિબ્બાજકા અનેકેહિ પરિબ્બાજકસતેહિ, ઉપ્પલવણ્ણત્થેરિઆદિકા મહાસાવિકા અનેકેહિ ભિક્ખુનિસતેહિ, સારિપુત્તત્થેરાદયો મહાથેરા અનેકસતેહિ ભિક્ખૂહિ, સક્કાદયો દેવા અનેકસહસ્સેહિ દેવેહિ, મહાબ્રહ્માદયો બ્રહ્માનો અનેકસહસ્સેહિ બ્રહ્મેહિ પસત્થા. તે સબ્બેપિ દસબલં થોમેન્તિ વણ્ણેન્તિ પસંસન્તીતિ ભગવા ''પસત્થપ્પસત્થો''તિ વુચ્ચતિ. **અત્થવસ**ન્તિ અત્થાનિસંસં.

અથસ્સ સો અત્તનો પસાદકારણં આચિક્ખન્તો **સેય્યથાપિ, ભો, પુરિસો**તિઆદિમાહ. તત્થ **અગ્ગરસપરિતિત્તો**તિ ભોજનરસેસુ પાયાસો સ્નેહરસેસુ ગોસપ્પિ, કસાવરસેસુ ખુદ્દકમધુ અનેળકં, મધુરરસેસુ સક્કરાતિ એવમાદયો અગ્ગરસા નામ. તેસુ યેન કેનચિ પરિતિત્તો આકણ્ઠપ્પમાણં ભુઞ્જિત્વા ઠિતો. **અઞ્ઞેસં હીનાન**ન્તિ અગ્ગરસેહિ અઞ્ઞેસં હીનરસાનં. **સુત્તસો**તિ સુત્તતો, સુત્તભાવેનાતિ અત્થો. સેસુપિ એસેવ નયો. **તતો તતો**તિ સુત્તાદીસુ તતો તતો. **અઞ્ઞેસં પુથુસમણબ્રાહ્મણપ્પવાદાન**ન્તિ યે અઞ્ઞેસં પુથૂનં સમણબ્રાહ્મણાનં લદ્ધિસઙ્ખાતપ્પવાદા, તેસં. **ન પિહેતી**તિ ન પત્થેતિ, તે કથિયમાને સોતુમ્પિ ન ઇચ્છતિ. **જિઘચ્છાદુબ્બલ્યપરેતો**તિ જિઘચ્છાય ચેવ દુબ્બલભાવેન ચ અનુગતો. **મધુપિણ્ડિક**ન્તિ સાલિપિટ્ઠં ભજ્જિત્વા ચતુમધુરેન યોજેત્વા કતં

બદ્ધસત્તુપિણ્ડિકં, મધુરપૂવમેવ વા. **અધિગચ્છેય્યા**તિ લભેય્ય. **અસેચનક**ન્તિ મધુરભાવકરણત્થાય અઞ્ઞેન રસેન અનાસિત્તકં ઓજવન્તં પણીતરસં.

હરિચન્દનસ્સાતિ સુવણ્ણવણ્ણચન્દનસ્સ. **લોહિતચન્દનસ્સા**તિ રત્તવણ્ણચન્દનસ્સ. **સુરભિગન્ધ**ન્તિ સુગન્ધં. **દરથા**દયો વટ્ટદરથા, વટ્ટકિલમથા, વટ્ટપરિળાહા એવ. **ઉદાનં ઉદાનેસી**તિ ઉદાહારં ઉદાહરિ. યથા હિ યં તેલં માનં ગહેતું ન સક્કોતિ, વિસ્સન્દિત્વા ગચ્છતિ, તં અવસેકોતિ વુચ્ચતિ. યઞ્ચ જલં તળાકં ગહેતું ન સક્કોતિ, અજ્ઝોત્થરિત્વા ગચ્છતિ, તં ઓઘોતિ વુચ્ચતિ. એવમેવં યં પીતિવચનં હદયં ગહેતું ન સક્કોતિ, અધિકં હુત્વા અન્તો અસણ્ઠહિત્વા બહિ નિક્ખમતિ, તં ઉદાનન્તિ વુચ્ચતિ. એવરૂપં પીતિમયવચનં નિચ્છારેસીતિ અત્થો.

૫. પિઙ્ગિયાનીસુત્તવણ્ણના

૧૯૫. પઞ્ચમે **નીલા**તિ ઇદં સબ્બસઙ્ગાહિકં. **નીલવણ્ણા**તિઆદિ તસ્સેવ વિભાગદસ્સનં. તત્થ ન તેસં પકતિવણ્ણો નીલો, નીલવિલેપનવિલિત્તત્તા પનેતં વુત્તં. **નીલવત્થા**તિ પટદુકૂલકોસેય્યાદીનિપિ તેસં નીલાનેવ હોન્તિ. **નીલાલઙ્કારા**તિ નીલમણીહિ નીલપુપ્ફેહિ અલઙ્કતા, તેસં હત્થાલઙ્કાર-અસ્સાલઙ્કાર-રથાલઙ્કાર-સાણિવિતાનકઞ્ચુકાપિ સબ્બે નીલાયેવ હોન્તિ. ઇમિના નયેન સબ્બપદેસુ અત્થો વેદિતબ્બો.

પદુમં યથાતિ યથા સતપત્તં રત્તપદુમં. **કોકનદ**ન્તિ તસ્સેવ વેવચનં. **પાતો**તિ પગેવ સુરિયુગ્ગમનકાલે . **સિયા**તિ ભવેય્ય. **અવીતગન્ધ**ન્તિ અવિગતગન્ધં. **અઙ્ગીરસ**ન્તિ ભગવતો અઙ્ગમઙ્ગેહિ રસ્મિયો નિચ્છરન્તિ, તસ્મા અઙ્ગીરસોતિ વુચ્ચતિ. **તપન્તમાદિચ્ચમિવન્તલિક્ખે**તિ દ્વિસહસ્સદીપપરિવારેસુ ચતૂસુ મહાદીપેસુ આલોકકરણવસેન અન્તલિક્ખે તપન્તં આદિચ્ચં વિય વિરોચમાનં. **અઙ્ગીરસં પસ્સા**તિ અત્તાનમેવ વા મહાજનં વા સન્ધાય એવં વદતિ.

૬. મહાસુપિનસુત્તવણ્ણના

૧૯૬. છટ્ઠે **મહાસુપિના**તિ મહન્તેહિ પુરિસેહિ પસ્સિતબ્બતો મહન્તાનઞ્ચ અત્થાનં નિમિત્તભાવતો મહાસુપિના. **પાતુરહેસુ**ન્તિ પાકટા અહેસું. તત્થ સુપિનં પસ્સન્તો ચતૂહિ કારણેહિ પસ્સતિ ધાતુક્ખોભતો વા અનુભૂતપુબ્બતો વા દેવતોપસંહારતો વા પુબ્બનિમિત્તતો વાતિ.

તત્થ પિત્તાદીનં ખોભકરણપચ્ચયપ્પયોગેન ખુભિતધાતુકો **ધાતુક્ખોભતો** સુપિનં પસ્સતિ. પસ્સન્તો ચ નાનાવિધં સુપિનં પસ્સતિ પબ્બતા પતન્તો વિય, આકાસેન ગચ્છન્તો વિય, વાળમિગહત્થિચોરાદીહિ અનુબદ્ધો વિય ચ. **અનુભૂતપુબ્બતો** પસ્સન્તો પુબ્બે અનુભૂતપુબ્બં આરમ્મણં પસ્સતિ. **દેવતોપસંહારતો** પસ્સન્તસ્સ દેવતા અત્થકામતાય વા અનત્થકામતાય વા અત્થાય વા અનત્થાય વા નાનાવિધાનિ આરમ્મણાનિ ઉપસંહરન્તિ. સો તાસં દેવતાનં આનુભાવેન તાનિ આરમ્મણાનિ પસ્સતિ. **પુબ્બનિમિત્તતો** પસ્સન્તો પુઞ્ઞાપુઞ્ઞવસેન ઉપ્પજ્જિતુકામસ્સ અત્થસ્સ વા અનત્થસ્સ વા પુબ્બનિમિત્તભૂતં સુપિનં પસ્સતિ બોધિસત્તમાતા વિય પુત્તપટિલાભનિમિત્તં, કોસલરાજા વિય સોળસ સુપિને, અયમેવ ભગવા બોધિસત્તભૂતો ઇમે પઞ્ચ મહાસુપિને વિય ચાતિ.

તત્થ યં ધાતુક્ખોભતો અનુભૂતપુબ્બતો ચ સુપિને પસ્સતિ, ન તં સચ્ચં હોતિ. યં દેવતોપસંહારતો પસ્સતિ, તં સચ્ચં વા હોતિ અલિકં વા. કુદ્ધા હિ દેવતા ઉપાયેન વિનાસેતુકામા વિપરીતમ્પિ કત્વા દસ્સેન્તિ. યં પન પુબ્બનિમિત્તતો પસ્સતિ, તં એકન્તં સચ્ચમેવ હોતિ. એતેસં ચતુન્નં મૂલકારણાનં સંસગ્ગભેદતોપિ સુપિનભેદો હોતિયેવ.

તં પનેતં ચતુબ્બિધમ્પિ સુપિનં સેખપુથુજ્જનાવ પસ્સન્તિ અપ્પહીનવિપલ્લાસત્તા, અસેખા ન પસ્સન્તિ પહીનવિપલ્લાસત્તા. કિં પનેતં પસ્સન્તો સુત્તો પસ્સતિ પટિબુદ્ધો, ઉદાહુ નેવ સુત્તો ન પટિબુદ્ધોતિ? કિઞ્ચેત્થ યદિ તાવ સુત્તો પસ્સતિ, અભિધમ્મવિરોધો આપજ્જતિ. ભવઙ્ગચિત્તેન હિ સુપતિ, તં રૂપનિમિત્તાદિઆરમ્મણં રાગાદિસમ્પયુત્તં વા ન હોતિ. સુપિનં પસ્સન્તસ્સ ચ ઈદિસાનિ ચિત્તાનિ ઉપ્પજ્જન્તિ. અથ પટિબુદ્ધો પસ્સતિ, વિનયવિરોધો આપજ્જતિ. યઞ્હિ પટિબુદ્ધો પસ્સતિ, તં સબ્બોહારિકચિત્તેન પસ્સતિ. સબ્બોહારિકચિત્તેન ચ કતે વીતિક્કમે અનાપત્તિ નામ નત્થિ. સુપિનં પસ્સન્તેન પન કતેપિ વીતિક્કમે એકન્તં અનાપત્તિ એવ. અથ નેવ સુત્તો ન પટિબુદ્ધો પસ્સતિ, ન નામ પસ્સતિ. એવઞ્ચ સતિ સુપિનસ્સ અભાવો ચ આપજ્જતિ? ન અભાવો. કસ્મા? યસ્મા કપિમિદ્ધપરેતો પસ્સતિ. વુત્તઞ્હેતં – ''કપિમિદ્ધપરેતો ખો, મહારાજ, સુપિનં પસ્સતી''તિ.

કપિમિદ્ધપરેતોતિ મક્કટનિદ્દાય યુત્તો. યથા હિ મક્કટસ્સ નિદ્દા લહુપરિવત્તા હોતિ, એવં યા નિદ્દા પુનપ્પુનં કુસલાદિચિત્તવોકિણ્ણત્તા લહુપરિવત્તા, યસ્સા પવત્તિયં પુનપ્પુનં ભવઙ્ગતો ઉત્તરણં હોતિ, તાય યુત્તો સુપિનં પસ્સતિ. તેનાયં સુપિનો કુસલોપિ હોતિ અકુસલોપિ અબ્યાકતોપિ. તત્થ સુપિનન્તે ચેતિયવન્દનધમ્મસ્સવનધમ્મદેસનાદીનિ કરોન્તસ્સ કુસલો, પાણાતિપાતાદીનિ કરોન્તસ્સ અકુસલો, દ્વીહિ અન્તેહિ મુત્તો આવજ્જનતદારમ્મણક્ખણે અબ્યાકતોતિ વેદિતબ્બો. સ્વાયં દુબ્બલવત્થુકત્તા ચેતનાય પટિસન્ધિં આકડ્ઢિતું અસમત્થો. પવત્તે પન અઞ્ઞેહિ કુસલાકુસલેહિ ઉપત્થમ્ભિતો વિપાકં દેતિ. કિઞ્ચાપિ વિપાકં દેતિ, અથ ખો અવિસયે ઉપ્પન્નત્તા અબ્બોહારિકાવ સુપિનન્તચેતના. સો પનેસ સુપિનો કાલવસેનપિ દિવા તાવ દિટ્ઠો ન સમેતિ, તથા પઠમયામે મજ્ઝિમયામે પચ્છિમયામે ચ. બલવપચ્ચૂસે પન અસિતપીતખાયિતે સમ્મા પરિણામં ગતે કાયસ્મિં ઓજાય પતિટ્ઠિતાય અરુણે ઉગ્ગચ્છમાનેવ દિટ્ઠો સુપિનો સમેતિ. ઇટ્ઠનિમિત્તં સુપિનં પસ્સન્તો ઇટ્ઠં પટિલભતિ, અનિટ્ઠનિમિત્તં પસ્સન્તો અનિટ્ઠં.

ઇમે પન પઞ્ચ મહાસુપિને નેવ લોકિયમહાજનો પસ્સતિ, ન મહારાજાનો, ન ચક્કવત્તિરાજાનો, ન અગ્ગસાવકા, ન પચ્ચેકબુદ્ધા, ન સમ્માસમ્બુદ્ધા, એકો સબ્બઞ્ઞુબોધિસત્તોયેવ પસ્સતિ. અમ્હાકં પન બોધિસત્તો કદા ઇમે સુપિને પસ્સીતિ? ''સ્વે બુદ્ધો ભવિસ્સામી''તિ ચાતુદ્દસિયં પક્ખસ્સ રત્તિવિભાયનકાલે પસ્સિ. તેરસિયન્તિપિ વદન્તિયેવ. સો ઇમે સુપિને દિસ્વા ઉટ્ઠાય પલ્લઙ્કં આભુઞ્જિત્વા નિસિન્નો ચિન્તેસિ – ''સચે મયા કપિલવત્થુનગરે ઇમે સુપિના દિટ્ઠા અસ્સુ, પિતુ મહારાજસ્સ કથેય્યં. સચે પન મે માતા જીવેય્ય, તસ્સા કથેય્યં. ઇમસ્મિં ખો પન ઠાને ઇમેસં પટિગ્ગાહકો નામ નત્થિ, અહમેવ પટિગણ્હિસ્સામી''તિ. તતો ''ઇદં ઇમસ્સ પુબ્બનિમિત્તં ઇદં ઇમસ્સા''તિ સયમેવ સુપિને પટિગ્ગણ્હિત્વા ઉરુવેલગામે સુજાતાય દિન્નં પાયાસં પરિભુઞ્જિત્વા બોધિમણ્ડં આરુય્હ બોધિં પત્વા અનુક્કમેન જેતવને વિહરન્તો અત્તનો મકુલબુદ્ધકાલે દિટ્ઠે પઞ્ચ મહાસુપિને વિત્થારેતું ભિક્ખૂ આમન્તેત્વા ઇમં દેસનં આરભિ.

તત્થ **મહાપથવી**તિ ચક્કવાળગબ્ભં પૂરેત્વા ઠિતા મહાપથવી. **મહાસયનં અહોસી**તિ સિરિસયનં અહોસિ. **ઓહિતો**તિ ઠપિતો. સો પન ન ઉદકસ્મિંયેવ ઠપિતો અહોસિ, અથ ખો પાચીનસમુદ્દસ્સ ઉપરૂપરિભાગેન ગન્ત્વા

પાચીનચક્કવાળમત્થકે ઠપિતો અહોસીતિ વેદિતબ્બો. **પચ્છિમે સમુદ્દે દક્ખિણે સમુદ્દે**તિ એતેસુપિ એસેવ નયો. **તિરિયા નામ તિણજાતી**તિ દબ્બતિણં વુચ્ચતિ. **નાભિયા ઉગ્ગન્ત્વા નભં આહચ્ચ ઠિતા અહોસી**તિ નઙ્ગલમત્તેન રત્તદણ્ડેન નાભિતો ઉગ્ગન્ત્વા પસ્સન્તસ્સ પસ્સન્તસ્સેવ વિદત્થિમત્તં રતનમત્તં બ્યામમત્તં યટ્ઠિમત્તં ગાવુતમત્તં અડ્ઢયોજનમત્તં યોજનમત્તન્તિ એવં ઉગ્ગન્ત્વા ઉગ્ગન્ત્વા અનેકયોજનસહસ્સં નભં આહચ્ચ ઠિતા અહોસિ. **પાદેહિ ઉસ્સક્કિત્વા**તિ અગ્ગનખતો પટ્ઠાય પાદેહિ અભિરુહિત્વા. **નાનાવણ્ણા**તિ એકો નીલવણ્ણો, એકો પીતવણ્ણો, એકો લોહિતવણ્ણો, એકો પણ્ડુપલાસવણ્ણોતિ એવં નાનાવણ્ણા. **સેતા**તિ પણ્ડરા પરિસુદ્ધા. **મહતો મીળ્હપબ્બતસ્સા**તિ તિયોજનુબ્બેધસ્સ ગૂથપબ્બતસ્સ. **ઉપરૂપરિ ચઙ્કમતી**તિ મત્થકમત્થકે ચઙ્કમતિ . દીઘાયુકબુદ્ધા પન તિયોજનિકે મીળ્હપબ્બતે અનુપવિસિત્વા નિસિન્ના વિય હોન્તિ.

એવં એત્તકેન ઠાનેન પુબ્બનિમિત્તાનિ દસ્સેત્વા ઇદાનિ સહ પુબ્બનિમિત્તેહિ પટિલાભં દસ્સેતું **યમ્પિ, ભિક્ખવે**તિઆદિમાહ. તત્થ સબ્બગુણદાયકત્તા બુદ્ધાનં અરહત્તમગ્ગો **અનુત્તરા સમ્માસમ્બોધિ** નામ. તસ્મા યં સો ચક્કવાળમહાપથવિં સિરિસયનભૂતં અદ્દસ, તં બુદ્ધભાવસ્સ પુબ્બનિમિત્તં. યં હિમવન્તપબ્બતરાજાનં બિમ્બોહનં અદ્દસ, તં સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણબિમ્બોહનસ્સ પુબ્બનિમિત્તં. યં ચત્તારો હત્થપાદે ચક્કવાળમત્થકે ઠિતે અદ્દસ, તં ધમ્મચક્કસ્સ અપ્પટિવત્તિયભાવે પુબ્બનિમિત્તં. યં અત્તાનં ઉત્તાનકં નિપન્નં અદ્દસ, તં તીસુ ભવેસુ અવકુજ્જાનં સત્તાનં ઉત્તાનમુખભાવસ્સ પુબ્બનિમિત્તં. યં અક્ખીનિ ઉમ્મીલેત્વા પસ્સન્તો વિય અહોસિ, તં દિબ્બચક્ખુપટિલાભસ્સ પુબ્બનિમિત્તં. યં યાવ ભવગ્ગા એકાલોકં અહોસિ, તં અનાવરણઞાણસ્સ પુબ્બનિમિત્તં. સેસં પાળિવસેનેવ વેદિતબ્બન્તિ.

૭. વસ્સસુત્તવણ્ણના

૧૯૭. સત્તમે **નેમિત્તા**તિ નિમિત્તપાઠકા. **તેજોધાતુ પકુપ્પતી**તિ મહાઅગ્ગિક્ખન્ધો ઉપ્પજ્જતિ. **પાણિના ઉદકં સમ્પટિચ્છિત્વા**તિ ઉપ્પન્નં ઉતુસમુટ્ઠાનં ઉદકં તિયોજનસતેન હત્થેન પટિગ્ગહેત્વા. **પમત્તા હોન્તી**તિ અત્તનો કીળાય પમત્તા હોન્તિ વિપ્પવુટ્ઠસતિનો. તેસઞ્હિ સકાય રતિયા ''રમામા''તિ ચિત્તે ઉપ્પન્ને અકાલેપિ દેવો વસ્સતિ, તદભાવે ન વસ્સતિ. તં સન્ધાયેતં વુત્તં – ''ન કાલવસ્સ''ન્તિ. અટ્ઠમનવમાનિ ઉત્તાનત્થાનેવ.

૧૦. નિસ્સારણીયસુત્તવણ્ણના

૨૦૦. દસમે **નિસ્સારણીયા**તિ નિસ્સટા વિસઞ્ઞુત્તા. **ધાતુયો**તિ અત્તસુઞ્ઞસભાવા. **કામં મનસિકરોતો**તિ કામં મનસિકરોન્તસ્સ, અસુભજ્ઝાનતો વુટ્ઠાય અગદં ગહેત્વા વિસં વીમંસન્તો વિય વીમંસનત્થં કામાભિમુખં ચિત્તં પેસેન્તસ્સાતિ અત્થો. **ન પક્ખન્દતી**તિ નપ્પવિસતિ. **નપ્પસીદતી**તિ પસાદં નાપજ્જતિ. **ન સન્તિટ્ઠતી**તિ નપ્પતિટ્ઠહતિ. **ન વિમુચ્ચતી**તિ ન અધિમુચ્ચતિ. યથા પન કુક્કુટપત્તં વા ન્હારુદદ્દુલં વા અગ્ગિમ્હિ પક્ખિત્તં પટિલીયતિ પતિકુટતિ પતિવટ્ટતિ ન સંપસારીયતિ, એવં પટિલીયતિ ન સંપસારીયતિ. **નેક્ખમ્મં ખો પના**તિ ઇધ નેક્ખમ્મં નામ અસુભેસુ પઠમજ્ઝાનં, તદસ્સ મનસિકરોતો ચિત્તં પક્ખન્દતિ. **તસ્સ તં ચિત્ત**ન્તિ તસ્સ તં અસુભજ્ઝાનચિત્તં. **સુગત**ન્તિ ગોચરે ગતત્તા સુટ્ઠુ ગતં. **સુભાવિત**ન્તિ અહાનભાગિયત્તા સુટ્ઠુ ભાવિતં. **સુવુટ્ઠિત**ન્તિ કામતો વુટ્ઠિતં. **સુવિમુત્ત**ન્તિ કામેહિ સુટ્ઠુ વિમુત્તં. **કામપચ્ચયા આસવા** નામ કામહેતુકા ચત્તારો આસવા. **વિઘાતા**તિ દુક્ખા. **પરિળાહા**તિ કામરાગપરિળાહા. **ન સો તં વેદનં વેદિયતી**તિ સો તં કામવેદનં વિઘાતપરિળાહવેદનઞ્ચ ન વેદિયતિ. **ઇદમક્ખાતં કામાનં નિસ્સરણ**ન્તિ ઇદં અસુભજ્ઝાનં કામેહિ નિસ્સટત્તા કામાનં નિસ્સરણન્તિ અક્ખાતં.

યો પન તં ઝાનં પાદકં કત્વા સઙ્ખારે સમ્મસન્તો તતિયમગ્ગં પત્વા અનાગામિફલેન નિબ્બાનં દિસ્વા ‘‘પુન કામા નામ નત્થી’’તિ જાનાતિ. તસ્સ ચિત્તં અચ્ચન્તનિસ્સરણમેવ. સેસપદેસુપિ એસેવ નયો.

અયં પન વિસેસો – દુતિયવારે મેત્તાઝાનાનિ બ્યાપાદસ્સ નિસ્સરણં નામ. તતિયવારે કરુણાઝાનાનિ વિહિંસાય નિસ્સરણં નામ. ચતુત્થવારે અરૂપજ્ઝાનાનિ રૂપાનં નિસ્સરણં નામ. અચ્ચન્તનિસ્સરણઞ્ચેત્થ અરહત્તફલં યોજેતબ્બં. પઞ્ચમવારે **સક્કાયં મનસિકરોતો**તિ સુદ્ધસઙ્ખારે પરિગ્ગણ્હિત્વા અરહત્તં પત્તસ્સ સુક્ખવિપસ્સકસ્સ ફલસમાપત્તિતો વુટ્ઠાય વીમંસનત્થં પઞ્ચુપાદાનક્ખન્ધાભિમુખં ચિત્તં પેસેન્તસ્સ. **ઇદમક્ખાતં સક્કાયસ્સ નિસ્સરણ**ન્તિ ઇદં અરહત્તમગ્ગેન ચ ફલેન ચ નિબ્બાનં દિસ્વા ઠિતસ્સ ભિક્ખુનો ‘‘પુન સક્કાયો નત્થી’’તિ ઉપ્પન્નં અરહત્તફલસમાપત્તિચિત્તં સક્કાયસ્સ નિસ્સરણન્તિ અક્ખાતં. ઇદાનિ એવં સક્કાયનિસ્સરણં નિરોધં પત્વા ઠિતસ્સ ખીણાસવસ્સ વણ્ણં કથેન્તો **તસ્સ કામનન્દીપિ નાનુસેતી**તિઆદિમાહ. તત્થ **નાનુસેતી**તિ ન નિબ્બત્તતિ. **અનનુસયા**તિ અનિબ્બત્તિયા. સેસમેત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

બ્રાહ્મણવગ્ગો પઞ્ચમો.

ચતુત્થપણ્ણાસકં નિટ્ઠિતં.

૫. પઞ્ચમપણ્ણાસકં

(૨૧) ૧. કિમિલવગ્ગો

૧. કિમિલસુત્તવણ્ણના

૨૦૧. પઞ્ચમસ્સ પઠમે **કિમિલાયન્તિ** એવંનામકે નગરે. **નિચુલવને**તિ મુચલિન્દવને. **એતદવોચા**તિ અયં કિર થેરો તસ્મિંયેવ નગરે સેટ્ઠિપુત્તો સત્થુ સન્તિકે પબ્બજિત્વા પુબ્બેનિવાસઞાણં પટિલભિ. સો અત્તના નિવુત્થં ખન્ધસન્તાનં અનુસ્સરન્તો કસ્સપદસબલસ્સ સાસનોસક્કનકાલે પબ્બજિત્વા ચતૂસુ પરિસાસુ સાસને અગારવં કરોન્તીસુ નિસ્સેણિં બન્ધિત્વા પબ્બતં આરુય્હ તત્થ સમણધમ્મં કત્વા અત્તનો નિવુત્થભાવં અદ્દસ. સો ''સત્થારં ઉપસઙ્કમિત્વા તં કારણં પુચ્છિસ્સામી''તિ એતં ''કો નુ ખો, ભન્તે''તિઆદિવચનં અવોચ.

સત્થરિ અગારવા વિહરન્તિ અપ્પતિસ્સાતિ સત્થરિ ગારવઞ્ચેવ જેટ્ઠકભાવઞ્ચ અનુપટ્ઠપેત્વા વિહરન્તિ. સેસેસુપિ એસેવ નયો. તત્થ ચેતિયઙ્ગણાદીસુ છત્તં ધારેત્વા ઉપાહના આરુય્હ વિચરન્તો નાનપ્પકારઞ્ચ નિરત્થકકથં કથેન્તો સત્થરિ અગારવો વિહરતિ નામ. ધમ્મસ્સવનગ્ગે પન નિસીદિત્વા નિદ્દાયન્તો ચેવ નાનપ્પકારઞ્ચ નિરત્થકકથં કથેન્તો ધમ્મે અગારવો વિહરતિ નામ. સઙ્ઘમજ્ઝે બાહાવિક્ખેપકં નાનત્તકથં કથેન્તો થેરનવમજ્ઝિમેસુ ચ ચિત્તીકારં અકરોન્તો સઙ્ઘે અગારવો વિહરતિ નામ. સિક્ખં અપરિપૂરેન્તો સિક્ખાય અગારવો વિહરતિ નામ. અઞ્ઞમઞ્ઞં કલહભણ્ડનાદીનિ કરોન્તો અઞ્ઞમઞ્ઞં અગારવો વિહરતિ નામ. દુતિયં ઉત્તાનત્થમેવ.

૩. અસ્સાજાનીયસુત્તવણ્ણના

૨૦૩-૨૦૪. તતિયે **અજ્જવેના**તિ ઉજુભાવેન અવઙ્કગમનેન. **જવેના**તિ પદજવેન. **મદ્દવેના**તિ સરીરમુદુતાય. **ખન્તિયા**તિ અધિવાસનક્ખન્તિયા. **સોરચ્ચેના**તિ સુચિસીલતાય. ભિક્ખુવારે **અજ્જવન્તિ** ઞાણસ્સ ઉજુકગમનં. **જવો**તિ સૂરં હુત્વા ઞાણસ્સ ગમનભાવો. **મદ્દવન્તિ** સીલમદ્દવં. **ખન્તી**તિ અધિવાસનક્ખન્તિયેવ. **સોરચ્ચં** સુચિસીલતાયેવ. ચતુત્થે પઞ્ચ બલાનિ મિસ્સકાનિ કથિતાનિ.

૫. ચેતોખિલસુત્તવણ્ણના

૨૦૫. પઞ્ચમે **ચેતોખિલા**તિ ચિત્તસ્સ થદ્ધભાવા, કચવરભાવા, ખાણુકભાવા. **સત્થરિ કઙ્ખતી**તિ સત્થુ સરીરે વા ગુણે વા કઙ્ખતિ. સરીરે કઙ્ખમાનો ''દ્વત્તિંસવરપુરિસલક્ખણપટિમણ્ડિતં નામ સરીરં અત્થિ નુ ખો નત્થી''તિ કઙ્ખતિ, ગુણે કઙ્ખમાનો ''અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્નજાનનસમત્થં સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણં અત્થિ નુ ખો નત્થી''તિ કઙ્ખતિ. **વિચિકિચ્છતી**તિ વિચિનન્તો કિચ્છતિ, દુક્ખં આપજ્જતિ, વિનિચ્છેતું ન સક્કોતિ. **નાધિમુચ્ચતી**તિ એવમેતન્તિ અધિમોક્ખં ન પટિલભતિ. **ન સમ્પસીદતી**તિ ગુણેસુ ઓતરિત્વા નિબ્બિચિકિચ્છભાવેન પસીદિતું અનાવિલો ભવિતું ન સક્કોતિ. **આતપ્પાયા**તિ કિલેસસન્તાપકવીરિયકરણત્થાય. **અનુયોગાયા**તિ પુનપ્પુનં યોગાય. **સાતચ્ચાયા**તિ સતતકિરિયાય. **પધાનાયા**તિ પદહનત્થાય. **અયં પઠમો ચેતોખિલો**તિ અયં સત્થરિ વિચિકિચ્છાસઙ્ખાતો પઠમો ચિત્તસ્સ થદ્ધભાવો એવમેતસ્સ ભિક્ખુનો અપ્પહીનો હોતિ.

ધમ્મેતિ પરિયત્તિધમ્મે ચ પટિવેધધમ્મે ચ. પરિયત્તિધમ્મે કઙ્ખમાનો ''તેપિટકં બુદ્ધવચનં ચતુરાસીતિધમ્મક્ખન્ધસહસ્સાનીતિ વદન્તિ, અત્થિ નુ ખો એતં નત્થી''તિ કઙ્ખતિ. પટિવેધધમ્મે કઙ્ખમાનો ''વિપસ્સનાનિસ્સન્દો મગ્ગો નામ, મગ્ગનિસ્સન્દં ફલં નામ, સબ્બસઙ્ખારપટિનિસ્સગ્ગો નિબ્બાનં નામાતિ વદન્તિ,

તં અત્થિ નુ ખો નત્થી''તિ કઙ્ખતિ. **સઙ્ઘે કઙ્ખતીતિ** ''ઉજુપ્પટિપન્નો''તિઆદીનં પદાનં વસેન ''એવરૂપં પટિપદં પટિપન્નો ચત્તારો મગ્ગટ્ઠા ચત્તારો ફલટ્ઠાતિ અટ્ઠન્નં પુગ્ગલાનં સમૂહભૂતો સઙ્ઘો નામ અત્થિ નુ ખો નત્થી''તિ કઙ્ખતિ. **સિક્ખાય** કઙ્ખમાનો ''અધિસીલસિક્ખા નામ અધિચિત્તઅધિપઞ્ઞાસિક્ખા નામાતિ વદન્તિ, સા અત્થિ નુ ખો નત્થી''તિ કઙ્ખતિ. **અયં પઞ્ચમો**તિ અયં સબ્રહ્મચારીસુ કોપસઙ્ખાતો પઞ્ચમો ચિત્તસ્સ થદ્ધભાવો કચવરભાવો ખાણુકભાવો.

૬. વિનિબન્ધસુત્તવણ્ણના

૨૦૬. છટ્ઠે **ચેતસોવિનિબન્ધા**તિ ચિત્તં વિનિબન્ધિત્વા મુટ્ઠિયં કત્વા વિય ગણ્હન્તીતિ ચેતસોવિનિબન્ધા. **કામે**તિ વત્થુકામેપિ કિલેસકામેપિ. **કાયે**તિ અત્તનો કાયે. **રૂપે**તિ બહિદ્ધારૂપે. **યાવદત્થ**ન્તિ યત્તકં ઇચ્છતિ, તત્તકં. **ઉદરાવદેહક**ન્તિ ઉદરપૂરં. તઞ્હિ ઉદરં અવદેહનતો ઉદરાવદેહકન્તિ વુચ્ચતિ. **સેય્યસુખ**ન્તિ મઞ્ચપીઠસુખં, ઉતુસુખં વા. **પસ્સસુખ**ન્તિ યથા સમ્પરિવત્તકં સયન્તસ્સ દક્ખિણપસ્સ વામપસ્સાનં સુખં હોતિ, એવં ઉપ્પન્નસુખં. **મિદ્ધસુખ**ન્તિ નિદ્દાસુખં. **અનુયુત્તો**તિ યુત્તપ્પયુત્તો વિહરતિ. **પણિધાયા**તિ પત્થયિત્વા. **સીલેના**તિઆદીસુ **સીલ**ન્તિ ચતુપારિસુદ્ધિસીલં. **વત**ન્તિ વતસમાદાનં. **તપો**તિ તપચરણં. **બ્રહ્મચરિય**ન્તિ મેથુનવિરતિ. **દેવો વા ભવિસ્સામી**તિ મહેસક્ખદેવો વા ભવિસ્સામિ. **દેવઞ્ઞતરો વા**તિ અપ્પેસક્ખદેવેસુ વા અઞ્ઞતરોતિ.

૭-૮. યાગુસુત્તાદિવણ્ણના

૨૦૭-૨૦૮. સત્તમે **વાતં અનુલોમેતી**તિ વાતં અનુલોમેત્વા હરતિ. **વત્થિં સોધેતી**તિ ધમનિયો સુદ્ધા કરોતિ. **આમાવસેસં પાચેતી**તિ સચે આમાવસેસકં હોતિ, તં પાચેતિ. અટ્ઠમે **અચક્ખુસ્સ**ન્તિ ન ચક્ખૂનં હિતં, ચક્ખું વિસુદ્ધં ન કરોતિ.

૯. ગીતસ્સરસુત્તવણ્ણના

૨૦૯. નવમે **આયતકેના**તિ દીઘેન, પરિપુણ્ણપદબ્યઞ્જનકં ગાથાવત્તઞ્ચ વિનાસેત્વા પવત્તેન. **સરકુત્તિમ્પિ નિકામયમાનસ્સા**તિ એવં ગીતસ્સરો કાતબ્બોતિ સરકિરિયં પત્થયમાનસ્સ. **સમાધિસ્સ ભઙ્ગો હોતી**તિ સમથવિપસ્સનાચિત્તસ્સ વિનાસો હોતિ.

૧૦. મુટ્ઠસ્સતિસુત્તવણ્ણના

૨૧૦. દસમે **દુક્ખં સુપતી**તિ નાનાવિધં સુપિનં પસ્સન્તો દુક્ખં સુપતિ. **દુક્ખં પટિબુજ્ઝતી**તિ પટિબુજ્ઝન્તોપિ ઉત્તસિત્વા સલોમહંસો પટિબુજ્ઝતિ. ઇમસ્મિં સુત્તે સતિસમ્પજઞ્ઞં મિસ્સકં કથિતં.

કિમિલવગ્ગો પઠમો.

(૨૨) ૨. અક્કોસકવગ્ગો

૧. અક્કોસકસુત્તવણ્ણના

૨૧૧. દુતિયસ્સ પઠમે **અક્કોસકપરિભાસકો**તિ દસહિ અક્કોસવત્થૂહિ અક્કોસકો, ભયદસ્સનેન પરિભાસકો. **છિન્નપરિપન્થો**તિ લોકુત્તરપરિપન્થસ્સ છિન્નત્તા છિન્નપરિપન્થો. **રોગાતઙ્ક**ન્તિ રોગોયેવ કિચ્છજીવિકાયાવહનતો રોગાતઙ્કો નામ.

૨. ભણ્ડનકારકસુત્તવણ્ણના

૨૧૨. દુતિયે **અધિકરણકારકો**તિ ચતુન્નં અધિકરણાનં અઞ્ઞતરસ્સ કારકો. **અનધિગત**ન્તિ પુબ્બે અપ્પત્તવિસેસં.

૩. સીલસુત્તવણ્ણના

૨૧૩. તતિયે **દુસ્સીલો**તિ અસીલો નિસ્સીલો. **સીલવિપન્નો**તિ વિપન્નસીલો ભિન્નસંવરો. **પમાદાધિકરણ**ન્તિ પમાદકારણા. ઇદઞ્ચ સુત્તં ગહટ્ઠાનં વસેન આગતં, પબ્બજિતાનમ્પિ પન લબ્ભતેવ . ગહટ્ઠો હિ યેન યેન સિપ્પટ્ઠાનેન જીવિકં કપ્પેતિ, યદિ કસિયા, યદિ વણિજ્જાય, પાણાતિપાતાદિવસેન પમત્તો તં તં યથાકાલં સમ્પાદેતું ન સક્કોતિ, અથસ્સ મૂલં વિનસ્સતિ. માઘાતકાલેપિ પાણાતિપાતં અદિન્નાદાનાદીનિ ચ કરોન્તો દણ્ડવસેન મહતિં ભોગજાનિં નિગચ્છતિ. પબ્બજિતો દુસ્સીલો પમાદકારણા સીલતો બુદ્ધવચનતો ઝાનતો સત્તઅરિયધનતો ચ જાનિં નિગચ્છતિ. ગહટ્ઠસ્સ ‘‘અસુકો અસુકકુલે જાતો દુસ્સીલો પાપધમ્મો પરિચ્ચત્તઇધલોકપરલોકો સલાકભત્તમત્તમ્પિ ન દેતી’’તિ ચતુપરિસમજ્ઝે પાપકો કિત્તિસદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતિ. પબ્બજિતસ્સ ‘‘અસુકો નાસક્ખિ સીલં રક્ખિતું બુદ્ધવચનં ગહેતું, વેજ્જકમ્માદીહિ જીવતિ, છહિ અગારવેહિ સમન્નાગતો’’તિ એવં અબ્ભુગ્ગચ્છતિ.

અવિસારદોતિ ગહટ્ઠો તાવ ‘‘અવસ્સં બહૂનં સન્નિપાતટ્ઠાને કોચિ મમ કમ્મં જાનિસ્સતિ, અથ મં નિગ્ગણ્હિસ્સન્તિ વા, રાજકુલસ્સ વા દસ્સન્તી’’તિ સભયો ઉપસઙ્કમતિ. **મઙ્કુભૂતો** ચ પતિતક્ખન્ધો અધોમુખો અઙ્ગુટ્ઠકેન ભૂમિં કસન્તો નિસીદતિ, વિસારદો હુત્વા કથેતું ન સક્કોતિ. પબ્બજિતોપિ ‘‘બહૂ ભિક્ખૂ સન્નિપતિતા, અવસ્સં કોચિ મમ કમ્મં જાનિસ્સતિ, અથ મે ઉપોસથમ્પિ પવારણમ્પિ ઠપેત્વા સામઞ્ઞા ચાવેત્વા નિક્કડ્ઢિસ્સન્તી’’તિ સભયો ઉપસઙ્કમતિ, વિસારદો હુત્વા કથેતું ન સક્કોતિ. એકચ્ચો પન દુસ્સીલોપિ દપ્પિતો વિય ચરતિ, સોપિ અજ્ઝાસયેન મઙ્કુ હોતિયેવ.

સમ્મૂળ્હો કાલં કરોતીતિ તસ્સ હિ મરણમઞ્ચે નિપન્નસ્સ દુસ્સીલકમ્મં સમાદાય વત્તિતટ્ઠાનં આપાથં આગચ્છતિ. સો ઉમ્મીલેત્વા ઇધલોકં પસ્સતિ, નિમ્મીલેત્વા પરલોકં. તસ્સ ચત્તારો અપાયા ઉપટ્ઠહન્તિ, સત્તિસતેન સીસે પહરિયમાનો વિય હોતિ. સો ‘‘વારેથ વારેથા’’તિ વિરવન્તો મરતિ. તેન વુત્તં – ‘‘સમ્મૂળ્હો કાલં કરોતી’’તિ. પઞ્ચમપદં ઉત્તાનમેવ. આનિસંસકથા વુત્તવિપરિયાયેન વેદિતબ્બા.

૪. બહુભાણિસુત્તવણ્ણના

૨૧૪. ચતુત્થે **બહુભાણિસ્મિન્તિ** પઞ્ઞાય અપરિચ્છિન્દિત્વા બહું ભણન્તે. **મન્તભાણિસ્મિન્તિ** મન્તા વુચ્ચતિ પઞ્ઞા, તાય પરિચ્છિન્દિત્વા ભણન્તે.

૫. પઠમઅક્ખન્તિસુત્તવણ્ણના

૨૧૫. પઞ્ચમે **વેરબહુલો**તિ પુગ્ગલવેરેનપિ અકુસલવેરેનપિ બહુવેરો. **વજ્જબહુલો**તિ દોસબહુલો.

૬. દુતિયઅક્ખન્તિસુત્તવણ્ણના

૨૧૬. છટ્ઠે **લુદ્દો**તિ દારુણો કક્ખળો. **વિપ્પટિસારી**તિ મઙ્કુભાવેન સમન્નાગતો.

૭.પઠમઅપાસાદિકસુત્તવણ્ણના

૨૧૭. સત્તમે **અપાસાદિકે**તિ અપાસાદિકેહિ કાયકમ્માદીહિ સમન્નાગતે. **પાસાદિકે**તિ પસાદાવહે પરિસુદ્ધસમાચારે. અટ્ઠમનવમાનિ ઉત્તાનત્થાનેવ.

૧૦. મધુરાસુત્તવણ્ણના

૨૨૦. દસમે **પચ્છિમે, ભિક્ખવે, આદીનવા મધુરાય**ન્તિ એકં સમયં ભગવા ભિક્ખુસઙ્ઘપરિવુતો ચારિકં ચરમાનો મધુરાનગરં સમ્પાપુણિત્વા અન્તોનગરં પવિસિતું આરભિ. અથેકા મિચ્છાદિટ્ઠિકા યક્ખિની અચેલા હુત્વા દ્વે હત્થે પસારેત્વા જિવ્હં નિલ્લાલેત્વા દસબલસ્સ પુરતો અટ્ઠાસિ. સત્થા અન્તોનગરં અપ્પવિસિત્વા તતોવ નિક્ખમિત્વા વિહારં અગમાસિ. મહાજનો ખાદનીયભોજનીયઞ્ચેવ સક્કારસમ્માનઞ્ચ આદાય વિહારં ગન્ત્વા બુદ્ધપ્પમુખસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ દાનં અદાસિ. સત્થા તસ્સ નગરસ્સ નિગ્ગણ્હનત્થાય ઇમં સુત્તં આરભિ. તત્થ **વિસમા**તિ ન સમતલા. **બહુરજા**તિ વાતપહરણકાલે ઉદ્ધતેન રજક્ખન્ધેન પરિયોનદ્ધા વિય હોતિ. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

અક્કોસકવગ્ગો દુતિયો.

(૨૩) ૩. દીઘચારિકવગ્ગો

૧. પઠમદીઘચારિકસુત્તવણ્ણના

૨૨૧. તતિયસ્સ પઠમે **અનવત્થચારિક**ન્તિ અવવત્થિતચારિકં. **સુતં ન પરિયોદપેતી**તિ યમ્પિસ્સ સુતં અત્થિ, તં પરિયોદપેતું ન સક્કોતિ. **સુતેનેકચ્ચેન અવિસારદો હોતી**તિ થોકથોકેન સુતેન વિજ્જમાનેનાપિ ઞાણેન સોમનસ્સપ્પત્તો ન હોતિ. **સમવત્થચારે**તિ સમવત્થિતચારે. દુતિયં ઉત્તાનત્થમેવ.

૩-૪. અતિનિવાસસુત્તાદિવણ્ણના

૨૨૩-૨૨૪. તતિયે **બહુભણ્ડો**તિ બહુપરિક્ખારો. **બહુભેસજ્જો**તિ સપ્પિનવનીતાદીનં બહુતાય બહુભેસજ્જો. **બ્યત્તો**તિ બ્યાસત્તો. **સંસટ્ઠો**તિ પઞ્ચવિધેન સંસગ્ગેન સંસટ્ઠો હુત્વા. **અનનુલોમિકેના**તિ સાસનસ્સ અનનુચ્છવિકેન. ચતુત્થે **વણ્ણમચ્છરી**તિ ગુણમચ્છરી. **ધમ્મમચ્છરી**તિ પરિયત્તિમચ્છરી.

૫-૬. કુલૂપકસુત્તાદિવણ્ણના

૨૨૫-૨૨૬. પઞ્ચમે **અનામન્તચારે આપજ્જતી**તિ ‘‘નિમન્તિતો સભત્તો સમાનો સન્તં ભિક્ખું અનાપુચ્છા પુરેભત્તં વા પચ્છાભત્તં વા કુલેસુ ચારિત્તં આપજ્જેય્યા’’તિ સિક્ખાપદે (પારા॰ ૨૯૪) વુત્તં આપત્તિં આપજ્જતિ. **રહો નિસજ્જાયા**તિઆદીનિપિ તેસં તેસં સિક્ખાપદાનં વસેન વેદિતબ્બાનિ. છટ્ઠે **અતિવેલ**ન્તિ અતિક્કન્તપમાણકાલં. સત્તમં ઉત્તાનમેવ.

૮. ઉસ્સૂરભત્તસુત્તવણ્ણના

૨૨૮. અટ્ઠમે **ઉસ્સૂરભત્તે**તિ અતિદિવાપચનભત્તે. **ન કાલેન પટિપૂજેન્તી**તિ યાગુકાલે યાગું, ખજ્જકકાલે ખજ્જકં , ભોજનકાલે ભોજનં અપચન્તા યુત્તપ્પયુત્તકાલસ્સ અતિનામિતત્તા ન કાલેન પટિપૂજેન્તિ, અત્તનો ચિત્તેનેવ દેન્તિ નામ. તતો તેપિ તેસુ અત્તનો ગેહં આગતેસુ તથેવ કરોન્તિ. કુલપવેણિયા આગતા બલિપટિગ્ગાહિકા દેવતાપિ યુત્તપ્પયુત્તકાલેન લાભં લભમાનાયેવ રક્ખન્તિ ગોપયન્તિ પીળં અકત્વા. અકાલે લભમાના પન ‘‘ઇમે અમ્હેસુ અનાદરા’’તિ આરક્ખં ન કરોન્તિ.

સમણબ્રાહ્મણાપિ ‘‘એતેસં ગેહે ભોજનવેલાય ભોજનં ન હોતિ, ઠિતમજ્ઝન્હિકે દેન્તી’’તિ મઙ્ગલામઙ્ગલેસુ કાતબ્બં ન કરોન્તિ. **વિમુખા કમ્મં કરોન્તી**તિ ‘‘પાતો કિઞ્ચિ ન લભામ, ખુદાય પટિપીળિતા કમ્મં કાતું ન સક્કોમા’’તિ કમ્મં વિસ્સજ્જેત્વા નિસીદન્તિ. **અનોજવન્તં હોતી**તિ અકાલે ભુત્તં ઓજં હરિતું ન સક્કોતિ. સુક્કપક્ખો વુત્તવિપલ્લાસેન વેદિતબ્બો.

૯. પઠમકણ્હસપ્પસુત્તવણ્ણના

૨૨૯. નવમે **સભીરૂ**તિ સનિદ્દો મહાનિદ્દં નિદ્દાયતિ. **સપ્પટિભયો**તિ તં નિસ્સાય ભયં ઉપ્પજ્જતિ, તસ્મા સપ્પટિભયો. **મિત્તદુબ્ભી**તિ પાનભોજનદાયકમ્પિ મિત્તં દુબ્ભતિ હિંસતિ. માતુગામેપિ એસેવ નયો.

૧૦. દુતિયકણ્હસપ્પસુત્તવણ્ણના

૨૩૦. દસમે **ઘોરવિસો**તિ કક્ખળવિસો. **દુજ્જિવ્હો**તિ દ્વિધા ભિન્નજિવ્હો. **ઘોરવિસતા**તિ ઘોરવિસતાય. સેસદ્વયેપિ એસેવ નયો.

દીઘચારિકવગ્ગો તતિયો.

(૨૪) ૪. આવાસિકવગ્ગો

૧. આવાસિકસુત્તવણ્ણના

૨૩૧. ચતુત્થસ્સ પઠમે **ન આકપ્પસમ્પન્નો**તિ સમણાકપ્પેન સમ્પન્નો. **અભાવનીયો હોતી**તિ વડ્ઢનીયો ન હોતિ. દુતિયં ઉત્તાનમેવ.

૩. સોભનસુત્તવણ્ણના

૨૩૩. તતિયે **પટિબલો**તિ કાયબલેન ચ ઞાણબલેન ચ સમન્નાગતત્તા પટિબલો.

૪. બહૂપકારસુત્તવણ્ણના

૨૩૪. ચતુત્થે **ખણ્ડફુલ્લ**ન્તિ પતિતટ્ઠાનઞ્ચ ભિન્નટ્ઠાનઞ્ચ. **પટિસઙ્ખરોતી**તિ પટિપાકતિકં કરોતિ. **આરોચેતી**તિ ઇદં પવારિતકુલાનં વસેન વુત્તં.

૫. અનુકમ્પસુત્તવણ્ણના

૨૩૫. પઞ્ચમે **અધિસીલેસૂ**તિ પઞ્ચસુ સીલેસુ. **ધમ્મદસ્સને નિવેસેતી**તિ ચતુસચ્ચધમ્મદસ્સને પતિટ્ઠાપેતિ. **અરહગ્ગત**ન્તિ સબ્બસક્કારાનં અરહે રતનત્તયેવ ગતં, તીસુ વત્થૂસુ ગરુચિત્તીકારં ઉપટ્ઠપેથાતિ અત્થો. છટ્ઠં ઉત્તાનમેવ.

૭. દુતિયઅવણ્ણારહસુત્તવણ્ણના

૨૩૭. સત્તમે **આવાસપલિગેધી**તિ આવાસં બલવગિદ્ધિવસેન ગિલિત્વા વિય ઠિતો. સેસં સબ્બં ઉત્તાનમેવાતિ.

આવાસિકવગ્ગો ચતુત્થો.

(૨૫) ૫. દુચ્ચરિતવગ્ગો

૧. પઠમદુચ્ચરિતસુત્તવણ્ણના

૨૪૧. પઞ્ચમસ્સ પઠમે **દુચ્ચરિતે સુચરિતે**તિ ઇદં અભેદતો વુત્તં, **કાયદુચ્ચરિતે**તિઆદિ કાયદ્વારાદીનં વસેન ભેદતો. **સદ્ધમ્મા**તિ દસકુસલકમ્મપથધમ્મતો. **અસદ્ધમ્મે**તિ અકુસલકમ્મપથસઙ્ખાતે અસ્સદ્ધમ્મે.

૯. સિવથિકસુત્તવણ્ણના

૨૪૯. નવમે **સિવથિકાયા**તિ સુસાને. **આરોદના**તિ આરોદનટ્ઠાનં. **અસુચિના**તિ જિગુચ્છનીયેન.

૧૦. પુગ્ગલપ્પસાદસુત્તવણ્ણના

૨૫૦. દસમે **પુગ્ગલપ્પસાદે**તિ એકપુગ્ગલસ્મિં ઉપ્પન્નપ્પસાદે. **અન્તે નિસીદાપેતી**તિ ભિક્ખૂનં આસનપરિયન્તે નિસીદાપેતિ. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

દુચ્ચરિતવગ્ગો પઞ્ચમો.

પઞ્ચમપણ્ણાસકં નિટ્ઠિતં.

(૨૬) ૬. ઉપસમ્પદાવગ્ગો

૧-૩. ઉપસમ્પાદેતબ્બસુત્તાદિવણ્ણના

૨૫૧-૨૫૩. છટ્ઠસ્સ પઠમે **ઉપસમ્પાદેતબ્બન્તિ** ઉપજ્ઝાયેન હુત્વા ઉપસમ્પાદેતબ્બં. દુતિયે **નિસ્સયો દાતબ્બોતિ** આચરિયેન હુત્વા નિસ્સયો દાતબ્બો. તતિયે **સામણેરો ઉપટ્ઠાપેતબ્બોતિ** ઉપજ્ઝાયેન હુત્વા સામણેરો ગહેતબ્બો. ઇતિ ઇમાનિ તીણિપિ સુત્તાનિ પઠમબોધિયં ખીણાસવવસેન વુત્તાનિ. ચતુત્થાદીનિ અનુપદવણ્ણનાતો ઉત્તાનત્થાનેવ.

૧. સમ્મુતિપેય્યાલાદિવણ્ણના

૨૭૨. ભત્તુદ્દેસકાદીનં વિનિચ્છયકથા સમન્તપાસાદિકાય વિનયટ્ઠકથાયં (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૩૨૫) વુત્તનયેન વેદિતબ્બાતિ. **સમ્મતો ન પેસેતબ્બોતિ** પકતિયા સમ્મતો ''ગચ્છ ભત્તાનિ ઉદ્દિસાહી''તિ ન પેસેતબ્બો.

૨૭૩-૨૮૫. સાટિયગ્ગાહાપકોતિ વસ્સિકસાટિકાય ગાહાપકો. **પત્તગ્ગાહાપકોતિ** ''યો ચ તસ્સા ભિક્ખુપરિસાય પત્તપરિયન્તો, સો તસ્સ ભિક્ખુનો પદાતબ્બો''તિ એત્થ વુત્તપત્તગ્ગાહાપકો.

૨૯૩-૩૦૨. આજીવકોતિ નગ્ગપરિબ્બાજકો. **નિગણ્ઠોતિ** પુરિમભાગપ્પટિચ્છન્નો. **મુણ્ડસાવકોતિ** નિગણ્ઠસાવકો. **જટિલકોતિ** તાપસો. **પરિબ્બાજકોતિ** છન્નપરિબ્બાજકો. **માગણ્ડિકાદયોપિ** તિત્થિયા એવ. એતેસં પન સીલેસુ પરિપૂરકારિતાય અભાવેન સુક્કપક્ખો ન ગહિતો. સેસમેત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

મનોરથપૂરણિયા અઙ્ગુત્તરનિકાય-અટ્ઠકથાય

પઞ્ચકનિપાતસ્સ સંવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

અઙ્ગુત્તરનિકાયે

છક્કનિપાત-અટ્ઠકથા

૧. પઠમપણ્ણાસકં

૧. આહુનેય્યવગ્ગો

૧. પઠમઆહુનેય્યસુત્તવણ્ણના

૧. છક્કનિપાતસ્સ પઠમે **ઇધ, ભિક્ખવે, ભિક્ખૂ**તિ, ભિક્ખવે, ઇમસ્મિં સાસને ભિક્ખુ. **નેવ સુમનો હોતિ ન દુમ્મનો**તિ ઇટ્ઠારમ્મણે રાગસહગતેન સોમનસ્સેન સુમનો વા અનિટ્ઠારમ્મણે દોસસહગતેન દોમનસ્સેન દુમ્મનો વા ન હોતિ. **ઉપેક્ખકો વિહરતિ સતો સમ્પજાનો**તિ મજ્ઝત્તારમ્મણે અસમપેક્ખનેન અઞ્ઞાણુપેક્ખાય ઉપેક્ખકભાવં અનાપજ્જિત્વા સતો સમ્પજાનો હુત્વા આરમ્મણે મજ્ઝત્તો વિહરતિ. ઇમસ્મિં સુત્તે ખીણાસવસ્સ સતતવિહારો કથિતો.

૨. દુતિયઆહુનેય્યસુત્તવણ્ણના

૨-૪. દુતિયે **અનેકવિહિતં ઇદ્ધિવિધ**ન્તિઆદીનિ વિસુદ્ધિમગ્ગે વુત્તાનેવ. **આસવાનં ખયા અનાસવ**ન્તિ આસવાનં ખયેન અનાસવં, ન ચક્ખુવિઞ્ઞાણાદીનં વિય અભાવેનાતિ. ઇમસ્મિં સુત્તે ખીણાસવસ્સ અભિઞ્ઞા પટિપાટિયા કથિતા. તતિયચતુત્થેસુ ખીણાસવો કથિતો.

૫-૭. આજાનીયસુત્તત્તયવણ્ણના

૫-૭. પઞ્ચમે **અઙ્ગેહી**તિ ગુણઙ્ગેહિ. **ખમો**તિ અધિવાસકો. **રૂપાન**ન્તિ રૂપારમ્મણાનં. **વણ્ણસમ્પન્નો**તિ સરીરવણ્ણેન સમ્પન્નો. છટ્ઠે **બલસમ્પન્નો**તિ કાયબલેન સમ્પન્નો. સત્તમે **જવસમ્પન્નો**તિ પદજવેન સમ્પન્નો.

૮-૯. અનુત્તરિયસુત્તાદિવણ્ણના

૮-૯. અટ્ઠમે **અનુત્તરિયાની**તિ અઞ્ઞેન ઉત્તરિતરેન રહિતાનિ નિરુત્તરાનિ. **દસ્સનાનુત્તરિય**ન્તિ રૂપદસ્સનેસુ અનુત્તરં. એસ નયો સબ્બપદેસુ . હત્થિરતનાદીનઞ્હિ દસ્સનં ન દસ્સનાનુત્તરિયં, નિવિટ્ઠસદ્ધસ્સ પન નિવિટ્ઠપેમવસેન દસબલસ્સ વા ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ વા કસિણઅસુભનિમિત્તાદીનં વા અઞ્ઞતરસ્સ દસ્સનં દસ્સનાનુત્તરિયં નામ. ખત્તિયાદીનં ગુણકથાસવનં ન સવનાનુત્તરિયં, નિવિટ્ઠસદ્ધસ્સ પન નિવિટ્ઠપેમવસેન તિણ્ણં વા રતનાનં ગુણકથાસવનં તેપિટકબુદ્ધવચનસવનં વા સવનાનુત્તરિયં નામ. મણિરતનાદીનં લાભો ન લાભાનુત્તરિયં, સત્તવિધઅરિયધનલાભો પન લાભાનુત્તરિયં નામ. હત્થિસિપ્પાદિસિક્ખનં ન સિક્ખાનુત્તરિયં, સિક્ખાત્તયસ્સ પૂરણં પન સિક્ખાનુત્તરિયં નામ. ખત્તિયાદીનં પારિચરિયા ન પારિચરિયાનુત્તરિયં, તિણ્ણં પન રતનાનં પારિચરિયા પારિચરિયાનુત્તરિયં નામ. ખત્તિયાદીનં ગુણાનુસ્સરણં ન અનુસ્સતાનુત્તરિયં, તિણ્ણં પન રતનાનં ગુણાનુસ્સરણં અનુસ્સતાનુત્તરિયં નામ. ઇતિ ઇમાનિ છ અનુત્તરિયાનિ લોકિયલોકુત્તરાનિ કથિતાનિ. નવમે **બુદ્ધાનુસ્સતી**તિ બુદ્ધગુણારમ્મણા સતિ. સેસપદેસુપિ એસેવ નયો.

૧૦. મહાનામસુત્તવણ્ણના

૧૦. દસમે **મહાનામો**તિ દસબલસ્સ ચૂળપિતુ પુત્તો એકો સક્યરાજા. **યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમી**તિ ભુત્તપાતરાસો હુત્વા દાસપરિજનપરિવુતો ગન્ધમાલાદીનિ ગાહાપેત્વા યત્થ સત્થા, તત્થ અગમાસિ. અરિયફલં

અસ્સ આગતન્તિ **આગતફલો**. સિક્ખાત્તયસાસનં એતેન વિઞ્ઞાતન્તિ **વિઞ્ઞાતસાસનો**. ઇતિ અયં રાજા ‘‘સોતાપન્નસ્સ નિસ્સયવિહારં પુચ્છામી’’તિ પુચ્છન્તો એવમાહ.

નેવસ્સ રાગપરિયુટ્ઠિતન્તિ ન ઉપ્પજ્જમાનેન રાગેન ઉટ્ઠહિત્વા ગહિતં. **ઉજુગતન્તિ** બુદ્ધાનુસ્સતિકમ્મટ્ઠાને ઉજુકમેવ ગતં. **તથાગતં આરબ્ભાતિ** તથાગતગુણે આરબ્ભ. **અત્થવેદન્તિ** અટ્ઠકથં નિસ્સાય ઉપ્પન્નં પીતિપામોજ્જં. **ધમ્મવેદન્તિ** પાળિં નિસ્સાય ઉપ્પન્નં પીતિપામોજ્જં. **ધમ્મૂપસઞ્હિતન્તિ** પાળિઞ્ચ અટ્ઠકથઞ્ચ નિસ્સાય ઉપ્પન્નં. **પમુદિતસ્સાતિ** દુવિધેન પામોજ્જેન પમુદિતસ્સ. **પીતિ જાયતીતિ** પઞ્ચવિધા પીતિ નિબ્બત્તતિ. **કાયો પસ્સમ્ભતીતિ** નામકાયો ચ કરજકાયો ચ દરથપટિપ્પસ્સદ્ધિયા પટિપ્પસ્સમ્ભતિ. **સુખન્તિ** કાયિકચેતસિકસુખં. **સમાધિયતીતિ** આરમ્મણે સમ્મા ઠપિતં હોતિ. **વિસમગતાય પજાયાતિ** રાગદોસમોહવિસમગતેસુ સત્તેસુ. **સમપ્પત્તોતિ** સમં ઉપસમં પત્તો હુત્વા. **સબ્યાપજ્ઝાયાતિ** સદુક્ખાય. **ધમ્મસોતં સમાપન્નોતિ** વિપસ્સનાસઙ્ખાતં ધમ્મસોતં સમાપન્નો. **બુદ્ધાનુસ્સતિં ભાવેતીતિ** બુદ્ધાનુસ્સતિકમ્મટ્ઠાનં બ્રૂહેતિ વડ્ઢેતિ. ઇમિના નયેન સબ્બત્થ અત્થો વેદિતબ્બો. ઇતિ મહાનામો સોતાપન્નસ્સ નિસ્સયવિહારં પુચ્છિ. સત્થાપિસ્સ તમેવ કથેસિ. એવં ઇમસ્મિં સુત્તે સોતાપન્નોવ કથિતોતિ.

આહુનેય્યવગ્ગો પઠમો.

૨. સારણીયવગ્ગો

૧. પઠમસારણીયસુત્તવણ્ણના

૧૧. દુતિયસ્સ પઠમે **સારણીયા**તિ સરિતબ્બયુત્તકા. **મેત્તં કાયકમ્મ**ન્તિ મેત્તેન ચિત્તેન કાતબ્બં કાયકમ્મં. **વચીકમ્મમનોકમ્મેસુ**પિ એસેવ નયો. ઇમાનિ ચ પન ભિક્ખૂનં વસેન આગતાનિ, ગિહીસુપિ લબ્ભન્તિ. ભિક્ખૂનઞ્હિ મેત્તેન ચિત્તેન આભિસમાચારિકધમ્મપૂરણં મેત્તં કાયકમ્મં નામ. ગિહીનં ચેતિયવન્દનત્થાય બોધિવન્દનત્થાય સઙ્ઘનિમન્તનત્થાય ગમનં, ગામં પિણ્ડાય પવિટ્ઠે ભિક્ખૂ દિસ્વા પચ્ચુગ્ગમનં, પત્તપટિગ્ગહણં, આસનપઞ્ઞાપનં, અનુગમનન્તિ એવમાદિકં મેત્તં કાયકમ્મં નામ.

ભિક્ખૂનં મેત્તેન ચિત્તેન આચારપણ્ણત્તિસિક્ખાપનં, કમ્મટ્ઠાનકથનં, ધમ્મદેસના, તેપિટકમ્પિ બુદ્ધવચનં મેત્તં વચીકમ્મં નામ. ગિહીનં ''ચેતિયવન્દનાય ગચ્છામ, બોધિવન્દનાય ગચ્છામ, ધમ્મસ્સવનં કરિસ્સામ, દીપમાલાપુપ્ફપૂજં કરિસ્સામ, તીણિ સુચરિતાનિ સમાદાય વત્તિસ્સામ, સલાકભત્તાદીનિ દસ્સામ, વસ્સાવાસિકં દસ્સામ, અજ્જ સઙ્ઘસ્સ ચત્તારો પચ્ચયે દસ્સામ, સઙ્ઘં નિમન્તેત્વા ખાદનીયાદીનિ સંવિદહથ, આસનાનિ પઞ્ઞાપેથ, પાનીયં ઉપટ્ઠાપેથ, સઙ્ઘં પચ્ચુગ્ગન્ત્વા આનેથ, પઞ્ઞત્તાસને નિસીદાપેત્વા ઉસ્સાહજાતા વેય્યાવચ્ચં કરોથા''તિઆદિવચનકાલે મેત્તં વચીકમ્મં નામ.

ભિક્ખૂનં પાતોવ ઉટ્ઠાય સરીરપટિજગ્ગનં ચેતિયઙ્ગણવત્તાદીનિ ચ કત્વા વિવિત્તાસને નિસીદિત્વા ''ઇમસ્મિં વિહારે ભિક્ખૂ સુખી હોન્તુ અવેરા અબ્યાપજ્જા''તિ ચિન્તનં મેત્તં મનોકમ્મં નામ. ગિહીનં ''અય્યા સુખી હોન્તુ અવેરા અબ્યાપજ્જા''તિ ચિન્તનં મેત્તં મનોકમ્મં નામ.

આવિ ચેવ રહો ચાતિ સમ્મુખા ચ પરમ્મુખા ચ. તત્થ નવકાનં ચીવરકમ્માદીસુ સહાયભાવગમનં સમ્મુખા મેત્તં કાયકમ્મં નામ, થેરાનં પન પાદધોવનદાનાદિભેદં સબ્બમ્પિ સામીચિકમ્મં સમ્મુખા મેત્તં કાયકમ્મં નામ. ઉભયેહિપિ દુન્નિક્ખિત્તાનં દારુભણ્ડાદીનં તેસુ અવઞ્ઞં અકત્વા અત્તના દુન્નિક્ખિત્તાનં વિય પટિસામનં પરમ્મુખા મેત્તં કાયકમ્મં નામ. ''દેવત્થેરો તિસ્સત્થેરો''તિ એવં પગ્ગય્હ વચનં સમ્મુખા મેત્તં વચીકમ્મં નામ. વિહારે અસન્તં પન પટિપુચ્છન્તસ્સ ''કહં અમ્હાકં દેવત્થેરો, કહં અમ્હાકં તિસ્સત્થેરો, કદા નુ ખો આગમિસ્સતી''તિ એવં મમાયનવચનં પરમ્મુખા મેત્તં વચીકમ્મં નામ. મેત્તાસિનેહસિનિદ્ધાનિ પન નયનાનિ ઉમ્મીલેત્વા પસન્નેન મુખેન ઓલોકનં સમ્મુખા મેત્તં મનોકમ્મં નામ. ''દેવત્થેરો તિસ્સત્થેરો અરોગો હોતુ અપ્પાબાધો''તિ સમન્નાહરણં પરમ્મુખા મેત્તં મનોકમ્મં નામ.

લાભાતિ ચીવરાદયો લદ્ધપચ્ચયા. **ધમ્મિકા**તિ કુહનાદિભેદં મિચ્છાજીવં વજ્જેત્વા ધમ્મેન સમેન ભિક્ખાચરિયવત્તેન ઉપ્પન્ના. **અન્તમસો પત્તપરિયાપન્નમત્તમ્પી**તિ પચ્છિમકોટિયા પત્તપરિયાપન્નં પત્તસ્સ અન્તોગતં દ્વત્તિકટચ્છુભિક્ખામત્તમ્પિ. **અપ્પટિવિભત્તભોગી**તિ એત્થ દ્વે પટિવિભત્તાનિ નામ આમિસપટિવિભત્તં પન પુગ્ગલપટિવિભત્તઞ્ચ. તત્થ ''એત્તકં દસ્સામિ, એત્તકં ન દસ્સામી''તિ એવં ચિત્તેન પટિવિભજનં આમિસપટિવિભત્તં નામ. ''અસુકસ્સ દસ્સામિ, અસુકસ્સ ન દસ્સામી''તિ એવં ચિત્તેન વિભજનં પન પુગ્ગલપટિવિભત્તં નામ. તદુભયમ્પિ અકત્વા યો અપ્પટિવિભત્તં ભુઞ્જતિ, અયં અપ્પટિવિભત્તભોગી નામ. **સીલવન્તેહિ સબ્રહ્મચારીહિ સાધારણભોગી**તિ એત્થ સાધારણભોગિનો ઇદં લક્ખણં – યં યં પણીતં લભતિ, તં તં નેવ લાભેનલાભં-

નિજિગીસનતામુખેન ગિહીનં દેતિ, ન અત્તના પરિભુઞ્જતિ, પટિગ્ગણ્હન્તો ચ ''સઙ્ઘેન સાધારણં હોતૂ''તિ ગહેત્વા ઘણ્ટિં પહરિત્વા પરિભુઞ્જિતબ્બં સઙ્ઘસન્તકં વિય પસ્સતિ.

ઇમં પન સારણીયધમ્મં કો પૂરેતિ, કો ન પૂરેતિ? દુસ્સીલો તાવ ન પૂરેતિ. ન હિ તસ્સ સન્તકં સીલવન્તા ગણ્હન્તિ. પરિસુદ્ધસીલો પન વત્તં અખણ્ડેન્તો પૂરેતિ. તત્રિદં વત્તં – યો હિ ઓદિસ્સકં કત્વા માતુ વા પિતુ વા આચરિયુપજ્ઝાયાદીનં વા દેતિ, સો દાતબ્બં દેતિ. સારણીયધમ્મો પનસ્સ ન હોતિ, પલિબોધજગ્ગનં નામ હોતિ. સારણીયધમ્મો હિ મુત્તપલિબોધસ્સ વટ્ટતિ. તેન પન ઓદિસ્સકં દેન્તેન ગિલાનગિલાનુપટ્ઠાકઆગન્તુકગમિકાનઞ્ચેવ નવપબ્બજિતસ્સ ચ સઙ્ઘાટિપત્તગ્ગહણં અજાનન્તસ્સ દાતબ્બં. એતેસં દત્વા અવસેસં થેરાસનતો પટ્ઠાય થોકં થોકં અદત્વા યો યત્તકં ગણ્હાતિ, તસ્સ તત્તકં દાતબ્બં. અવસિટ્ઠે અસતિ પુન પિણ્ડાય ચરિત્વા થેરાસનતો પટ્ઠાય યં યં પણીતં, તં તં દત્વા સેસં ભુઞ્જિતબ્બં. ''સીલવન્તેહી''તિ વચનતો દુસ્સીલસ્સ અદાતુમ્પિ વટ્ટતિ.

અયં પન સારણીયધમ્મો સુસિક્ખિતાય પરિસાય સુપૂરો હોતિ, સુસિક્ખિતાય હિ પરિસાય યો અઞ્ઞતો લભતિ, સો ન ગણ્હાતિ. અઞ્ઞતો અલભન્તોપિ પમાણયુત્તમેવ ગણ્હતિ, ન અતિરેકં. અયં પન સારણીયધમ્મો એવં પુનપ્પુનં પિણ્ડાય ચરિત્વા લદ્ધં લદ્ધં દેન્તસ્સાપિ દ્વાદસહિ વસ્સેહિ પૂરેતિ, ન તતો ઓરં. સચે હિ દ્વાદસમે વસ્સે સારણીયધમ્મપૂરકો પિણ્ડપાતપૂરં પત્તં આસનસાલાયં ઠપેત્વા ન્હાયિતું ગચ્છતિ, સઙ્ઘત્થેરો ચ ''કસ્સેસો પત્તો''તિ વત્વા ''સારણીયધમ્મપૂરકસ્સા''તિ વુત્તે ''આહરથ ન''ન્તિ સબ્બં પિણ્ડપાતં વિચારેત્વાવ ભુઞ્જિત્વા રિત્તપત્તં ઠપેતિ. અથ ખો સો ભિક્ખુ રિત્તપત્તં દિસ્વા ''મય્હં અસેસેત્વાવ પરિભુઞ્જિંસૂ''તિ દોમનસ્સં ઉપ્પાદેતિ, સારણીયધમ્મો ભિજ્જતિ, પુન દ્વાદસ વસ્સાનિ પૂરેતબ્બો હોતિ. તિત્થિયપરિવાસસદિસો હેસ, સકિં ખણ્ડે જાતે પુન પૂરેતબ્બોવ. યો પન ''લાભા વત મે, સુલદ્ધં વત મે, યસ્સ મે પત્તગતં અનાપુચ્છાવ સબ્રહ્મચારી પરિભુઞ્જન્તી''તિ સોમનસ્સં જનેતિ, તસ્સ પુણ્ણો નામ હોતિ.

એવં પૂરિતસારણીયધમ્મસ્સ પન નેવ ઇસ્સા ન મચ્છરિયં હોતિ, મનુસ્સાનં પિયો હોતિ, અમનુસ્સાનં પિયો હોતિ, સુલભપચ્ચયો. પત્તગતમસ્સ દિય્યમાનમ્પિ ન ખીયતિ, ભાજનીયભણ્ડટ્ઠાને અગ્ગભણ્ડં લભતિ, ભયે વા છાતકે વા પત્તે દેવતા ઉસ્સુક્કં આપજ્જન્તિ.

તત્રિમાનિ વત્થૂનિ – **સેનગિરિવાસી તિસ્સત્થેરો** કિર મહાગિરિગામં ઉપનિસ્સાય વસતિ, પઞ્ઞાસ મહાથેરા નાગદીપં ચેતિયવન્દનત્થાય ગચ્છન્તા ગિરિગામે પિણ્ડાય ચરિત્વા કિઞ્ચિ અલદ્ધા નિક્ખમિંસુ. થેરો પવિસન્તો તે દિસ્વા પુચ્છિ – ''લદ્ધં, ભન્તે''તિ? વિચરિમ્હા, આવુસોતિ. સો અલદ્ધભાવં ઞત્વા આહ – ''ભન્તે, યાવાહં આગચ્છામિ, તાવ ઇધેવ હોથા''તિ. મયં, આવુસો, પઞ્ઞાસ જના પત્તતેમનમત્તમ્પિ ન લભિમ્હાતિ. ભન્તે, નેવાસિકા નામ પટિબલા હોન્તિ, અલભન્તાપિ ભિક્ખાચારમગ્ગસભાગં જાનન્તીતિ. થેરા આગમેસું. થેરો ગામં પાવિસિ. ધુરગેહેયેવ મહાઉપાસિકા ખીરભત્તં સજ્જેત્વા થેરં ઓલોકયમાના ઠિતા થેરસ્સ દ્વારં સમ્પત્તસ્સેવ પત્તં પૂરેત્વા અદાસિ. સો તં આદાય થેરાનં સન્તિકં ગન્ત્વા ''ગણ્હથ , ભન્તે''તિ સઙ્ઘત્થેરં આહ. થેરો ''અમ્હેહિ એત્તકેહિ કિઞ્ચિ ન લદ્ધં, અયં સીઘમેવ ગહેત્વા આગતો, કિં નુ ખો''તિ સેસાનં મુખં ઓલોકેસિ. થેરો ઓલોકનાકારેનેવ ઞત્વા, ''ભન્તે, ધમ્મેન સમેન લદ્ધો, નિક્કુક્કુચ્ચા ગણ્હથા''તિ આદિતો પટ્ઠાય સબ્બેસં યાવદત્થં દત્વા અત્તનાપિ યાવદત્થં ભુઞ્જિ.

અથ નં ભત્તકિચ્ચાવસાને થેરા પુચ્છિંસુ – ‘‘કદા, આવુસો, લોકુત્તરધમ્મં પટિવિજ્ઝી’’તિ? નત્થિ મે, ભન્તે, લોકુત્તરધમ્મોતિ. ઝાનલાભીસિ, આવુસોતિ. એતમ્પિ, ભન્તે, નત્થીતિ? નનુ, આવુસો, પાટિહારિયન્તિ. સારણીયધમ્મો મે, ભન્તે, પૂરિતો, તસ્સ મે પૂરિતકાલતો પટ્ઠાય સચેપિ ભિક્ખુસતસહસ્સં હોતિ, પત્તગતં ન ખીયતીતિ. સાધુ સાધુ, સપ્પુરિસ, અનુચ્છવિકમિદં તુય્હન્તિ. ઇદં તાવ **પત્તગતં ન ખીયતી**તિ એત્થ વત્થુ.

અયમેવ પન થેરો ચેતિયપબ્બતે ગિરિભણ્ડમહાપૂજાય દાનટ્ઠાનં ગન્ત્વા ‘‘ઇમસ્મિં દાને કિં વરભણ્ડ’’ન્તિ પુચ્છિ. દ્વે સાટકા, ભન્તેતિ. એતે મય્હં પાપુણિસ્સન્તીતિ? તં સુત્વા અમચ્ચો રઞ્ઞો આરોચેસિ – ‘‘એકો દહરો એવં વદતી’’તિ. ‘‘દહરસ્સ એવં ચિત્તં, મહાથેરાનં પન સુખુમસાટકા વટ્ટન્તી’’તિ વત્વા ‘‘મહાથેરાનં દસ્સામી’’તિ ઠપેસિ. તસ્સ ભિક્ખુસઙ્ઘે પટિપાટિયા ઠિતે દેન્તસ્સ મત્થકે ઠપિતાપિ તે સાટકા હત્થં નારોહન્તિ, અઞ્ઞેવ આરોહન્તિ. દહરસ્સ દાનકાલે પન હત્થં આરુળ્હા. સો તસ્સ હત્થે ઠપેત્વા અમચ્ચસ્સ મુખં ઓલોકેત્વા દહરં નિસીદાપેત્વા દાનં દત્વા સઙ્ઘં વિસ્સજ્જેત્વા દહરસ્સ સન્તિકે નિસીદિત્વા ‘‘કદા, ભન્તે, ઇમં ધમ્મં પટિવિજ્ઝિત્થા’’તિ આહ. સો પરિયાયેનપિ અસન્તં અવદન્તો ‘‘નત્થિ મય્હં, મહારાજ, લોકુત્તરધમ્મો’’તિ આહ. નનુ, ભન્તે, પુબ્બેવ અવચુત્થાતિ. આમ, મહારાજ, સારણીયધમ્મપૂરકો અહં, તસ્સ મે ધમ્મસ્સ પૂરિતકાલતો પટ્ઠાય ભાજનીયભણ્ડટ્ઠાને અગ્ગભણ્ડં પાપુણાતીતિ. ‘‘સાધુ સાધુ, ભન્તે, અનુચ્છવિકમિદં તુમ્હાક’’ન્તિ વત્વા પક્કામિ. ઇદં **ભાજનીયભણ્ડટ્ઠાને અગ્ગભણ્ડં પાપુણાતી**તિ એત્થ વત્થુ.

બ્રાહ્મણતિસ્સભયે પન ભાતરગામવાસિનો નાગત્થેરિયા અનારોચેત્વાવ પલાયિંસુ. થેરી પચ્ચૂસસમયે ‘‘અતિવિય અપ્પનિગ્ઘોસો ગામો, ઉપધારેથ તાવા’’તિ દહરભિક્ખુનિયો આહ. તા ગન્ત્વા સબ્બેસં ગતભાવં ઞત્વા આગમ્મ થેરિયા આરોચેસું. સા સુત્વા ‘‘મા તુમ્હે તેસં ગતભાવં ચિન્તયિત્થ, અત્તનો ઉદ્દેસપરિપુચ્છાયોનિસોમનસિકારેસુયેવ યોગં કરોથા’’તિ વત્વા ભિક્ખાચારવેલાયં પારુપિત્વા અત્તદ્વાદસમા ગામદ્વારે નિગ્રોધરુક્ખમૂલે અટ્ઠાસિ. રુક્ખે અધિવત્થા દેવતા દ્વાદસન્નમ્પિ ભિક્ખુનીનં પિણ્ડપાતં દત્વા, ‘‘અય્યે, અઞ્ઞત્થ મા ગચ્છથ, નિચ્ચં ઇધેવ આગચ્છેય્યાથા’’તિ આહ. થેરિયા પન કનિટ્ઠભાતા નાગત્થેરો નામ અત્થિ. સો ‘‘મહન્તં ભયં, ન સક્કા યાપેતું, પરતીરં ગમિસ્સામી’’તિ અત્તદ્વાદસમોવ અત્તનો વસનટ્ઠાના નિક્ખન્તો ‘‘થેરિં દિસ્વા ગમિસ્સામી’’તિ ભાતરગામં આગતો. થેરી ‘‘થેરા આગતા’’તિ સુત્વા તેસં સન્તિકં ગન્ત્વા ‘‘કિં અય્યા’’તિ પુચ્છિ. સો તં પવત્તિં આરોચેસિ. સા ‘‘અજ્જ એકદિવસં વિહારેવ વસિત્વા સ્વે ગમિસ્સથા’’તિ આહ. થેરા વિહારં અગમિંસુ.

થેરી પુનદિવસે રુક્ખમૂલે પિણ્ડાય ચરિત્વા થેરં ઉપસઙ્કમિત્વા ‘‘ઇમં પિણ્ડપાતં પરિભુઞ્જથા’’તિ આહ. થેરો ‘‘વટ્ટિસ્સતિ થેરી’’તિ વત્વા તુણ્હી અટ્ઠાસિ. ધમ્મિકો, તાત, પિણ્ડપાતો, કુક્કુચ્ચં અકત્વા પરિભુઞ્જથાતિ . વટ્ટિસ્સતિ થેરીતિ? સા પત્તં ગહેત્વા આકાસે ખિપિ, પત્તો આકાસે અટ્ઠાસિ. થેરો ‘‘સત્તતાલમત્તે ઠિતમ્પિ ભિક્ખુનીભત્તમેવ થેરી’’તિ વત્વા ‘‘ભયં નામ સબ્બકાલં ન હોતિ, ભયે વૂપસન્તે અરિયવંસં કથયમાનો, ‘ભો પિણ્ડપાતિક, ભિક્ખુનીભત્તં ભુઞ્જિત્વા વીતિનામયિત્થા’તિ ચિત્તેન અનુવદિયમાનો સન્થમ્ભિતું ન સક્ખિસ્સામિ, અપ્પમત્તા હોથ થેરિયો’’તિ મગ્ગં પટિપજ્જિ.

રુક્ખદેવતાપિ ‘‘સચે થેરો થેરિયા હત્થતો પિણ્ડપાતં પરિભુઞ્જિસ્સતિ, ન તં નિવત્તેસ્સામિ. સચે ન પરિભુઞ્જિસ્સતિ, નિવત્તેસ્સામી’’તિ ચિન્તયમાના ઠત્વા થેરસ્સ ગમનં દિસ્વા રુક્ખા ઓરુય્હ ‘‘પત્તં, ભન્તે, દેથા’’તિ વત્વા પત્તં ગહેત્વા થેરં રુક્ખમૂલંયેવ આનેત્વા આસનં પઞ્ઞાપેત્વા પિણ્ડપાતં દત્વા કતભત્તકિચ્ચં પટિઞ્ઞં

કારેત્વા દ્વાદસ ભિક્ખુનિયો દ્વાદસ ચ ભિક્ખૂ સત્ત વસ્સાનિ ઉપટ્ઠહિ. ઇદં **દેવતા ઉસ્સુક્કં આપજ્જન્તી**તિ એત્થ વત્થુ. તત્ર હિ થેરી સારણીયધમ્મપૂરિકા અહોસિ.

અખણ્ડાનીતિઆદીસુ યસ્સ સત્તસુ આપત્તિક્ખન્ધેસુ આદિમ્હિ વા અન્તે વા સિક્ખાપદં ભિન્નં હોતિ, તસ્સ સીલં પરિયન્તે છિન્નસાટકો વિય **ખણ્ડં** નામ. યસ્સ પન વેમજ્ઝે ભિન્નં, તસ્સ છિદ્દસાટકો વિય **છિદ્દં** નામ હોતિ. યસ્સ પટિપાટિયા દ્વે તીણિ ભિન્નાનિ, તસ્સ પિટ્ઠિયં વા કુચ્છિયં વા ઉટ્ઠિતેન વિસભાગવણ્ણેન કાળરત્તાદીનં અઞ્ઞતરવણ્ણા ગાવી વિય **સબલં** નામ હોતિ. યસ્સ અન્તરન્તરા ભિન્નાનિ, તસ્સ અન્તરન્તરા વિસભાગબિન્દુવિચિત્રા ગાવી વિય **કમ્માસં** નામ હોતિ. યસ્સ પન સબ્બેન સબ્બં અભિન્નાનિ, તસ્સ તાનિ સીલાનિ **અખણ્ડાનિ અચ્છિદ્દાનિ અસબલાનિ અકમ્માસાનિ** નામ હોન્તિ. તાનિ પનેતાનિ તણ્હાદાસબ્યતો મોચેત્વા ભુજિસ્સભાવકરણતો **ભુજિસ્સાનિ**, બુદ્ધાદીહિ વિઞ્ઞૂહિ પસત્થત્તા **વિઞ્ઞુપ્પસત્થાનિ**, તણ્હાદિટ્ઠીહિ અપરામટ્ઠત્તા ‘‘ઇદં નામ ત્વં આપન્નપુબ્બો’’તિ કેનચિ પરામટ્ઠું અસક્કુણેય્યત્તા ચ **અપરામટ્ઠાનિ**, ઉપચારસમાધિં અપ્પનાસમાધિં વા સંવત્તયન્તીતિ **સમાધિસંવત્તનિકાની**તિ વુચ્ચન્તિ.

સીલસામઞ્ઞગતો વિહરતીતિ તેસુ તેસુ દિસાભાગેસુ વિહરન્તેહિ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિં સમાનભાવૂપગતસીલો વિહરતિ. સોતાપન્નાદીનઞ્હિ સીલં સમુદ્દન્તરેપિ દેવલોકેપિ વસન્તાનં અઞ્ઞેસં સોતાપન્નાદીનં સીલેન સમાનમેવ હોતિ, નત્થિ મગ્ગસીલે નાનત્તં. તં સન્ધાયેતં વુત્તં.

યાયં દિટ્ઠીતિ મગ્ગસમ્પયુત્તા સમ્માદિટ્ઠિ. **અરિયા**તિ નિદ્દોસા. નિય્યાતીતિ **નિય્યાનિકા. તક્કરસ્સા**તિ યો તથાકારી હોતિ. **દુક્ખક્ખયાયા**તિ સબ્બદુક્ખક્ખયત્થં. **દિટ્ઠિસામઞ્ઞગતો**તિ સમાનદિટ્ઠિભાવં ઉપગતો હુત્વા વિહરતીતિ.

૨. દુતિયસારણીયસુત્તવણ્ણના

૧૨. દુતિયે યો તે ધમ્મે પૂરેતિ, તં સબ્રહ્મચારીનં પિયં કરોન્તીતિ **પિયકરણા**. ગરું કરોન્તીતિ **ગરુકરણા**. **સઙ્ગહાયા**તિ સઙ્ગણ્હનત્થાય. **અવિવાદાયા**તિ અવિવદનત્થાય. **સામગ્ગિયા**તિ સમગ્ગભાવત્થાય. **એકીભાવાયા**તિ એકભાવત્થાય નિન્નાનાકરણાય. **સંવત્તન્તી**તિ વત્તન્તિ પવત્તન્તિ.

૩. નિસ્સારણીયસુત્તવણ્ણના

૧૩. તતિયે **નિસ્સારણીયા ધાતુયો**તિ નિસ્સરણધાતુયોવ. **મેત્તા હિ ખો મે ચેતોવિમુત્તી**તિ એત્થ પચ્ચનીકધમ્મેહિ વિમુત્તત્તા તિકચતુક્કજ્ઝાનિકા મેત્તાવ મેત્તાચેતોવિમુત્તિ નામ . **ભાવિતા**તિ વડ્ઢિતા. **બહુલીકતા**તિ પુનપ્પુનં કતા. **યાનીકતા**તિ યુત્તયાનસદિસા કતા. **વત્થુકતા**તિ પતિટ્ઠા કતા. **અનુટ્ઠિતા**તિ અધિટ્ઠિતા. **પરિચિતા**તિ સમન્તતો ચિતા આચિતા ઉપચિતા. **સુસમારદ્ધા**તિ સુટ્ઠુગુણકરણેન સુટ્ઠુ સમારદ્ધા. **પરિયાદાય તિટ્ઠતી**તિ પરિયાદિયિત્વા ગહેત્વા તિટ્ઠતિ. **મા હેવન્તિસ્સ વચનીયો**તિ યસ્મા અભૂતબ્યાકરણં બ્યાકરોતિ, તસ્મા ‘‘મા એવં ભણી’’તિ વત્તબ્બો. **યદિદં મેત્તાચેતોવિમુત્તી**તિ યા અયં મેત્તાચેતોવિમુત્તિ, ઇદં નિસ્સરણં બ્યાપાદસ્સ, બ્યાપાદતો નિસ્સટાતિ અત્થો. યો પન મેત્તાય તિકચતુક્કજ્ઝાનતો વુટ્ઠિતો સઙ્ખારે સમ્મસિત્વા તતિયમગ્ગં પત્વા ‘‘પુન બ્યાપાદો નત્થી’’તિ તતિયફલેન નિબ્બાનં પસ્સતિ, તસ્સ ચિત્તં અચ્ચન્તનિસ્સરણં બ્યાપાદસ્સ. એતેનુપાયેન સબ્બત્થ અત્થો વેદિતબ્બો.

અનિમિત્તાચેતોવિમુત્તીતિ બલવવિપસ્સના. દીઘભાણકા પન અરહત્તફલસમાપત્તીતિ વદન્તિ. સા હિ રાગનિમિત્તાદીનઞ્ચેવ રૂપનિમિત્તાદીનઞ્ચ નિચ્ચનિમિત્તાદીનઞ્ચ અભાવા અનિમિત્તાતિ વુત્તા. **નિમિત્તાનુસારી**તિ વુત્તપ્પભેદં નિમિત્તં અનુસરણસભાવં.

અસ્મીતિ અસ્મિમાનો. **અયમહમસ્મી**તિ પઞ્ચસુ ખન્ધેસુ અયં નામ અહં અસ્મીતિ. એત્તાવતા અરહત્તં બ્યાકતં હોતિ. **વિચિકિચ્છાકથંકથાસલ્લ**ન્તિ વિચિકિચ્છાભૂતં કથંકથાસલ્લં. **મા હેવન્તિસ્સ વચનીયો**તિ સચે તે પઠમમગ્ગવજ્ઝા વિચિકિચ્છા ઉપ્પજ્જતિ, અરહત્તબ્યાકરણં મિચ્છા હોતિ, તસ્મા ''મા અભૂતં ગણ્હી''તિ વારેતબ્બો. **અસ્મીતિ માનસમુગ્ઘાતો**તિ અરહત્તમગ્ગો. અરહત્તમગ્ગફલવસેન હિ નિબ્બાને દિટ્ઠે પુન અસ્મિમાનો નત્થીતિ અરહત્તમગ્ગો ''અસ્મીતિ માનસમુગ્ઘાતો''તિ વુત્તો. ઇતિ ઇમસ્મિં સુત્તે અભૂતબ્યાકરણં નામ કથિતં.

૪. ભદ્દકસુત્તવણ્ણના

૧૪. ચતુત્થે **ન ભદ્દક**ન્તિ ન લદ્ધકં. તત્થ યો હિ ભીતભીતો મરતિ, તસ્સ ન ભદ્દકં મરણં હોતિ. યો અપાયે પટિસન્ધિં ગણ્હાતિ, તસ્સ ન ભદ્દિકા કાલકિરિયા હોતિ. **કમ્મારામો**તિઆદીસુ આરમણં આરામો, અભિરતીતિ અત્થો. વિહારકરણાદિમ્હિ નવકમ્મે આરામો અસ્સાતિ **કમ્મારામો**. તસ્મિંયેવ કમ્મે રતોતિ **કમ્મરતો**. તદેવ કમ્મારામતં પુનપ્પુનં યુત્તોતિ **અનુયુત્તો**. એસ નયો સબ્બત્થ. એત્થ ચ **ભસ્સ**ન્તિ આલાપસલ્લાપો. **નિદ્દા**તિ સોપ્પં. **સઙ્ગણિકા**તિ ગણસઙ્ગણિકા. સા ''એકસ્સ દુતિયો હોતિ, દ્વિન્નં હોતિ તતિયકો''તિઆદિના નયેન વેદિતબ્બા. **સંસગ્ગો**તિ દસ્સનસવનસમુલ્લાપસમ્ભોગકાયસંસગ્ગવસેન પવત્તો સંસટ્ઠભાવો. **પપઞ્ચો**તિ તણ્હાદિટ્ઠિમાનવસેન પવત્તો મદનાકારસણ્ઠિતો કિલેસપપઞ્ચો. **સક્કાય**ન્તિ તેભૂમકવટ્ટં. **સમ્મા દુક્ખસ્સ અન્તકિરિયાયા**તિ હેતુના નયેન સકલવટ્ટદુક્ખસ્સ પરિવટુમપરિચ્છેદકરણત્થં. **મગો**તિ મગસદિસો. **નિપ્પપઞ્ચપદે**તિ નિબ્બાનપદે. **આરાધયી**તિ પરિપૂરયિ તં સમ્પાદેસીતિ.

૫. અનુતપ્પિયસુત્તવણ્ણના

૧૫. પઞ્ચમે **અનુતપ્પા**તિ અનુસોચિતબ્બા અનુતાપકારી. ઇમેસુ દ્વીસુપિ સુત્તેસુ ગાથાસુ ચ વટ્ટવિવટ્ટં કથિતં.

૬. નકુલપિતુસુત્તવણ્ણના

૧૬. છટ્ઠે **બાળ્હગિલાનો**તિ અધિમત્તગિલાનો. **એતદવોચા**તિ સામિકસ્સ ભેસજ્જં કત્વા બ્યાધિં વૂપસમેતું અસક્કોન્તી ઇદાનિ સીહનાદં નદિત્વા સચ્ચકિરિયાય બ્યાધિં વૂપસમેતું સન્તિકે નિસીદિત્વા એતં ''મા ખો ત્વ''ન્તિઆદિવચનં અવોચ. **સાપેક્ખો**તિ સતણ્હો. **ન નકુલમાતા**તિ એત્થ ન-કારો ન સક્ખતીતિ એવં પરપદેન યોજેતબ્બો. **સન્થરિતુ**ન્તિ નિચ્છિદ્દં કાતું, સણ્ઠપેતુન્તિ અત્થો. **વેણિં ઓલિખિતુ**ન્તિ એળકલોમાનિ કપ્પેત્વા વિજટેત્વા વેણિં કાતું.

અઞ્ઞં ઘરં ગમિસ્સતીતિ અઞ્ઞં સામિકં ગણ્હિસ્સતિ. **સોળસ વસ્સાનિ ગહટ્ઠકં બ્રહ્મચરિયં સમાચિણ્ણ**ન્તિ ઇતો સોળસવસ્સમત્થકે ગહટ્ઠબ્રહ્મચરિયવાસો સમાચિણ્ણો. **દસ્સનકામતરા**તિ અતિરેકેન દસ્સનકામા. ઇમેહિ તીહિ અઙ્ગેહિ સીહનાદં નદિત્વા ''ઇમિના સચ્ચેન તવ સરીરે બ્યાધિ ફાસુ હોતૂ''તિ સચ્ચકિરિયં અકાસિ.

ઇદાનિ ભગવન્તં સક્ખિં કત્વા અત્તનો સીલાદિગુણેહિપિ સચ્ચકિરિયં કાતું **સિયા ખો પન તે**તિઆદિમાહ. તત્થ **પરિપૂરકારિની**તિ સમત્તકારિની. **ચેતોસમથસ્સા**તિ સમાધિકમ્મટ્ઠાનસ્સ. **ઓગાધપ્પત્તા**તિ ઓગાધં અનુપ્પવેસં પત્તા. **પતિગાધપ્પત્તા**તિ પતિગાધં પતિટ્ઠં પત્તા. **અસ્સાસપ્પત્તા**તિ અસ્સાસં અવસ્સયં પત્તા. **વેસારજ્જપ્પત્તા**તિ સોમનસ્સઞાણં પત્તા. **અપરપ્પચ્ચયા**તિ પરપ્પચ્ચયો વુચ્ચતિ પરસદ્ધા પરપત્તિયાયના, તાય વિરહિતાતિ અત્થો. ઇમેહિ તીહિ અઙ્ગેહિ અત્તનો ગુણે આરબ્ભ સચ્ચકિરિયં અકાસિ. **ગિલાના વુટ્ઠિતો**તિ ગિલાનો હુત્વા વુટ્ઠિતો. **યાવતા**તિ યત્તિકાયો. **તાસં અઞ્ઞતરા**તિ તાસં અન્તરે એકા. **અનુકમ્પિકા**તિ હિતાનુકમ્પિકા. **ઓવાદિકા**તિ ઓવાદદાયિકા. **અનુસાસિકા**તિ અનુસિટ્ઠિદાયિકા.

૭. સોપ્પસુત્તવણ્ણના

૧૭. સત્તમે **પટિસલ્લાના વુટ્ઠિતો**તિ એકીભાવાય ધમ્મનિજ્ઝાનક્ખન્તિતો ફલસમાપત્તિવિહારતો વુટ્ઠિતો. **યથાવિહાર**ન્તિ અત્તનો અત્તનો વસનવિહારં. **નવા**તિ પબ્બજ્જાય નવકા. તે પઞ્ચસતમત્તા અહેસું. **કાકચ્છમાના**તિ કાકસદ્દં કરોન્તા દન્તે ખાદન્તા. **થેરા**તિ થિરભાવં પત્તા. **તેન નો**તિ તેન નુ. **સેય્યસુખાદીનિ** હેટ્ઠા વુત્તત્થાનેવ. **રટ્ઠિકો**તિ યો રટ્ઠં ભુઞ્જતિ. **પેત્તણિકો**તિ યો પિતરા ભુત્તાનુભુત્તં ભુઞ્જતિ. **સેનાપતિકો**તિ સેનાય જેટ્ઠકો. **ગામગામણિકો**તિ ગામભોજકો. **પૂગગામણિકો**તિ ગણજેટ્ઠકો. **અવિપસ્સકો કુસલાનં ધમ્માન**ન્તિ કુસલાનં ધમ્માનં અનેસકો અગવેસકો હુત્વા. **બોધિપક્ખિયાનં ધમ્માન**ન્તિ સત્તતિંસાય બોધિપક્ખિયધમ્માનં.

૮. મચ્છબન્ધસુત્તવણ્ણના

૧૮. અટ્ઠમે **મચ્છિક**ન્તિ મચ્છઘાતકં. હત્થિના યાતીતિ **હત્થિયાયી**. પરતોપિ એસેવ નયો. **વજ્ઝે**તિ વધિતબ્બે. **વધાયનીતે**તિ વધાય ઉપનીતે. **પાપકેન મનસા**તિ લામકેન વધકચિત્તેન. પાળિયં પન વધાયુપનીતેતિ લિખન્તિ. **માગવિકો**તિ મિગઘાતકો. **કો પન વાદો મનુસ્સભૂત**ન્તિ યો મનુસ્સભૂતં પાપકેન મનસા અનુપેક્ખતિ, તસ્સ સમ્પત્તિયા અભાવે કિમેવ વત્તબ્બં. ઇદં પાપકસ્સ કમ્મુનો અનિટ્ઠફલભાવં દસ્સેતું વુત્તં. યેસં પન તાદિસં કમ્મં કરોન્તાનમ્પિ યસપટિલાભો હોતિ, તેસં તં અકુસલં નિસ્સાય કુસલં વિપચ્ચતીતિ વેદિતબ્બં . તેન પનસ્સ અકુસલકમ્મેન ઉપહતત્તા વિપાકો ન ચિરટ્ઠિતિકો હોતિ. ઇમસ્મિં સુત્તે અકુસલપક્ખોવ કથિતો.

૯. પઠમમરણસ્સતિસુત્તવણ્ણના

૧૯. નવમે **નાતિકે**તિ એવંનામકે ગામે. **ગિઞ્જકાવસથે**તિ ઇટ્ઠકામયે પાસાદે. **અમતોગધા**તિ નિબ્બાનોગધા, નિબ્બાનપતિટ્ઠાતિ અત્થો. **ભાવેથ નો**તિ ભાવેથ નુ. **મરણસ્સતિ**ન્તિ મરણસ્સતિકમ્મટ્ઠાનં. **અહો વતા**તિ પત્થનત્થે નિપાતો. **બહું વત મે કતં અસ્સા**તિ તુમ્હાકં સાસને મમ કિચ્ચં બહુ કતં અસ્સ. **તદન્તર**ન્તિ તં અન્તરં ખણં ઓકાસં. **અસ્સસિત્વા વા પસ્સસામી**તિ એત્થ અસ્સાસો વુચ્ચતિ અન્તો પવિસનવાતો, પસ્સાસો બહિ નિક્ખમનવાતો. ઇતિ અયં ભિક્ખુ યાવ અન્તો પવિટ્ઠવાતો બહિ નિક્ખમતિ, બહિ નિક્ખન્તો વાતો અન્તો પવિસતિ, તાવ જીવિતં પત્થેન્તો એવમાહ. **દન્ધ**ન્તિ મન્દં ગરુકં અસીઘપ્પવત્તં. **આસવાનં ખયાયા**તિ અરહત્તફલત્થાય. ઇમસ્મિં સુત્તે મરણસ્સતિ અરહત્તં પાપેત્વા કથિતાતિ.

૧૦. દુતિયમરણસ્સતિસુત્તવણ્ણના

૨૦. દસમે **પતિગતાયા**તિ પટિપજ્જાય. **ઇતિ પટિસઞ્ચિક્ખતી**તિ એવં પચ્ચવેક્ખતિ. **સો મમસ્સ અન્તરાયો**તિ એત્થ તિવિધો અન્તરાયો જીવિતન્તરાયો, સમણધમ્મન્તરાયો, પુથુજ્જનકાલકિરિયં કરોન્તસ્સ સગ્ગન્તરાયો ચેવ મગ્ગન્તરાયો ચાતિ. તં સબ્બમ્પિ સન્ધાયેવમાહ. **બ્યાપજ્જેય્યા**તિ અજિણ્ણકાદિવસેન વિપજ્જેય્ય. **અધિમત્તો**તિ બલવા. **છન્દો**તિ કત્તુકમ્યતાછન્દો. **વાયામો**તિ પયોગવીરિયં. **ઉસ્સાહો**તિ ઉસ્સાપનવીરિયં. **ઉસ્સોળ્હી**તિ સમ્પાદનવીરિયં. **અપ્પટિવાની**તિ અનુક્કણ્ઠના અપ્પટિસઙ્કરણા. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

સારણીયવગ્ગો દુતિયો.

૩. અનુત્તરિયવગ્ગો

૧-૨. સામકસુત્તાદિવણ્ણના

૨૧-૨૨. તતિયસ્સ પઠમે **સામગામકે**તિ સામકાનં ઉસ્સન્નત્તા એવંલદ્ધનામે ગામકે. **પોક્ખરણિયાય**ન્તિ પોક્ખરણિયાનામકે વિહારે. **અભિક્કન્તાય રત્તિયા**તિ રત્તિયા પઠમયામં અતિક્કમ્મ મજ્ઝિમયામે સમ્પત્તે. **અભિક્કન્તવણ્ણા**તિ અભિક્કન્તઅતિમનાપવણ્ણા. **કેવલકપ્પ**ન્તિ સકલકપ્પં. **પોક્ખરણિયં ઓભાસેત્વા**તિ પોક્ખરણિયાનામકં મહાવિહારં અત્તનો ઓભાસેન ફરિત્વા. **સમનુઞ્ઞો**તિ સમાનઅનુઞ્ઞો સમાનચિત્તો. **દોવચસ્સતા**તિ દુબ્બચભાવો. **પાપમિત્તતા**તિ લામકમિત્તતા . ઇમસ્મિં સુત્તે પરિહાનિયધમ્માવ કથિતા. દુતિયે અપરિહાનિયધમ્મા લોકુત્તરમિસ્સકા કથિતા.

૩. ભયસુત્તવણ્ણના

૨૩. તતિયે **કામરાગરત્તાય**ન્તિ કામરાગરત્તો અયં. **છન્દરાગવિનિબદ્ધો**તિ છન્દરાગેન વિનિબદ્ધો. **ભયા**તિ ચિત્તુત્રાસભયા. **પઙ્કા**તિ કિલેસપઙ્કતો. **સઙ્ગો પઙ્કો ચ ઉભય**ન્તિ સઙ્ગો ચ પઙ્કો ચ ઇદમ્પિ ઉભયં. **એતે કામા પવુચ્ચન્તિ, યત્થ સત્તો પુથુજ્જનો**તિ યસ્મિં સઙ્ગે ચ પઙ્કે ચ પુથુજ્જનો સત્તો લગ્ગો લગ્ગિતો પલિબુદ્ધો. **ઉપાદાને**તિ ચતુબ્બિધે ઉપાદાને. **જાતિમરણસમ્ભવે**તિ જાતિયા ચ મરણસ્સ ચ સમ્ભવે પચ્ચયભૂતે. **અનુપાદા વિમુચ્ચન્તી**તિ અનુપાદિયિત્વા વિમુચ્ચન્તિ. **જાતિમરણસઙ્ખયે**તિ જાતિમરણાનં સઙ્ખયસઙ્ખાતે નિબ્બાને, નિબ્બાનારમ્મણાય વિમુત્તિયા વિમુચ્ચન્તીતિ અત્થો. ઇમસ્મિં ઠાને વિવટ્ટેત્વા અરહત્તમેવ પત્તો એસ ભિક્ખુ. ઇદાનિ તં ખીણાસવં થોમેન્તો **તે ખેમપ્પત્તા**તિઆદિમાહ. તત્થ **ખેમપ્પત્તા**તિ ખેમભાવં પત્તા. **સુખિનો**તિ લોકુત્તરસુખેન સુખિતા. **દિટ્ઠધમ્માભિનિબ્બુતા**તિ અબ્ભન્તરે કિલેસાભાવેન દિટ્ઠધમ્મેયેવ અભિનિબ્બુતા. ઇમસ્મિં સુત્તે વટ્ટમેવ કથેત્વા ગાથાસુ વટ્ટવિવટ્ટં કથિતં.

૪. હિમવન્તસુત્તવણ્ણના

૨૪. ચતુત્થે **પદાલેય્યા**તિ ભિન્દેય્ય. **છવાયા**તિ લામિકાય. **સમાધિસ્સ સમાપત્તિકુસલો હોતી**તિ આહારસપ્પાયઉતુસપ્પાયાનિ પરિગ્ગહેત્વા સમાધિં સમાપજ્જિતું કુસલો હોતિ છેકો સમત્થો પટિબલો. **સમાધિસ્સ ઠિતિકુસલો**તિ સમાધિસ્સ ઠિતિયં કુસલો, સમાધિં ઠપેતું સક્કોતીતિ અત્થો. **સમાધિસ્સ વુટ્ઠાનકુસલો**તિ સમાધિસ્સ વુટ્ઠાને કુસલો, યથાપરિચ્છેદેન વુટ્ઠાતું સક્કોતીતિ અત્થો. **સમાધિસ્સ કલ્લિતકુસલો**તિ સમાધિસ્સ કલ્લતાય કુસલો, સમાધિચિત્તં હાસેતું કલ્લં કાતું સક્કોતીતિ અત્થો. **સમાધિસ્સ ગોચરકુસલો**તિ સમાધિસ્સ અસપ્પાયે અનુપકારકે ધમ્મે વજ્જેત્વા સપ્પાયે ઉપકારકે સેવન્તોપિ, ''અયં સમાધિનિમિત્તારમ્મણો અયં લક્ખણારમ્મણો''તિ જાનન્તોપિ સમાધિસ્સ ગોચરકુસલો નામ હોતિ. **સમાધિસ્સ અભિનીહારકુસલો**તિ ઉપરિઉપરિસમાપત્તિસમાપજ્જનત્થાય પઠમજ્ઝાનાદિસમાધિં અભિનીહરિતું સક્કોન્તો સમાધિસ્સ અભિનીહારકુસલો નામ હોતિ. સો પઠમજ્ઝાના વુટ્ઠાય દુતિયં સમાપજ્જતિ, દુતિયજ્ઝાના…પે॰… તતિયજ્ઝાના વુટ્ઠાય ચતુત્થં સમાપજ્જતીતિ.

૫. અનુસ્સતિટ્ઠાનસુત્તવણ્ણના

૨૫. પઞ્ચમે **અનુસ્સતિટ્ઠાનાની**તિ અનુસ્સતિકારણાનિ. **ઇતિપિ સો ભગવા**તિઆદીનિ વિસુદ્ધિમગ્ગે (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૧૨૩ આદયો) વિત્થારિતાનેવ. **ઇદમ્પિ ખો, ભિક્ખવે, આરમ્મણં કરિત્વા**તિ ઇદં બુદ્ધાનુસ્સતિકમ્મટ્ઠાનં આરમ્મણં કરિત્વા. **વિસુજ્ઝન્તી**તિ પરમવિસુદ્ધિં નિબ્બાનં પાપુણન્તિ. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવ. ઇમસ્મિં પન સુત્તે છ અનુસ્સતિટ્ઠાનાનિ મિસ્સકાનિ કથિતાનીતિ વેદિતબ્બાનિ.

૬. મહાકચ્ચાનસુત્તવણ્ણના

૨૬. છટ્ઠે **સમ્બાધે**તિ પઞ્ચકામગુણસમ્બાધે. **ઓકાસાધિગમો**તિ એત્થ ઓકાસા વુચ્ચન્તિ છ અનુસ્સતિટ્ઠાનાનિ, તેસં અધિગમો. **વિસુદ્ધિયા**તિ વિસુજ્ઝનત્થાય. **સોકપરિદેવાનં સમતિક્કમાયા**તિ સોકાનઞ્ચ પરિદેવાનઞ્ચ સમતિક્કમત્થાય. **અત્થઙ્ગમાયા**તિ અત્થં ગમનત્થાય . **ઞાયસ્સ અધિગમાયા**તિ સહવિપસ્સનકસ્સ મગ્ગસ્સ અધિગમનત્થાય. **નિબ્બાનસ્સ સચ્છિકિરિયાયા**તિ અપચ્ચયપરિનિબ્બાનસ્સ પચ્ચક્ખકિરિયત્થાય.

સબ્બસોતિ સબ્બાકારેન. **આકાસસમેના**તિ અલગ્ગનટ્ઠેન ચેવ અપલિબુદ્ધટ્ઠેન ચ આકાસસદિસેન. **વિપુલેના**તિ ન પરિત્તકેન. **મહગ્ગતેના**તિ મહન્તભાવં ગતેન, મહન્તેહિ વા અરિયસાવકેહિ ગતેન, પટિપન્નેનાતિ અત્થો. **અપ્પમાણેના**તિ ફરણઅપ્પમાણતાય અપ્પમાણેન. **અવેરેના**તિ અકુસલવેરપુગ્ગલવેરરહિતેન. **અબ્યાપજ્ઝેના**તિ કોધદુક્ખવજ્જિતેન. સબ્બમેતં બુદ્ધાનુસ્સતિચિત્તમેવ સન્ધાય વુત્તં. પરતોપિ એસેવ નયો. **વિસુદ્ધિધમ્મા**તિ વિસુજ્ઝનસભાવા. ઇમસ્મિમ્પિ સુત્તે છ અનુસ્સતિટ્ઠાનાનિ મિસ્સકાનેવ કથિતાનીતિ.

૭. પઠમસમયસુત્તવણ્ણના

૨૭. સત્તમે **મનોભાવનીયસ્સા**તિ એત્થ મનં ભાવેતિ વડ્ઢેતીતિ મનોભાવનીયો. **દસ્સનાયા**તિ દસ્સનત્થં. **નિસ્સરણ**ન્તિ નિગ્ગમનં વૂપસમનં. **ધમ્મં દેસેતી**તિ કામરાગપ્પજહનત્થાય અસુભકમ્મટ્ઠાનં કથેતિ. દુતિયવારાદીસુ બ્યાપાદપ્પહાનાય મેત્તાકમ્મટ્ઠાનં, થિનમિદ્ધપ્પહાનાય થિનમિદ્ધવિનોદનકમ્મટ્ઠાનં, આલોકસઞ્ઞં વા વીરિયારમ્ભવત્થુઆદીનં વા અઞ્ઞતરં, ઉદ્ધચ્ચકુક્કુચ્ચપ્પહાનાય સમથકમ્મટ્ઠાનં, વિચિકિચ્છાપહાનાય તિણ્ણં રતનાનં ગુણકથં કથેન્તો ધમ્મં દેસેતીતિ વેદિતબ્બો. **આગમ્મા**તિ આરબ્ભ. **મનસિકરોતો**તિ આરમ્મણવસેન ચિત્તે કરોન્તસ્સ. **અનન્તરા આસવાનં ખયો હોતી**તિ અનન્તરાયેન આસવાનં ખયો હોતિ.

૮. દુતિયસમયસુત્તવણ્ણના

૨૮. અટ્ઠમે **મણ્ડલમાળે**તિ ભોજનસાલાય. **ચારિત્તકિલમથો**તિ પિણ્ડપાતચરિયાય ઉપ્પન્નકિલમથો. **ભત્તકિલમથો**તિ ભત્તદરથો. **વિહારપચ્છાયાય**ન્તિ વિહારપચ્ચન્તે છાયાય. **યદેવસ્સ દિવા સમાધિનિમિત્તં મનસિકતં હોતી**તિ યં એવ તસ્સ તતો પુરિમદિવસભાગે સમથનિમિત્તં ચિત્તે કતં હોતિ. **તદેવસ્સ તસ્મિં સમયે સમુદાચરતી**તિ તંયેવ એતસ્સ તસ્મિં સમયે દિવાવિહારે નિસિન્નસ્સ મનોદ્વારે સઞ્ચરતિ. **ઓજટ્ઠાયી**તિ ઓજાય ઠિતો પતિટ્ઠિતો. **ફાસુકસ્સ હોતી**તિ ફાસુકં અસ્સ હોતિ. **સમ્મુખા**તિ કથેન્તસ્સ સમ્મુખટ્ઠાને. **સુત**ન્તિ સોતેન સુતં. **પટિગ્ગહિત**ન્તિ ચિત્તેન પટિગ્ગહિતં.

૯. ઉદાયીસુત્તવણ્ણના

૨૯. નવમે **ઉદાયિન્તિ** લાળુદાયિત્થેરં. **સુણોમહં, આવુસોતિ**, આવુસો, નાહં બધિરો, સુણામિ ભગવતો વચનં, પઞ્હં પન ઉપપરિક્ખામીતિ. **અધિચિત્તન્તિ** સમાધિવિપસ્સનાચિત્તં. **ઇદં, ભન્તે, અનુસ્સતિટ્ઠાનન્તિ** ઇદં ઝાનત્તયસઙ્ખાતં અનુસ્સતિકારણં. **દિટ્ઠધમ્મસુખવિહારાય સંવત્તતીતિ** ઇમસ્મિંયેવ અત્તભાવે સુખવિહારત્થાય પવત્તતિ. **આલોકસઞ્ઞન્તિ** આલોકનિમિત્તે ઉપ્પન્નસઞ્ઞં. **દિવા સઞ્ઞં અધિટ્ઠાતીતિ** દિવાતિ સઞ્ઞં ઠપેતિ . **યથા દિવા તથા રત્તિન્તિ** યથાનેન દિવા આલોકસઞ્ઞા મનસિકતા, રત્તિમ્પિ તથેવ તં મનસિ કરોતિ. **યથા રત્તિં તથા દિવાતિ** યથા વાનેન રત્તિં આલોકસઞ્ઞા મનસિકતા, દિવાપિ તં તથેવ મનસિ કરોતિ. **વિવટેનાતિ** પાકટેન. **અપરિયોનદ્ધેનાતિ** નીવરણેહિ અનોનદ્ધેન. **સપ્પભાસં ચિત્તં ભાવેતીતિ** દિબ્બચક્ખુઞાણત્થાય સહોભાસકં ચિત્તં બ્રૂહેતિ વડ્ઢેતિ. યં પન ''આલોકસઞ્ઞં મનસિ કરોતી''તિ વુત્તં, તં થિનમિદ્ધવિનોદનાલોકસઞ્ઞં સન્ધાય વુત્તં, ન દિબ્બચક્ખુઞાણાલોકન્તિ વેદિતબ્બં. **ઞાણદસ્સનપ્પટિલાભાયાતિ** દિબ્બચક્ખુસઙ્ખાતસ્સ ઞાણદસ્સનસ્સ પટિલાભાય.

ઇમમેવ કાયન્તિઆદીસુ યં વત્તબ્બં સિયા, તં સબ્બં સબ્બાકારેન વિત્થારતો વિસુદ્ધિમગ્ગે કાયગતાસતિકમ્મટ્ઠાને વુત્તં. **કામરાગપ્પહાનાયાતિ** પઞ્ચકામગુણિકસ્સ રાગસ્સ પહાનત્થાય. **સેય્યથાપિ પસ્સેય્યાતિ** યથા પસ્સેય્ય. **સરીરન્તિ** મતસરીરં. **સિવથિકાય છડ્ડિતન્તિ** સુસાને અપવિદ્ધં. એકાહં મતસ્સ અસ્સાતિ **એકાહમતં**. દ્વીહં મતસ્સ અસ્સાતિ **દ્વીહમતં**. તીહં મતસ્સ અસ્સાતિ **તીહમતં**. ભસ્તા વિય વાયુના ઉદ્ધં જીવિતપરિયાદાના યથાનુક્કમં સમુગ્ગતેન સૂનભાવેન ધુમાતત્તા ઉદ્ધુમાતં, ઉદ્ધુમાતમેવ **ઉદ્ધુમાતકં**. પટિક્કૂલત્તા વા કુચ્છિતં ઉદ્ધુમાતન્તિ **ઉદ્ધુમાતકં**. વિનીલં વુચ્ચતિ વિપરિભિન્નવણ્ણં, વિનીલમેવ **વિનીલકં**. પટિક્કૂલત્તા વા કુચ્છિતં વિનીલન્તિ **વિનીલકં**. મંસુસ્સદટ્ઠાનેસુ રત્તવણ્ણસ્સ પુબ્બસન્નિચયટ્ઠાનેસુ સેતવણ્ણસ્સ યેભુય્યેન ચ નીલવણ્ણસ્સ નીલટ્ઠાને નીલસાટકપારુતસ્સેવ છવસરીરસ્સેતં અધિવચનં. પરિભિન્નટ્ઠાનેહિ નવહિ વા વણમુખેહિ વિસ્સન્દમાનં પુબ્બં વિપુબ્બં, વિપુબ્બમેવ **વિપુબ્બકં**. પટિક્કૂલત્તા વા કુચ્છિતં વિપુબ્બન્તિ વિપુબ્બકં. વિપુબ્બકં જાતં તથાભાવં ગતન્તિ **વિપુબ્બકજાતં**.

સો ઇમમેવ કાયન્તિ સો ભિક્ખુ ઇમં અત્તનો કાયં તેન કાયેન સદ્ધિં ઞાણેન ઉપસંહરતિ ઉપનેતિ. કથં? **અયમ્પિ ખો કાયો એવંધમ્મો એવંભાવી એવંઅનતીતોતિ**. ઇદં વુત્તં હોતિ – આયુ ઉસ્મા વિઞ્ઞાણન્તિ ઇમેસં તિણ્ણં ધમ્માનં અત્થિતાય અયં કાયો ઠાનગમનાદિખમો હોતિ, ઇમેસં પન વિગમા અયમ્પિ એવંધમ્મો એવંપૂતિકસભાવોયેવાતિ. **એવંભાવીતિ** એવમેવં ઉદ્ધુમાતાદિભેદો ભવિસ્સતિ. **એવં અનતીતોતિ** એવં ઉદ્ધુમાતાદિભાવં અનતિક્કન્તો.

ખજ્જમાનન્તિ ઉદરાદીસુ નિસીદિત્વા ઉદરમંસઓટ્ઠમંસઅક્ખિકમંસાદીનિ લુઞ્ચિત્વા લુઞ્ચિત્વા ખાદિયમાનં. **સમંસલોહિતન્તિ** સેસાવસેસમંસલોહિતયુત્તં. **નિમ્મંસલોહિતમક્ખિતન્તિ** મંસે ખીણેપિ લોહિતં ન સુસ્સતિ, તં સન્ધાય વુત્તં – ''નિમ્મંસલોહિતમક્ખિત''ન્તિ. **અઞ્ઞેનાતિ** અઞ્ઞેન દિસાભાગેન. **હત્થટ્ઠિકન્તિ** ચતુસટ્ઠિભેદમ્પિ હત્થટ્ઠિકં પાટિયેક્કં પાટિયેક્કં વિપ્પકિણ્ણં. **પાદટ્ઠિકાદીસુપિ** એસેવ નયો. **તેરોવસ્સિકાનીતિ** અતિક્કન્તસંવચ્છરાનિ. **પૂતીનીતિ** અબ્ભોકાસે ઠિતાનિ વાતાતપવુટ્ઠિસમ્ફસ્સેન તેરોવસ્સિકાનેવ પૂતીનિ હોન્તિ, અન્તોભૂમિગતાનિ પન ચિરતરં તિટ્ઠન્તિ. **ચુણ્ણકજાતાનીતિ** ચુણ્ણવિચુણ્ણં હુત્વા વિપ્પકિણ્ણાનિ. સબ્બત્થ **સો ઇમમેવાતિ** વુત્તનયેન ખજ્જમાનાદીનં વસેન યોજના કાતબ્બા. **અસ્મિમાનસમુગ્ઘાતાયાતિ** અસ્મીતિ પવત્તસ્સ નવવિધસ્સ માનસ્સ સમુગ્ઘાતત્થાય. **અનેકધાતુપટિવેધાયાતિ** અનેકધાતૂનં પટિવિજ્ઝનત્થાય. **સતોવ અભિક્કમતીતિ** ગચ્છન્તો સતિપઞ્ઞાહિ સમન્નાગતોવ ગચ્છતિ. **સતોવ પટિક્કમતીતિ** પટિનિવત્તન્તોપિ સતિપઞ્ઞાહિ સમન્નાગતોવ

નિવત્તતિ. સેસપદેસુપિ એસેવ નયો. **સતિસમ્પજઞ્ઞાયા**તિ સતિયા ચ ઞાણસ્સ ચ અત્થાય. ઇતિ ઇમસ્મિં સુત્તે સતિઞાણાનિ મિસ્સકાનિ કથિતાનીતિ.

૧૦. અનુત્તરિયસુત્તવણ્ણના

૩૦. દસમે **ઉચ્ચાવચ**ન્તિ યં કિઞ્ચિ મહન્તખુદ્દકં, ઉચ્ચનીચં વા. **હીન**ન્તિ નિહીનં. **ગમ્મ**ન્તિ ગામવાસિકાનં દસ્સનં. **પોથુજ્જનિક**ન્તિ પુથુજ્જનાનં સન્તકં. **અનરિય**ન્તિ ન અરિયં ન ઉત્તમં ન પરિસુદ્ધં. **અનત્થસંહિત**ન્તિ ન અત્થસન્નિસ્સિતં. **ન નિબ્બિદાયા**તિ ન વટ્ટે નિબ્બિન્દનત્થાય. **ન વિરાગાયા**તિ ન રાગાદીનં વિરજ્જનત્થાય. **ન નિરોધાયા**તિ ન રાગાદીનં અપ્પવત્તિનિરોધાય. **ન ઉપસમાયા**તિ ન રાગાદીનં વૂપસમનત્થાય. **ન અભિઞ્ઞાયા**તિ ન અભિજાનનત્થાય. **ન સમ્બોધાયા**તિ ન સમ્બોધિસઙ્ખાતસ્સ ચતુમગ્ગઞાણસ્સ પટિવિજ્ઝનત્થાય. **ન નિબ્બાનાયા**તિ ન નિબ્બાનસ્સ સચ્છિકિરિયાય.

નિવિટ્ઠસદ્ધોતિ પતિટ્ઠિતસદ્ધો. **નિવિટ્ઠપેમો**તિ પતિટ્ઠિતપેમો. **એકન્તગતો**તિ એકન્તં ગતો, અચલપ્પત્તોતિ અત્થો. **અભિપ્પસન્નો**તિ અતિવિય પસન્નો. **એતદાનુત્તરિય**ન્તિ એતં અનુત્તરં. **હત્થિસ્મિમ્પિ સિક્ખતી**તિ હત્થિનિમિત્તં સિક્ખિતબ્બં હત્થિસિપ્પં સિક્ખતિ. સેસપદેસુપિ એસેવ નયો. **ઉચ્ચાવચ**ન્તિ મહન્તખુદ્દકં સિપ્પં સિક્ખતિ.

ઉપટ્ઠિતા પારિચરિયેતિ પારિચરિયાય પચ્ચુપટ્ઠિતા. **ભાવયન્તિ અનુસ્સતિ**ન્તિ અનુત્તરં અનુસ્સતિં ભાવેન્તિ. **વિવેકપ્પટિસંયુત્ત**ન્તિ નિબ્બાનનિસ્સિતં કત્વા. **ખેમ**ન્તિ નિરુપદ્દવં. **અમતગામિન**ન્તિ નિબ્બાનગામિનં, અરિયમગ્ગં ભાવેન્તીતિ અત્થો. **અપ્પમાદે પમોદિતા**તિ સતિયા અવિપ્પવાસસઙ્ખાતે અપ્પમાદે આમોદિતા પમોદિતા. **નિપકા**તિ નેપક્કેન સમન્નાગતા. **સીલસંવુતા**તિ સીલેન સંવુતા પિહિતા. **તે વે કાલેન પચ્ચેન્તી**તિ તે વે યુત્તપ્પયુત્તકાલે જાનન્તિ. **યત્થ દુક્ખં નિરુજ્ઝતી**તિ યસ્મિં ઠાને સકલં વટ્ટદુક્ખં નિરુજ્ઝતિ, તં અમતં મહાનિબ્બાનં તે ભિક્ખૂ જાનન્તીતિ. ઇમસ્મિં સુત્તે છ અનુત્તરિયાનિ મિસ્સકાનિ કથિતાનીતિ.

અનુત્તરિયવગ્ગો તતિયો.

૪. દેવતાવગ્ગો

૧. સેખસુત્તવણ્ણના

૩૧. ચતુત્થસ્સ પઠમે **સેખસ્સા**તિ સત્તવિધસ્સ સેખસ્સ. પુથુજ્જને પન વત્તબ્બમેવ નત્થિ. **પરિહાનાયા**તિ ઉપરૂપરિગુણપરિહાનાય.

૨-૩. અપરિહાનસુત્તદ્વયવણ્ણના

૩૨-૩૩. દુતિયે **સત્થુગારવતા**તિ સત્થરિ ગરુભાવો. **ધમ્મગારવતા**તિ નવવિધે લોકુત્તરધમ્મે ગરુભાવો. **સઙ્ઘગારવતા**તિ સઙ્ઘે ગરુભાવો. **સિક્ખાગારવતા**તિ તીસુ સિક્ખાસુ ગરુભાવો. **અપ્પમાદગારવતા**તિ અપ્પમાદે ગરુભાવો. **પટિસન્થારગારવતા**તિ ધમ્મામિસવસેન દુવિધે પટિસન્થારે ગરુભાવો. સત્થા ગરુ અસ્સાતિ **સત્થુગરુ**. ધમ્મો ગરુ અસ્સાતિ **ધમ્મગરુ**. **તિબ્બગારવો**તિ બહલગારવો. પટિસન્થારે ગારવો અસ્સાતિ **પટિસન્થારગારવો**. તતિયે **સપ્પતિસ્સો**તિ સજેટ્ઠકો સગારવો. હિરોત્તપ્પં પનેત્થ મિસ્સકં કથિતં.

૪. મહામોગ્ગલ્લાનસુત્તવણ્ણના

૩૪. ચતુત્થે **તિસ્સો નામ ભિક્ખૂ**તિ થેરસ્સેવ સદ્ધિવિહારિકો. **મહિદ્ધિકો મહાનુભાવો**તિ ઇજ્ઝનટ્ઠેન મહતી ઇદ્ધિ અસ્સાતિ મહિદ્ધિકો. અનુફરણટ્ઠેન મહા આનુભાવો અસ્સાતિ મહાનુભાવો. **ચિરસ્સં ખો, મારિસ મોગ્ગલ્લાન, ઇમં પરિયાયમકાસી**તિ એવરૂપં લોકે પકતિયા પિયસમુદાહારવચનં હોતિ. લોકિયા હિ ચિરસ્સં આગતમ્પિ અનાગતપુબ્બમ્પિ મનાપજાતિયં આગતં દિસ્વા ''કુતો ભવં આગતો, ચિરસ્સં ભવં આગતો, કથં તે ઇધાગમનમગ્ગો ઞાતો, કિં મગ્ગમૂળ્હોસી''તિઆદીનિ વદન્તિ. અયં પન આગતપુબ્બત્તાયેવ એવમાહ. થેરો હિ કાલેન કાલં બ્રહ્મલોકં ગચ્છતિયેવ. તત્થ **પરિયાયમકાસી**તિ વારં અકાસિ. **યદિદં ઇધાગમનાયા**તિ યો અયં ઇધાગમનાય વારો, તં ચિરસ્સં અકાસીતિ વુત્તં હોતિ. **ઇદમાસનં પઞ્ઞત્ત**ન્તિ મહારહં બ્રહ્મપલ્લઙ્કં પઞ્ઞાપેત્વા એવમાહ. **અવેચ્ચપ્પસાદેના**તિ અધિગતેન અચલેન મગ્ગપ્પસાદેન. ઇમસ્મિં સુત્તે સોતાપત્તિમગ્ગઞાણં કથિતં.

૫. વિજ્જાભાગિયસુત્તવણ્ણના

૩૫. પઞ્ચમે **વિજ્જાભાગિયા**તિ વિજ્જાકોટ્ઠાસિકા. **અનિચ્ચસઞ્ઞા**તિ અનિચ્ચાનુપસ્સનાઞાણે ઉપ્પન્નસઞ્ઞા. **અનિચ્ચે દુક્ખસઞ્ઞા**તિ દુક્ખાનુપસ્સનાઞાણે ઉપ્પન્નસઞ્ઞા. **દુક્ખે અનત્તસઞ્ઞા**તિ અનત્તાનુપસ્સનાઞાણે ઉપ્પન્નસઞ્ઞા. **પહાનસઞ્ઞા**તિ પહાનાનુપસ્સનાઞાણે ઉપ્પન્નસઞ્ઞા. **વિરાગસઞ્ઞા**તિ વિરાગાનુપસ્સનાઞાણે ઉપ્પન્નસઞ્ઞા. **નિરોધસઞ્ઞા**તિ નિરોધાનુપસ્સનાઞાણે ઉપ્પન્નસઞ્ઞા.

૬. વિવાદમૂલસુત્તવણ્ણના

૩૬. છટ્ઠે **વિવાદમૂલાની**તિ વિવાદસ્સ મૂલાનિ. **કોધનો**તિ કુજ્ઝનલક્ખણેન કોધેન સમન્નાગતો. **ઉપનાહી**તિ વેરઅપ્પટિનિસ્સગ્ગલક્ખણેન ઉપનાહેન સમન્નાગતો. **અહિતાય દુક્ખાય દેવમનુસ્સાન**ન્તિ દ્વિન્નં ભિક્ખૂનં વિવાદો કથં દેવમનુસ્સાનં અહિતાય દુક્ખાય સંવત્તતિ? કોસમ્બકક્ખન્ધકે વિય દ્વીસુ ભિક્ખૂસુ વિવાદં આપન્નેસુ તસ્મિં

વિહારે તેસં અન્તેવાસિકા વિવદન્તિ, તેસં ઓવાદં ગણ્હન્તો ભિક્ખુનિસઙ્ઘો વિવદતિ. તતો તેસં ઉપટ્ઠાકા વિવદન્તિ, અથ મનુસ્સાનં આરક્ખદેવતા દ્વે કોટ્ઠાસા હોન્તિ. તથા ધમ્મવાદીનં આરક્ખદેવતા ધમ્મવાદિનિયો હોન્તિ, અધમ્મવાદીનં અધમ્મવાદિનિયો. તતો આરક્ખદેવતાનં મિત્તા ભુમ્મદેવતા ભિજ્જન્તિ. એવં પરમ્પરાય યાવ બ્રહ્મલોકા ઠપેત્વા અરિયસાવકે સબ્બે દેવમનુસ્સા દ્વે કોટ્ઠાસા હોન્તિ. ધમ્મવાદીહિ પન અધમ્મવાદિનોવ બહુતરા હોન્તિ. તતો યં બહુકેહિ ગહિતં, તં ગચ્છન્તિ. ધમ્મં વિસ્સજ્જેત્વા બહુતરાવ અધમ્મં ગણ્હન્તિ. તે અધમ્મં પુરક્ખત્વા વિહરન્તા અપાયે નિબ્બત્તન્તિ. એવં દ્વિન્નં ભિક્ખૂનં વિવાદો દેવમનુસ્સાનં અહિતાય દુક્ખાય હોતિ. **અજ્ઝત્તં વા**તિ તુમ્હાકં અબ્ભન્તરપરિસાય. **બહિદ્ધા**તિ પરેસં પરિસાય.

મક્ખીતિ પરેસં ગુણમક્ખનલક્ખણેન મક્ખેન સમન્નાગતો. **પળાસી**તિ યુગગ્ગાહલક્ખણેન પળાસેન સમન્નાગતો. **ઇસ્સુકી**તિ પરસ્સ સક્કારાદીનિ ઇસ્સાયનલક્ખણાય ઇસ્સાય સમન્નાગતો. **મચ્છરી**તિ આવાસમચ્છરિયાદીહિ સમન્નાગતો. **સઠો**તિ કેરાટિકો. **માયાવી**તિ કતપટિચ્છાદકો. **પાપિચ્છો**તિ અસન્તસમ્ભાવનિચ્છકો દુસ્સીલો. **મિચ્છાદિટ્ઠી**તિ નત્થિકવાદી, અહેતુવાદી, અકિરિયવાદી. **સન્દિટ્ઠિપરામાસી**તિ સયં દિટ્ઠમેવ પરામસતિ. **આધાનગ્ગાહી**તિ દળ્હગ્ગાહી. **દુપ્પટિનિસ્સગ્ગી**તિ ન સક્કા હોતિ ગહિતં વિસ્સજ્જાપેતું. ઇમસ્મિં સુત્તે વટ્ટમેવ કથિતં.

૭. દાનસુત્તવણ્ણના

૩૭. સત્તમે **વેળુકણ્ડકી**તિ વેળુકણ્ડકનગરવાસિની. **છળઙ્ગસમન્નાગત**ન્તિ છહિ ગુણઙ્ગેહિ સમન્નાગતં. **દક્ખિણં પતિટ્ઠાપેતી**તિ દાનં દેતિ. **પુબ્બેવ દાના સુમનો**તિ દાનં દસ્સામીતિ માસડ્ઢમાસતો પટ્ઠાય સોમનસ્સપ્પત્તો હોતિ. એત્થ હિ પુબ્બેચેતના દસ્સામીતિ ચિત્તુપ્પાદકાલતો પટ્ઠાય ''ઇતો ઉટ્ઠિતેન દાનં દસ્સામી''તિ ખેત્તગ્ગહણં આદિં કત્વા ચિન્તેન્તસ્સ લબ્ભતિ. **દદં ચિત્તં પસાદેતી**તિ એવં વુત્તા મુઞ્ચચેતના પન દાનકાલેયેવ લબ્ભતિ. **દત્વા અત્તમનો હોતી**તિ અયં પન અપરચેતના અપરાપરં અનુસ્સરન્તસ્સ લબ્ભતિ. **વીતરાગા**તિ વિગતરાગા ખીણાસવા. **રાગવિનયાય વા પટિપન્ના**તિ રાગવિનયપટિપદં પટિપન્ના. ઉક્કટ્ઠદેસના ચેસા, ન કેવલં પન ખીણાસવાનં, અનાગામિ-સકદાગામિ-સોતાપન્નાનમ્પિ અન્તમસો તદહુપબ્બજિતસ્સ ભણ્ડગાહકસામણેરસ્સાપિ દિન્ના દક્ખિણા છળઙ્ગસમન્નાગતાવ હોતિ. સોપિ હિ સોતાપત્તિમગ્ગત્થમેવ પબ્બજિતો.

યઞ્ઞસ્સ સમ્પદાતિ દાનસ્સ પરિપુણ્ણતા. **સઞ્ઞતા**તિ સીલસઞ્ઞમેન સઞ્ઞતા. **સયં આચમયિત્વાના**તિ અત્તનાવ હત્થપાદે ધોવિત્વા મુખં વિક્ખાલેત્વા. **સકેહિ પાણિભી**તિ અત્તનો હત્થેહિ. સયેહીતિપિ પાઠો. **સદ્ધો**તિ રતનત્તયગુણે સદ્દહન્તો. **મુત્તેન ચેતસા**તિ લાભમચ્છરિયાદીહિ વિમુત્તેન ચિત્તેન. **અબ્યાપજ્ઝં સુખં લોક**ન્તિ નિદ્દુક્ખં ઉળારસુખસોમનસ્સં દેવલોકં.

૮. અત્તકારીસુત્તવણ્ણના

૩૮. અટ્ઠમે **અદ્દસં વા અસ્સોસિં વા**તિ અક્ખીનિ ઉમ્મીલેત્વા મા અદ્દસં, અસુકસ્મિં નામ ઠાને વસતીતિ મા અસ્સોસિં, કથેન્તસ્સ વા વચનં મા અસ્સોસિં. **કથઞ્હિ નામા**તિ કેન નામ કારણેન. **આરમ્ભધાતૂ**તિ આરભનવસેન પવત્તવીરિયં. **નિક્કમધાતૂ**તિ કોસજ્જતો નિક્ખમનસભાવં વીરિયં. **પરક્કમધાતૂ**તિ પરક્કમસભાવો. **થામધાતૂ**તિ થામસભાવો. **ઠિતિધાતૂ**તિ ઠિતિસભાવો. **ઉપક્કમધાતૂ**તિ ઉપક્કમસભાવો. સબ્બં ચેતં તેન તેનાકારેન પવત્તસ્સ વીરિયસ્સેવ નામં.

૯-૧૦. નિદાનસુત્તાદિવણ્ણના

૩૯-૪૦. નવમે **કમ્માન**ન્તિ વટ્ટગામિકમ્માનં. **સમુદયાયા**તિ પિણ્ડકરણત્થાય. **નિદાન**ન્તિ પચ્ચયો. **લોભજેના**તિ લોભતો જાતેન. **ન પઞ્ઞાયન્તી**તિ ‘‘એવરૂપેન કમ્મેન નિબ્બત્તા’’તિ ન દિસ્સન્તિ. સુક્કપક્ખે **કમ્માન**ન્તિ વિવટ્ટગામિકમ્માનં. ઇતિ ઇમસ્મિં સુત્તે વટ્ટવિવટ્ટં કથિતં. દસમે **નિચુલવને**તિ મહામુચલિન્દવને. **સદ્ધમ્મો**તિ સાસનસદ્ધમ્મો.

૧૧. દારુક્ખન્ધસુત્તવણ્ણના

૪૧. એકાદસમે **ચેતોવસિપ્પત્તો**તિ ચિત્તવસિભાવં પત્તો. **પથવીત્વેવ અધિમુચ્ચેય્યા**તિ થદ્ધાકારં પથવીધાતૂતિ સલ્લક્ખેય્ય. **યં નિસ્સાયા**તિ યં વિજ્જમાનં થદ્ધાકારં પથવીધાતું નિસ્સાય અમું દારુક્ખન્ધં પથવીત્વેવ અધિમુચ્ચેય્ય, સા એત્થ પથવીધાતુ અત્થીતિ. ઇમિના નયેન સેસપદાનિપિ વેદિતબ્બાનિ. યથેવ હિ તસ્મિં થદ્ધાકારા પથવીધાતુ અત્થિ, એવં યૂસાકારા આપોધાતુ, ઉણ્હાકારા તેજોધાતુ, વિત્થમ્ભનાકારા વાયોધાતુ, રત્તવણ્ણમ્હિ સારે પદુમપુપ્ફવણ્ણા સુભધાતુ, પૂતિભૂતે ચુણ્ણે ચેવ ફેગ્ગુપપટિકાસુ ચ અમનુઞ્ઞવણ્ણા અસુભધાતુ, તં નિસ્સાય અમું દારુક્ખન્ધં અસુભન્ત્વેવ અધિમુચ્ચેય્ય સલ્લક્ખેય્યાતિ. ઇમસ્મિં સુત્તે મિસ્સકવિહારો નામ કથિતો.

૧૨. નાગિતસુત્તવણ્ણના

૪૨. દ્વાદસમે **ગામન્તવિહારિ**ન્તિ ગામન્તસેનાસનવાસિં. **સમાહિતં નિસિન્ન**ન્તિ તસ્મિં ગામન્તસેનાસને સમાધિં અપ્પેત્વા નિસિન્નં. **ઇદાનિમ**ન્તિ ઇદાનિ ઇમં. **સમાધિમ્હા ચાવેસ્સતી**તિ સમાધિતો ઉટ્ઠાપેસ્સતિ. **ન અત્તમનો હોમી**તિ ન સકમનો હોમિ. **પચલાયમાન**ન્તિ નિદ્દાયમાનં. **એકત્ત**ન્તિ એકસભાવં, એકગ્ગતાભૂતં અરઞ્ઞસઞ્ઞંયેવ ચિત્તે કરિસ્સતીતિ અત્થો. **અનુરક્ખિસ્સતી**તિ અનુગ્ગણ્હિસ્સતિ. **અવિમુત્તં વા ચિત્તં વિમોચેસ્સતી**તિ અઞ્ઞસ્મિં કાલે અવિમુત્તં ચિત્તં ઇદાનિ પઞ્ચહિ વિમુત્તીહિ વિમોચયિસ્સતિ. **રિઞ્ચતી**તિ વજ્જેતિ વિસ્સજ્જેતિ. **પટિપણામેત્વા**તિ પનુદિત્વા વિસ્સજ્જેત્વા. **ઉચ્ચારપસ્સાવકમ્માયા**તિ ઉચ્ચારપસ્સાવકરણત્થાય. ઇમિના એત્તકેન ઠાનેન સત્થારા અરઞ્ઞસેનાસનસ્સ વણ્ણો કથિતો. સુત્તસ્સ પન પઠમકોટ્ઠાસે યં વત્તબ્બં, તં હેટ્ઠા વુત્તમેવાતિ.

દેવતાવગ્ગો ચતુત્થો.

૫. ધમ્મિકવગ્ગો

૧. નાગસુત્તવણ્ણના

૪૩. પઞ્ચમસ્સ પઠમે **આયસ્મતા આનન્દેન સદ્ધિ**ન્તિ ઇદં ‘‘આયામાનન્દા’’તિ થેરં આમન્તેત્વા ગતત્તા વુત્તં, સત્થા પન અનૂનેહિ પઞ્ચહિ ભિક્ખુસતેહિ પરિવુતો તત્થ અગમાસીતિ વેદિતબ્બો. **તેનુપસઙ્કમી**તિ તેહેવ પઞ્ચહિ ભિક્ખુસતેહિ પરિવુતો ઉપસઙ્કમિ. **પરિસિઞ્ચિત્વા**તિ વોહારવચનમેતં, ન્હાયિત્વાતિ અત્થો. **પુબ્બાપયમાનો**તિ રત્તદુપટ્ટં નિવાસેત્વા ઉત્તરાસઙ્ગચીવરં દ્વીહિ હત્થેહિ ગહેત્વા પચ્છિમલોકધાતું પિટ્ઠિતો કત્વા પુરત્થિમલોકધાતું અભિમુખો વોદકભાવેન ગત્તાનિ પુબ્બસદિસાનિ કુરુમાનો અટ્ઠાસીતિ અત્થો. ભિક્ખુસઙ્ઘોપિ તેન તેન ઠાનેન ઓતરિત્વા ન્હત્વા પચ્ચુત્તરિત્વા સત્થારંયેવ પરિવારેત્વા અટ્ઠાસિ. ઇતિ તસ્મિં સમયે આકાસતો પતમાનં રત્તસુવણ્ણકુણ્ડલં વિય સૂરિયો પચ્છિમલોકધાતું પટિપજ્જિ, પરિસુદ્ધરજતમણ્ડલો વિય પાચીનલોકધાતુતો ચન્દો અબ્ભુગ્ગચ્છિ, મજ્ઝટ્ઠાનેપિ પઞ્ચભિક્ખુસતપરિવારો સમ્માસમ્બુદ્ધો છબ્બણ્ણબુદ્ધરસ્મિયો વિસ્સજ્જેત્વા પુબ્બકોટ્ઠકનદીતીરે લોકં અલઙ્કુરુમાનો અટ્ઠાસિ.

તેન ખો પન સમયેન…પે॰… સેતો નામ નાગોતિ સેતવણ્ણતાય એવં લદ્ધનામો હત્થિનાગો. **મહાતૂરિયતાળિતવાદિતેના**તિ મહન્તેન તૂરિયતાળિતવાદિતેન. તત્થ પઠમં સઙ્ઘટ્ટનં તાળિતં નામ હોતિ, તતો પરં વાદિતં. **જનો**તિ હત્થિદસ્સનત્થં સન્નિપતિતમહાજનો. **દિસ્વા એવમાહા**તિ અઙ્ગપચ્ચઙ્ગાનિ ઘંસિત્વા ન્હાપેત્વા ઉત્તારેત્વા બહિતીરે ઠપેત્વા ગત્તાનિ વોદકાનિ કત્વા હત્થાલઙ્કારેન અલઙ્કતં તં મહાનાગં દિસ્વા ઇદં ‘‘અભિરૂપો વત, ભો’’તિ પસંસાવચનમાહ. **કાયુપપન્નો**તિ સરીરસમ્પત્તિયા ઉપપન્નો, પરિપુણ્ણઙ્ગપચ્ચઙ્ગોતિ અત્થો. **આયસ્મા ઉદાયી**તિ પટિસમ્ભિદાપ્પત્તો કાળુદાયિત્થેરો. **એતદવોચા**તિ તં મહાજનં હત્થિસ્સ વણ્ણં ભણન્તં દિસ્વા ‘‘અયં જનો અહેતુકપટિસન્ધિયં નિબ્બત્તહત્થિનો વણ્ણં કથેતિ, ન બુદ્ધહત્થિસ્સ. અહં દાનિ ઇમિના હત્થિનાગેન ઉપમં કત્વા બુદ્ધનાગસ્સ વણ્ણં કથેસ્સામી’’તિ ચિન્તેત્વા એતં ‘‘હત્થિમેવ નુ ખો, ભન્તે’’તિઆદિવચનં અવોચ. તત્થ **મહન્ત**ન્તિ આરોહસમ્પન્નં. **બ્રહન્ત**ન્તિ પરિણાહસમ્પન્નં. **એવમાહા**તિ એવં વદતિ. અથ ભગવા યસ્મા અયં નાગસદ્દો હત્થિમ્હિચેવ અસ્સગોણઉરગરુક્ખમનુસ્સેસુ ચાપિ પવત્તતિ, તસ્મા **હત્થિમ્પિ ખો**તિઆદિમાહ.

આગુન્તિ પાપકં લામકં અકુસલધમ્મં. **તમહં નાગોતિ બ્રૂમી**તિ તં અહં ઇમેહિ તીહિ દ્વારેહિ દસન્નં અકુસલકમ્મપથાનં દ્વાદસન્નઞ્ચ અકુસલચિત્તાનં અકરણતો નાગોતિ વદામિ. અયઞ્હિ ન આગું કરોતીતિ ઇમિના અત્થેન નાગો. **ઇમાહિ ગાથાહિ અનુમોદામી**તિ ઇમાહિ ચતુસટ્ઠિપદાહિ સોળસહિ ગાથાહિ અનુમોદામિ અભિનન્દામિ.

મનુસ્સભૂતન્તિ દેવાદિભાવં અનુપગન્ત્વા મનુસ્સમેવ ભૂતં. **અત્તદન્ત**ન્તિ અત્તનાયેવ દન્તં, ન અઞ્ઞેહિ દમથં ઉપનીતં. ભગવા હિ અત્તના ઉપ્પાદિતેનેવ મગ્ગદમથેન ચક્ખુતોપિ દન્તો, સોતતોપિ, ઘાનતોપિ, જિવ્હાતોપિ, કાયતોપિ, મનતોપીતિ ઇમેસુ છસુ ઠાનેસુ દન્તો સન્તો નિબ્બુતો પરિનિબ્બુતો. તેનાહ – ‘‘અત્તદન્ત’’ન્તિ. **સમાહિત**ન્તિ દુવિધેનાપિ સમાધિના સમાહિતં. **ઇરિયમાન**ન્તિ વિહરમાનં. **બ્રહ્મપથે**તિ સેટ્ઠપથે, અમતપથે, નિબ્બાનપથે. **ચિત્તસ્સૂપસમે રત**ન્તિ પઠમજ્ઝાનેન પઞ્ચ નીવરણાનિ વૂપસમેત્વા, દુતિયજ્ઝાનેન વિતક્કવિચારે, તતિયજ્ઝાનેન પીતિં, ચતુત્થજ્ઝાનેન સુખદુક્ખં વૂપસમેત્વા તસ્મિં ચિત્તસ્સૂપસમે રતં અભિરતં.

નમસ્સન્તીતિ કાયેન નમસ્સન્તિ, વાચાય નમસ્સન્તિ, મનસા નમસ્સન્તિ, ધમ્માનુધમ્મપટિપત્તિયા નમસ્સન્તિ, સક્કરોન્તિ ગરું કરોન્તિ. **સબ્બધમ્માનપારગુ**ન્તિ સબ્બેસં ખન્ધાયતનધાતુધમ્માનં અભિઞ્ઞાપારગૂ, પરિઞ્ઞાપારગૂ, પહાનપારગૂ, ભાવનાપારગૂ, સચ્છિકિરિયાપારગૂ, સમાપત્તિપારગૂતિ છબ્બિધેન પારગમનેન પારગતં પારપ્પત્તં મત્થકપ્પત્તં. **દેવાપિ તં નમસ્સન્તી**તિ દુક્ખપ્પત્તા સુબ્રહ્મદેવપુત્તાદયો સુખપ્પત્તા ચ સબ્બેવ દસસહસ્સચક્કવાળવાસિનો દેવાપિ તુમ્હે નમસ્સન્તિ. **ઇતિ મે અરહતો સુત**ન્તિ ઇતિ મયા ચતૂહિ કારણેહિ અરહાતિ લદ્ધવોહારાનં તુમ્હાકંયેવ સન્તિકે સુતન્તિ દીપેતિ.

સબ્બસંયોજનાતીતન્તિ સબ્બાનિ દસવિધસંયોજનાનિ અતિક્કન્તં. **વના નિબ્બનમાગત**ન્તિ કિલેસવનતો નિબ્બનં કિલેસવનરહિતં નિબ્બાનં આગતં સમ્પત્તં. **કામેહિ નેક્ખમ્મરત**ન્તિ દુવિધેહિ કામેહિ નિક્ખન્તત્તા પબ્બજ્જા અટ્ઠ સમાપત્તિયો ચત્તારો ચ અરિયમગ્ગા કામેહિ નેક્ખમ્મં નામ, તત્થ રતં અભિરતં. **મુત્તં સેલાવ કઞ્ચન**ન્તિ સેલધાતુતો મુત્તં કઞ્ચનસદિસં.

સબ્બે અચ્ચરુચીતિ સબ્બસત્તે અતિક્કમિત્વા પવત્તરુચિ. અટ્ઠમકઞ્હિ અતિક્કમિત્વા પવત્તરુચિતાય સોતાપન્નો અચ્ચરુચિ નામ, સોતાપન્નં અતિક્કમિત્વા પવત્તરુચિતાય સકદાગામી...પે૰... ખીણાસવં અતિક્કમિત્વા પવત્તરુચિતાય પચ્ચેકસમ્બુદ્ધો, પચ્ચેકસમ્બુદ્ધં અતિક્કમિત્વા પવત્તરુચિતાય સમ્માસમ્બુદ્ધો અચ્ચરુચિ નામ. **હિમવાવઞ્ઞે સિલુચ્ચયે**તિ યથા હિમવા પબ્બતરાજા અઞ્ઞે પબ્બતે અતિરોચતિ, એવં અતિરોચતીતિ અત્થો. **સચ્ચનામો**તિ તચ્છનામો ભૂતનામો આગું અકરણેનેવ નાગોતિ એવં અવિતથનામો.

સોરચ્ચન્તિ સુચિસીલં. **અવિહિંસા**તિ કરુણા ચ કરુણાપુબ્બભાગો ચ. **પાદા નાગસ્સ તે દુવે**તિ તે બુદ્ધનાગસ્સ દુવે પુરિમપાદા.

તપોતિ ધુતસમાદાનં. **બ્રહ્મચરિય**ન્તિ અરિયમગ્ગસીલં. **ચરણા નાગસ્સ ત્યાપરે**તિ તે બુદ્ધનાગસ્સ અપરે દ્વે પચ્છિમપાદા. **સદ્ધાહત્થો**તિ સદ્ધામયાય સોણ્ડાય સમન્નાગતો. **ઉપેક્ખાસેતદન્તવા**તિ છળઙ્ગુપેક્ખામયેહિ સેતદન્તેહિ સમન્નાગતો.

સતિ ગીવાતિ યથા નાગસ્સ અઙ્ગપચ્ચઙ્ગસ્મિં સિરાજાલાનં ગીવા પતિટ્ઠા, એવં બુદ્ધનાગસ્સ સોરચ્ચાદીનં ધમ્માનં સતિ. તેન વુત્તં – ''સતિ ગીવા''તિ. **સિરો પઞ્ઞા**તિ યથા હત્થિનાગસ્સ સિરો ઉત્તમઙ્ગો, એવં બુદ્ધનાગસ્સ સબ્બઞ્ઞુતઞાણં. તેન હિ સો સબ્બધમ્મે જાનાતિ. તેન વુત્તં – ''સિરો પઞ્ઞા''તિ. **વીમંસા ધમ્મચિન્તના**તિ યથા હત્થિનાગસ્સ અગ્ગસોણ્ડો વીમંસા નામ હોતિ. સો તાય થદ્ધમુદુકં ખાદિતબ્બાખાદિતબ્બઞ્ચ વીમંસતિ, તતો પહાતબ્બં પજહતિ, આદાતબ્બં આદિયતિ, એવમેવ બુદ્ધનાગસ્સ ધમ્મકોટ્ઠાસપરિચ્છેદકઞાણસઙ્ખાતા ધમ્મચિન્તના વીમંસા. તેન હિ ઞાણેન સો ભબ્બાભબ્બે જાનાતિ. તેન વુત્તં – ''વીમંસા ધમ્મચિન્તના''તિ . **ધમ્મકુચ્છિસમાતપો**તિ ધમ્મો વુચ્ચતિ ચતુત્થજ્ઝાનસમાધિ, કુચ્છિયેવ સમાતપો કુચ્છિસમાતપો. સમાતપો નામ સમાતપનટ્ઠાનં. ધમ્મો કુચ્છિસમાતપો અસ્સાતિ ધમ્મકુચ્છિસમાતપો. ચતુત્થજ્ઝાનસમાધિસ્મિં ઠિતસ્સ હિ તે તે ઇદ્ધિવિધાદિધમ્મા ઇજ્ઝન્તિ, તસ્મા સો કુચ્છિસમાતપોતિ વુત્તો. **વિવેકો**તિ કાયચિત્તઉપધિવિવેકો. યથા નાગસ્સ વાલધિ મક્ખિકા વારેતિ, એવં તથાગતસ્સ વિવેકો ગહટ્ઠપબ્બજિતે વારેતિ. તસ્મા સો **વાલધી**તિ વુત્તો.

ઝાયીતિ દુવિધેન ઝાનેન ઝાયી. **અસ્સાસરતો**તિ નાગસ્સ હિ અસ્સાસપસ્સાસા વિય બુદ્ધનાગસ્સ ફલસમાપત્તિ, તત્થ રતો, અસ્સાસપસ્સાસેહિ વિય તાય વિના ન વત્તતીતિ અત્થો. **સબ્બત્થ સંવુતો**તિ સબ્બદ્વારેસુ

સંવુતો. **અનવજ્જાની**તિ સમ્માઆજીવેન ઉપ્પન્નભોજનાનિ. **સાવજ્જાની**તિ પઞ્ચવિધમિચ્છાજીવવસેન ઉપ્પન્નભોજનાનિ.

અણુંથૂલન્તિ ખુદ્દકઞ્ચ મહન્તઞ્ચ. **સબ્બં છેત્વાન બન્ધન**ન્તિ સબ્બં દસવિધમ્પિ સંયોજનં છિન્દિત્વાન. **નુપલિપ્પતિ લોકેના**તિ લોકેન સદ્ધિં તણ્હામાનદિટ્ઠિલેપેહિ ન લિપ્પતિ. **મહાગિની**તિ મહાઅગ્ગિ. **વિઞ્ઞૂહિ દેસિતા**તિ ઇધ પટિસમ્ભિદાપ્પત્તો કાળુદાયિત્થેરોવ વિઞ્ઞૂ પણ્ડિતો, તેન દેસિતાતિ અત્થો. **વિઞ્ઞસ્સન્તિ મહાનાગા, નાગં નાગેન દેસિત**ન્તિ ઉદાયિત્થેરનાગેન દેસિતં બુદ્ધનાગં ઇતરે ખીણાસવા નાગા વિજાનિસ્સન્તિ.

સરીરં વિજહં નાગો, પરિનિબ્બિસ્સતીતિ બોધિપલ્લઙ્કે કિલેસપરિનિબ્બાનેન પરિનિબ્બુતો, યમકસાલન્તરે અનુપાદિસેસાય નિબ્બાનધાતુયા પરિનિબ્બાયિસ્સતિ. એવં પટિસમ્ભિદાપ્પત્તો ઉદાયિત્થેરો સોળસહિ ગાથાહિ ચતુસટ્ઠિયા પદેહિ દસબલસ્સ વણ્ણં કથેન્તો દેસનં નિટ્ઠાપેસિ . ભગવા અનુમોદિ. દેસનાવસાને ચતુરાસીતિપાણસહસ્સાનિ અમતપાનં પિવિંસૂતિ.

૨. મિગસાલાસુત્તવણ્ણના

૪૪. દુતિયે **કથં કથં નામા**તિ કેન કેન કારણેન. **અઞ્ઞેય્યો**તિ આજાનિતબ્બો. **યત્ર હિ નામા**તિ યસ્મિં નામ ધમ્મે. **સમસમગતિકા**તિ સમભાવેનેવ સમગતિકા. **ભવિસ્સન્તી**તિ જાતા. **સકદાગામિપત્તો તુસિતં કાયં ઉપપન્નો**તિ સકદાગામિપુગ્ગલો હુત્વા તુસિતભવનેયેવ નિબ્બત્તો. **કથં કથં નામા**તિ કેન કેન નુ ખો કારણેન, કિં નુ ખો જાનિત્વા દેસિતો, ઉદાહુ અજાનિત્વાતિ. થેરો કારણં અજાનન્તો **એવં ખો પનેતં ભગિનિ ભગવતા બ્યાકત**ન્તિ આહ.

અમ્મકા અમ્મકપઞ્ઞાતિ ઇત્થી હુત્વા ઇત્થિસઞ્ઞાય એવ સમન્નાગતા. **કે ચ પુરિસપુગ્ગલપરોપરિયઞાણે**તિ એત્થ પુરિસપુગ્ગલપરોપરિયઞાણં વુચ્ચતિ પુરિસપુગ્ગલાનં તિક્ખમુદુવસેન ઇન્દ્રિયપરોપરિયઞાણં. તસ્મા કા ચ બાલા મિગસાલા, કે ચ પુરિસપુગ્ગલાનં ઇન્દ્રિયપરોપરિયઞાણે અપ્પટિહતવિસયા સમ્માસમ્બુદ્ધા, ઉભયમેતં દૂરે સુવિદૂરેતિ અયમેત્થ સઙ્ખેપો.

ઇદાનિ મિગસાલાય અત્તનો દૂરભાવં દસ્સેન્તો **છયિમે, આનન્દા**તિઆદિમાહ. **સોરતો હોતી**તિ પાપતો સુટ્ઠુ ઓરતો વિરતો હોતિ. સુરતોતિપિ પાઠો. **અભિનન્દન્તિ સબ્રહ્મચારી એકત્તવાસેના**તિ તેન સદ્ધિં એકતોવાસેન સબ્રહ્મચારી અભિનન્દન્તિ તુસ્સન્તિ. એકન્તવાસેનાતિપિ પાઠો, સતતવાસેનાતિ અત્થો. **સવનેનપિ અકતં હોતી**તિ સોતબ્બયુત્તકં અસુતં હોતિ. **બાહુસચ્ચેનપિ અકતં હોતી**તિ એત્થ બાહુસચ્ચં વુચ્ચતિ વીરિયં, વીરિયેન કત્તબ્બયુત્તકં અકતં હોતીતિ અત્થો. **દિટ્ઠિયાપિ અપ્પટિવિદ્ધં હોતી**તિ દિટ્ઠિયા પટિવિજ્ઝિતબ્બં અપ્પટિવિદ્ધં હોતિ. **સામાયિકમ્પિ વિમુત્તિં ન લભતી**તિ કાલાનુકાલં ધમ્મસ્સવનં નિસ્સાય પીતિપામોજ્જં ન લભતિ. **હાનગામીયેવ હોતી**તિ પરિહાનિમેવ ગચ્છતિ.

પમાણિકાતિ પુગ્ગલેસુ પમાણગ્ગાહકા. **પમિનન્તી**તિ પમેતું તુલેતું આરભન્તિ. **એકો હીનો**તિ એકો ગુણેહિ હીનો. **એકો પણીતો**તિ એકો ગુણેહિ પણીતો. **તં હી**તિ તં પમાણકરણં.

અભિક્કન્તતરોતિ સુન્દરતરો. **પણીતતરો**તિ ઉત્તમતરો. **ધમ્મસોતો નિબ્બહતી**તિ સૂરં હુત્વા પવત્તમાનવિપસ્સનાઞાણં નિબ્બહતિ, અરિયભૂમિં સમ્પાપેતિ. **તદન્તરં કો જાનેય્યા**તિ તં અન્તરં તં કારણં અઞ્ઞત્ર તથાગતેન કો જાનેય્યાતિ અત્થો.

કોધમાનોતિ કોધો ચ માનો ચ. **લોભધમ્મા**તિ લોભોયેવ. **વચીસઙ્ખારા**તિ આલાપસલ્લાપવસેન વચનાનેવ. **યો વા પનસ્સ માદિસો**તિ યો વા પન અઞ્ઞોપિ મયા સદિસો સમ્માસમ્બુદ્ધોયેવ અસ્સ, સો પુગ્ગલેસુ પમાણં ગણ્હેય્યાતિ અત્થો. **ખઞ્ઞતી**તિ ગુણખણનં પાપુણાતિ. **ઇમે ખો, આનન્દ, છ પુગ્ગલા**તિ દ્વે સોરતા, દ્વે અધિગતકોધમાનલોભધમ્મા, દ્વે અધિગતકોધમાનવચીસઙ્ખારાતિ ઇમે છ પુગ્ગલા. **ગતિન્તિ** ઞાણગતિં. **એકઙ્ગહીના**તિ એકેકેન ગુણઙ્ગેન હીના. પૂરણો સીલેન વિસેસી અહોસિ, ઇસિદત્તો પઞ્ઞાય. પૂરણસ્સ સીલં ઇસિદત્તસ્સ પઞ્ઞાઠાને ઠિતં, ઇસિદત્તસ્સ પઞ્ઞા પૂરણસ્સ સીલટ્ઠાને ઠિતાતિ.

૩. ઇણસુત્તવણ્ણના

૪૫. તતિયે **દાલિદ્દિયન્તિ** દલિદ્દભાવો. **કામભોગિનો**તિ કામે ભુઞ્જનકસત્તસ્સ. **અસ્સકો**તિ અત્તનો સન્તકેન રહિતો. **અનાળ્હિકો**તિ ન અડ્ઢો. **ઇણં આદિયતી**તિ જીવિતું અસક્કોન્તો ઇણં આદિયતિ. **વડ્ઢિં પટિસ્સુણાતી**તિ દાતું અસક્કોન્તો વડ્ઢિં દસ્સામીતિ પટિજાનાતિ. **અનુચરન્તિપિ નન્તિ** પરિસમજ્ઝગણમજ્ઝાદીસુ આતપઠપનપંસુઓકિરણાદીહિ વિપ્પકારં પાપેન્તો પચ્છતો પચ્છતો અનુબન્ધન્તિ. **સદ્ધા નત્થી**તિ ઓકપ્પનકસદ્ધામત્તકમ્પિ નત્થિ. **હિરી નત્થી**તિ હિરીયનાકારમત્તકમ્પિ નત્થિ. **ઓત્તપ્પં નત્થી**તિ ભાયનાકારમત્તકમ્પિ નત્થિ. **વીરિયં નત્થી**તિ કાયિકવીરિયમત્તકમ્પિ નત્થિ. **પઞ્ઞા નત્થી**તિ કમ્મસ્સકતપઞ્ઞામત્તકમ્પિ નત્થિ. **ઇણાદાનસ્મિં વદામી**તિ ઇણગ્ગહણં વદામિ. **મા મં જઞ્ઞૂ**તિ મા મં જાનાતુ.

દાલિદ્દિયં દુક્ખન્તિ ધનદલિદ્દભાવો દુક્ખં. **કામલાભાભિજપ્પિનન્તિ** કામલાભં પત્થેન્તાનં. **પાપકમ્મવિનિબ્બયો**તિ પાપકમ્મવડ્ઢકો. **સંસપ્પતી**તિ પરિપ્ફન્દતિ. **જાનન્તિ** જાનન્તો. **યસ્સ વિપ્પટિસારજા**તિ યે અસ્સ વિપ્પટિસારતો જાતા. **યોનિમઞ્ઞતરન્તિ** એકં તિરચ્છાનયોનિં. **દદં ચિત્તં પસાદયન્તિ** ચિત્તં પસાદેન્તો દદમાનો.

કટગ્ગાહોતિ જયગ્ગાહો, અનપરાધગ્ગાહો હોતિ. **ઘરમેસિનો**તિ ઘરાવાસં પરિયેસન્તસ્સ વસમાનસ્સ વા. **ચાગો પુઞ્ઞં પવડ્ઢતી**તિ ચાગોતિ સઙ્ખં ગતં પુઞ્ઞં વડ્ઢતિ. ચાગા પુઞ્ઞન્તિ વા પાઠો. **પતિટ્ઠિતા**તિ પતિટ્ઠિતસદ્ધા નામ સોતાપન્નસ્સ સદ્ધા. **હિરિમનો**તિ હિરિસમ્પયુત્તચિત્તો. **નિરામિસં સુખન્તિ** તીણિ ઝાનાનિ નિસ્સાય ઉપ્પજ્જનકસુખં. **ઉપેક્ખન્તિ** ચતુત્થજ્ઝાનુપેક્ખં. **આરદ્ધવીરિયો**તિ પરિપુણ્ણપગ્ગહિતવીરિયો. **ઝાનાનિ ઉપસમ્પજ્જા**તિ ચત્તારિ ઝાનાનિ પત્વા. **એકોદિ નિપકો સતો**તિ એકગ્ગચિત્તો કમ્મસ્સકતઞાણસતીહિ ચ સમન્નાગતો.

એવં ઞત્વા યથાભૂતન્તિ એવં એત્તકં કારણં યથાસભાવં જાનિત્વા. **સબ્બસંયોજનક્ખયે**તિ નિબ્બાને. **સબ્બસો**તિ સબ્બાકારેન. **અનુપાદાયા**તિ અગ્ગહેત્વા. **સમ્મા ચિત્તં વિમુચ્ચતી**તિ ઇદં વુત્તં હોતિ – સબ્બસંયોજનક્ખયસઙ્ખાતે નિબ્બાને સબ્બસો અનુપાદિયિત્વા સમ્મા હેતુના નયેન મગ્ગચિત્તં વિમુચ્ચતિ. ‘‘એતં ઞત્વા યથાભૂતં, સબ્બસંયોજનક્ખય’’ન્તિપિ પાળિયં લિખિતં, તસ્સ એતં સબ્બસંયોજનક્ખયસઙ્ખાતં નિબ્બાનં યથાભૂતં ઞત્વાતિ અત્થો. પુરિમપચ્છિમેહિ પન સદ્ધિં ન ઘટીયતિ.

તસ્સ સમ્મા વિમુત્તસ્સાતિ તસ્સ સમ્મા વિમુત્તસ્સ ખીણાસવસ્સ. **ઞાણં હોતી**તિ પચ્ચવેક્ખણઞાણં હોતિ. **તાદિનો**તિ તંસણ્ઠિતસ્સ. **અકુપ્પા**તિ અકુપ્પારમ્મણત્તા કુપ્પકારણાનં કિલેસાનઞ્ચ અભાવેન અકુપ્પા. **વિમુત્તી**તિ મગ્ગવિમુત્તિપિ ફલવિમુત્તિપિ. **ભવસંયોજનક્ખયે**તિ ભવસંયોજનક્ખયસઙ્ખાતે નિબ્બાને ભવસંયોજનાનઞ્ચ ખયન્તે ઉપ્પન્ના. **એતં ખો પરમં ઞાણ**ન્તિ એતં મગ્ગફલઞાણં પરમઞાણં નામ. **સુખમનુત્તર**ન્તિ એતદેવ મગ્ગફલસુખં અનુત્તરં સુખં નામ. **આણણ્યમુત્તમ**ન્તિ સબ્બેસં અણણાનં ખીણાસવો ઉત્તમઅણણો , તસ્મા અરહત્તફલં આણણ્યમુત્તમન્તિ અરહત્તફલેન દેસનાય કૂટં ગણ્હિ. ઇમસ્મિઞ્ચ સુત્તે વટ્ટમેવ કથેત્વા ગાથાસુ વટ્ટવિવટ્ટં કથિતન્તિ.

૪. મહાચુન્દસુત્તવણ્ણના

૪૬. ચતુત્થે **ચેતીસૂ**તિ ચેતિરટ્ઠે. **સયંજાતિય**ન્તિ એવંનામકે નિગમે. **મહાચુન્દો**તિ ધમ્મસેનાપતિસ્સ કનિટ્ઠભાતિકો. ધમ્મે યોગો અનુયોગો એતેસન્તિ **ધમ્મયોગા**. ધમ્મકથિકાનં એતં નામં. ઝાયન્તીતિ **ઝાયી**. **અપસાદેન્તી**તિ ઘટ્ટેન્તિ હિંસન્તિ. **ઝાયન્તી**તિ ચિન્તેન્તિ. **પજ્ઝાયન્તી**તિઆદીનિ ઉપસગ્ગવસેન વડ્ઢિતાનિ. **કિમિમે ઝાયન્તી**તિ કિં નામ ઇમે ઝાયન્તિ. **કિન્તિમે ઝાયન્તી**તિ કિમત્થં ઇમે ઝાયન્તિ. **કથં ઇમે ઝાયન્તી**તિ કેન કારણેન ઇમે ઝાયન્તિ. **અમતં ધાતું કાયેન ફુસિત્વા વિહરન્તી**તિ મરણવિરહિતં નિબ્બાનધાતું સન્ધાય કમ્મટ્ઠાનં ગહેત્વા વિહરન્તા અનુક્કમેન તં નામકાયેન ફુસિત્વા વિહરન્તિ. **ગમ્ભીરં અત્થપદ**ન્તિ ગુળ્હં પટિચ્છન્નં ખન્ધધાતુઆયતનાદિઅત્થં. **પઞ્ઞાય અતિવિજ્ઝ પસ્સન્તી**તિ સહવિપસ્સનાય મગ્ગપઞ્ઞાય પટિવિજ્ઝિત્વા પસ્સન્તિ. ઇમસ્મિં પનત્થે સમ્મસનપટિવેધપઞ્ઞાપિ ઉગ્ગહપરિપુચ્છાપઞ્ઞાપિ વટ્ટતિયેવાતિ.

૫-૬. સન્દિટ્ઠિકસુત્તદ્વયવણ્ણના

૪૭-૪૮. પઞ્ચમે **સન્તં વા અજ્ઝત્ત**ન્તિ નિયકજ્ઝત્તે વિજ્જમાનં. **લોભો**તિઆદીહિ તીણિ અકુસલમૂલાનિ દસ્સિતાનિ. **લોભધમ્મા**તિઆદીહિ તંસમ્પયુત્તકા ધમ્મા. છટ્ઠે **કાયસન્દોસ**ન્તિ કાયદ્વારસ્સ દુસ્સનાકારં. સેસદ્વયેપિ એસેવ નયો. ઇમેસુ દ્વીસુ સુત્તેસુ પચ્ચવેક્ખણાવ કથિતા.

૭. ખેમસુત્તવણ્ણના

૪૯. સત્તમે **વુસિતવા**તિ વુત્થબ્રહ્મચરિયવાસો. **કતકરણીયો**તિ ચતૂહિ મગ્ગેહિ કત્તબ્બં કત્વા ઠિતો. **ઓહિતભારો**તિ ખન્ધભારં કિલેસભારં અભિસઙ્ખારભારઞ્ચ ઓતારેત્વા ઠિતો. **અનુપ્પત્તસદત્થો**તિ સદત્થો વુચ્ચતિ અરહત્તં, તં પત્તોતિ અત્થો. **પરિક્ખીણભવસંયોજનો**તિ ખીણભવબન્ધનો. **સમ્મદઞ્ઞા વિમુત્તો**તિ સમ્મા હેતુના કારણેન જાનિત્વા વિમુત્તો. **તસ્સ ન એવં હોતિ અત્થિ મે સેય્યોતિ વા**તિઆદીહિ સેય્યસ્સ સેય્યોહમસ્મીતિ માનાદયો તયો માના પટિક્ખિત્તા. ન હિ ખીણાસવસ્સ ''અત્થિ મય્હં સેય્યો, અત્થિ સદિસો, અત્થિ હીનો''તિ માનો હોતિ. **નત્થિ મે સેય્યો**તિઆદીહિપિ તેયેવ પટિક્ખિત્તા. ન હિ ખીણાસવસ્સ ''અહમેવ સેય્યો, અહં સદિસો, અહં હીનો, અઞ્ઞે સેય્યાદયો નત્થી''તિ એવં માનો હોતિ.

અચિરપક્કન્તેસૂતિ અરહત્તં બ્યાકરિત્વા અચિરંયેવ પક્કન્તેસુ. **અઞ્ઞં બ્યાકરોન્તી**તિ અરહત્તં કથેન્તિ. **હસમાનકા મઞ્ઞે અઞ્ઞં બ્યાકરોન્તી**તિ હસમાના વિય કથેન્તિ. **વિઘાતં આપજ્જન્તી**તિ દુક્ખં આપજ્જન્તિ.

ન ઉસ્સેસુ ન ઓમેસુ, સમત્તે નોપનીયરેતિ એત્થ **ઉસ્સા**તિ ઉસ્સિતતા સેય્યપુગ્ગલા. **ઓમા**તિ હીના. **સમત્તો**તિ સદિસો. ઇતિ ઇમેસુ તીસુપિ સેય્યહીનસદિસેસુ ખીણાસવા માનેન ન ઉપનીયરે, ન ઉપનેન્તિ, ન ઉપગચ્છન્તીતિ અત્થો. **ખીણા જાતી**તિ ખીણા તેસં જાતિ. **વુસિતં બ્રહ્મચરિયન્**તિ વુત્થં મગ્ગબ્રહ્મચરિયં. **ચરન્તિ સંયોજનવિપ્પમુત્તા**તિ સબ્બસંયોજનેહિ વિમુત્તા હુત્વા ચરન્તિ. સુત્તેપિ ગાથાયમ્પિ ખીણાસવો કથિતો.

૮. ઇન્દ્રિયસંવરસુત્તવણ્ણના

૫૦. અટ્ઠમે **હતૂપનિસં હોતી**તિ હતૂપનિસ્સયં હોતિ. **સીલવિપન્નસ્સા**તિ વિપન્નસીલસ્સ. **યથાભૂતઞાણદસ્સનન્**તિ તરુણવિપસ્સનાઞાણં. **નિબ્બિદાવિરાગો**તિ એત્થ નિબ્બિદા બલવવિપસ્સના, વિરાગો અરિયમગ્ગો. **વિમુત્તિઞાણદસ્સનન્**તિ એત્થ **વિમુત્તી**તિ અરહત્તફલં, **ઞાણદસ્સનન્**તિ પચ્ચવેક્ખણઞાણં. **ઉપનિસ્સયસમ્પન્નં હોતી**તિ સમ્પન્નઉપનિસ્સયં હોતિ. ઇમસ્મિં સુત્તે સીલાનુરક્ખણઇન્દ્રિયસંવરો કથિતો.

૯. આનન્દસુત્તવણ્ણના

૫૧. નવમે **કિત્તાવતા**તિ કિત્તકેન. **અસ્સુતઞ્ચેવા**તિ અઞ્ઞસ્મિં કાલે અસ્સુતપુબ્બં. **ન સમ્મોસં ગચ્છન્તી**તિ વિનાસં ન ગચ્છન્તિ. **ચેતસો સમ્ફુટ્ઠપુબ્બા**તિ ચિત્તેન ફુસિતપુબ્બા. **સમુદાચરન્તી**તિ મનોદ્વારે ચરન્તિ. **અવિઞ્ઞાતઞ્ચ વિજાનાતી**તિ અઞ્ઞસ્મિં કાલે અવિઞ્ઞાતકારણં જાનાતિ. **પરિયાપુણાતી**તિ વળઞ્જેતિ કથેતિ. **દેસેતી**તિ પકાસેતિ. **પરં વાચેતી**તિ પરં ઉગ્ગણ્હાપેતિ.

આગતાગમાતિ દીઘાદીસુ યો કોચિ આગમો આગતો એતેસન્તિ આગતાગમા. **ધમ્મધરા**તિ સુત્તન્તપિટકધરા. **વિનયધરા**તિ વિનયપિટકધરા. **માતિકાધરા**તિ દ્વેપાતિમોક્ખધરા. **પરિપુચ્છતી**તિ અનુસન્ધિપુબ્બાપરં પુચ્છતિ. **પરિપઞ્હતી**તિ ઇદઞ્ચિદઞ્ચ પુચ્છિસ્સામીતિ પરિતુલતિ પરિચ્છિન્દતિ. **ઇદં, ભન્તે, કથન્**તિ, ભન્તે, ઇદં અનુસન્ધિપુબ્બાપરં કથં હોતીતિ પુચ્છતિ. **ઇમસ્સ ક્વત્થો**તિ ઇમસ્સ ભાસિતસ્સ કો અત્થોતિ પુચ્છતિ. **અવિવટન્**તિ અવિવરિતં. **વિવરન્તી**તિ પાકટં કરોન્તિ. **કઙ્ખાઠાનિયેસૂ**તિ કઙ્ખાય કારણભૂતેસુ. તત્થ યસ્મિં ધમ્મે કઙ્ખા ઉપ્પજ્જતિ, સ્વેવ કઙ્ખાઠાનિયો નામાતિ વેદિતબ્બો.

૧૦. ખત્તિયસુત્તવણ્ણના

૫૨. દસમે **ભોગાધિપ્પાયા**તિ ભોગસંહરણત્થં ઠપિતાધિપ્પાયા પવત્તઅજ્ઝાસયા. **પઞ્ઞૂપવિચારા**તિ પઞ્ઞવન્તો ભવેય્યામાતિ એવં પઞ્ઞત્થાય પવત્તૂપવિચારા. અયમેવ નેસં વિચારો ચિત્તે ઉપવિચરતિ. **બલાધિટ્ઠાના**તિ બલકાયાધિટ્ઠાના. બલકાયઞ્હિ લદ્ધા તે લદ્ધપતિટ્ઠા નામ હોન્તિ. **પથવિભિનિવેસા**તિ પથવિસામિનો ભવિસ્સામાતિ એવં પથવિઅત્થાય કતચિત્તાભિનિવેસા. **ઇસ્સરિયપરિયોસાના**તિ રજ્જાભિસેકપરિયોસાના. અભિસેકઞ્હિ પત્વા તે પરિયોસાનપ્પત્તા નામ હોન્તિ. ઇમિના નયેન સબ્બત્થ અત્થો વેદિતબ્બો.

સેસપદેસુ પનેત્થ અયમધિપ્પાયો – બ્રાહ્મણા તાવ મન્તે લભિત્વા લદ્ધપતિટ્ઠા નામ હોન્તિ, ગહપતિકા યંકિઞ્ચિ સિપ્પં, ઇત્થી કુલદાયજ્જસામિકં પુત્તં, ચોરા યંકિઞ્ચિ આવુધસત્થં , સમણા સીલપરિપુણ્ણા લદ્ધપતિટ્ઠા નામ હોન્તિ. તસ્મા **મન્તાધિટ્ઠાના**તિઆદીનિ વુત્તાનિ.

બ્રાહ્મણાનઞ્ચ ‘‘યઞ્ઞં યજિસ્સામા’’તિ ચિત્તં અભિનિવિસતિ, બ્રહ્મલોકે પત્તે પરિયોસાનપ્પત્તા નામ હોન્તિ. તસ્મા તે **યઞ્ઞાભિનિવેસા બ્રહ્મલોકપરિયોસાના**તિ વુત્તા. કમ્મન્તકરણત્થાય મનો એતેસં અભિનિવિસતીતિ **કમ્મન્તાભિનિવેસા**. કમ્મે નિટ્ઠિતે પરિયોસાનપ્પત્તા નામ હોન્તીતિ **નિટ્ઠિતકમ્મન્તપરિયોસાના**.

પુરિસાધિપ્પાયાતિ પુરિસેસુ પવત્તઅજ્ઝાસયા. અલઙ્કારત્થાય મનો ઉપવિચરતિ એતિસ્સાતિ **અલઙ્કારૂપવિચારા**. અસપત્તી હુત્વા એકિકાવ ઘરે વસેય્યન્તિ એવમસ્સા ચિત્તં અભિનિવિસતીતિ **અસપત્તીભિનિવેસા**. ઘરાવાસિસ્સરિયે લદ્ધે પરિયોસાનપ્પત્તા નામ હોન્તીતિ ઇસ્સરિયપરિયોસાના.

પરભણ્ડસ્સ આદાને અધિપ્પાયો એતેસન્તિ **આદાનાધિપ્પાયા**. ગહને નિલીયનટ્ઠાને એતેસં મનો ઉપવિચરતીતિ **ગહનૂપવિચારા**. અન્ધકારત્થાય એતેસં ચિત્તં અભિનિવિસતીતિ **અન્ધકારાભિનિવેસા**. અદસ્સનપ્પત્તા પરિયોસાનપ્પત્તા હોન્તીતિ **અદસ્સનપરિયોસાના**.

અધિવાસનક્ખન્તિયઞ્ચ સુચિભાવસીલે ચ અધિપ્પાયો એતેસન્તિ **ખન્તિસોરચ્ચાધિપ્પાયા**. અકિઞ્ચનભાવે નિગ્ગહણભાવે ચિત્તં એતેસં અભિનિવિસતીતિ **આકિઞ્ચઞ્ઞાભિનિવેસા**. નિબ્બાનપ્પત્તા પરિયોસાનપ્પત્તા હોન્તીતિ **નિબ્બાનપરિયોસાના**.

૧૧. અપ્પમાદસુત્તવણ્ણના

૫૩. એકાદસમે **સમધિગ્ગય્હા**તિ સુટ્ઠુ ગણ્હિત્વા. **જઙ્ગલાનં પાણાનન્તિ** પથવીતલચારીનં સપાદકપાણાનં. **પદજાતાની**તિ પદાનિ. **સમોધાનં ગચ્છન્તી**તિ ઓધાનં ઉપનિક્ખેપં ગચ્છન્તિ. **અગ્ગમક્ખાયતી**તિ સેટ્ઠં અક્ખાયતિ. **પબ્બજલાયકો**તિ પબ્બજતિણચ્છેદકો. **ઓધુનાતી**તિ હેટ્ઠા મુખં ધુનાતિ. **નિધુનાતી**તિ ઉભોહિ પસ્સેહિ ધુનાતિ. **નિચ્છાદેતી**તિ બાહાય વા પહરતિ, રુક્ખે વા પહરતિ. **અમ્બપિણ્ડિયા**તિ અમ્બફલપિણ્ડિયા. **વણ્ટૂપનિબન્ધનાની**તિ વણ્ટે ઉપનિબન્ધનાનિ , વણ્ટે વા પતિટ્ઠિતાનિ. **તદન્વયાનિ ભવન્તી**તિ વણ્ટાનુવત્તકાનિ ભવન્તિ, અમ્બપિણ્ડિદણ્ડકાનુવત્તકાનિ ભવન્તીતિપિ અત્થો. **ખુદ્દરાજાનો**તિ ખુદ્દકરાજાનો, પકતિરાજાનો વા.

૧૨. ધમ્મિકસુત્તવણ્ણના

૫૪. દ્વાદસમે **સબ્બસો**તિ સબ્બેસુ. **સત્તસુ વિહારેસૂ**તિ સત્તસુ પરિવેણેસુ. **પરિભાસતી**તિ પરિભવતિ ભયં ઉપદંસેતિ. **વિહિંસતી**તિ વિહેઠેતિ. **વિતુદતી**તિ વિજ્ઝતિ. **રોસેતિ વાચાયા**તિ વાચાય ઘટ્ટેતિ. **પક્કમન્તી**તિ દિસા પક્કમન્તિ. **ન સણ્ઠહન્તી**તિ નપ્પતિટ્ઠહન્તિ. **રિઞ્ચન્તી**તિ છડ્ડેન્તિ વિસ્સજ્જેન્તિ. **પબ્બાજેય્યામા**તિ નીહરેય્યામ. **હન્દા**તિ વવસ્સગ્ગત્થે નિપાતો. **અલન્તિ** યુત્તમેતં, યં તં પબ્બાજેય્યુન્તિ અત્થો. **કિં તે ઇમિના**તિ કિં તવ ઇમિના જાતિભૂમિયં વાસેન. **તીરદસ્સિં સકુણન્તિ** દિસાકાકં. **મુઞ્ચન્તી**તિ દિસાદસ્સનત્થં વિસ્સજ્જેન્તિ. **સામન્તા**તિ અવિદૂરે. સમન્તાતિપિ પાઠો, સમન્તતોતિ અત્થો. **અભિનિવેસો**તિ પત્થરિત્વા ઠિતસાખાનં નિવેસો. **મૂલસન્તાનકાનન્તિ** મૂલાનં નિવેસો.

આળ્હકથાલિકાતિ તણ્ડુલાળ્હકસ્સ ભત્તપચનથાલિકા. **ખુદ્દં મધુન્તિ** ખુદ્દમક્ખિકાહિ કતં દણ્ડકમધું. **અનેલકન્તિ** નિદ્દોસં. **ન ચ સુદં અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ ફલાનિ હિંસન્તી**તિ અઞ્ઞમઞ્ઞસ્સ કોટ્ઠાસે ફલાનિ ન હિંસન્તિ. અત્તનો કોટ્ઠાસેહિ મૂલં વા તચં વા પત્તં વા છિન્દન્તો નામ નત્થિ, અત્તનો અત્તનો સાખાય હેટ્ઠા પતિતાનેવ પરિભુઞ્જન્તિ. અઞ્ઞસ્સ

કોટ્ઠાસતો અઞ્ઞસ્સ કોટ્ઠાસં પરિવત્તિત્વા ગતમ્પિ ''ન અમ્હાકં સાખાય ફલ''ન્તિ ઞત્વા નો ખાદન્તિ. **યાવદત્થં ભક્ખિત્વા**તિ કણ્ઠપ્પમાણેન ખાદિત્વા. **સાખં ભઞ્જિત્વા**તિ છત્તપ્પમાણમત્તં છિન્દિત્વા છાયં કત્વા પક્કામિ. **યત્ર હિ નામા**તિ યો હિ નામ. **પક્કમિસ્સતી**તિ પક્કન્તો. **નાદાસી**તિ દેવતાય આનુભાવેન ફલમેવ ન ગણ્હિ. એવઞ્હિ સા અધિટ્ઠાસિ.

તેનુપસઙ્કમીતિ જનપદવાસીહિ ગન્ત્વા, ''મહારાજ, રુક્ખો ફલં ન ગણ્હિ, અમ્હાકં નુ ખો દોસો તુમ્હાક''ન્તિ વુત્તે ''નેવ મય્હં દોસો અત્થિ, ન જાનપદાનં, અમ્હાકં વિજિતે અધમ્મો નામ ન વત્તતિ, કેન નુ ખો કારણેન રુક્ખો ન ફલિતો, સક્કં ઉપસઙ્કમિત્વા પુચ્છિસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા યેન સક્કો દેવાનમિન્દો તેનુપસઙ્કમિ. **પવત્તેસી**તિ પરિવત્તેસિ. **ઉમ્મૂલમકાસી**તિ ઉદ્ધંમૂલં અકાસિ. **અપિ નુ ત્વ**ન્તિ અપિ નુ તવ. **અટ્ઠિતાયેવા**તિ અટ્ઠિતાય એવ. **સચ્છવીની**તિ સમાનચ્છવીનિ પકતિટ્ઠાને ઠિતાનિ. **ન પચ્ચક્કોસતી**તિ નપ્પટિક્કોસતિ. **રોસન્ત**ન્તિ ઘટ્ટેન્તં. **ભણ્ડન્ત**ન્તિ પહરન્તં.

સુનેત્તોતિ નેત્તા વુચ્ચન્તિ અક્ખીનિ, તેસં સુન્દરતાય સુનેત્તો. **તિત્થકરો**તિ સુગતિઓગાહનતિત્થસ્સ કારકો. **વીતરાગો**તિ વિક્ખમ્ભનવસેન વિગતરાગો. **પસવતી**તિ પટિલભતિ. **દિટ્ઠિસમ્પન્ન**ન્તિ દસ્સનસમ્પન્નં, સોતાપન્નન્તિ અત્થો. **ખન્તિ**ન્તિ અત્તનો ગુણખણનં. **યથામં સબ્રહ્મચારીસૂ**તિ યથા ઇમં સબ્રહ્મચારીસુ અક્કોસનપરિભાસનં, અઞ્ઞં એવરૂપં ગુણખન્તિં ન વદામીતિ અત્થો. **ન નો સમસબ્રહ્મચારીસૂ**તિ એત્થ સમજનો નામ સકજનો વુચ્ચતિ. તસ્મા ન નો સકેસુ સમાનબ્રહ્મચારીસુ ચિત્તાનિ પદુટ્ઠાનિ ભવિસ્સન્તીતિ અયમેત્થ અત્થો.

જોતિપાલો ચ ગોવિન્દોતિ નામેન જોતિપાલો ઠાનેન મહાગોવિન્દો. **સત્તપુરોહિતો**તિ રેણુઆદીનં સત્તન્નં રાજૂનં પુરોહિતો. **અહિંસકા અતીતંસે**તિ એતે છ સત્થારો અતીતંસે અહિંસકા અહેસું. **નિરામગન્ધા**તિ કોધામગન્ધેન નિરામગન્ધા. **કરુણેવિમુત્તા**તિ કરુણજ્ઝાને અધિમુત્તા, કરુણાય ચ કરુણાપુબ્બભાગે ચ ઠિતા. **યેતે**તિ એતે, અયમેવ વા પાઠો. **ન સાધુરૂપં આસીદે**તિ સાધુસભાવં ન ઘટ્ટેય્ય. **દિટ્ઠિટ્ઠાનપ્પહાયિન**ન્તિ દ્વાસટ્ઠિદિટ્ઠિગતપ્પહાયિનં. **સત્તમો**તિ અરહત્તતો પટ્ઠાય સત્તમો. **અવીતરાગો**તિ અવિગતરાગો. એતેન અનાગામિભાવં પટિક્ખિપતિ. **પઞ્ચિન્દ્રિયા મુદૂ**તિ પઞ્ચ વિપસ્સનિન્દ્રિયાનિ મુદૂનિ. તસ્સ હિ તાનિ સકદાગામિં ઉપાદાય મુદૂનિ નામ હોન્તિ. **વિપસ્સના**તિ સઙ્ખારપરિગ્ગહઞાણં. **પુબ્બેવ ઉપહઞ્ઞતી**તિ પઠમતરઞ્ઞેવ ઉપહઞ્ઞતિ. **અક્ખતો**તિ ગુણખણનેન અક્ખતો અનુપહતો હુત્વા. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

ધમ્મિકવગ્ગો પઞ્ચમો.

પઠમપણ્ણાસકં નિટ્ઠિતં.

૨. દુતિયપણ્ણાસકં

૬. મહાવગ્ગો

૧. સોણસુત્તવણ્ણના

૫૫. છટ્ઠસ્સ પઠમે **સોણો**તિ સુખુમાલસોણત્થેરો. **સીતવને**તિ એવંનામકે સુસાને. તસ્મિં કિર પટિપાટિયા પઞ્ચ ચઙ્કમનપણ્ણસાલાસતાનિ માપિતાનિ, તેસુ થેરો અત્તનો સપ્પાયચઙ્કમનં ગહેત્વા સમણધમ્મં કરોતિ. તસ્સ આરદ્ધવીરિયસ્સ હુત્વા ચઙ્કમતો પાદતલાનિ ભિજ્જિંસુ, જાણૂહિ ચઙ્કમતો જાણુકાનિપિ હત્થતલાનિપિ ભિજ્જિંસુ, છિદ્દાનિ અહેસું. એવં આરદ્ધવીરિયો વિહરન્તો ઓભાસનિમિત્તમત્તકમ્પિ દસ્સેતું નાસક્ખિ. તસ્સ વીરિયેન કિલમિતકાયસ્સ કોટિયં પાસાણફલકે નિસિન્નસ્સ યો વિતક્કો ઉદપાદિ, તં દસ્સેતું **અથ ખો આયસ્મતો**તિઆદિ વુત્તં. તત્થ **આરદ્ધવીરિયા**તિ પરિપુણ્ણપગ્ગહિતવીરિયા. **ન અનુપાદાય આસવેહિ ચિત્તં વિમુચ્ચતી**તિ સચે હિ અહં ઉગ્ઘટિતઞ્ઞૂ વા અસ્સં વિપઞ્ચિતઞ્ઞૂ વા નેય્યો વા, નૂન મે ચિત્તં વિમુચ્ચેય્ય. અદ્ધા પનસ્મિ પદપરમો, યેન મે ચિત્તં ન વિમુચ્ચતીતિ સન્નિટ્ઠાનં કત્વા **સંવિજ્જન્તિ ખો પના**તિઆદીનિ ચિન્તેસિ. તત્થ **ભોગા**તિ ઉપયોગત્થે પચ્ચત્તં.

પાતુરહોસીતિ થેરસ્સ ચિત્તાચારં ઞત્વા ''અયં સોણો અજ્જ સીતવને પધાનભૂમિયં નિસિન્નો ઇમં વિતક્કં વિતક્કેતિ, ગન્ત્વાસ્સ વિતક્કં સહોત્થં ગણ્હિત્વા વીણોપમં કમ્મટ્ઠાનં કથેસ્સામી''તિ પમુખે પાકટો અહોસિ. **પઞ્ઞત્તે આસને**તિ પધાનિકભિક્ખૂ અત્તનો વસનટ્ઠાને ઓવદિતું આગતસ્સ બુદ્ધસ્સ ભગવતો નિસીદનત્થં યથાલાભેન આસનં પઞ્ઞાપેત્વાવ પધાનં કરોન્તિ, અઞ્ઞં અલભમાના પુરાણપણ્ણાનિપિ સન્થરિત્વા ઉપરિ સઙ્ઘાટિં પઞ્ઞપેન્તિ. થેરોપિ આસનં પઞ્ઞાપેત્વા પધાનં અકાસિ. તં સન્ધાય વુત્તં – ''પઞ્ઞત્તે આસને''તિ.

તં કિં મઞ્ઞસીતિ સત્થા ''ઇમસ્સ ભિક્ખુનો અવસેસકમ્મટ્ઠાનેહિ અત્થો નત્થિ, અયં ગન્ધબ્બસિપ્પે છેકો ચિણ્ણવસી, અત્તનો વિસયે કથિયમાનં ખિપ્પમેવ સલ્લક્ખેસ્સતી''તિ વીણોપમં કથેતું ''તં કિં મઞ્ઞસી''તિઆદિમાહ. **વીણાય તન્તિસ્સરે કુસલતા** નામ વીણાય વાદનકુસલતા, સો ચ તત્થ કુસલો. માતાપિતરો હિસ્સ ''અમ્હાકં પુત્તો અઞ્ઞં સિપ્પં સિક્ખન્તો કાયેન કિલમિસ્સતિ, ઇદં પન સયને નિસિન્નેનેવ સક્કા ઉગ્ગણ્હિતુ''ન્તિ ગન્ધબ્બસિપ્પમેવ ઉગ્ગણ્હાપેસું. તસ્સ –

> ''સત્ત સરા તયો ગામા, મુચ્છના એકવીસતિ;
> ઠાના એકૂનપઞ્ઞાસ, ઇચ્ચેતે સરમણ્ડલા''તિ. –

આદિકં ગન્ધબ્બસિપ્પં સબ્બમેવ પગુણં અહોસિ. **અચ્ચાયતા**તિ અતિઆયતા ખરમુચ્છના. **સરવતી**તિ સરસમ્પન્ના. **કમ્મઞ્ઞા**તિ કમ્મક્ખમા કમ્મયોગ્ગા. **અતિસિથિલા**તિ મન્દમુચ્છના. **સમે ગુણે પતિટ્ઠિતા**તિ મજ્ઝિમે સરે ઠપેત્વા મુચ્છિતા.

અચ્ચારદ્ધન્તિ અતિગાળ્હં. **ઉદ્ધચ્ચાય સંવત્તતી**તિ ઉદ્ધતભાવાય સંવત્તતિ. **અતિલીન**ન્તિ અતિસિથિલં. **કોસજ્જાયા**તિ કુસીતભાવત્થાય. **વીરિયસમથં અધિટ્ઠહા**તિ વીરિયસમ્પયુત્તં સમથં અધિટ્ઠહ, વીરિયં સમથેન યોજેહીતિ અત્થો. **ઇન્દ્રિયાનઞ્ચ સમતં પટિવિજ્ઝા**તિ સદ્ધાદીનં ઇન્દ્રિયાનં સમતં સમભાવં અધિટ્ઠાહિ. તત્થ સદ્ધં પઞ્ઞાય, પઞ્ઞઞ્ચ સદ્ધાય, વીરિયં સમાધિના, સમાધિઞ્ચ વીરિયેન યોજયતા ઇન્દ્રિયાનં સમતા અધિટ્ઠિતા નામ

હોતિ. સતિ પન સબ્બત્થિકા, સા સદા બલવતીયેવ વટ્ટતિ. તઞ્ચ પન તેસં યોજનાવિધાનં વિસુદ્ધિમગ્ગે (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૬૦-૬૨) પકાસિતમેવ. **તત્થ ચ નિમિત્તં ગણ્હાહી**તિ તસ્મિઞ્ચ સમભાવે સતિ યેન આદાસે મુખબિમ્બેનેવ નિમિત્તેન ઉપ્પજ્જિતબ્બં, તં સમથનિમિત્તં વિપસ્સનાનિમિત્તં મગ્ગનિમિત્તં ફલનિમિત્તઞ્ચ ગણ્હાહિ નિબ્બત્તેહીતિ એવમસ્સ સત્થા અરહત્તે પક્ખિપિત્વા કમ્મટ્ઠાનં કથેસિ.

તત્થ ચ નિમિત્તં અગ્ગહેસીતિ સમથનિમિત્તઞ્ચ વિપસ્સનાનિમિત્તઞ્ચ અગ્ગહેસિ. **છ ઠાનાની**તિ છ કારણાનિ. **અધિમુત્તો હોતી**તિ પટિવિજ્ઝિત્વા પચ્ચક્ખં કત્વા ઠિતો હોતિ. **નેક્ખમ્માધિમુત્તો**તિઆદિ સબ્બં અરહત્તવસેનેવ વુત્તં. અરહત્તઞ્હિ સબ્બકિલેસેહિ નિક્ખન્તત્તા **નેક્ખમ્મં**, તેહેવ પવિવિત્તત્તા **પવિવેકો**, બ્યાપજ્ઝાભાવતો **અબ્યાપજ્ઝં**, તણ્હાક્ખયન્તે ઉપ્પન્નત્તા **તણ્હક્ખયો** , ઉપાદાનક્ખયન્તે ઉપ્પન્નત્તા **ઉપાદાનક્ખયો**, સમ્મોહાભાવતો **અસમ્મોહો**તિ વુચ્ચતિ.

કેવલં સદ્ધામત્તકન્તિ પટિવેધરહિતં કેવલં પટિવેધપઞ્ઞાય અસમ્મિસ્સકં સદ્ધામત્તકં. **પટિચય**ન્તિ પુનપ્પુનં કરણેન વડ્ઢિં. **વીતરાગત્તા**તિ મગ્ગપટિવેધેન રાગસ્સ વિગતત્તાયેવ નેક્ખમ્મસઙ્ખાતં અરહત્તં પટિવિજ્ઝિત્વા સચ્છિકત્વા ઠિતો હોતિ, ફલસમાપત્તિવિહારેન વિહરતિ, તન્નિન્નમાનસોયેવ ચ હોતીતિ અત્થો. સેસપદેસુપિ એસેવ નયો.

લાભસક્કારસિલોકન્તિ ચતુપચ્ચયલાભઞ્ચ તેસઞ્ઞેવ સુકતભાવઞ્ચ વણ્ણભણનઞ્ચ. **નિકામયમાનો**તિ ઇચ્છમાનો પત્થયમાનો. **પવિવેકાધિમુત્તો**તિ પવિવેકે અધિમુત્તો અરહન્તિ એવં અરહત્તં બ્યાકરોતીતિ અત્થો.

સીલબ્બતપરામાસન્તિ સીલઞ્ચ વતઞ્ચ પરામસિત્વા ગહિતં ગહણમત્તં. **સારતો પચ્ચાગચ્છન્તો**તિ સારભાવેન જાનન્તો. **અબ્યાપજ્ઝાધિમુત્તો**તિ અબ્યાપજ્ઝં અરહત્તં બ્યાકરોતિ. ઇમિનાવ નયેન સબ્બટ્ઠાનેસુ અત્થો દટ્ઠબ્બો. અપિચેત્થ ''નેક્ખમ્માધિમુત્તોતિ ઇમસ્મિંયેવ અરહત્તં કથિતં, સેસેસુ પઞ્ચસુ નિબ્બાન''ન્તિ એકે વદન્તિ. અપરે ''અસમ્મોહાધિમુત્તોતિ એત્થેવ નિબ્બાનં કથિતં, સેસેસુ અરહત્ત''ન્તિ વદન્તિ. અયં પનેત્થ સારો – સબ્બેસ્વેવ તેસુ અરહત્તમ્પિ નિબ્બાનમ્પિ કથિતમેવાતિ.

ભુસાતિ બલવન્તો દિબ્બરૂપસદિસા. **નેવસ્સ ચિત્તં પરિયાદિયન્તી**તિ એતસ્સ ખીણાસવસ્સ ચિત્તં ગહેત્વા ઠાતું ન સક્કોન્તિ. કિલેસા હિ ઉપ્પજ્જમાના ચિત્તં ગણ્હન્તિ નામ. **અમિસ્સીકત**ન્તિ કિલેસા હિ આરમ્મણેન સદ્ધિં ચિત્તં મિસ્સં કરોન્તિ, તેસં અભાવા અમિસ્સીકતં. **ઠિત**ન્તિ પતિટ્ઠિતં. **આનેઞ્જપ્પત્ત**ન્તિ અચલપ્પત્તં. **વયઞ્ચસ્સાનુપસ્સતી**તિ તસ્સ ચેસ ચિત્તસ્સ ઉપ્પાદમ્પિ વયમ્પિ પસ્સતિ. **ભુસા વાતવુટ્ઠી**તિ બલવા વાતક્ખન્ધો. **નેવ સમ્પકમ્પેય્યા**તિ એકભાગેન ચાલેતું ન સક્કુણેય્ય. **ન સમ્પકમ્પેય્યા**તિ થૂણં વિય સબ્બભાગતો કમ્પેતું ન સક્કુણેય્ય. **ન સમ્પવેધેય્યા**તિ વેધેત્વા પવેધેત્વા પાતેતું ન સક્કુણેય્ય.

નેક્ખમ્મં અધિમુત્તસ્સાતિ અરહત્તં પટિવિજ્ઝિત્વા ઠિતસ્સ ખીણાસવસ્સ. સેસપદેસુપિ અરહત્તમેવ કથિતં. **ઉપાદાનક્ખયસ્સ ચા**તિ ઉપયોગત્થે સામિવચનં. **અસમ્મોહઞ્ચ ચેતસો**તિ ચિત્તસ્સ ચ અસમ્મોહં અધિમુત્તસ્સ. **દિસ્વા આયતનુપ્પાદ**ન્તિ આયતનાનં ઉપ્પાદઞ્ચ વયઞ્ચ દિસ્વા. **સમ્મા ચિત્તં વિમુચ્ચતી**તિ સમ્મા હેતુના નયેન ઇમાય વિપસ્સનાપટિપત્તિયા ફલસમાપત્તિવસેન ચિત્તં વિમુચ્ચતિ, નિબ્બાનારમ્મણે અધિમુચ્ચતિ. અથ વા ઇમિના ખીણાસવસ્સ પટિપદા કથિતા. તસ્સ હિ આયતનુપ્પાદં દિસ્વા ઇમાય વિપસ્સનાય અધિગતસ્સ

અરિયમગ્ગસ્સાનુભાવેન સબ્બકિલેસેહિ સમ્મા ચિત્તં વિમુચ્ચતિ. એવં તસ્સ **સમ્મા વિમુત્તસ્સ**…પે॰… **ન વિજ્જતિ**. તત્થ **સન્તચિત્તસ્સા**તિ નિબ્બુતચિત્તસ્સ. સેસમેત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

૨. ફગ્ગુનસુત્તવણ્ણના

૫૬. દુતિયે **સમધોસી**તિ ઉદ્ધાનાકારં દસ્સેસિ. **પટિક્કમન્તી**તિ પરિહાયન્તિ. **નો અભિક્કમન્તી**તિ ન વડ્ઢન્તિ. **સીસવેઠનં દદેય્યા**તિ સીસં વેઠેત્વા દણ્ડકેન સમ્પરિવત્તકં બન્ધેય્ય. **ઇન્દ્રિયાનિ વિપ્પસીદિંસૂ**તિ તસ્મિં મરણસમયે છ ઇન્દ્રિયાનિ વિપ્પસન્નાનિ અહેસું. **અત્થુપપરિક્ખાયા**તિ અત્થાનત્થં કારણાકારણં ઉપપરિક્ખને. **અનુત્તરે ઉપધિસઙ્ખયે**તિ નિબ્બાને. **અવિમુત્તં હોતી**તિ અરહત્તફલેન અધિમુત્તં હોતિ.

૩. છળભિજાતિસુત્તવણ્ણના

૫૭. તતિયે **છળભિજાતિયો**તિ છ જાતિયો. **તત્રિદન્તિ** તત્રાયં. **લુદ્દા**તિ દારુણા. **ભિક્ખૂ કણ્ટકવુત્તિકા**તિ સમણા નામેતે. **એકસાટકા**તિ એકેનેવ પિલોતિકખણ્ડેન પુરતો પટિચ્છાદનકા. **અકામકસ્સ બિલં ઓલગ્ગેય્યુન્તિ** સત્થે ગચ્છમાને ગોણમ્હિ મતે ગોમંસમૂલં ઉપ્પાદનત્થાય વિભજિત્વા ખાદમાના એકસ્સ ગોમંસં અનિચ્છન્તસ્સેવ કોટ્ઠાસં કત્વા ''અયઞ્ચ તે ખાદિતબ્બો, મૂલઞ્ચ દાતબ્બ''ન્તિ તં કોટ્ઠાસસઙ્ખાતં બિલં ઓલગ્ગેય્યું, બલક્કારેન હત્થે ઠપેય્યુન્તિ અત્થો. **અખેત્તઞ્ઞુના**તિ અભિજાતિપઞ્ઞત્તિયા ખેત્તં અજાનન્તેન. **તં સુણાહી**તિ તં મમ પઞ્ઞત્તિં સુણાહિ. **કણ્હાભિજાતિકો**તિ કાળકજાતિકો. **કણ્હં ધમ્મં અભિજાયતી**તિ કણ્હસભાવો હુત્વા જાયતિ નિબ્બત્તતિ, કણ્હાભિજાતિયં વા જાયતિ. **નિબ્બાનં અભિજાયતી**તિ નિબ્બાનં પાપુણાતિ, અરિયભૂમિસઙ્ખાતાય વા નિબ્બાનજાતિયા જાયતિ.

૪. આસવસુત્તવણ્ણના

૫૮. ચતુત્થે **સંવરા પહાતબ્બા**તિ સંવરેન પહાતબ્બા. સેસેસુપિ એસેવ નયો. **ઇધા**તિ ઇમસ્મિં સાસને. **પટિસઙ્ખા**તિ પટિસઙ્ખાનિત્વા, પચ્ચવેક્ખિત્વાતિ અત્થો. **યોનિસો**તિ ઉપાયેન પથેન. એત્થ ચ અસંવરે આદીનવપટિસઙ્ખા યોનિસો પટિસઙ્ખાતિ વેદિતબ્બા. સા ચાયં ''વરં, ભિક્ખવે, તત્તાય અયોસલાકાય આદિત્તાય સમ્પજ્જલિતાય સજોતિભૂતાય ચક્ખુન્દ્રિયં સમ્પલિમટ્ઠં, ન ત્વેવ ચક્ખુવિઞ્ઞેય્યેસુ રૂપેસુ અનુબ્યઞ્જનસો નિમિત્તગ્ગાહો''તિઆદિના આદિત્તપરિયાયેન (સં॰ નિ॰ ૪.૨૩૫) વેદિતબ્બા. **ચક્ખુન્દ્રિયસંવરસંવુતો વિહરતી**તિ એત્થ ચક્ખુમેવ ઇન્દ્રિયં ચક્ખુન્દ્રિયં, સંવરણતો સંવરો, પિદહનતો થકનતોતિ વુત્તં હોતિ. સતિયા એતં અધિવચનં. ચક્ખુન્દ્રિયે સંવરો **ચક્ખુન્દ્રિયસંવરો**. જવને ઉપ્પજ્જમાનોપિ હેસ તસ્મિં દ્વારે કિલેસાનં ઉપ્પત્તિવારણતો ચક્ખુન્દ્રિયસંવરોતિ વુચ્ચતિ. **સંવુતો**તિ તેન સંવરેન ઉપેતો. તથા હિ ''પાતિમોક્ખસંવરસંવુતો''તિ ઇમસ્સ વિભઙ્ગે ''ઇમિના પાતિમોક્ખસંવરેન ઉપેતો હોતિ…પે॰… સમન્નાગતો''તિ વુત્તં. અથ વા સંવરીતિ સંવુતો, થકેસિ પિદહીતિ વુત્તં હોતિ. ચક્ખુન્દ્રિયસંવરસંવુતોતિ ચક્ખુન્દ્રિયસંવરસઙ્ખાતં સતિકવાટં ચક્ખુદ્વારે ઘરદ્વારે કવાટં વિય સંવરિ થકેસિ પિદહીતિ વુત્તં હોતિ. અયમેવેત્થ અત્થો સુન્દરતરો. તથા હિ ''ચક્ખુન્દ્રિયસંવરં અસંવુતસ્સ વિહરતો, સંવુતસ્સ વિહરતો''તિ એતેસુ પદેસુ અયમેવત્થો દિસ્સતીતિ.

યં હિસ્સાતિઆદિમ્હિ યં ચક્ખુન્દ્રિયસંવરં અસ્સ ભિક્ખુનો અસંવુતસ્સ અથકેત્વા અપિદહિત્વા વિહરન્તસ્સાતિ અત્થો. યેકારસ્સ વા એસ યન્તિ આદેસો, યે અસ્સાતિ અત્થો. **આસવા વિઘાતપરિળાહા**તિ ચત્તારો આસવા ચ અઞ્ઞે ચ વિઘાતકરા કિલેસપરિળાહા વિપાકપરિળાહા વા. ચક્ખુદ્વારસ્મિઞ્હિ ઇટ્ઠારમ્મણં આપાથગતં

કામસ્સાદવસેન અસ્સાદયતો અભિનન્દતો કામાસવો ઉપ્પજ્જતિ, ''ઈદિસં અઞ્ઞસ્મિમ્પિ સુગતિભવે લભિસ્સામી''તિ ભવપત્થનાય અસ્સાદયતો ભવાસવો ઉપ્પજ્જતિ, સત્તોતિ વા સત્તસ્સાતિ વા ગણ્હતો દિટ્ઠાસવો ઉપ્પજ્જતિ, સબ્બેહેવ સહજાતં અઞ્ઞાણં અવિજ્જાસવોતિ ચત્તારો આસવા ઉપ્પજ્જન્તિ . એતેહિ સમ્પયુત્તા અપરે કિલેસા વિઘાતપરિળાહા આયતિં વા તેસં વિપાકા તેહિપિ અસંવુતસ્સેવ વિહરતો ઉપ્પજ્જેય્યુન્તિ વુચ્ચન્તિ. **એવંસ તે**તિ એવં અસ્સ તે, એતેનુપાયેન ન હોન્તિ, નો અઞ્ઞથાતિ વુત્તં હોતિ. **પટિસઙ્ખા યોનિસો સોતિન્દ્રિયસંવરસંવુતો**તિઆદીસુપિ એસેવ નયો. **ઇમે વુચ્ચન્તિ આસવા સંવરા પહાતબ્બા**તિ ઇમેસુ છસુ દ્વારેસુ ચત્તારો ચત્તારો કત્વા ચતુવીસતિ આસવા સંવરેન પહાતબ્બાતિ વુચ્ચન્તિ.

પટિસઙ્ખા યોનિસો ચીવરન્તિઆદીસુ યં વત્તબ્બં, તં સબ્બં વિસુદ્ધિમગ્ગે (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૧૮) સીલકથાય વુત્તમેવ. **યં હિસ્સા**તિ યમ્હિ ચીવરં પિણ્ડપાતાદીસુ વા અઞ્ઞતરં અસ્સ. **અપ્પટિસેવતો**તિ એવં યોનિસો અપ્પટિસેવન્તસ્સ. ઇમસ્મિં વારે અલદ્ધં ચીવરાદિં પત્થયતો લદ્ધં વા અસ્સાદયતો કામાસવસ્સ ઉપ્પત્તિ વેદિતબ્બા, ઈદિસં અઞ્ઞસ્મિમ્પિ સુગતિભવે લભિસ્સામીતિ ભવપત્થનાય અસ્સાદયતો ભવાસવસ્સ, અહં લભામિ ન લભામીતિ વા મય્હં વા ઇદન્તિ અત્તસઞ્ઞં અધિટ્ઠહતો દિટ્ઠાસવસ્સ, સબ્બેહેવ પન સહજાતો અવિજ્જાસવોતિ એવં ચતુન્નં આસવાનં ઉપ્પત્તિ વિઘાતપરિળાહાવ નવવેદનુપ્પાદનતોપિ વેદિતબ્બા. **ઇમે વુચ્ચન્તિ, ભિક્ખવે, આસવા પટિસેવના પહાતબ્બા**તિ ઇમે એકમેકસ્મિં પચ્ચયે ચત્તારો ચત્તારો કત્વા સોળસ આસવા ઇમિના ઞાણસંવરસઙ્ખાતેન પચ્ચવેક્ખણપટિસેવનેન પહાતબ્બાતિ વુચ્ચન્તિ.

પટિસઙ્ખા યોનિસો ખમો હોતિ સીતસ્સાતિ ઉપાયેન પથેન પચ્ચવેક્ખિત્વા ખન્તા હોતિ સીતસ્સ, સીતં ખમતિ સહતિ, ન અવીરપુરિસો વિય અપ્પમત્તકેનપિ સીતેન ચલતિ કમ્પતિ કમ્મટ્ઠાનં વિજહતિ. **ઉણ્હા**દીસુપિ એસેવ નયો. એત્થ ચ વચનમેવ **વચનપથો**તિ વેદિતબ્બો. **દુક્ખાન**ન્તિઆદીસુ દુક્ખમનટ્ઠેન દુક્ખા, બહલટ્ઠેન તિબ્બા, ફરુસટ્ઠેન ખરા, તિખિણટ્ઠેન કટુકા, અસ્સાદવિરહતો અસાતા, મનં અવડ્ઢનતો અમનાપા, પાણહરણસમત્થતાય પાણહરાતિ વેદિતબ્બા. **યં હિસ્સા**તિ સીતાદીસુ યંકિઞ્ચિ એકધમ્મમ્પિ અસ્સ. **અનધિવાસતો**તિ અનધિવાસેન્તસ્સ અક્ખમન્તસ્સ . આસવુપ્પત્તિ પનેત્થ એવં વેદિતબ્બા – સીતેન ફુટ્ઠસ્સ ઉણ્હં પત્થયતો કામાસવો ઉપ્પજ્જતિ, એવં સબ્બત્થ. ''નત્થિ સુગતિભવે સીતં વા ઉણ્હં વા''તિ ભવં પત્થેન્તસ્સ ભવાસવો, મય્હં સીતં ઉણ્હન્તિ ગાહો દિટ્ઠાસવો, સબ્બેહેવ સમ્પયુત્તો અવિજ્જાસવોતિ. **ઇમે વુચ્ચન્તી**તિ ઇમે સીતાદીસુ એકમેકસ્સ વસેન ચત્તારો ચત્તારો કત્વા અનેકે આસવા ઇમાય ખન્તિસંવરસઙ્ખાતાય અધિવાસનાય પહાતબ્બાતિ વુચ્ચન્તીતિ અત્થો.

પટિસઙ્ખા યોનિસો ચણ્ડં હત્થિં પરિવજ્જેતીતિ અહં સમણોતિ ન ચણ્ડસ્સ હત્થિસ્સ આસન્ને ઠાતબ્બં. તતોનિદાનઞ્હિ મરણમ્પિ મરણમત્તમ્પિ દુક્ખં ભવેય્યાતિ એવં ઉપાયેન પથેન પચ્ચવેક્ખિત્વા ચણ્ડં હત્થિં પરિવજ્જેતિ પટિક્કમતિ. એસ નયો સબ્બત્થ. **ચણ્ડ**ન્તિ દુટ્ઠં વાળં. **ખાણુ**ન્તિ ખદિરખાણુકાદિં. **કણ્ટકટ્ઠાન**ન્તિ યત્થ કણ્ટકા વિજ્ઝન્તિ, તં ઓકાસં. **સોબ્ભ**ન્તિ સબ્બતો છિન્નતટં. **પપાત**ન્તિ એકતો છિન્નતટં. **ચન્દનિક**ન્તિ ઉચ્છિટ્ઠોદકગબ્ભમલાદીનં છડ્ડનટ્ઠાનં. **ઓળિગલ્લ**ન્તિ તેસંયેવ કદ્દમાદીનં સન્દનોકાસં. તં જણ્ણુમત્તમ્પિ અસુચિભરિતં હોતિ. દ્વેપિ ચેતાનિ ઠાનાનિ અમનુસ્સુસ્સદટ્ઠાનાનિ હોન્તિ, તસ્મા વજ્જેતબ્બાનિ. **અનાસને**તિ એત્થ અયુત્તં આસનં અનાસનં, તં અત્થતો અનિયતવત્થુભૂતં રહોપટિચ્છન્નાસનન્તિ વેદિતબ્બં. **અગોચરે**તિ એત્થપિ અયુત્તો ગોચરો અગોચરો. સો વેસિયાદિભેદતો પઞ્ચવિધો. **પાપકે મિત્તે**તિ લામકે દુસ્સીલે મિત્તપતિરૂપકે અમિત્તે. **પાપકેસૂ**તિ લામકેસુ. **ઓકપ્પેય્યુ**ન્તિ સદ્દહેય્યું અધિમુચ્ચેય્યું ''અદ્ધા અયમાયસ્મા અકાસિ વા કરિસ્સતિ વા''તિ. **યં હિસ્સા**તિ હત્થિઆદીસુ યંકિઞ્ચિ એકમ્પિ અસ્સ. આસવુપ્પત્તિ પનેત્થ એવં વેદિતબ્બા – હત્થિઆદિનિદાનેન દુક્ખેન

કુદ્ધસ્સ સુખં પત્થયતો કામાસવો ઉપ્પજ્જતિ, ‘‘નત્થિ સુગતિભવે ઈદિસં દુક્ખ’’ન્તિ ભવં પત્થેન્તસ્સ ભવાસવો, મં હત્થી મદ્દતિ મં અસ્સોતિ ગાહો દિટ્ઠાસવો, સબ્બેહેવ સમ્પયુત્તો અવિજ્જાસવોતિ. **ઇમે વુચ્ચન્તી**તિ ઇમે હત્થિઆદીસુ એકેકસ્સ વસેન ચત્તારો ચત્તારો કત્વા અનેકે આસવા ઇમિના સીલસંવરસઙ્ખાતેન પરિવજ્જનેન પહાતબ્બાતિ વુચ્ચન્તિ.

પટિસઙ્ખા યોનિસો ઉપ્પન્નં કામવિતક્કં નાધિવાસેતીતિ ‘‘ઇતિપાયં વિતક્કો અકુસલો, ઇતિપિ સાવજ્જો, ઇતિપિ દુક્ખવિપાકો, સો ચ ખો અત્તબ્યાબાધાય સંવત્તતી’’તિઆદિના (મ॰ નિ॰ ૧.૨૦૭-૨૦૮) નયેન યોનિસો કામવિતક્કે આદીનવં પચ્ચવેક્ખિત્વા તસ્મિં તસ્મિં આરમ્મણે ઉપ્પન્નં કામવિતક્કં નાધિવાસેતિ, ચિત્તં આરોપેત્વા ન વાસેતિ, અબ્ભન્તરે વા ન વાસેતીતિ અત્થો. અનધિવાસેન્તો કિં કરોતીતિ? **પજહતિ**. કિં કચવરં વિય પિટકેનાતિ? ન હિ, અપિ ચ ખો નં **વિનોદેતિ** તુદતિ વિજ્ઝતિ નીહરતિ. કિં બલિબદ્દં વિય પતોદેનાતિ? ન હિ, અથ ખો નં **બ્યન્તીકરોતિ** વિગતન્તં કરોતિ, યથાસ્સ અન્તોપિ નાવસિસ્સતિ અન્તમસો ભઙ્ગમત્તમ્પિ, તથા નં કરોતિ. કથં પન નં તથા કરોતીતિ? **અનભાવં ગમેતિ** અનુ અનુ અભાવં ગમેતિ, વિક્ખમ્ભનપ્પહાનેન યથા સુવિક્ખમ્ભિતો હોતિ, તથા કરોતિ. સેસવિતક્કદ્વયેપિ એસેવ નયો. **ઉપ્પન્નુપ્પન્ને**તિ ઉપ્પન્ને ઉપ્પન્ને, ઉપ્પન્નમત્તેયેવાતિ વુત્તં હોતિ. સકિં વા ઉપ્પન્ને વિનોદેત્વા દુતિયે વારે અજ્ઝુપેક્ખિતા ન હોતિ, સતક્ખત્તુમ્પિ ઉપ્પન્ને ઉપ્પન્ને વિનોદેતિયેવ. **પાપકે અકુસલે ધમ્મે**તિ તેયેવ કામવિતક્કાદયો, સબ્બેપિ વા નવ મહાવિતક્કે. તત્થ તયો વુત્તા, અવસેસા ‘‘ઞાતિવિતક્કો, જનપદવિતક્કો, અમરાવિતક્કો, પરાનુદ્દયતાપટિસંયુત્તો વિતક્કો, લાભસક્કારસિલોકપ્પટિસંયુત્તો વિતક્કો, અનવઞ્ઞત્તિપ્પટિસંયુત્તો વિતક્કો’’તિ (મહાનિ॰ ૨૦૭) ઇમે છ. **યં હિસ્સા**તિ એતેસુ વિતક્કેસુ યંકિઞ્ચિ અસ્સ. કામવિતક્કો પનેત્થ કામાસવો એવ, તબ્બિસેસો ભવાસવો, તંસમ્પયુત્તો દિટ્ઠાસવો, સબ્બવિતક્કેસુ અવિજ્જા અવિજ્જાસવોતિ એવં આસવુપ્પત્તિ વેદિતબ્બા. **ઇમે વુચ્ચન્તી**તિ ઇમે કામવિતક્કાદિવસેન વુત્તપ્પકારા આસવા ઇમિના તસ્મિં તસ્મિં વિતક્કે આદીનવપચ્ચવેક્ખણસહિતેન વીરિયસંવરસઙ્ખાતેન વિનોદનેન પહાતબ્બાતિ વુચ્ચન્તિ.

પટિસઙ્ખા યોનિસો સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતીતિ અભાવનાય આદીનવં ભાવનાય ચ આનિસંસં ઉપાયેન પથેન પચ્ચવેક્ખિત્વા સતિસમ્બોજ્ઝઙ્ગં ભાવેતિ. એસેવ નયો સબ્બત્થ. બોજ્ઝઙ્ગાનં ભાવના હેટ્ઠા વિત્થારિતાવ. **યં હિસ્સા**તિ એતેસુ બોજ્ઝઙ્ગેસુ યંકિઞ્ચિ અસ્સ. આસવુપ્પત્તિયં પનેત્થ ઇમેસં અરિયમગ્ગસમ્પયુત્તાનં બોજ્ઝઙ્ગાનં અભાવિતત્તા યે ઉપ્પજ્જેય્યું કામાસવાદયો આસવા, ભાવયતો એવંસ તે ન હોન્તીતિ અયં નયો વેદિતબ્બો. **ઇમે વુચ્ચન્તી**તિ ઇમે કામાસવાદયો આસવા ઇમાય લોકુત્તરાય બોજ્ઝઙ્ગભાવનાય પહાતબ્બાતિ વુચ્ચન્તિ. ઇમેહિ છહાકારેહિ પહીનાસવં ભિક્ખું થોમેન્તો **યતો ખો, ભિક્ખવે**તિઆદિમાહ. તત્થ **યતો**તિ સામિવચને તો-કારો, યસ્સાતિ વુત્તં હોતિ. પોરાણા પન યમ્હિ કાલેતિ વણ્ણયન્તિ. **યે આસવા સંવરા પહાતબ્બા, તે સંવરા પહીના હોન્તી**તિ યે આસવા સંવરેન પહાતબ્બા, તે સંવરેનેવ પહીના હોન્તિ, ન અપ્પહીનેસુયેવ પહીનસઞ્ઞી હોતીતિ.

૫. દારુકમ્મિકસુત્તવણ્ણના

૫૯. પઞ્ચમે **દારુકમ્મિકો**તિ દારુવિક્કયેન પવત્તિતાજીવો એકો ઉપાસકો. **કાસિકચન્દન**ન્તિ સણ્હચન્દનં. **અઙ્ગેના**તિ અગુણઙ્ગેન, સુક્કપક્ખે ગુણઙ્ગેન. **નેમન્તનિકો**તિ નિમન્તનં ગણ્હનકો. **સઙ્ઘે દાનં દસ્સામી**તિ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ દસ્સામિ. સો એવં વત્વા સત્થારં અભિવાદેત્વા પક્કામિ. અથસ્સ અપરભાગે પઞ્ચસતા કુલૂપકા ભિક્ખૂ ગિહિભાવં

પાપુણિંસુ. સો ‘‘કુલૂપકભિક્ખૂ તે વિબ્ભન્તા’’તિ વુત્તે ‘‘કિં એત્થ મય્હ’’ન્તિ વત્વા ચિત્તુપ્પાદવેમત્તમત્તમ્પિ ન અકાસિ. ઇદં સન્ધાય સત્થા **સદ્ધે તે દાનં દદતો ચિત્તં પસીદિસ્સતી**તિ આહ.

૬. હત્થિસારિપુત્તસુત્તવણ્ણના

૬૦. છટ્ઠે **અભિધમ્મકથ**ન્તિ અભિધમ્મમિસ્સકં કથં. **કથં ઓપાતેતી**તિ તેસં કથં વિચ્છિન્દિત્વા અત્તનો કથં કથેતિ. **થેરાનં ભિક્ખૂન**ન્તિ કરણત્થે સામિવચનં, થેરેહિ ભિક્ખૂહિ સદ્ધિન્તિ અત્થો. યા ચ થેરાનં અભિધમ્મકથા, તં અયમ્પિ કથેતું સક્કોતીતિ અત્થો. **ચેતોપરિયાય**ન્તિ ચિત્તવારં. **ઇધા**તિ ઇમસ્મિં લોકે. **સોરતસોરતો**તિ સૂરતો વિય સૂરતો, સોરચ્ચસમન્નાગતો વિયાતિ અત્થો. **નિવાતનિવાતો**તિ નિવાતો વિય નિવાતો, નિવાતવુત્તિ વિયાતિ અત્થો. **ઉપસન્તુપસન્તો**તિ ઉપસન્તો વિય ઉપસન્તો . **વપકસ્સતેવ સત્થારા**તિ સત્થુ સન્તિકા અપગચ્છતિ. **સંસટ્ઠસ્સા**તિ પઞ્ચહિ સંસગ્ગેહિ સંસટ્ઠસ્સ. **વિસ્સટ્ઠસ્સા**તિ વિસ્સજ્જિતસ્સ. **પાકતસ્સા**તિ પાકતિન્દ્રિયસ્સ.

કિટ્ઠાદોતિ કિટ્ઠખાદકો. **અન્તરધાપેય્યા**તિ નાસેય્ય. **ગોપસૂ**તિ ગાવો ચ અજિકા ચ. **સિપ્પિસમ્બુક**ન્તિ સિપ્પિયો ચ સમ્બુકા ચ. **સક્ખરકઠલ**ન્તિ સક્ખરા ચ કઠલાનિ ચ. **આભિદોસિક**ન્તિ અભિગ્ઘાતદોસં કુદ્રૂસકભોજનં. **નચ્છાદેય્યા**તિ ન રુચ્ચેય્ય. તત્થ યદેતં **પુરિસં ભુત્તાવિ**ન્તિ ઉપયોગવચનં, તં સામિઅત્થે દટ્ઠબ્બં. **અમું હાવુસો, પુરિસ**ન્તિ, આવુસો, અમું પુરિસં.

સબ્બનિમિત્તાનન્તિ સબ્બેસં નિચ્ચનિમિત્તાદીનં નિમિત્તાનં. **અનિમિત્તં ચેતોસમાધિ**ન્તિ બલવવિપસ્સનાસમાધિં. **ચીરિકસદ્દો**તિ ઝલ્લિકસદ્દો. **સરિસ્સતિ નેક્ખમ્મસ્સા**તિ પબ્બજ્જાય ગુણં સરિસ્સતિ. **અરહતં અહોસી**તિ ભગવતો સાવકાનં અરહન્તાનં અન્તરે એકો અરહા અહોસિ. અયઞ્હિ થેરો સત્ત વારે ગિહી હુત્વા સત્ત વારે પબ્બજિ. કિં કારણા? કસ્સપસમ્માસમ્બુદ્ધકાલે કિરેસ એકસ્સ ભિક્ખુનો ગિહિભાવે વણ્ણં કથેસિ. સો તેનેવ કમ્મેન અરહત્તસ્સ ઉપનિસ્સયે વિજ્જમાનેયેવ સત્ત વારે ગિહિભાવે ચ પબ્બજ્જાય ચ સઞ્ચરન્તો સત્તમે વારે પબ્બજિત્વા અરહત્તં પાપુણીતિ.

૭. મજ્ઝેસુત્તવણ્ણના

૬૧. સત્તમે **પારાયને મેત્તેય્યપઞ્હે**તિ પારાયનસમાગમમ્હિ મેત્તેય્યમાણવસ્સ પઞ્હે. **ઉભોન્તે વિદિત્વાના**તિ દ્વે અન્તે દ્વે કોટ્ઠાસે જાનિત્વા. **મજ્ઝે મન્તા ન લિપ્પતી**તિ મન્તા વુચ્ચતિ પઞ્ઞા, તાય ઉભો અન્તે વિદિત્વા મજ્ઝે ન લિપ્પતિ, વેમજ્ઝટ્ઠાને ન લિપ્પતિ. **સિબ્બનિમચ્ચગા**તિ સિબ્બનિસઙ્ખાતં તણ્હં અતીતો. **ફસ્સો**તિ ફસ્સવસેન નિબ્બત્તત્તા અયં અત્તભાવો. **એકો અન્તો**તિ અયમેકો કોટ્ઠાસો. **ફસ્સસમુદયો**તિ ફસ્સો સમુદયો અસ્સાતિ ફસ્સસમુદયો, ઇમસ્મિં અત્તભાવે કતકમ્મફસ્સપચ્ચયા નિબ્બત્તો અનાગતત્તભાવો. **દુતિયો અન્તો**તિ દુતિયો કોટ્ઠાસો. **ફસ્સનિરોધો**તિ નિબ્બાનં. **મજ્ઝે**તિ સિબ્બિનિતણ્હં છેત્વા દ્વિધાકરણટ્ઠેન નિબ્બાનં મજ્ઝે નામ હોતિ. **તણ્હા હિ નં સિબ્બતી**તિ તણ્હા નં અત્તભાવદ્વયસઙ્ખાતં ફસ્સઞ્ચ ફસ્સસમુદયઞ્ચ સિબ્બતિ ઘટ્ટેતિ. કિં કારણા? તસ્સ તસ્સેવ ભવસ્સ અભિનિબ્બત્તિયા. યદિ હિ તણ્હા ન સિબ્બેય્ય, તસ્સ તસ્સ ભવસ્સ નિબ્બત્તિ ન ભવેય્ય. ઇમસ્મિં ઠાને કોટિમજ્ઝિટ્ટપમં ગણ્હન્તિ. દ્વિન્નઞ્હિ કણ્ડાનં એકતો કત્વા મજ્ઝે સુત્તેન સંસિબ્બિતાનં કોટિ મજ્ઝન્તિ વુચ્ચતિ. સુત્તે છિન્ને ઉભો કણ્ડાનિ ઉભતો પતન્તિ. એવમેત્થ કણ્ડદ્વયં વિય વુત્તપ્પકારા દ્વે અન્તા, સિબ્બિત્વા ઠિતસુત્તં વિય તણ્હા, સુત્તે છિન્ને કણ્ડદ્વયસ્સ ઉભતોપતનં વિય તણ્હાય નિરુદ્ધાય અન્તદ્વયં નિરુદ્ધમેવ હોતિ. **એત્તાવતા**તિ એત્તકેન ઇમિના ઉભો અન્તે વિદિત્વા તણ્હાય મજ્ઝે અનુપલિત્તભાવેન અભિઞ્ઞેય્યં ચતુસચ્ચધમ્મં અભિજાનાતિ નામ,

તીરણપરિઞ્ઞાય ચ પહાનપરિઞ્ઞાય ચ પરિજાનિતબ્બં લોકિયસચ્ચદ્વયં પરિજાનાતિ નામ. **દિટ્ઠેવ ધમ્મે**તિ ઇમસ્મિંયેવ અત્તભાવે. **દુક્ખસ્સન્તકરો હોતી**તિ વટ્ટદુક્ખસ્સ કોટિકરો પરિચ્છેદપરિવટુમકરો હોતિ નામ.

દુતિયવારે તિણ્ણં કણ્ડાનં વસેન ઉપમા વેદિતબ્બા. તિણ્ણઞ્હિ કણ્ડાનં સુત્તેન સંસિબ્બિતાનં સુત્તે છિન્ને તીણિ કણ્ડાનિ તીસુ ઠાનેસુ પતન્તિ, એવમેત્થ કણ્ડત્તયં વિય અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્ના ખન્ધા, સુત્તં વિય તણ્હા. સા હિ અતીતં પચ્ચુપ્પન્નેન, પચ્ચુપ્પન્નઞ્ચ અનાગતેન સદ્ધિં સંસિબ્બતિ. સુત્તે છિન્ને કણ્ડત્તયસ્સ તીસુ ઠાનેસુ પતનં વિય તણ્હાય નિરુદ્ધાય અતીતાનાગતપચ્ચુપ્પન્ના ખન્ધા નિરુદ્ધાવ હોન્તિ.

તતિયવારે **અદુક્ખમસુખા મજ્ઝે**તિ દ્વિન્નં વેદનાનં અન્તરકભાવેન મજ્ઝે. સુખઞ્હિ દુક્ખસ્સ, દુક્ખં વા સુખસ્સ અન્તરં નામ નત્થિ. **તણ્હા સિબ્બિની**તિ વેદનાસુ નન્દિરાગો વેદનાનં ઉપચ્છેદં નિવારેતીતિ તા સિબ્બતિ નામ.

ચતુત્થવારે **વિઞ્ઞાણં મજ્ઝે**તિ પટિસન્ધિવિઞ્ઞાણમ્પિ સેસવિઞ્ઞાણમ્પિ નામરૂપપચ્ચયસમુદાગતત્તા નામરૂપાનં મજ્ઝે નામ.

પઞ્ચમવારે **વિઞ્ઞાણં મજ્ઝે**તિ કમ્મવિઞ્ઞાણં મજ્ઝે, અજ્ઝત્તિકાયતનેસુ વા મનાયતનેન કમ્મસ્સ ગહિતત્તા ઇધ યંકિઞ્ચિ વિઞ્ઞાણં મજ્ઝે નામ, મનોદ્વારે વા આવજ્જનસ્સ અજ્ઝત્તિકાયતનનિસ્સિતત્તા જવનવિઞ્ઞાણં મજ્ઝે નામ.

છટ્ઠવારે **સક્કાયો**તિ તેભૂમકવટ્ટં. **સક્કાયસમુદયો**તિ સમુદયસચ્ચં. **સક્કાયનિરોધો**તિ નિરોધસચ્ચં. **પરિયાયેના**તિ તેન તેન કારણેનેવ. સેસં સબ્બત્થ વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બં.

૮. પુરિસિન્દ્રિયઞાણસુત્તવણ્ણના

૬૨. અટ્ઠમે **અઞ્ઞતરો**તિ દેવદત્તપક્ખિકો એકો. **સમન્નાહરિત્વા**તિ આવજ્જિત્વા. ઇદં સો ''કિં નુ ખો ભગવતા જાનિત્વા કથિતં, ઉદાહુ અજાનિત્વા, એકંસિકં વા કથિતં ઉદાહુ વિભજ્જકથિત''ન્તિ અધિપ્પાયેન પુચ્છતિ. **આપાયિકો**તિ અપાયે નિબ્બત્તનકો. **નેરયિકો**તિ નિરયગામી. **કપ્પટ્ઠો**તિ કપ્પટ્ઠિયકમ્મસ્સ કતત્તા કપ્પં ઠસ્સતિ. **અતેકિચ્છો**તિ ન સક્કા તિકિચ્છિતું. **દ્વેજ્ઝ**ન્તિ દ્વિધાભાવં. **વાલગ્ગકોટિનિત્તુદનમત્ત**ન્તિ વાલસ્સ અગ્ગકોટિયા દસ્સેતબ્બમત્તકં, વાલગ્ગકોટિનિપાતમત્તકં વા. **પુરિસિન્દ્રિયઞાણાની**તિ પુરિસપુગ્ગલાનં ઇન્દ્રિયપરોપરિયત્તઞાણાનિ, ઇન્દ્રિયાનં તિક્ખમુદુભાવજાનનઞાણાનીતિ અત્થો.

વિજ્જમાના કુસલાપિ ધમ્મા અકુસલાપિ ધમ્માતિ એત્તકા કુસલા ધમ્મા વિજ્જન્તિ, એત્તકા અકુસલા ધમ્માતિ જાનામિ. **અન્તરહિતા**તિ અદસ્સનં ગતા. **સમ્મુખીભૂતા**તિ સમુદાચારવસેન પાકટા જાતા. **કુસલમૂલ**ન્તિ કુસલજ્ઝાસયો. **કુસલા કુસલ**ન્તિ તમ્હા કુસલજ્ઝાસયા અઞ્ઞમ્પિ કુસલં નિબ્બત્તિસ્સતિ. **સારદાની**તિ સારાદાનિ ગહિતસારાનિ, સરદમાસે વા નિબ્બત્તાનિ. **સુખસયિતાની**તિ સુખસન્નિચિતાનિ. **સુખેત્તે**તિ મણ્ડખેત્તે. **નિક્ખિત્તાની**તિ વુત્તાનિ. **સપ્પટિભાગા**તિ સરિક્ખકા. **અભિદો અદ્ધરત્ત**ન્તિ અભિઅદ્ધરત્તં અદ્ધરત્તે અભિમુખીભૂતે. **ભત્તકાલસમયે**તિ રાજકુલાનં ભત્તકાલસઙ્ખાતે સમયે. **પરિહાનધમ્મો**તિ કો એવં ભગવતા ઞાતોતિ? અજાતસત્તુરાજા. સો હિ પાપમિત્તં નિસ્સાય મગ્ગફલેહિ પરિહીનો. અપરેપિ સુપ્પબુદ્ધસુનક્ખત્તાદયો ભગવતા ઞાતાવ. **અપરિહાનધમ્મો**તિ એવં

ભગવતા કો ઞાતો? સુસીમો પરિબ્બાજકો અઞ્ઞે ચ એવરૂપા. **પરિનિબ્બાયિસ્સતી**તિ એવં કો ઞાતો ભગવતાતિ? સન્તતિમહામત્તો અઞ્ઞે ચ એવરૂપા.

૯. નિબ્બેધિકસુત્તવણ્ણના

૬૩. નવમે અનિબ્બિદ્ધપુબ્બે અપ્પદાલિતપુબ્બે લોભક્ખન્ધાદયો નિબ્બિજ્ઝતિ પદાલેતીતિ **નિબ્બેધિકપરિયાયો**, નિબ્બિજ્ઝનકારણન્તિ અત્થો. **નિદાનસમ્ભવો**તિ કામે નિદેતિ ઉપ્પાદનસમત્થતાય નિય્યાદેતીતિ નિદાનં. સમ્ભવતિ તતોતિ સમ્ભવો, નિદાનમેવ સમ્ભવો **નિદાનસમ્ભવો**. **વેમત્તતા**તિ નાનાકરણં.

કામગુણાતિ કામયિતબ્બટ્ઠેન કામા, બન્ધનટ્ઠેન ગુણા ''અન્તગુણ''ન્તિઆદીસુ વિય. **ચક્ખુવિઞ્ઞેય્યા**તિ ચક્ખુવિઞ્ઞાણેન પસ્સિતબ્બા. **ઇટ્ઠા**તિ પરિયિટ્ઠા વા હોન્તુ મા વા, ઇટ્ઠારમ્મણભૂતાતિ અત્થો. **કન્તા**તિ કમનીયા. **મનાપા**તિ મનવડ્ઢનકા. **પિયરૂપા**તિ પિયજાતિકા. **કામૂપસઞ્હિતા**તિ આરમ્મણં કત્વા ઉપ્પજ્જમાનેન કામેન ઉપસઞ્હિતા. **રજનીયા**તિ રાગુપ્પત્તિકારણભૂતા. **નેતે કામા**તિ ન એતે કમનટ્ઠેન કામા નામ હોન્તિ. **સઙ્કપ્પરાગો**તિ સઙ્કપ્પવસેન ઉપ્પન્નરાગો. **કામો**તિ અયં કામપ્પહાનાય પટિપન્નેહિ પહાતબ્બો. કમનટ્ઠેન કામા નામ. **ચિત્રાની**તિ ચિત્રવિચિત્રારમ્મણાનિ.

ફસ્સોતિ સહજાતફસ્સો. **કામયમાનો**તિ કામં કામયમાનો. **તજ્જં તજ્જ**ન્તિ તજ્જાતિકં તજ્જાતિકં. **પુઞ્ઞભાગિય**ન્તિ દિબ્બે કામે પત્થેત્વા સુચરિતપારિપૂરિયા દેવલોકે નિબ્બત્તસ્સ અત્તભાવો પુઞ્ઞભાગિયો નામ, દુચ્ચરિતપારિપૂરિયા અપાયે નિબ્બત્તસ્સ અત્તભાવો અપુઞ્ઞભાગિયો નામ. **અયં વુચ્ચતિ, ભિક્ખવે, કામાનં વિપાકો**તિ અયં દુવિધોપિ કામપત્થનં નિસ્સાય ઉપ્પન્નત્તા કામાનં વિપાકોતિ વુચ્ચતિ. **સો ઇમં નિબ્બેધિક**ન્તિ સો ભિક્ખુ ઇમં છત્તિંસટ્ઠાનેસુ નિબ્બિજ્ઝનકં સેટ્ઠચરિયં જાનાતિ. **કામનિરોધ**ન્તિ કામાનં નિરોધને એવં લદ્ધનામં. ઇમસ્મિઞ્હિ ઠાને બ્રહ્મચરિયસઙ્ખાતો મગ્ગોવ કામનિરોધોતિ વુત્તો.

સામિસાતિ કિલેસામિસસમ્પયુત્તા. ઇમિના નયેન સબ્બઠાનેસુ અત્થો વેદિતબ્બો. અપિચેત્થ **વોહારવેપક્ક**ન્તિ વોહારવિપાકં. કથાસઙ્ખાતો હિ વોહારો સઞ્ઞાય વિપાકો નામ. **યથા યથા ન**ન્તિ એત્થ **નં**-ઇતિ નિપાતમત્તમેવ. ઇતિ યસ્મા યથા યથા સઞ્જાનાતિ, તથા તથા એવંસઞ્ઞી અહોસિન્તિ કથેતિ, તસ્મા વોહારવેપક્કાતિ અત્થો.

અવિજ્જાતિ અટ્ઠસુ ઠાનેસુ અઞ્ઞાણભૂતા બહલઅવિજ્જા. નિરયં ગમેન્તીતિ **નિરયગમનીયા**, નિરયે નિબ્બત્તિપચ્ચયાતિ અત્થો. સેસેસુપિ એસેવ નયો. **ચેતનાહ**ન્તિ ચેતનં અહં. ઇધ સબ્બસઙ્ગાહિકા સંવિદહનચેતના ગહિતા. **ચેતયિત્વા**તિ દ્વારપ્પવત્તચેતના. **મનસા**તિ ચેતનાસમ્પયુત્તચિત્તેન. **નિરયવેદનીય**ન્તિ નિરયે વિપાકદાયકં. સેસેસુપિ એસેવ નયો. **અધિમત્ત**ન્તિ બલવદુક્ખં. **દન્ધવિરાગી**તિ ગરુકં ન ખિપ્પં સણિકં વિગચ્છનકદુક્ખં. **ઉરત્તાળિં કન્દતી**તિ ઉરં તાળેત્વા રોદતિ. **પરિયેટ્ઠિ**ન્તિ પરિયેસનં. **એકપદં દ્વિપદ**ન્તિ એકપદમન્તં વા દ્વિપદમન્તં વા, કો મન્તં જાનાતીતિ અત્થો. **સમ્મોહવેપક્ક**ન્તિ સમ્મોહવિપાકં. દુક્ખસ્સ હિ સમ્મોહો નિસ્સન્દવિપાકો નામ. દુતિયપદેપિ એસેવ નયો. પરિયેસનાપિ હિ તસ્સ નિસ્સન્દવિપાકોતિ. ઇમસ્મિં સુત્તે વટ્ટવિવટ્ટં કથિતં.

૧૦. સીહનાદસુત્તવણ્ણના

૬૪. દસમે **આસભં ઠાન**ન્તિ સેટ્ઠં નિચ્ચલટ્ઠાનં. **સીહનાદ**ન્તિ અભીતનાદં પમુખનાદં. **બ્રહ્મચક્ક**ન્તિ સેટ્ઠઞાણચક્કં પટિવેધઞાણઞ્ચેવ દેસનાઞાણઞ્ચ. **ઠાનઞ્ચ ઠાનતો**તિ કારણઞ્ચ કારણતો. **યમ્પી**તિ યેન ઞાણેન. **ઇદમ્પિ તથાગતસ્સા**તિ ઇદમ્પિ ઠાનાટ્ઠાનઞાણં તથાગતસ્સ તથાગતબલં નામ હોતિ. એવં સબ્બપદેસુ અત્થો વેદિતબ્બો. **કમ્મસમાદાનાન**ન્તિ સમાદિયિત્વા કતાનં કુસલાકુસલકમ્માનં, કમ્મમેવ વા કમ્મસમાદાનં. **ઠાનસો હેતુસો**તિ પચ્ચયતો ચેવ હેતુતો ચ. તત્થ ગતિઉપધિકાલપયોગા વિપાકસ્સ ઠાનં, કમ્મં હેતુ. **ઝાનવિમોક્ખસમાધિસમાપત્તીન**ન્તિ ચતુન્નં ઝાનાનં અટ્ઠન્નં વિમોક્ખાનં તિણ્ણં સમાધીનં નવન્નં અનુપુબ્બસમાપત્તીનઞ્ચ. **સંકિલેસ**ન્તિ હાનભાગિયં ધમ્મં. **વોદાન**ન્તિ વિસેસભાગિયં ધમ્મં. **વુટ્ઠાન**ન્તિ ''વોદાનમ્પિ વુટ્ઠાનં, તમ્હા તમ્હા સમાધિમ્હા વુટ્ઠાનમ્પિ વુટ્ઠાન''ન્તિ (વિભ॰ ૮૨૮) એવં વુત્તં પગુણજ્ઝાનઞ્ચેવ ભવઙ્ગફલસમાપત્તિયો ચ. હેટ્ઠિમં હેટ્ઠિમઞ્હિ પગુણજ્ઝાનં ઉપરિમસ્સ ઉપરિમસ્સ પદટ્ઠાનં હોતિ, તસ્મા ''વોદાનમ્પિ વુટ્ઠાન''ન્તિ વુત્તં. ભવઙ્ગેન પન સબ્બજ્ઝાનેહિ વુટ્ઠાનં હોતિ, ફલસમાપત્તિયા નિરોધસમાપત્તિતો વુટ્ઠાનં હોતિ. તં સન્ધાય ''તમ્હા તમ્હા સમાધિમ્હા વુટ્ઠાનમ્પિ વુટ્ઠાન''ન્તિ વુત્તં. **અનેકવિહિત**ન્તિઆદીનિ વિસુદ્ધિમગ્ગે (વિસુદ્ધિ॰ ૨.૪૦૨) વણ્ણિતાનિ. આસવક્ખયઞાણં હેટ્ઠા વુત્તત્થમેવ. પુરિમસ્સાપિ ઞાણત્તયસ્સ વિત્થારકથં ઇચ્છન્તેન મજ્ઝિમટ્ઠકથાય મહાસીહનાદવણ્ણના (મ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧૪૬ આદયો) ઓલોકેતબ્બા. **સમાહિતસ્સા**તિ એકગ્ગચિત્તસ્સ. **સમાધિ મગ્ગો**તિ સમાધિ એતેસં ઞાણાનં અધિગમાય ઉપાયો. **અસમાધી**તિ અનેકગ્ગભાવો. **કુમ્મગ્ગો**તિ મિચ્છામગ્ગો. ઇમસ્મિં સુત્તે તથાગતસ્સ ઞાણબલં કથિતન્તિ.

મહાવગ્ગો છટ્ઠો.

૭. દેવતાવગ્ગો

૧-૩. અનાગામિફલસુત્તાદિવણ્ણના

૬૫-૬૭. સત્તમસ્સ પઠમે **અસ્સદ્ધિય**ન્તિ અસ્સદ્ધભાવં. **દુપ્પઞ્ઞત**ન્તિ નિપ્પઞ્ઞભાવં. દુતિયે **પમાદ**ન્તિ સતિવિપ્પવાસં. તતિયે **આભિસમાચારિક**ન્તિ ઉત્તમસમાચારભૂતં વત્તવસેન પણ્ણત્તિસીલં. **સેખધમ્મ**ન્તિ સેખપણ્ણત્તિસીલં. **સીલાની**તિ ચત્તારિ મહાસીલાનિ.

૪. સઙ્ગણિકારામસુત્તવણ્ણના

૬૮. ચતુત્થે **સઙ્ગણિકારામો**તિ ગણસઙ્ગણિકારામો. સુત્તન્તિકગણાદીસુ પન ગણેસુ અત્તનો વા પરિસાસઙ્ખાતે ગણે રમતીતિ **ગણારામો. પવિવેકે**તિ કાયવિવેકે. **ચિત્તસ્સ નિમિત્ત**ન્તિ સમાધિવિપસ્સનાચિત્તસ્સ નિમિત્તં સમાધિવિપસ્સનાકારં. **સમ્માદિટ્ઠિ**ન્તિ વિપસ્સનાસમ્માદિટ્ઠિં. **સમાધિ**ન્તિ મગ્ગસમાધિઞ્ચેવ ફલસમાધિઞ્ચ. **સંયોજનાની**તિ દસ સંયોજનાનિ. **નિબ્બાન**ન્તિ અપચ્ચયપરિનિબ્બાનં.

૫. દેવતાસુત્તવણ્ણના

૬૯. પઞ્ચમે **સોવચસ્સતા**તિ સુબ્બચભાવો. **કલ્યાણમિત્તતા**તિ સુચિમિત્તતા. **સત્થુગારવો**તિ સત્થરિ ગારવયુત્તો. એસ નયો સબ્બત્થ.

૬. સમાધિસુત્તવણ્ણના

૭૦. છટ્ઠે **ન સન્તેના**તિ પચ્ચનીકકિલેસેહિ અવૂપસન્તેન. **ન પણીતેના**તિ ન અતપ્પકેન. **ન પટિપ્પસ્સદ્ધિલદ્ધેના**તિ કિલેસપ્પટિપ્પસ્સદ્ધિયા અલદ્ધેન અપ્પત્તેન. **ન એકોદિભાવાધિગતેના**તિ ન એકગ્ગભાવં ઉપગતેન.

૭. સક્ખિભબ્બસુત્તવણ્ણના

૭૧. સત્તમે **તત્ર તત્રા**તિ તસ્મિં તસ્મિં વિસેસે. **સક્ખિભબ્બત**ન્તિ પચ્ચક્ખભાવં. **આયતને**તિ કારણે. **હાનભાગિયા**દયો વિસુદ્ધિમગ્ગે (વિસુદ્ધિ॰ ૧.૩૯) સંવણ્ણિતા. **અસક્કચ્ચકારી**તિ ન સુકતકારી, ન આદરકારી. **અસપ્પાયકારી**તિ ન સપ્પાયકારી, ન ઉપકારભૂતધમ્મકારી.

૮. બલસુત્તવણ્ણના

૭૨. અટ્ઠમે **બલત**ન્તિ બલભાવં થામભાવં. **અસાતચ્ચકારી**તિ ન સતતકારી. સેસં હેટ્ઠા વુત્તનયમેવ.

૯-૧૦. તજ્ઝાનસુત્તદ્વયવણ્ણના

૭૩-૭૪. નવમે **ન યથાભૂતં સમ્મપ્પઞ્ઞાય સુદિટ્ઠો હોતી**તિ વત્થુકામકિલેસકામેસુ આદીનવો ન યથાસભાવતો ઞાનપઞ્ઞાય સુદિટ્ઠો હોતિ. દસમં ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

દેવતાવગ્ગો સત્તમો.

૮. અરહત્તવગ્ગો

૧. દુક્ખસુત્તવણ્ણના

૭૫. અટ્ઠમસ્સ પઠમે **સવિઘાત**ન્તિ સઉપઘાતં સોપદ્દવં. **સપરિળાહ**ન્તિ કાયિકચેતસિકેન પરિળાહેન સપરિળાહં. **પાટિકઙ્ખા**તિ ઇચ્છિતબ્બા અવસ્સંભાવિની.

૨. અરહત્તસુત્તવણ્ણના

૭૬. દુતિયે **માન**ન્તિ જાતિઆદીહિ મઞ્ઞનં. **ઓમાન**ન્તિ હીનોહમસ્મીતિ માનં. **અતિમાન**ન્તિ અતિક્કમિત્વા પવત્તં અચ્ચુણ્ણતિમાનં. **અધિમાન**ન્તિ અધિગતમાનં. **થમ્ભ**ન્તિ કોધમાનેહિ થદ્ધભાવં. **અતિનિપાત**ન્તિ હીનસ્સ હીનોહમસ્મીતિ માનં.

૩. ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મસુત્તવણ્ણના

૭૭. તતિયે **ઉત્તરિમનુસ્સધમ્મા**તિ મનુસ્સધમ્મતો ઉત્તરિ. **અલમરિયઞાણદસ્સનવિસેસ**ન્તિ અરિયભાવં કાતું સમત્થં ઞાણદસ્સનવિસેસં, ચત્તારો મગ્ગે ચત્તારિ ચ ફલાનીતિ અત્થો. **કુહન**ન્તિ તિવિધં કુહનવત્થું. **લપન**ન્તિ લાભત્થિકતાય ઉક્ખિપિત્વા અવક્ખિપિત્વા વા લપનં.

૪. સુખસોમનસ્સસુત્તવણ્ણના

૭૮. ચતુત્થે **યોનિ ચસ્સ આરદ્ધા હોતી**તિ કારણઞ્ચસ્સ પરિપુણ્ણં પગ્ગહિતં હોતિ. **ધમ્મારામો**તિ ધમ્મે રતિં વિન્દતિ. ભાવનાય રમતિ, ભાવેન્તો વા રમતીતિ **ભાવનારામો**. પહાને રમતિ, પજહન્તો વા રમતીતિ **પહાનારામો**. તિવિધે પવિવેકે રમતીતિ **પવિવેકારામો**. અબ્યાપજ્ઝે નિદ્દુક્ખભાવે રમતીતિ **અબ્યાપજ્ઝારામો**. નિપ્પપઞ્ચસઙ્ખાતે નિબ્બાને રમતીતિ **નિપ્પપઞ્ચારામો**.

૫. અધિગમસુત્તવણ્ણના

૭૯. પઞ્ચમે **ન આયકુસલો**તિ ન આગમનકુસલો. **ન અપાયકુસલો**તિ ન અપગમનકુસલો. **છન્દ**ન્તિ કત્તુકમ્યતાછન્દં. **ન આરક્ખતી**તિ ન રક્ખતિ.

૬. મહન્તત્તસુત્તવણ્ણના

૮૦. છટ્ઠે **આલોકબહુલો**તિ ઞાણાલોકબહુલો. **યોગબહુલો**તિ યોગે બહુલં કરોતિ. **વેદબહુલો**તિ પીતિપામોજ્જબહુલો. **અસન્તુટ્ઠિબહુલો**તિ કુસલધમ્મેસુ અસન્તુટ્ઠો. **અનિક્ખિત્તધુરો**તિ અટ્ઠપિતધુરો પગ્ગહિતવીરિયો. **ઉત્તરિ ચ પતારેતી**તિ સમ્પતિ ચ ઉત્તરિઞ્ચ વીરિયં કરોતેવ. સત્તમં ઉત્તાનમેવ.

૮-૧૦. દુતિયનિરયસુત્તાદિવણ્ણના

૮૨-૮૪. અટ્ઠમે **પગબ્ભો**તિ કાયપાગબ્ભિયાદીહિ સમન્નાગતો. નવમં ઉત્તાનત્થમેવ. દસમે **વિઘાતવા**તિ મહિચ્છતં નિસ્સાય ઉપ્પન્નેન લોભદુક્ખેન દુક્ખિતો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

અરહત્તવગ્ગો અટ્ઠમો.

૯. સીતિવગ્ગો

૧. સીતિભાવસુત્તવણ્ણના

૮૫. નવમસ્સ પઠમે **સીતિભાવન્તિ** સીતલભાવં. **યસ્મિં સમયે ચિત્તં નિગ્ગહેતબ્બન્તિ**આદીસુ ઉદ્ધચ્ચસમયે ચિત્તં સમાધિના નિગ્ગહેતબ્બં નામ, કોસજ્જાનુપતિતકાલે વીરિયેન પગ્ગહેતબ્બં નામ, નિરસ્સાદગતકાલે સમાધિના સમ્પહંસિતબ્બં નામ, સમપ્પવત્તકાલે બોજ્ઝઙ્ગુપેક્ખાય અજ્ઝુપેક્ખિતબ્બં નામ.

૨. આવરણસુત્તવણ્ણના

૮૬. દુતિયે **કમ્માવરણતાયાતિ** પઞ્ચાનન્તરિયકમ્મેહિ. **કિલેસાવરણતાયાતિ** નિયતમિચ્છાદિટ્ઠિયા. **વિપાકાવરણતાયાતિ** અકુસલવિપાકપટિસન્ધિયા વા કુસલવિપાકેહિ અહેતુકપટિસન્ધિયા વાતિ.

૪-૫. સુસ્સૂસતિસુત્તાદિવણ્ણના

૮૮-૮૯. ચતુત્થે **અનત્થન્તિ** અવડ્ઢિં. **અત્થં રિઞ્ચતીતિ** વડ્ઢિઅત્થં છડ્ડેતિ. **અનનુલોમિકાયાતિ** સાસનસ્સ અનનુલોમિકાય. પઞ્ચમે **દિટ્ઠિસમ્પદન્તિ** સોતાપત્તિમગ્ગં.

૮-૧૧. અભબ્બટ્ઠાનસુત્તચતુક્કવણ્ણના

૯૨-૯૫. અટ્ઠમે **અનાગમનીયં વત્થુન્તિ** અનુપગન્તબ્બં કારણં, પઞ્ચન્નં વેરાનં દ્વાસટ્ઠિયા ચ દિટ્ઠિગતાનમેતં અધિવચનં. **અટ્ઠમં ભવન્તિ** કામાવચરે અટ્ઠમં પટિસન્ધિં. નવમે **કોતૂહલમઙ્ગલેનાતિ** દિટ્ઠસુતમુતમઙ્ગલેન . દસમે **સયંકતન્તિ**આદીનિ અત્તદિટ્ઠિવસેન વુત્તાનિ. **અધિચ્ચસમુપ્પન્નન્તિ** અહેતુનિબ્બત્તં. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

સીતિવગ્ગો નવમો.

૧૦. આનિસંસવગ્ગો

૧-૨. પાતુભાવસુત્તાદિવણ્ણના

૯૬-૯૭. દસમસ્સ પઠમે **અરિયાયતને**તિ મજ્ઝિમદેસે. **ઇન્દ્રિયાન**ન્તિ મનચ્છટ્ઠાનં. દુતિયે **સદ્ધમ્મનિયતો**તિ સાસનસદ્ધમ્મે નિયતો. **અસાધારણેના**તિ પુથુજ્જનેહિ અસાધારણેન.

૭. અનવત્થિતસુત્તવણ્ણના

૧૦૨. સત્તમે **અનોધિં કરિત્વા**તિ ''એત્તકાવ સઙ્ખારા અનિચ્ચા, ન ઇતો પરે''તિ એવં સીમં મરિયાદં અકત્વા. **અનવત્થિતા**તિ અવત્થિતાય રહિતા, ભિજ્જમાનાવ હુત્વા ઉપટ્ઠહિસ્સન્તીતિ અત્થો. **સબ્બલોકે**તિ સકલે તેધાતુકે. **સામઞ્ઞેના**તિ સમણભાવેન, અરિયમગ્ગેનાતિ અત્થો.

૮. ઉક્ખિત્તાસિકસુત્તવણ્ણના

૧૦૩. અટ્ઠમે **મેત્તાવતાયા**તિ મેત્તાયુત્તાય પારિચરિયાય. સત્ત હિ સેખા તથાગતં મેત્તાવતાય પરિચરન્તિ, ખીણાસવો પરિચિણ્ણસત્થુકો.

૯. અતમ્મયસુત્તવણ્ણના

૧૦૪. નવમે **અતમ્મયો**તિ તમ્મયા વુચ્ચન્તિ તણ્હાદિટ્ઠિયો, તાહિ રહિતો. **અહંકારા**તિ અહંકારદિટ્ઠિ. **મમંકારા**તિ મમંકારતણ્હા. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

આનિસંસવગ્ગો દસમો.

દુતિયપણ્ણાસકં નિટ્ઠિતં.

૧૧. તિકવગ્ગો

૧. રાગસુત્તવણ્ણના

૧૦૭. એકાદસમસ્સ પઠમે **અસુભા**તિ અસુભકમ્મટ્ઠાનં. **મેત્તા**તિ મેત્તાકમ્મટ્ઠાનં. **પઞ્ઞા**તિ સહવિપસ્સના મગ્ગપઞ્ઞા.

૬. અસ્સાદસુત્તવણ્ણના

૧૧૨. છટ્ઠે **અસ્સાદદિટ્ઠી**તિ સસ્સતદિટ્ઠિ. **અત્તાનુદિટ્ઠી**તિ અત્તાનં અનુગતા વીસતિવત્થુકા સક્કાયદિટ્ઠિ. **મિચ્છાદિટ્ઠી**તિ દ્વાસટ્ઠિવિધાપિ દિટ્ઠિ. **સમ્માદિટ્ઠી**તિ મગ્ગસમ્માદિટ્ઠિ, નત્થિ દિન્નન્તિઆદિકા વા મિચ્છાદિટ્ઠિ, કમ્મસ્સકતઞાણં સમ્માદિટ્ઠિ.

૭. અરતિસુત્તવણ્ણના

૧૧૩. સત્તમે **અધમ્મચરિયા**તિ દસ અકુસલકમ્મપથા.

૧૦. ઉદ્ધચ્ચસુત્તવણ્ણના

૧૧૬. દસમે **અસંવરો**તિ અનધિવાસકભાવો. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

તિકવગ્ગો એકાદસમો.

૧૨. સામઞ્ઞવગ્ગવણ્ણના

૧૧૯-૧૨૧. ઇતો પરેસુ **તપુસ્સો**તિ દ્વેવાચિકુપાસકો. **તથાગતે નિટ્ઠઙ્ગતો**તિ બુદ્ધગુણેસુ પતિટ્ઠિતચિત્તો પહીનકઙ્ખો. અમતં અદ્દસાતિ **અમતદ્દસો**. **અરિયેના**તિ નિદ્દોસેન લોકુત્તરસીલેન. **ઞાણેના**તિ પચ્ચવેક્ખણઞાણેન. **વિમુત્તિયા**તિ સેખફલવિમુત્તિયા . **તવકણ્ણિકો**તિ એવંનામકો ગહપતિ. તપકણ્ણિકોતિપિ પાળિ.

૨૪. રાગપેય્યાલવણ્ણના

૧૪૦. રાગસ્સાતિ પઞ્ચકામગુણિકરાગસ્સ. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

મનોરથપૂરણિયા અઙ્ગુત્તરનિકાય-અટ્ઠકથાય

છક્કનિપાતસ્સ સંવણ્ણના નિટ્ઠિતા.

નમો તસ્સ ભગવતો અરહતો સમ્માસમ્બુદ્ધસ્સ

અઙ્ગુત્તરનિકાયે

સત્તકનિપાત-અટ્ઠકથા

પણ્ણાસકં

૧. ધનવગ્ગો

૧-૫. પઠમપિયસુત્તાદિવણ્ણના

૧-૫. સત્તકનિપાતસ્સ પઠમે **અનવઞ્ઞત્તિકામો**તિ અભિઞ્ઞાતભાવકામો. તતિયે **યોનિસો વિચિને ધમ્મ**ન્તિ ઉપાયેન ચતુસચ્ચધમ્મં વિચિનાતિ. **પઞ્ઞાયત્થં વિપસ્સતી**તિ સહવિપસ્સનાય મગ્ગપઞ્ઞાય સચ્ચધમ્મં વિપસ્સતિ. **પજ્જોતસ્સેવા**તિ દીપસ્સેવ. **વિમોક્ખો હોતિ ચેતસો**તિ તસ્સ ઇમેહિ બલેહિ સમન્નાગતસ્સ ખીણાસવસ્સ દીપનિબ્બાનં વિય ચરિમકચિત્તસ્સ વત્થારમ્મણેહિ વિમોક્ખો હોતિ, ગતટ્ઠાનં ન પઞ્ઞાયતિ. ચતુત્થે **સદ્ધો હોતી**તિઆદીનિ પઞ્ચકનિપાતે વણ્ણિતાનેવ. પઞ્ચમે **ધનાની**તિ અદાલિદ્દિયકરણટ્ઠેન ધનાનિ.

૭. ઉગ્ગસુત્તવણ્ણના

૭. સત્તમે **ઉગ્ગો રાજમહામત્તો**તિ પસેનદિકોસલસ્સ મહાઅમચ્ચો. **ઉપસઙ્કમી**તિ ભુત્તપાતરાસો ઉપસઙ્કમિ. **અડ્ઢો**તિ નિધાનગતેન ધનેન અડ્ઢો. **મિગારો રોહણેય્યો**તિ રોહણસેટ્ઠિનો નત્તારં મિગારસેટ્ઠિં સન્ધાયેવમાહ. **મહદ્ધનો**તિ વળઞ્જનધનેન મહદ્ધનો. **મહાભોગો**તિ ઉપભોગપરિભોગભણ્ડસ્સ મહન્તતાય મહાભોગો. **હિરઞ્ઞસ્સા**તિ સુવણ્ણસ્સેવ. સુવણ્ણામેવ હિસ્સ કોટિસઙ્ખ્યં અહોસિ. **રૂપિયસ્સા**તિ સેસસ્સ તટ્ટકસરકઅત્થરણપાવુરણાદિનો પરિભોગપરિક્ખારસ્સ પમાણસઞ્ઞાને વાદોયેવ નત્થિ.

૮. સંયોજનસુત્તવણ્ણના

૮. અટ્ઠમે **અનુનયસંયોજન**ન્તિ કામરાગસંયોજનં. સબ્બાનેવ ચેતાનિ બન્ધનટ્ઠેન સંયોજનાનીતિ વેદિતબ્બાનિ. ઇમસ્મિં સુત્તે વટ્ટમેવ કથિતં. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

ધનવગ્ગો પઠમો.

૨. અનુસયવગ્ગો

૩. કુલસુત્તવણ્ણના

૧૩. દુતિયસ્સ તતિયે **નાલન્તિ** ન યુત્તં નાનુચ્છવિકં. **ન મનાપેના**તિ ન મનમ્હિ અપ્પનકેન આકારેન નિસિન્નાસનતો પચ્ચુટ્ઠેન્તિ, અનાદરમેવ દસ્સેન્તિ. **સન્તમસ્સ પરિગુહન્તી**તિ વિજ્જમાનમ્પિ દેય્યધમ્મં એતસ્સ નિગુહન્તિ પટિચ્છાદેન્તિ. **અસક્કચ્ચં દેન્તિ નો સક્કચ્ચ**ન્તિ લૂખં વા હોતુ પણીતં વા, અસહત્થા અચિત્તીકારેન દેન્તિ, નો ચિત્તીકારેન.

૪. પુગ્ગલસુત્તવણ્ણના

૧૪. ચતુત્થે **ઉભતોભાગવિમુત્તો**તિ દ્વીહિ ભાગેહિ વિમુત્તો, અરૂપસમાપત્તિયા રૂપકાયતો વિમુત્તો, મગ્ગેન નામકાયતો. સો ચતુન્નં અરૂપસમાપત્તીનં એકેકતો વુટ્ઠાય સઙ્ખારે સમ્મસિત્વા અરહત્તં પત્તાનં ચતુન્નં, નિરોધા વુટ્ઠાય અરહત્તં પત્તઅનાગામિનો ચ વસેન પઞ્ચવિધો હોતિ. પાળિ પનેત્થ ''કતમો ચ પુગ્ગલો ઉભતોભાગવિમુત્તો? ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અટ્ઠ વિમોક્ખે કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ, પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા આસવા પરિક્ખીણા હોન્તી''તિ (પુ॰ પ॰ ૨૦૮) એવં અટ્ઠવિમોક્ખલાભિનો વસેન આગતા.

પઞ્ઞાય વિમુત્તોતિ **પઞ્ઞાવિમુત્તો**. સો સુક્ખવિપસ્સકો, ચતૂહિ ઝાનેહિ વુટ્ઠાય અરહત્તં પત્તા ચત્તારો ચાતિ ઇમેસં વસેન પઞ્ચવિધો હોતિ. પાળિ પનેત્થ અટ્ઠવિમોક્ખપટિક્ખેપવસેનેવ આગતા. યથાહ – ''ન હેવ ખો અટ્ઠ વિમોક્ખે કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ, પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો પઞ્ઞાવિમુત્તો''તિ.

ફુટ્ઠન્તં સચ્છિકતોતિ **કાયસક્ખી**. સો ઝાનફસ્સં પઠમં ફુસતિ, પચ્છા નિરોધં નિબ્બાનં સચ્છિકરોતિ. સો સોતાપત્તિફલટ્ઠં આદિં કત્વા યાવ અરહત્તમગ્ગટ્ઠા છબ્બિધો હોતિ. તેનાહ – ''ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો અટ્ઠ વિમોક્ખે કાયેન ફુસિત્વા વિહરતિ, પઞ્ઞાય ચસ્સ દિસ્વા એકચ્ચે આસવા પરિક્ખીણા હોન્તિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો કાયસક્ખી''તિ (પુ॰ પ॰ ૨૦૮).

દિટ્ઠન્તં પત્તોતિ **દિટ્ઠિપ્પત્તો**. તત્રિદં સઙ્ખેપલક્ખણં – દુક્ખા સઙ્ખારા, સુખો નિરોધોતિ ઞાતં હોતિ દિટ્ઠં વિદિતં સચ્છિકતં ફુસિતં પઞ્ઞાયાતિ દિટ્ઠિપ્પત્તો. વિત્થારતો પન સોપિ કાયસક્ખી વિય છબ્બિધો હોતિ. તેનેવાહ – ''ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, તથાગતપ્પવેદિતા ચસ્સ ધમ્મા પઞ્ઞાય વોદિટ્ઠા હોન્તિ વોચરિતા પઞ્ઞાય...પે॰... અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો દિટ્ઠિપ્પત્તો''તિ.

સદ્ધાય વિમુત્તોતિ **સદ્ધાવિમુત્તો**. સોપિ વુત્તનયેનેવ છબ્બિધો હોતિ. તેનાહ – ''ઇધેકચ્ચો પુગ્ગલો 'ઇદં દુક્ખ'ન્તિ યથાભૂતં પજાનાતિ...પે॰... 'અયં દુક્ખનિરોધગામિની પટિપદા'તિ યથાભૂતં પજાનાતિ, તથાગતપ્પવેદિતા ચસ્સ ધમ્મા પઞ્ઞાય વોદિટ્ઠા હોન્તિ વોચરિતા પઞ્ઞાય...પે॰... નો ચ ખો યથાદિટ્ઠિપ્પત્તસ્સ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો સદ્ધાવિમુત્તો''તિ. એતસ્સ હિ સદ્ધાવિમુત્તસ્સ પુબ્બભાગમગ્ગક્ખણે સદ્દહન્તસ્સ વિય ઓકપ્પેન્તસ્સ વિય અધિમુચ્ચન્તસ્સ વિય ચ કિલેસક્ખયો હોતિ, દિટ્ઠિપ્પત્તસ્સ પુબ્બભાગમગ્ગક્ખણે

કિલેસચ્છેદકઞાણં અદન્ધં તિખિણં સૂરં હુત્વા વહતિ. તસ્મા યથા નામ નાતિતિખિણેન અસિના કદલિં છિન્દન્તસ્સ છિન્નટ્ઠાનં મટ્ઠં ન હોતિ, અસિ સીઘં ન વહતિ, સદ્દો સુય્યતિ, બલવતરો વાયામો કાતબ્બો હોતિ, એવરૂપા સદ્ધાવિમુત્તસ્સ પુબ્બભાગમગ્ગભાવના. યથા પન સુનિસિતેન અસિના કદલિં છિન્દન્તસ્સ છિન્નટ્ઠાનં મટ્ઠં હોતિ, અસિ સીઘં વહતિ, સદ્દો ન સુય્યતિ, બલવવાયામકિચ્ચં ન હોતિ, એવરૂપા પઞ્ઞાવિમુત્તસ્સ પુબ્બભાગમગ્ગભાવના વેદિતબ્બા.

ધમ્મં અનુસ્સરતીતિ **ધમ્માનુસારી**. ધમ્મોતિ પઞ્ઞા, પઞ્ઞાપુબ્બઙ્ગમં મગ્ગં ભાવેતીતિ અત્થો. **સદ્ધાનુસારિમ્હિ**પિ એસેવ નયો. ઉભોપેતે સોતાપત્તિમગ્ગટ્ઠાયેવ. વુત્તમ્પિ ચેતં – ''યસ્સ પુગ્ગલસ્સ સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નસ્સ પઞ્ઞિન્દ્રિયં અધિમત્તં હોતિ, પઞ્ઞાવાહિં પઞ્ઞાપુબ્બઙ્ગમં અરિયમગ્ગં ભાવેતિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો ધમ્માનુસારી. યસ્સ પુગ્ગલસ્સ સોતાપત્તિફલસચ્છિકિરિયાય પટિપન્નસ્સ સદ્ધિન્દ્રિયં અધિમત્તં હોતિ, સદ્ધાવાહિં સદ્ધાપુબ્બઙ્ગમં અરિયમગ્ગં ભાવેતિ. અયં વુચ્ચતિ પુગ્ગલો સદ્ધાનુસારી''તિ (પુ॰ પ॰ ૨૦૮). અયમેત્થ સઙ્ખેપો, વિત્થારતો પનેસા ઉભતોભાગવિમુત્તાદિકથા વિસુદ્ધિમગ્ગે (વિસુદ્ધિ॰ ૨.૭૭૧, ૮૮૯) પઞ્ઞાભાવનાધિકારે વુત્તા. તસ્મા તત્થ વુત્તનયેનેવ વેદિતબ્બાતિ.

૫. ઉદકૂપમાસુત્તવણ્ણના

૧૫. પઞ્ચમે **ઉદકૂપમા**તિ નિમુજ્જનાદિઆકારં ગહેત્વા ઉદકેન ઉપમિતા. **સકિં નિમુગ્ગો**તિ એકવારમેવ નિમુગ્ગો. **એકન્તકાળકેહી**તિ નિયતમિચ્છાદિટ્ઠિં સન્ધાય વુત્તં. **ઉમ્મુજ્જતી**તિ ઉટ્ઠહતિ. **સાધૂ**તિ સોભના ભદ્દકા. **હાયતિયેવા**તિ ચઙ્કવારે આસિત્તઉદકં વિય પરિહાયતેવ . **ઉમ્મુજ્જિત્વા વિપસ્સતિ વિલોકેતી**તિ ઉટ્ઠહિત્વા ગન્તબ્બદિસં વિપસ્સતિ વિલોકેતિ. **પતરતી**તિ ગન્તબ્બદિસાભિમુખો તરતિ નામ. **પટિગાધપ્પત્તો હોતી**તિ ઉટ્ઠાય વિલોકેત્વા પતરિત્વા એકસ્મિં ઠાને પતિટ્ઠાપત્તો નામ હોતિ, તિટ્ઠતિ ન પુનાગચ્છતિ. **તિણ્ણો પારઙ્ગતો થલે તિટ્ઠતી**તિ સબ્બકિલેસોઘં તરિત્વા પરતીરં ગન્ત્વા નિબ્બાનથલે પતિટ્ઠિતો નામ હોતિ. ઇમસ્મિં સુત્તે વટ્ટવિવટ્ટં કથિતં.

૬. અનિચ્ચાનુપસ્સીસુત્તવણ્ણના

૧૬. છટ્ઠે અનિચ્ચાતિ એવં પઞ્ઞાય ફરન્તો અનુપસ્સતીતિ **અનિચ્ચાનુપસ્સી**. અનિચ્ચાતિ એવં સઞ્ઞા અસ્સાતિ **અનિચ્ચસઞ્ઞી**. અનિચ્ચાતિ એવં ઞાણેન પટિસંવેદિતા અસ્સાતિ **અનિચ્ચપટિસંવેદી. સતત**ન્તિ સબ્બકાલં. **સમિત**ન્તિ યથા પુરિમચિત્તેન પચ્છિમચિત્તં સમિતં સમુપગતં ઘટ્ટિતં હોતિ, એવં. **અબ્બોકિણ્ણ**ન્તિ નિરન્તરં અઞ્ઞેન ચેતસા અસંમિસ્સં. **ચેતસા અધિમુચ્ચમાનો**તિ ચિત્તેન સન્નિટ્ઠાપયમાનો. **પઞ્ઞાય પરિયોગાહમાનો**તિ વિપસ્સનાઞાણેન અનુપવિસમાનો.

અપુબ્બં અચરિમન્તિ અપુરે અપચ્છા એકક્ખણેયેવ. ઇધ સમસીસી કથિતો. સો ચતુબ્બિધો હોતિ રોગસમસીસી, વેદનાસમસીસી, ઇરિયાપથસમસીસી, જીવિતસમસીસીતિ. તત્થ યસ્સ અઞ્ઞતરેન રોગેન ફુટ્ઠસ્સ સતો રોગવૂપસમો ચ આસવક્ખયો ચ એકપ્પહારેનેવ હોતિ, અયં **રોગસમસીસી** નામ. યસ્સ પન અઞ્ઞતરં વેદનં વેદયતો વેદનાવૂપસમો ચ આસવક્ખયો ચ એકપ્પહારેનેવ હોતિ, અયં **વેદનાસમસીસી** નામ. યસ્સ પન ઠાનાદીસુ ઇરિયાપથેસુ અઞ્ઞતરસમઙ્ગિનો વિપસ્સન્તસ્સ ઇરિયાપથસ્સ પરિયોસાનઞ્ચ આસવક્ખયો ચ એકપ્પહારેનેવ હોતિ, અયં **ઇરિયાપથસમસીસી** નામ. યસ્સ પન ઉપક્કમતો વા સરસતો વા જીવિતપરિયાદાનઞ્ચ

આસવક્ખયો ચ એકપ્પહારેનેવ હોતિ, અયં **જીવિતસમસીસી** નામ. અયમિધ અધિપ્પેતો. તત્થ કિઞ્ચાપિ આસવપરિયાદાનં મગ્ગચિત્તેન, જીવિતપરિયાદાનં ચુતિચિત્તેન હોતીતિ ઉભિન્નં એકક્ખણે સમ્ભવો નામ નત્થિ. યસ્મા પનસ્સ આસવેસુ ખીણમત્તેસુ પચ્ચવેક્ખણવારાનન્તરમેવ જીવિતપરિયાદાનં ગચ્છતિ, અન્તરં ન પઞ્ઞાયતિ, તસ્મા એવં વુત્તં.

અન્તરાપરિનિબ્બાયીતિ યો પઞ્ચસુ સુદ્ધાવાસેસુ યત્થ કત્થચિ ઉપ્પન્નો નિબ્બત્તક્ખણે વા થોકં અતિક્કમિત્વા વા વેમજ્ઝે ઠત્વા વા અરહત્તં પાપુણાતિ, તસ્સેતં નામં. **ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયી**તિ યો તત્થેવ આયુવેમજ્ઝં અતિક્કમિત્વા અરહત્તં પાપુણાતિ. **અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી**તિ યો તેસંયેવ પુગ્ગલાનં અસઙ્ખારેનેવ અપ્પયોગેન કિલેસે ખેપેતિ. **સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી**તિ યો સસઙ્ખારેન સપ્પયોગેન કિલેસે ખેપેતિ. **ઉદ્ધંસોતો અકનિટ્ઠગામી**તિ યો હેટ્ઠા ચતૂસુ સુદ્ધાવાસેસુ યત્થ કત્થચિ નિબ્બત્તિત્વા તતો ચુતો અનુપુબ્બેન અકનિટ્ઠે ઉપ્પજ્જિત્વા અરહત્તં પાપુણાતિ.

૭-૯. દુક્ખાનુપસ્સીસુત્તાદિવણ્ણના

૧૭-૧૯. સત્તમે **દુક્ખાનુપસ્સી**તિ પીળનાકારં દુક્ખતો અનુપસ્સન્તો. અટ્ઠમે **અનત્તાનુપસ્સી**તિ અવસવત્તનાકારં અનત્તાતિ અનુપસ્સન્તો. નવમે **સુખાનુપસ્સી**તિ સુખન્તિ એવં ઞાણેન અનુપસ્સન્તો.

૧૦. નિદ્દસવત્થુસુત્તવણ્ણના

૨૦. દસમે **નિદ્દસવત્થૂની**તિ નિદ્દસાદિવત્થૂનિ, ‘‘નિદ્દસો ભિક્ખુ, નિબ્બીસો, નિત્તિંસો, નિચ્ચત્તાલીસો, નિપ્પઞ્ઞાસો’’તિ એવં વચનકારણાનિ. અયં કિર પઞ્હો તિત્થિયસમયે ઉપ્પન્નો. તિત્થિયા હિ દસવસ્સકાલે મતં નિગણ્ઠં નિદ્દસોતિ વદન્તિ. સો કિર પુન દસવસ્સો ન હોતિ. ન કેવલઞ્ચ દસવસ્સો, નવવસ્સોપિ એકવસ્સોપિ ન હોતિ. એતેનેવ નયેન વીસતિવસ્સાદિકાલેપિ મતં નિગણ્ઠં ‘‘નિબ્બીસો નિત્તિંસો નિચ્ચત્તાલીસો નિપ્પઞ્ઞાસો’’તિ વદન્તિ. આયસ્મા આનન્દો ગામે વિચરન્તો તં કથં સુત્વા વિહારં ગન્ત્વા ભગવતો આરોચેસિ. ભગવા આહ – ‘‘ન ઇદં, આનન્દ, તિત્થિયાનં અધિવચનં, મમ સાસને ખીણાસવસ્સેતં અધિવચનં. ખીણાસવો હિ દસવસ્સકાલે પરિનિબ્બુતો પુન દસવસ્સો ન હોતિ. ન કેવલઞ્ચ દસવસ્સોવ, નવવસ્સોપિ…પે॰… એકવસ્સોપિ. ન કેવલઞ્ચ એકવસ્સોવ, એકાદસમાસિકોપિ…પે॰… એકમાસિકોપિ એકમુહુત્તિકોપિ ન હોતિયેવ’’. કસ્મા? પુન પટિસન્ધિયા અભાવા. નિબ્બીસાદીસુપિ એસેવ નયો. ઇતિ ભગવા ‘‘મમ સાસને ખીણાસવસ્સેતં અધિવચન’’ન્તિ વત્વા યેહિ કારણેહિ નિદ્દસો હોતિ, તાનિ દસ્સેતું ઇમં દેસનં આરભિ.

તત્થ **ઇધા**તિ ઇમસ્મિં સાસને. **સિક્ખાસમાદાને તિબ્બચ્છન્દો હોતી**તિ સિક્ખાત્તયપૂરણે બલવચ્છન્દો હોતિ. **આયતિઞ્ચ સિક્ખાસમાદાને અવિગતપેમો**તિ અનાગતે પુનદિવસાદીસુપિ સિક્ખાપૂરણે અવિગતપેમેનેવ સમન્નાગતો હોતિ. **ધમ્મનિસન્તિયા**તિ ધમ્મનિસામનાય. વિપસ્સનાયેતં અધિવચનં. **ઇચ્છાવિનયે**તિ તણ્હાવિનયે. **પટિસલ્લાને**તિ એકીભાવે. **વીરિયારમ્ભે**તિ કાયિકચેતસિકસ્સ વીરિયસ્સ પૂરણે. **સતિનેપક્કે**તિ સતિયઞ્ચેવ નિપકભાવે. **દિટ્ઠિપટિવેધે**તિ મગ્ગદસ્સને. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

અનુસયવગ્ગો દુતિયો.

૩. વજ્જિસત્તકવગ્ગો

૧. સારન્દદસુત્તવણ્ણના

૨૧. તતિયસ્સ પઠમે **સારન્દદે ચેતિયે**તિ એવંનામકે વિહારે. અનુપ્પન્ને કિર તથાગતે તત્થ સારન્દદસ્સ યક્ખસ્સ નિવાસનટ્ઠાનં ચેતિયં અહોસિ, અથેત્થ ભગવતો વિહારં કારેસું. સો સારન્દદચેતિયંત્વેવ સઙ્ખં ગતો. **યાવકીવઞ્ચા**તિ યત્તકં કાલં. **અભિણ્હં સન્નિપાતા**તિ દિવસસ્સ તિક્ખત્તું સન્નિપતન્તાપિ અન્તરન્તરા સન્નિપતન્તાપિ અભિણ્હં સન્નિપાતાવ. **સન્નિપાતબહુલા**તિ ''હિય્યોપિ પુરિમદિવસમ્પિ સન્નિપતમ્હ, પુન અજ્જ કિમત્થં સન્નિપતામા''તિ વોસાનમનાપજ્જનેન સન્નિપાતબહુલા. **વુદ્ધિયેવ લિચ્છવી વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા નો પરિહાની**તિ અભિણ્હં અસન્નિપતન્તા હિ દિસાસુ આગતં સાસનં ન સુણન્તિ, તતો ''અસુકગામસીમા વા નિગમસીમા વા આકુલા, અસુકટ્ઠાને ચોરા પરિયુટ્ઠિતા''તિ ન જાનન્તિ. ચોરાપિ ''પમત્તા રાજાનો''તિ ઞત્વા ગામનિગમાદીનિ પહરન્તા જનપદં નાસેન્તિ. એવં રાજૂનં પરિહાનિ હોતિ . અભિણ્હં સન્નિપતન્તા પન તં પવત્તિં સુણન્તિ, તતો બલં પેસેત્વા અમિત્તમદ્દનં કરોન્તિ. ચોરાપિ ''અપ્પમત્તા રાજાનો, ન સક્કા અમ્હેહિ વગ્ગબન્ધનેન વિચરિતુ''ન્તિ ભિજ્જિત્વા પલાયન્તિ. એવં રાજૂનં વુદ્ધિ હોતિ. તેન વુત્તં – ''વુદ્ધિયેવ લિચ્છવી વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા નો પરિહાની''તિ.

સમગ્ગાતિઆદીસુ સન્નિપાતભેરિયા નિગ્ગતાય ''અજ્જ મે કિચ્ચં અત્થિ મઙ્ગલં અત્થી''તિ વિક્ખેપં કરોન્તા ન સમગ્ગા સન્નિપતન્તિ નામ. ભેરિસદ્દં પન સુત્વાવ ભુઞ્જમાનાપિ અલઙ્કુરુમાનાપિ વત્થાનિ નિવાસયમાનાપિ અદ્ધભુત્તા અદ્ધાલઙ્કતા વત્થં નિવાસેન્તાવ સન્નિપતન્તા **સમગ્ગા સન્નિપતન્તિ** નામ. સન્નિપતિતા પન ચિન્તેત્વા મન્તેત્વા કત્તબ્બં કત્વા એકતોવ અવુટ્ઠહન્તા ન સમગ્ગા વુટ્ઠહન્તિ નામ. એવં વુટ્ઠિતેસુ હિ યે પઠમં ગચ્છન્તિ, તેસં એવં હોતિ – ''અમ્હેહિ બાહિરકથાવ સુતા, ઇદાનિ વિનિચ્છયકથા ભવિસ્સતી''તિ. એકતો વુટ્ઠહન્તા પન **સમગ્ગા વુટ્ઠહન્તિ** નામ. અપિચ ''અસુકટ્ઠાને ગામસીમા વા નિગમસીમા વા આકુલા, ચોરા વા પરિયુટ્ઠિતા''તિ સુત્વા ''કો ગન્ત્વા અમિત્તમદ્દનં કરિસ્સતી''તિ વુત્તે ''અહં પઠમં અહં પઠમ''ન્તિ વત્વા ગચ્છન્તાપિ સમગ્ગા વુટ્ઠહન્તિ નામ. એકસ્સ પન કમ્મન્તે ઓસીદમાને સેસા પુત્તભાતરો પેસેત્વા તસ્સ કમ્મન્તં ઉપત્થમ્ભયમાનાપિ આગન્તુકરાજાનં ''અસુકસ્સ ગેહં ગચ્છતુ, અસુકસ્સ ગેહં ગચ્છતૂ''તિ અવત્વા સબ્બે એકતો સઙ્ગણ્હન્તાપિ એકસ્સ મઙ્ગલે વા રોગે વા અઞ્ઞસ્મિં વા પન તાદિસે સુખદુક્ખે ઉપ્પન્ને સબ્બે તત્થ સહાયભાવં ગચ્છન્તાપિ **સમગ્ગા વજ્જિકરણીયાનિ કરોન્તિ** નામ.

અપ્પઞ્ઞત્તન્તિઆદીસુ પુબ્બે અકતં સુઙ્કં વા બલિં વા દણ્ડં વા આહરાપેન્તા **અપ્પઞ્ઞત્તં પઞ્ઞાપેન્તિ** નામ. પોરાણપવેણિયા આગતમેવ પન અનાહરાપેન્તા **પઞ્ઞત્તં સમુચ્છિન્દન્તિ** નામ. ચોરોતિ ગહેત્વા દસ્સિતે અવિચિનિત્વા છેજ્જભેજ્જં અનુસાસન્તા પોરાણં વજ્જિધમ્મં સમાદાય ન વત્તન્તિ નામ. તેસં અપઞ્ઞત્તં પઞ્ઞાપેન્તાનં અભિનવસુઙ્કાદિપીળિતા મનુસ્સા ''અતિઉપદ્દુતમ્હ, કે ઇમેસં વિજિતે વસિસ્સન્તી''તિ પચ્ચન્તં પવિસિત્વા ચોરા વા ચોરસહાયા વા હુત્વા જનપદં હનન્તિ. પઞ્ઞત્તં સમુચ્છિન્દન્તાનં પવેણિઆગતાનિ સુઙ્કાદીનિ અગણ્હન્તાનં કોસો પરિહાયતિ, તતો હત્થિઅસ્સબલકાયઓરોધાદયો યથાનિબદ્ધં વટ્ટં અલભમાના થામબલેન પરિહાયન્તિ. તે નેવ યુદ્ધક્ખમા હોન્તિ ન પારિચરિયક્ખમા. પોરાણં વજ્જિધમ્મં સમાદાય અવત્તન્તાનં વિજિતે મનુસ્સા ''અમ્હાકં પુત્તં પિતરં ભાતરં અચોરંયેવ ચોરોતિ કત્વા છિન્દિંસુ ભિન્દિંસૂ''તિ કુજ્ઝિત્વા પચ્ચન્તં

પવિસિત્વા ચોરા વા ચોરસહાયા વા હુત્વા જનપદં હનન્તિ. એવં રાજૂનં પરિહાનિ હોતિ. અપઞ્ઞત્તં ન પઞ્ઞાપેન્તાનં પન "પવેણિઆગતંયેવ રાજાનો કરોન્તી"તિ મનુસ્સા હટ્ઠતુટ્ઠા કસિવાણિજ્જાદિકે કમ્મન્તે સમ્પાદેન્તિ. પઞ્ઞત્તં અસમુચ્છિન્દન્તાનં પવેણિઆગતાનિ સુઙ્કાદીનિ ગણ્હન્તાનં કોસો વડ્ઢતિ, તતો હત્થિઅસ્સબલકાયઓરોધાદયો યથાનિબદ્ધં વટ્ટં લભમાના થામબલસમ્પન્ના યુદ્ધક્ખમા ચેવ પારિચરિયક્ખમા ચ હોન્તિ. પોરાણે વજ્જિધમ્મે સમાદાય વત્તન્તાનં મનુસ્સા ન ઉજ્ઝાયન્તિ. "રાજાનો પોરાણપવેણિયા કરોન્તિ, અટ્ઠકુલિકસેનાપતિઉપરાજૂહિ પરિક્ખિતં સયમ્પિ પરિક્ખિપિત્વા પવેણિપોત્થકં વાચાપેત્વા અનુચ્છવિકમેવ દણ્ડં પવત્તયન્તિ, એતેસં દોસો નત્થિ, અમ્હાકંયેવ દોસો"તિ અપ્પમત્તા કમ્મન્તે કરોન્તિ. એવં રાજૂનં વુદ્ધિ હોતિ.

સક્કરિસ્સન્તીતિ યંકિઞ્ચિ તેસં સક્કારં કરોન્તા સુન્દરમેવ કરિસ્સન્તિ. **ગરું કરિસ્સન્તી**તિ ગરુભાવં પચ્ચુપટ્ઠપેત્વા કરિસ્સન્તિ. **માનેસ્સન્તી**તિ મનેન પિયાયિસ્સન્તિ. **પૂજેસ્સન્તી**તિ પચ્ચયપૂજાય પૂજેસ્સન્તિ. **સોતબ્બં મઞ્ઞિસ્સન્તી**તિ દિવસસ્સ દ્વે તયો વારે ઉપટ્ઠાનં ગન્ત્વા તેસં કથં સોતબ્બં સદ્ધાતબ્બં મઞ્ઞિસ્સન્તિ. તત્થ યે એવં મહલ્લકાનં રાજૂનં સક્કારાદીનિ ન કરોન્તિ, ઓવાદત્થાય વા નેસં ઉપટ્ઠાનં ન ગચ્છન્તિ, તે તેહિ વિસ્સટ્ઠા અનોવદિયમાના કીળાપસુતા રજ્જતો પરિહાયન્તિ. યે પન તથા પટિપજ્જન્તિ, તેસં મહલ્લકરાજાનો "ઇદં કાતબ્બં ઇદં ન કાતબ્બ"ન્તિ પોરાણપવેણિં આચિક્ખન્તિ. સઙ્ગામં પત્વાપિ "એવં પવિસિતબ્બં, એવં નિક્ખમિતબ્બ"ન્તિ ઉપાયં દસ્સેન્તિ. તે તેહિ ઓવદિયમાના યથાઓવાદં પટિપજ્જમાના સક્કોન્તિ રજ્જપવેણિં સન્ધારેતું. તેન વુત્તં – "વુદ્ધિયેવ લિચ્છવી વજ્જીનં પાટિકઙ્ખા"તિ.

કુલિત્થિયોતિ કુલઘરણિયો. **કુલકુમારિયો**તિ અનિવિદ્ધા તાસં ધીતરો. **ઓકસ્સા**તિ વા **પસય્હા**તિ વા પસય્હાકારસ્સેવેતં નામં. ઓકાસાતિપિ પઠન્તિ. તત્થ **ઓકસ્સા**તિ અવકસિત્વા આકડ્ઢિત્વા. **પસય્હા**તિ અભિભવિત્વા અજ્ઝોત્થરિત્વાતિ અયં વચનત્થો. એવઞ્હિ કરોન્તાનં વિજિતે મનુસ્સા "અમ્હાકં ગેહે પુત્તભાતરોપિ, ખેળસિઙ્ઘાનિકાદીનિ મુખેન અપનેત્વા સંવડ્ઢિતા ધીતરોપિ ઇમે બલક્કારેન ગહેત્વા અત્તનો ઘરે વાસેન્તી"તિ કુપિતા પચ્ચન્તં પવિસિત્વા ચોરા વા ચોરસહાયા વા હુત્વા જનપદં હનન્તિ. એવં અકરોન્તાનં પન વિજિતે મનુસ્સા અપ્પોસ્સુક્કા સકાનિ કમ્માનિ કરોન્તા રાજકોસં વડ્ઢેન્તિ. એવમેત્થ વુદ્ધિહાનિયો વેદિતબ્બા.

વજ્જીનં વજ્જિચેતિયાનીતિ વજ્જિરાજૂનં વજ્જિરટ્ઠે ચિત્તીકતટ્ઠેન ચેતિયાનીતિ લદ્ધનામાનિ યક્ખટ્ઠાનાનિ. **અબ્ભન્તરાની**તિ અન્તોનગરે ઠિતાનિ. **બાહિરાની**તિ બહિનગરે ઠિતાનિ. **દિન્નપુબ્બં કતપુબ્બ**ન્તિ પુબ્બે દિન્નઞ્ચ કતઞ્ચ. **નો પરિહાપેસ્સન્તી**તિ અહાપેત્વા યથાપવત્તમેવ કરિસ્સન્તિ. ધમ્મિકં બલિં પરિહાપેન્તાનઞ્હિ દેવતા આરક્ખં સુસંવિહિતં ન કરોન્તિ, અનુપ્પન્નં દુક્ખં ઉપ્પાદેતું અસક્કોન્તિયોપિ ઉપ્પન્નં કાસસીસરોગાદિં વડ્ઢેન્તિ, સઙ્ગામે પત્તે સહાયા ન હોન્તિ. અપરિહાપેન્તાનં પન આરક્ખં સુસંવિહિતં કરોન્તિ, અનુપ્પન્નં સુખં ઉપ્પાદેતું અસક્કોન્તિયોપિ ઉપ્પન્નં કાસસીસરોગાદિં હરન્તિ, સઙ્ગામસીસે સહાયા હોન્તીતિ. એવમેત્થ વુદ્ધિહાનિયો વેદિતબ્બા.

ધમ્મિકા રક્ખાવરણગુત્તીતિ એત્થ રક્ખા એવ યથા અનિચ્છિતં નાગચ્છતિ, એવં આવરણતો આવરણં. યથા ઇચ્છિતં ન નસ્સતિ, એવં ગોપાયનતો ગુત્તિ. તત્થ બલકાયેન પરિવારેત્વા રક્ખનં પબ્બજિતાનં ધમ્મિકા રક્ખાવરણગુત્તિ નામ ન હોતિ. યથા પન વિહારસ્સ ઉપવને રુક્ખે ન છિન્દન્તિ, વાજિકા વાજં ન કરોન્તિ, પોક્ખરણીસુ મચ્છે ન ગણ્હન્તિ, એવં કરણં ધમ્મિકા રક્ખાવરણગુત્તિ નામ. **કિન્તી**તિ કેન નુ ખો કારણેન.

તત્થ યે અનાગતાનં અરહન્તાનં આગમનં ન ઇચ્છન્તિ, તે અસ્સદ્ધા હોન્તિ અપ્પસન્ના. પબ્બજિતે સમ્પત્તે પચ્ચુગ્ગમનં ન કરોન્તિ, ગન્ત્વા ન પસ્સન્તિ, પટિસન્થારં ન કરોન્તિ, પઞ્હં ન પુચ્છન્તિ, ધમ્મં ન સુણન્તિ, દાનં ન દેન્તિ, અનુમોદનં ન સુણન્તિ, નિવાસનટ્ઠાનં ન સંવિદહન્તિ. અથ નેસં અવણ્ણો ઉગ્ગચ્છતિ ''અસુકો નામ રાજા અસ્સદ્ધો અપ્પસન્નો, પબ્બજિતે સમ્પત્તે પચ્ચુગ્ગમનં ન કરોતિ…પે॰… નિવાસનટ્ઠાનં ન સંવિદહતી''તિ. તં સુત્વા પબ્બજિતા તસ્સ નગરદ્વારેન ગચ્છન્તાપિ નગરં ન પવિસન્તિ. એવં અનાગતાનં અરહન્તાનં અનાગમનમેવ હોતિ. આગતાનં પન ફાસુવિહારે અસતિ યેપિ અજાનિત્વા આગતા, તે ''વસિસ્સામાતિ તાવ ચિન્તેત્વા આગતમ્હા, ઇમેસં પન રાજૂનં ઇમિના નીહારેન કે વસિસ્સન્તી''તિ નિક્ખમિત્વા ગચ્છન્તિ. એવં અનાગતેસુ અનાગચ્છન્તેસુ આગતેસુ દુક્ખં વિહરન્તેસુ સો દેસો પબ્બજિતાનં અનાવાસો હોતિ. તતો દેવતારક્ખા ન હોતિ, દેવતારક્ખાય અસતિ અમનુસ્સા ઓકાસં લભન્તિ, અમનુસ્સા ઉસ્સન્ના અનુપ્પન્નં બ્યાધિં ઉપ્પાદેન્તિ. સીલવન્તાનં દસ્સનપઞ્હપુચ્છનાદિવત્થુકસ્સ પુઞ્ઞસ્સ અનાગમો હોતિ. વિપરિયાયેન યથાવુત્તકણ્હપક્ખવિપરીતસ્સ સુક્કપક્ખસ્સ સમ્ભવો હોતીતિ એવમેત્થ વુદ્ધિહાનિયો વેદિતબ્બા.

૨. વસ્સકારસુત્તવણ્ણના

૨૨. દુતિયે **અભિયાતુકામો**તિ અભિભવનત્થાય યાતુકામો. **વજ્જી**તિ વજ્જિરાજાનો. **એવંમહિદ્ધિકે**તિ એવં મહતિયા રાજિદ્ધિયા સમન્નાગતે. એતેન નેસં સમગ્ગભાવં કથેતિ. **એવંમહાનુભાવે**તિ એવં મહન્તેન રાજાનુભાવેન સમન્નાગતે . એતેન નેસં હત્થિસિપ્પાદીસુ કતસિક્ખતં કથેતિ, યં સન્ધાય વુત્તં – ''સિક્ખિતા વતિમે લિચ્છવિકુમારકા, સુસિક્ખિતા વતિમે લિચ્છવિકુમારકા, યત્ર હિ નામ સુખુમેન તાળચ્છિગ્ગળેન અસનં અતિપાતયિસ્સન્તિ પોઙ્ખાનુપોઙ્ખં અવિરાધિત''ન્તિ (સં॰ નિ॰ ૫.૧૧૧૫). **ઉચ્છેચ્છામી**તિ ઉચ્છિન્દિસ્સામિ. **વિનાસેસ્સામી**તિ અદસ્સનં નયિસ્સામિ. **અનયબ્યસન**ન્તિ અવડ્ઢિઞ્ચેવ, ઞાતિબ્યસનઞ્ચ. **આપાદેસ્સામી**તિ પાપયિસ્સામિ.

ઇતિ કિર સો ઠાનનિસજ્જાદીસુ ઇમં યુદ્ધકથમેવ કથેતિ, ''ગમનસજ્જા હોથા''તિ ચ બલકાયં આણાપેતિ. કસ્મા? ગઙ્ગાય કિર એકં પટ્ટનગામં નિસ્સાય અદ્ધયોજનં અજાતસત્તુનો વિજિતં, અદ્ધયોજનં લિચ્છવીનં. તત્ર પબ્બતપાદતો મહગ્ઘભણ્ડં ઓતરતિ. તં સુત્વા ''અજ્જ યામિ, સ્વે યામી''તિ અજાતસત્તુનો સંવિદહન્તસ્સેવ લિચ્છવિનો સમગ્ગા સમ્મોદમાના પુરેતરં આગન્ત્વા સબ્બં ગણ્હન્તિ. અજાતસત્તુ પચ્છા આગન્ત્વા તં પવત્તિં ઞત્વા કુજ્ઝિત્વા ગચ્છતિ. તે પુનસંવચ્છરેપિ તથેવ કરોન્તિ. અથ સો બલવાઘાતજાતો, તદા એવમકાસિ.

તતો ચિન્તેસિ – ''ગણેન સદ્ધિં યુદ્ધં નામ ભારિયં, એકોપિ મોઘપ્પહારો નામ નત્થિ. એકેન ખો પન પણ્ડિતેન સદ્ધિં મન્તેત્વા કરોન્તો નિરપરાધો હોતિ, પણ્ડિતો ચ સત્થારા સદિસો નત્થિ, સત્થા ચ અવિદૂરે ધુરવિહારે વસતિ, હન્દાહં પેસેત્વા પુચ્છામિ. સચે મે ગતેન કોચિ અત્થો ભવિસ્સતિ, સત્થા તુણ્હી ભવિસ્સતિ. અનત્થે પન સતિ 'કિં રઞ્ઞો તત્થ ગતેના'તિ વક્ખતી''તિ. સો વસ્સકારં બ્રાહ્મણં પેસેસિ. બ્રાહ્મણો ગન્ત્વા ભગવતો તમત્થં આરોચેસિ. તેન વુત્તં – **અથ ખો રાજા…પે॰… આપાદેસ્સામિ વજ્જી**તિ.

ભગવન્તં બીજયમાનોતિ થેરો વત્તસીસે ઠત્વા ભગવન્તં બીજતિ, ભગવતો પન સીતં વા ઉણ્હં વા નત્થિ. ભગવા બ્રાહ્મણસ્સ વચનં સુત્વા તેન સદ્ધિં અમન્તેત્વા થેરેન સદ્ધિં મન્તેતુકામો **કિન્તિ તે, આનન્દ, સુત**ન્તિઆદિમાહ. તં વુત્તત્થમેવ.

એકમિદાહન્તિ ઇદં ભગવા પુબ્બે વજ્જીનં ઇમસ્સ વજ્જિસત્તકસ્સ દેસિતભાવપ્પકાસનત્થં આહ. **અકરણીયા**તિ અકત્તબ્બા, અગ્ગહેતબ્બાતિ અત્થો. **યદિદ**ન્તિ નિપાતમત્તં. **યુદ્ધસ્સા**તિ કરણત્થે સામિવચનં, અભિમુખં યુદ્ધેન ગહેતું ન સક્કાતિ અત્થો. **અઞ્ઞત્ર ઉપલાપનાયા**તિ ઠપેત્વા ઉપલાપનં. ઉપલાપના નામ ''અલં વિવાદેન, ઇદાનિ સમગ્ગા હોમા''તિ હત્થિઅસ્સરથહિરઞ્ઞસુવણ્ણાદીનિ પેસેત્વા સઙ્ગહકરણં, એવઞ્હિ સઙ્ગહં કત્વા કેવલં વિસ્સાસેન સક્કા ગણ્હિતુન્તિ અત્થો. **અઞ્ઞત્ર મિથુભેદા**તિ ઠપેત્વા મિથુભેદં. ઇમિના ''અઞ્ઞમઞ્ઞભેદં કત્વાપિ સક્કા એતે ગહેતુ''ન્તિ દસ્સેતિ. ઇદં બ્રાહ્મણો ભગવતો કથાય નયં લભિત્વા આહ. કિં પન ભગવા બ્રાહ્મણસ્સ ઇમાય કથાય નયલાભં જાનાતીતિ? આમ જાનાતિ. જાનન્તો કસ્મા કથેસિ? અનુકમ્પાય. એવં કિરસ્સ અહોસિ – ''મયા અકથિતેપિ કતિપાહેન ગન્ત્વા સબ્બે ગણ્હિસ્સતિ, કથિતે પન સમગ્ગે ભિન્દન્તો તીહિ સંવચ્છરેહિ ગણ્હિસ્સતિ. એત્તકમ્પિ જીવિતમેવ વરં. એત્તકઞ્હિ જીવન્તા અત્તનો પતિટ્ઠાભૂતં પુઞ્ઞં કરિસ્સન્તી''તિ. **અભિનન્દિત્વા**તિ ચિત્તેન નન્દિત્વા. **અનુમોદિત્વા**તિ ''યાવ સુભાસિતમિદં ભોતા ગોતમેના''તિ વાચાય અનુમોદિત્વા. **પક્કામી**તિ રઞ્ઞો સન્તિકં ગતો. રાજાપિ તમેવ પેસેત્વા સબ્બે ભિન્દિત્વા ગન્ત્વા અનયબ્યસનં પાપેસિ.

૩. પઠમસત્તકસુત્તવણ્ણના

૨૩. તતિયે **અભિણ્હં સન્નિપાતા**તિ ઇદં વજ્જિસત્તકે વુત્તસદિસમેવ. ઇધાપિ ચ અભિણ્હં અસન્નિપતન્તા દિસાસુ આગતસાસનં ન સુણન્તિ, તતો ''અસુકવિહારસીમા આકુલા, ઉપોસથપ્પવારણા ઠિતા, અસુકસ્મિં ઠાને ભિક્ખૂ વેજ્જકમ્મદૂતકમ્માદીનિ કરોન્તિ, વિઞ્ઞત્તિબહુલા ફલપુપ્ફદાનાદીહિ જીવિકં કપ્પેન્તી''તિઆદીનિ ન જાનન્તિ. પાપભિક્ખૂપિ ''પમત્તો સઙ્ઘો''તિ ઞત્વા રાસિભૂતા સાસનં ઓસક્કાપેન્તિ. અભિણ્હં સન્નિપતન્તા પન તં પવત્તિં સુણન્તિ, તતો ભિક્ખુસઙ્ઘં પેસેત્વા સીમં ઉજું કારેન્તિ, ઉપોસથપ્પવારણાયો પવત્તાપેન્તિ, મિચ્છાજીવાનં ઉસ્સન્નટ્ઠાને અરિયવંસિકે પેસેત્વા અરિયવંસં કથાપેન્તિ, પાપભિક્ખૂનં વિનયધરેહિ નિગ્ગહં કારાપેન્તિ. પાપભિક્ખૂપિ ''અપ્પમત્તો સઙ્ઘો, ન સક્કા અમ્હેહિ વગ્ગબન્ધનેન વિચરિતુ''ન્તિ ભિજ્જિત્વા પલાયન્તિ. એવમેત્થ વુડ્ઢિહાનિયો વેદિતબ્બા.

સમગ્ગાતિઆદીસુ ચેતિયપટિજગ્ગનત્થં વા બોધિઘરઉપોસથાગારચ્છાદનત્થં વા કતિકવત્તં વા ઠપેતુકામતાય ''સઙ્ઘો સન્નિપતતૂ''તિ ભેરિયા વા ઘણ્ટિયા વા આકોટિતમત્તાય ''મય્હં ચીવરકમ્મં અત્થિ, મય્હં પત્તો પચિતબ્બો, મય્હં નવકમ્મં અત્થી''તિ વિક્ખેપં કરોન્તા ન સમગ્ગા સન્નિપતન્તિ નામ. સબ્બં પન તં કમ્મં ઠપેત્વા ''અહં પુરિમતરં, અહં પુરિમતર''ન્તિ એકપ્પહારેનેવ સન્નિપતન્તા સમગ્ગા સન્નિપતન્તિ નામ. સન્નિપતિતા પન ચિન્તેત્વા મન્તેત્વા કત્તબ્બં કત્વા એકતોવ અવુટ્ઠહન્તા ન સમગ્ગા વુટ્ઠહન્તિ નામ. એવં વુટ્ઠિતેસુ હિ યે પઠમં ગચ્છન્તિ, તેસં એવં હોતિ ''અમ્હેહિ બાહિરકથાવ સુતા, ઇદાનિ વિનિચ્છયકથા ભવિસ્સતી''તિ. એકપ્પહારેનેવ વુટ્ઠહન્તા સમગ્ગા વુટ્ઠહન્તિ નામ. અપિચ ''અસુકટ્ઠાને વિહારસીમા આકુલા, ઉપોસથપ્પવારણા ઠિતા, અસુકટ્ઠાને વેજ્જકમ્માદિકારકા પાપભિક્ખૂ ઉસ્સન્ના''તિ સુત્વા ''કો ગન્ત્વા તેસં નિગ્ગહં કરિસ્સતી''તિ વુત્તે ''અહં પઠમં, અહં પઠમ''ન્તિ વત્વા ગચ્છન્તાપિ સમગ્ગા વુટ્ઠહન્તિ નામ.

આગન્તુકં પન દિસ્વા ''ઇમં પરિવેણં યાહિ, એતં પરિવેણં યાહિ, અયં કો''તિ અવત્વા સબ્બે વત્તં કરોન્તાપિ, જિણ્ણપત્તચીવરકં દિસ્વા તસ્સ ભિક્ખાચારવત્તેન પત્તચીવરં પરિયેસન્તાપિ, ગિલાનસ્સ ગિલાનભેસજ્જં પરિયેસમાનાપિ, ગિલાનમેવ અનાથં ''અસુકપરિવેણં યાહી''તિ અવત્વા અત્તનો અત્તનો પરિવેણે

પટિજગ્ગન્તાપિ, એકો ઓલીયમાનકો ગન્થો હોતિ, પઞ્ઞવન્તં ભિક્ખું સઙ્ગણ્હિત્વા તેન તં ગન્થં ઉક્ખિપાપેન્તાપિ સમગ્ગા સઙ્ઘકરણીયાનિ કરોન્તિ નામ.

અપ્પઞ્ઞત્તન્તિઆદીસુ નવં અધમ્મિકં કતિકવત્તં વા સિક્ખાપદં વા ગણ્હન્તા અપ્પઞ્ઞત્તં પઞ્ઞાપેન્તિ નામ પુરાણસન્થતવત્થુસ્મિં સાવત્થિયં ભિક્ખૂ વિય. ઉદ્ધમ્મં ઉબ્બિનયં સાસનં દીપેન્તા પઞ્ઞત્તં સમુચ્છિન્દન્તિ નામ, વસ્સસતપરિનિબ્બુતે ભગવતિ વેસાલિકા વજ્જિપુત્તકા વિય. ખુદ્દાનુખુદ્દકા પન આપત્તિયો સઞ્ચિચ્ચ વીતિક્કમન્તા યથાપઞ્ઞત્તેસુ સિક્ખાપદેસુ સમાદાય ન વત્તન્તિ નામ અસ્સજિપુનબ્બસુકા વિય. તથા અકરોન્તા પન અપઞ્ઞત્તં ન પઞ્ઞાપેન્તિ, પઞ્ઞત્તં ન સમુચ્છિન્દન્તિ , યથાપઞ્ઞત્તેસુ સિક્ખાપદેસુ સમાદાય વત્તન્તિ નામ આયસ્મા ઉપસેનો વિય, આયસ્મા યસો કાકણ્ડકપુત્તો વિય, આયસ્મા મહાકસ્સપો વિય ચ. **વુદ્ધિયેવા**તિ સીલાદિગુણેહિ વુદ્ધિયેવ, નો પરિહાનિ.

થેરાતિ થિરભાવપ્પત્તા થેરકારકેહિ ગુણેહિ સમન્નાગતા. બહૂ રત્તિયો જાનન્તીતિ **રત્તઞ્ઞૂ**. ચિરં પબ્બજિતાનં એતેસન્તિ **ચિરપબ્બજિતા**. સઙ્ઘસ્સ પિતિટ્ઠાને ઠિતાતિ **સઙ્ઘપિતરો**. પિતિટ્ઠાને ઠિતત્તા સઙ્ઘં પરિણેન્તિ, પુબ્બઙ્ગમા હુત્વા તીસુ સિક્ખાસુ પવત્તેન્તીતિ **સઙ્ઘપરિણાયકા**.

યે તેસં સક્કારાદીનિ ન કરોન્તિ, ઓવાદત્થાય દ્વે તયો વારે ઉપટ્ઠાનં ન ગચ્છન્તિ, તેપિ તેસં ઓવાદં ન દેન્તિ, પવેણિકથં ન કથેન્તિ, સારભૂતં ધમ્મપરિયાયં ન સિક્ખાપેન્તિ. તે તેહિ વિસ્સટ્ઠા સીલાદીહિ ધમ્મક્ખન્ધેહિ સત્તહિ ચ અરિયધનેહીતિ એવમાદીહિ ગુણેહિ પરિહાયન્તિ. યે પન તેસં સક્કારાદીનિ કરોન્તિ, ઉપટ્ઠાનં ગચ્છન્તિ, તેસં તે ''એવં તે અભિક્કમિતબ્બ''ન્તિઆદિકં ઓવાદં દેન્તિ, પવેણિકથં કથેન્તિ, સારભૂતં ધમ્મપરિયાયં સિક્ખાપેન્તિ, તેરસહિ ધુતઙ્ગેહિ દસહિ કથાવત્થૂહિ અનુસાસન્તિ. તે તેસં ઓવાદે ઠત્વા સીલાદીહિ ગુણેહિ વડ્ઢમાના સામઞ્ઞત્થં અનુપાપુણન્તિ. એવમેત્થ હાનિવુદ્ધિયો દટ્ઠબ્બા.

પુનબ્ભવો સીલમસ્સાતિ પોનોબ્ભવિકા, પુનબ્ભવદાયિકાતિ અત્થો, તસ્સા **પોનોબ્ભવિકાય. ન વસં ગચ્છિસ્સન્તી**તિ એત્થ યે ચતુન્નં પચ્ચયાનં કારણા ઉપટ્ઠાકાનં પદાનુપદિકા હુત્વા ગામતો ગામં વિચરન્તિ , તે તસ્સા વસં ગચ્છન્તિ નામ. ઇતરે ન ગચ્છન્તિ. તત્થ હાનિવુદ્ધિયો પાકટાયેવ.

આરઞ્ઞકેસૂતિ પઞ્ચધનુસતિકપચ્છિમેસુ. **સાપેક્ખા**તિ સાલયા. ગામન્તસેનાસનેસુ હિ ઝાનં અપ્પેત્વાપિ તતો વુટ્ઠિતમત્તોવ ઇત્થિપુરિસદારકદારિકાદિસદ્દં સુણાતિ, યેનસ્સ અધિગતવિસેસોપિ હાયતિયેવ. અરઞ્ઞસેનાસને નિદ્દાયિત્વાપિ પબુદ્ધમત્તો સીહબ્યગ્ઘમોરાદીનં સદ્દં સુણાતિ, યેન અરઞ્ઞે પીતિં પટિલભિત્વા તમેવ સમ્મસન્તો અગ્ગફલે પતિટ્ઠાતિ. ઇતિ ભગવા ગામન્તસેનાસને ઝાનં અપ્પેત્વા નિસિન્નભિક્ખુતો અરઞ્ઞે નિદ્દાયમાનમેવ પસંસતિ. તસ્મા તમેવ અત્થવસં પટિચ્ચ ''આરઞ્ઞકેસુ સેનાસનેસુ સાપેક્ખા ભવિસ્સન્તી''તિ આહ.

પચ્ચત્તઞ્ઞેવ સતિં ઉપટ્ઠાપેસ્સન્તીતિ અત્તનાવ અત્તનો અબ્ભન્તરે સતિં ઉપટ્ઠપેસ્સન્તિ. **પેસલા**તિ પિયસીલા. ઇધાપિ સબ્રહ્મચારીનં આગમનં અનિચ્છન્તા નેવાસિકા અસ્સદ્ધા હોન્તિ અપ્પસન્ના, વિહારં સમ્પત્તભિક્ખૂનં પચ્ચુગ્ગમન-પત્તચીવરપટિગ્ગહણ-આસનપઞ્ઞાપનતાલવણ્ટગ્ગહણાદીનિ ન કરોન્તિ. અથ નેસં અવણ્ણો ઉગ્ગચ્છતિ ''અસુકવિહારવાસિનો ભિક્ખૂ અસ્સદ્ધા અપ્પસન્ના વિહારં પવિટ્ઠાનં વત્તપ્પટિવત્તમ્પિ ન કરોન્તી''તિ. તં સુત્વા પબ્બજિતા વિહારદ્વારેન ગચ્છન્તાપિ વિહારં ન પવિસન્તિ. એવં અનાગતાનં અનાગમનમેવ હોતિ. આગતાનં પન ફાસુવિહારે અસતિ યેપિ અજાનિત્વા આગતા, તે ''વસિસ્સામાતિ તાવચિન્તેત્વા આગતમ્હા, ઇમેસં

પન નેવાસિકાનં ઇમિના નીહારેન કો વસિસ્સતી''તિ નિક્ખમિત્વા ગચ્છન્તિ. એવં સો વિહારો અઞ્ઞેસં ભિક્ખૂનં અનાવાસોવ હોતિ. તતો નેવાસિકા સીલવન્તાનં દસ્સનં અલભન્તા કઙ્ખાવિનોદકં વા આચારસિક્ખાપકં વા મધુરધમ્મસવનં વા ન લભન્તિ. તેસં નેવ અગ્ગહિતધમ્મગ્ગહણં ન ગહિતસજ્ઝાયકરણં હોતિ. ઇતિ નેસં હાનિયેવ હોતિ, ન વુદ્ધિ.

યે પન સબ્રહ્મચારીનં આગમનં ઇચ્છન્તિ, તે સદ્ધા હોન્તિ પસન્ના, આગતાનં સબ્રહ્મચારીનં પચ્ચુગ્ગમનાદીનિ કત્વા સેનાસનં પઞ્ઞપેત્વા દેન્તિ , તે ગહેત્વા ભિક્ખાચારં પવિસન્તિ, કઙ્ખં વિનોદેન્તિ, મધુરધમ્મસ્સવનં લભન્તિ. અથ નેસં કિત્તિસદ્દો ઉગ્ગચ્છતિ ''અસુકવિહારે ભિક્ખૂ એવં સદ્ધા પસન્ના વત્તસમ્પન્ના સઙ્ગાહકા''તિ. તં સુત્વા ભિક્ખૂ દૂરતોપિ આગચ્છન્તિ. તેસં નેવાસિકા વત્તં કરોન્તિ, સમીપં ગન્ત્વા વુડ્ઢતરં આગન્તુકં વન્દિત્વા નિસીદન્તિ, નવકતરસ્સ સન્તિકે આસનં ગહેત્વા નિસીદિત્વા ''ઇમસ્મિં વિહારે વસિસ્સથ, ગમિસ્સથા''તિ પુચ્છન્તિ. ''ગમિસ્સામા''તિ વુત્તે ''સપ્પાયં સેનાસનં, સુલભા ભિક્ખા''તિઆદીનિ વત્વા ગન્તું ન દેન્તિ. વિનયધરો ચે હોતિ, તસ્સ સન્તિકે વિનયં સજ્ઝાયન્તિ. સુત્તન્તાદિધરો ચે, તસ્સ સન્તિકે તં તં ધમ્મં સજ્ઝાયન્તિ. તે આગન્તુકથેરાનં ઓવાદે ઠત્વા સહ પટિસમ્ભિદાહિ અરહત્તં પાપુણન્તિ. આગન્તુકા ''એકં દ્વે દિવસાનિ વસિસ્સામાતિ આગતમ્હા, ઇમેસં પન સુખસંવાસતાય દસ દ્વાદસ વસ્સાનિ વસિમ્હા''તિ વત્તારો હોન્તિ. એવમેત્થ હાનિવુદ્ધિયો વેદિતબ્બા.

૪. દુતિયસત્તકસુત્તવણ્ણના

૨૪. ચતુત્થે **ન કમ્મારામા**તિ યે દિવસં ચીવરકમ્મ-કાયબન્ધનપરિસ્સાવન-ધમ્મકરણ-સમ્મજ્જનિ-પાદકઠલિકાદીનેવ કરોન્તિ, તે સન્ધાયેસ પટિક્ખેપો. યો પન તેસં કરણવેલાય એવં એતાનિ કરોતિ, ઉદ્દેસવેલાય ઉદ્દેસં ગણ્હાતિ, સજ્ઝાયવેલાય સજ્ઝાયતિ, ચેતિયઙ્ગણવત્તવેલાય ચેતિયઙ્ગણવત્તં કરોતિ, મનસિકારવેલાય મનસિકારં કરોતિ, ન સો કમ્મારામો નામ.

યો ઇત્થિવણ્ણપુરિસવણ્ણાદિવસેન આલાપસલ્લાપં કરોન્તોયેવ રત્તિન્દિવં વીતિનામેતિ, એવરૂપે ભસ્સે પરિયન્તકારી ન હોતિ, અયં **ભસ્સારામો** નામ. યો પન રત્તિન્દિવં ધમ્મં કથેતિ, પઞ્હં વિસ્સજ્જેતિ, અયં અપ્પભસ્સોવ ભસ્સે પરિયન્તકારીયેવ. કસ્મા? ''સન્નિપતિતાનં વો, ભિક્ખવે, દ્વયં કરણીયં ધમ્મી વા કથા અરિયો વા તુણ્હીભાવો''તિ (મ॰ નિ॰ ૧.૨૭૩) વુત્તત્તા.

યો ઠિતોપિ ગચ્છન્તોપિ નિસિન્નોપિ થિનમિદ્ધાભિભૂતો નિદ્દાયતિયેવ, અયં **નિદ્દારામો** નામ. યસ્સ પન કરજકાયગેલઞ્ઞેન ચિત્તં ભવઙ્ગં ઓતરતિ, નાયં નિદ્દારામો. તેનેવાહ – ''અભિજાનામહં, અગ્ગિવેસ્સન , ગિમ્હાનં પચ્છિમે માસે પચ્છાભત્તં પિણ્ડપાતપ્પટિક્કન્તો ચતુગ્ગુણં સઙ્ઘાટિં પઞ્ઞપેત્વા દક્ખિણેન પસ્સેન સતો સમ્પજાનો નિદ્દં ઓક્કમિતા''તિ (મ॰ નિ॰ ૧.૩૮૭).

યો ''એકસ્સ દુતિયો, દ્વિન્નં તતિયો, તિણ્ણં ચતુત્થો''તિ એવં સંસટ્ઠોવ વિહરતિ, એકકો અસ્સાદં ન લભતિ, અયં **સઙ્ગણિકારામો**. યો પન ચતૂસુ ઇરિયાપથેસુ એકકોવ અસ્સાદં લભતિ, નાયં સઙ્ગણિકારામો.

અસન્તસમ્ભાવનિચ્છાય સમન્નાગતા દુસ્સીલા **પાપિચ્છા** નામ. યેસં પાપકા મિત્તા ચતૂસુ ઇરિયાપથેસુ સહ અયનતો પાપસહાયા, યે ચ તન્નિન્નતપ્પોણતપ્પબ્ભારતાય પાપેસુ સમ્પવઙ્કા, તે **પાપમિત્તા પાપસહાયા પાપસમ્પવઙ્કા** નામ.

ઓરમત્તકેનાતિ અવરમત્તકેન અપ્પમત્તકેન. **અન્તરા**તિ અરહત્તં અપ્પત્વાવ એત્થન્તરે. **વોસાનન્તિ** પરિનિટ્ઠિતભાવં ''અલમેત્તાવતા''તિ ઓસક્કનં. ઇદં વુત્તં હોતિ – યાવ સીલપારિસુદ્ધિજ્ઝાનવિપસ્સના સોતાપન્નભાવાદીનં અઞ્ઞતરમત્તકેન વોસાનં નાપજ્જિસ્સન્તિ, તાવ વુદ્ધિયેવ ભિક્ખૂનં પાટિકઙ્ખા, નો પરિહાનીતિ.

૭. સઞ્ઞાસુત્તવણ્ણના

૨૭. સત્તમે **અનિચ્ચસઞ્ઞા**દયો અનિચ્ચાનુપસ્સનાદીહિ સહગતસઞ્ઞા.

૮. પઠમપરિહાનિસુત્તવણ્ણના

૨૮. અટ્ઠમે ઉપ્પન્નાનં સઙ્ઘકિચ્ચાનં નિત્થરણેન ભારં વહન્તીતિ **ભારવાહિનો**. **તે તેન પઞ્ઞાયિસ્સન્તી**તિ તે થેરા તેન અત્તનો થેરભાવાનુરૂપેન કિચ્ચેન પઞ્ઞાયિસ્સન્તિ. **તેસુ યોગં આપજ્જતી**તિ પયોગં આપજ્જતિ, સયં તાનિ કિચ્ચાનિ કાતું આરભતીતિ.

૯. દુતિયપરિહાનિસુત્તવણ્ણના

૨૯. નવમે **ભિક્ખુદસ્સનં હાપેતી**તિ ભિક્ખુસઙ્ઘસ્સ દસ્સનત્થાય ગમનં હાપેતિ. **અધિસીલે**તિ પઞ્ચસીલદસસીલસઙ્ખાતે ઉત્તમસીલે. **ઇતો બહિદ્ધા**તિ ઇમમ્હા સાસના બહિદ્ધા. **દક્ખિણેય્યં ગવેસતી**તિ દેય્યધમ્મપટિગ્ગાહકે પરિયેસતિ. **તત્થ ચ પુબ્બકારં કરોતી**તિ તેસં બાહિરાનં તિત્થિયાનં દત્વા પચ્છા ભિક્ખૂનં દેતિ. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

વજ્જિસત્તકવગ્ગો તતિયો.

૪. દેવતાવગ્ગો

૫. પઠમમિત્તસુત્તવણ્ણના

૩૬. ચતુત્થસ્સ પઞ્ચમે **દુદ્દદન્તિ** દુપ્પરિચ્ચજં મહારહં ભણ્ડકં. **દુક્કરં કરોતી**તિ કાતું અસુકરં કમ્મં કરોતિ. **દુક્ખમં ખમતી**તિ સહાયસ્સ અત્થાય દુરધિવાસં અધિવાસેતિ. **ગુય્હમસ્સ આવિકરોતી**તિ અત્તનો ગુય્હં તસ્સ આવિકરોતિ. **ગુય્હમસ્સ પરિગુહતી**તિ તસ્સ ગુય્હં અઞ્ઞેસં નાચિક્ખતિ. **ખીણેન નાતિમઞ્ઞતી**તિ તસ્સ ભોગે ખીણે તેન ખયેન તં નાતિમઞ્ઞતિ, તસ્મિં ઓમાનં અત્તનિ ચ અતિમાનં ન કરોતિ.

૬. દુતિયમિત્તસુત્તવણ્ણના

૩૭. છટ્ઠે **વત્તા**તિ વચનકુસલો. **વચનક્ખમો**તિ વચનં ખમતિ, દિન્નં ઓવાદં કરોતિ. **ગમ્ભીરન્તિ** ગુય્હં રહસ્સં ઝાનનિસ્સિતં વિપસ્સનામગ્ગફલનિબ્બાનનિસ્સિતં.

૭. પઠમપટિસમ્ભિદાસુત્તવણ્ણના

૩૮. સત્તમે **ઇદં મે ચેતસો લીનત્તન્તિ** ઉપ્પન્ને ચેતસો લીનત્તે ''ઇદં મે ચેતસો લીનત્ત''ન્તિ યથાસભાવતો જાનાતિ. **અજ્ઝત્તં સંખિત્તં** નામ થિનમિદ્ધાનુગતં. **બહિદ્ધા વિક્ખિત્તં** નામ પઞ્ચસુ કામગુણેસુ વિક્ખિત્તં. **વેદના**તિઆદીનિ પપઞ્ચમૂલવસેન ગહિતાનિ. વેદના હિ તણ્હાય મૂલં સુખવસેન તણ્હુપ્પત્તિતો, સઞ્ઞા દિટ્ઠિયા મૂલં અવિભૂતારમ્મણે દિટ્ઠિઉપ્પત્તિતો, વિતક્કો માનસ્સ મૂલં વિતક્કવસેન અસ્મીતિ માનુપ્પત્તિતો. **સપ્પાયાસપ્પાયેસૂ**તિ ઉપકારાનુપકારેસુ. **નિમિત્તન્તિ** કારણં. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

દેવતાવગ્ગો ચતુત્થો.

૫. મહાયઞ્ઞવગ્ગો

૧-૨. સત્તવિઞ્ઞાણટ્ઠિતિસુત્તાદિવણ્ણના

૪૪-૪૫. પઞ્ચમસ્સ પઠમે **વિઞ્ઞાણટ્ઠિતિયો**તિ પટિસન્ધિવિઞ્ઞાણસ્સ ઠાનાનિ. **સેય્યથાપી**તિ નિદસ્સનત્થે નિપાતો, યથા મનુસ્સાતિ અત્થો. અપરિમાણેસુ હિ ચક્કવાળેસુ અપરિમાણાનં મનુસ્સાનં વણ્ણસણ્ઠાનાદિવસેન દ્વેપિ એકસદિસા નત્થિ. યેપિ હિ કત્થચિ યમકભાતરો વણ્ણેન વા સણ્ઠાનેન વા સદિસા હોન્તિ, તેસમ્પિ આલોકિતવિલોકિતકથિતહસિતગમનટ્ઠાનાદીહિ વિસેસો હોતિયેવ. તસ્મા **નાનત્તકાયા**તિ વુત્તા. પટિસન્ધિસઞ્ઞા પન નેસં તિહેતુકાપિ દ્વિહેતુકાપિ અહેતુકાપિ હોતિ. તસ્મા **નાનત્તસઞ્ઞિનો**તિ વુત્તા. **એકચ્ચે ચ દેવા**તિ છ કામાવચરદેવા. તેસુ હિ કેસઞ્ચિ કાયો નીલો હોતિ, કેસઞ્ચિ પીતકાદિવણ્ણો. સઞ્ઞા પન તેસં દ્વિહેતુકાપિ તિહેતુકાપિ હોતિ, અહેતુકા નત્થિ. **એકચ્ચે ચ વિનિપાતિકા**તિ ચતુઅપાયવિનિમુત્તા ઉત્તરમાતા યક્ખિની, પિયઙ્કરમાતા, ફુસ્સમિત્તા, ધમ્મગુત્તાતિ એવમાદિકા અઞ્ઞે ચ વેમાનિકા પેતા. એતેસઞ્હિ પીતઓદાતકાળમઙ્ગુરચ્છવિસામવણ્ણાદિવસેન ચેવ કિસ થૂલરસ્સદીઘવસેન ચ કાયો નાના હોતિ, મનુસ્સાનં વિય દ્વિહેતુકતિહેતુકઅહેતુકવસેન સઞ્ઞાપિ. તે પન દેવા વિય ન મહેસક્ખા, કપણમનુસ્સા વિય અપ્પેસક્ખા દુલ્લભઘાસચ્છાદના દુક્ખપીળિતા વિહરન્તિ. એકચ્ચે કાળપક્ખે દુક્ખિતા જુણ્હપક્ખે સુખિતા હોન્તિ. તસ્મા સુખસમુસ્સયતો વિનિપતિતત્તા **વિનિપાતિકા**તિ વુત્તા. યે પનેત્થ તિહેતુકા, તેસં ધમ્માભિસમયોપિ હોતિ પિયઙ્કરમાતાદીનં વિય.

બ્રહ્મકાયિકાતિ બ્રહ્મપારિસજ્જબ્રહ્મપુરોહિતમહાબ્રહ્માનો. **પઠમાભિનિબ્બત્તા**તિ તે સબ્બેપિ પઠમજ્ઝાનેન અભિનિબ્બત્તા. બ્રહ્મપારિસજ્જા પન પરિત્તેન અભિનિબ્બત્તા, તેસં કપ્પસ્સ તતિયો ભાગો આયુપ્પમાણં. બ્રહ્મપુરોહિતા મજ્ઝિમેન, તેસં ઉપડ્ઢકપ્પો આયુપ્પમાણં, કાયો ચ તેસં વિપ્ફારિકતરો હોતિ. મહાબ્રહ્માનો પણીતેન, તેસં કપ્પો આયુપ્પમાણં, કાયો ચ પન તેસં અતિવિપ્ફારિકોવ હોતિ. ઇતિ તે કાયસ્સ નાનત્તા પઠમજ્ઝાનવસેન સઞ્ઞાય એકત્તા **નાનત્તકાયા એકત્તસઞ્ઞિનો**તિ વેદિતબ્બા.

યથા ચ તે, એવં ચતૂસુ અપાયેસુ સત્તા. નિરયેસુ હિ કેસઞ્ચિ ગાવુતં, કેસઞ્ચિ અડ્ઢયોજનં, કેસઞ્ચિ યોજનં અત્તભાવો હોતિ, દેવદત્તસ્સ પન યોજનસતિકો જાતો. તિરચ્છાનેસુપિ કેચિ ખુદ્દકા, કેચિ મહન્તા. પેત્તિવિસયેસુપિ કેચિ સટ્ઠિહત્થા, કેચિ અસીતિહત્થા હોન્તિ, કેચિ સુવણ્ણા, કેચિ દુબ્બણ્ણા. તથા કાલકઞ્ચિકા અસુરા. અપિચેત્થ દીઘપિટ્ઠિકપેતા નામ સટ્ઠિયોજનિકાપિ હોન્તિ. સઞ્ઞા પન સબ્બેસમ્પિ અકુસલવિપાકાહેતુકાવ હોતિ. ઇતિ આપાયિકાપિ **નાનત્તકાયા એકત્તસઞ્ઞિનો**ત્વેવ સઙ્ખ્યં ગચ્છન્તિ.

આભસ્સરાતિ દણ્ડઉક્કાય અચ્ચિ વિય એતેસં સરીરતો આભા છિજ્જિત્વા છિજ્જિત્વા પતન્તી વિય સરતિ વિસ્સરતીતિ આભસ્સરા. તેસુ પઞ્ચકનયે દુતિયતતિયજ્ઝાનદ્વયં પરિત્તં ભાવેત્વા ઉપપન્ના પરિત્તાભા નામ હોન્તિ, તેસં દ્વે કપ્પા આયુપ્પમાણં. મજ્ઝિમં ભાવેત્વા ઉપપન્ના અપ્પમાણાભા નામ હોન્તિ, તેસં ચત્તારો કપ્પા આયુપ્પમાણં. પણીતં ભાવેત્વા ઉપપન્ના આભસ્સરા નામ હોન્તિ, તેસં અટ્ઠ કપ્પા આયુપ્પમાણં. ઇધ પન ઉક્કટ્ઠપરિચ્છેદવસેન સબ્બેવ તે ગહિતા. સબ્બેસઞ્હિ તેસં કાયો એકવિપ્ફારોવ હોતિ, સઞ્ઞા પન અવિતક્કવિચારમત્તા વા અવિતક્કઅવિચારા વાતિ નાના.

સુભકિણ્હાતિ સુભેન વોકિણ્ણા વિકિણ્ણા, સુભેન સરીરપ્પભાવણ્ણેન એકગ્ઘનાતિ અત્થો. એતેસઞ્હિ ન આભસ્સરાનં વિય છિજ્જિત્વા છિજ્જિત્વા પભા ગચ્છતિ. પઞ્ચકનયે પન પરિત્તમજ્ઝિમપણીતસ્સ ચતુત્થજ્ઝાનસ્સ વસેન સોળસબાત્તિંસચતુસ્સટ્ઠિકપ્પાયુકા પરિત્તઅપ્પમાણસુભકિણ્હા નામ હુત્વા નિબ્બત્તન્તિ. ઇતિ સબ્બેપિ તે **એકત્તકાયા** ચેવ ચતુત્થજ્ઝાનસઞ્ઞાય **એકત્તસઞ્ઞિનો** ચાતિ વેદિતબ્બા. **વેહપ્ફલા**પિ ચતુત્થવિઞ્ઞાણટ્ઠિતિમેવ ભજન્તિ. **અસઞ્ઞસત્તા** વિઞ્ઞાણાભાવા એત્થ સઙ્ગહં ન ગચ્છન્તિ, સત્તાવાસેસુ ગચ્છન્તિ.

સુદ્ધાવાસા વિવટ્ટપક્ખે ઠિતા ન સબ્બકાલિકા, કપ્પસતસહસ્સમ્પિ અસઙ્ખેય્યમ્પિ બુદ્ધસુઞ્ઞે લોકે ન ઉપ્પજ્જન્તિ. સોળસકપ્પસહસ્સઅબ્ભન્તરે બુદ્ધેસુ ઉપ્પન્નેસુયેવ ઉપ્પજ્જન્તિ. ધમ્મચક્કપ્પવત્તિસ્સ ભગવતો ખન્ધાવારટ્ઠાનસદિસા હોન્તિ. તસ્મા નેવ વિઞ્ઞાણટ્ઠિતિં ન સત્તાવાસં ભજન્તિ. મહાસીવત્થેરો પન ''ન ખો પન સો, સારિપુત્ત, આવાસો સુલભરૂપો, યો મયા અનાવુત્થપુબ્બો ઇમિના દીઘેન અદ્ધુના અઞ્ઞત્ર સુદ્ધાવાસેહિ દેવેહી''તિ (મ॰ નિ॰ ૧.૧૬૦) ઇમિના સુત્તેન સુદ્ધાવાસાપિ ચતુત્થવિઞ્ઞાણટ્ઠિતિં ચતુત્થસત્તાવાસઞ્ચ ભજન્તીતિ વદતિ, તં અપ્પતિબાહિયત્તા સુત્તસ્સ અનુઞ્ઞાતં.

નેવસઞ્ઞાનાસઞ્ઞાયતનં યથેવ સઞ્ઞાય, એવં વિઞ્ઞાણસ્સાપિ સુખુમત્તા નેવ વિઞ્ઞાણં નાવિઞ્ઞાણં. તસ્મા વિઞ્ઞાણટ્ઠિતીસુ ન વુત્તં. દુતિયે **સમાધિપરિક્ખારા**તિ મગ્ગસમાધિસ્સ સમ્ભારા.

૩. પઠમઅગ્ગિસુત્તવણ્ણના

૪૬. તતિયે સબ્બેપિ રાગાદયો અનુડહનટ્ઠેન **અગ્ગી. આહુનેય્યગ્ગી**તિઆદીસુ પનેત્થ આહુનં વુચ્ચતિ સક્કારો, આહુનં અરહન્તીતિ આહુનેય્યા. માતાપિતરો હિ પુત્તાનં બહુપકારત્તા આહુનં અરહન્તિ, તેસુ વિપ્પટિપજ્જમાના પુત્તા નિરયાદીસુ નિબ્બત્તન્તિ. તસ્મા કિઞ્ચાપિ માતાપિતરો ન અનુડહન્તિ, અનુડહનસ્સ પન પચ્ચયા હોન્તિ. ઇતિ અનુડહનટ્ઠેનેવ આહુનેય્યગ્ગીતિ વુચ્ચન્તિ. **ગહપતી**તિ પન ગેહસામિકો વુચ્ચતિ, સો માતુગામસ્સ સયનવત્થાલઙ્કારાદિઅનુપ્પદાનેન બહુપકારો. તં અતિચરન્તો માતુગામો નિરયાદીસુ નિબ્બત્તતિ. તસ્મા સોપિ પુરિમનયેનેવ અનુડહનટ્ઠેન **ગહપતગ્ગી**તિ વુત્તો. **દક્ખિણેય્યગ્ગી**તિ એત્થ પન દક્ખિણાતિ ચત્તારો પચ્ચયા, ભિક્ખુસઙ્ઘો દક્ખિણેય્યો. સો હિ ગિહીનં તીસુ સરણેસુ પઞ્ચસુ સીલેસુ દસસુ સીલેસુ માતાપિતુપટ્ઠાને ધમ્મિકસમણબ્રાહ્મણુપટ્ઠાનેતિ એવમાદીસુ કલ્યાણધમ્મેસુ નિયોજનેન બહુપકારો. તસ્મિં મિચ્છાપટિપન્ના ગિહી ભિક્ખુસઙ્ઘં અક્કોસિત્વા પરિભાસિત્વા નિરયાદીસુ નિબ્બત્તન્તિ. તસ્મા સોપિ પુરિમનયેનેવ અનુડહનટ્ઠેન દક્ખિણેય્યગ્ગીતિ વુત્તો. કટ્ઠતો નિબ્બત્તો પાકતિકોવ અગ્ગિ **કટ્ઠગ્ગિ** નામ.

૪. દુતિયઅગ્ગિસુત્તવણ્ણના

૪૭. ચતુત્થે **ઉગ્ગતસરીરસ્સા**તિ સો કિર બ્રાહ્મણમહાસાલો અત્તભાવેનપિ ભોગેહિપિ ઉગ્ગતો સારપ્પત્તો અહોસિ, તસ્મા ઉગ્ગતસરીરોત્વેવ પઞ્ઞાયિત્થ. **ઉપક્ખટો**તિ પચ્ચુપટ્ઠિતો. **થૂણૂપનીતાની**તિ યૂપસઙ્ખાતં થૂણં ઉપનીતાનિ. **યઞ્ઞત્થાયા**તિ વધિત્વા યજનત્થાય. **ઉપસઙ્કમી**તિ સો કિર સબ્બં તં યઞ્ઞસમ્ભારં સજ્જેત્વા ચિન્તેસિ – ''સમણો કિર ગોતમો મહાપઞ્ઞો, કિં નુ ખો મે યઞ્ઞસ્સ વણ્ણં કથેસ્સતિ ઉદાહુ અવણ્ણં, પુચ્છિત્વા જાનિસ્સામી''તિ ઇમિના કારણેન યેન ભગવા તેનુપસઙ્કમિ. **અગ્ગિસ્સ આદાન**ન્તિ યઞ્ઞયજનત્થાય નવસ્સ મઙ્ગલગ્ગિનો આદિયનં. **સબ્બેન સબ્બ**ન્તિ સબ્બેન સુતેન સબ્બં સુતં સમેતિ સંસન્દતિ, એકસદિસં હોતીતિ

દસ્સેતિ. **સત્થાનીતિ** વિહિંસનટ્ઠેન સત્થાનિ વિયાતિ સત્થાનિ. **સયં પઠમં સમારમ્ભતીતિ** અત્તનાવ પઠમતરં આરભતિ. **હન્તુન્તિ** હનિતું.

પહાતબ્બાતિ પરિહરિતબ્બા. **અતોહયન્તિ** અતો હિ માતાપિતિતો અયં. **આહુતોતિ** આગતો. **સમ્ભૂતોતિ** ઉપ્પન્નો. **અયં વુચ્ચતિ, બ્રાહ્મણ, ગહપતગ્ગીતિ** અયં પુત્તદારાદિગણો યસ્મા, ગહપતિ, વિય ગેહસામિકો વિય હુત્વા અગ્ગાતિ વિચરતિ, તસ્મા ગહપતગ્ગીતિ વુચ્ચતિ. **અત્તાનન્તિ** ચિત્તં. **દમેન્તીતિ** ઇન્દ્રિયદમનેન દમેન્તિ. **સમેન્તીતિ** રાગાદિસમનેન સમેન્તિ. તેસઞ્ઞેવ પરિનિબ્બાપનેન **પરિનિબ્બાપેન્તિ. નિક્ખિપિતબ્બોતિ** યથા ન વિનસ્સતિ, એવં ઠપેતબ્બો. **ઉપવાયતન્તિ** ઉપવાયતુ. એવઞ્ચ પન વત્વા બ્રાહ્મણો સબ્બેસમ્પિ તેસં પાણાનં જીવિતં દત્વા યઞ્ઞસાલં વિદ્ધંસેત્વા સત્થુ સાસને ઓપાનભૂતો અહોસીતિ.

૫-૬. સઞ્ઞાસુત્તદ્વયવણ્ણના

૪૮-૪૯. પઞ્ચમે **અમતોગધાતિ** નિબ્બાનપતિટ્ઠા. **અમતપરિયોસાનાતિ** નિબ્બાનાવસાના. છટ્ઠે **મેથુનધમ્મસમાપત્તિયાતિ** મેથુનધમ્મેન સમઙ્ગિભાવતો. **ન્હારુદદ્દુલન્તિ** ન્હારુખણ્ડં ન્હારુવિલેખનં વા. **અનુસન્દતીતિ** પવત્તતિ. **નત્થિ મે પુબ્બેનાપરં વિસેસોતિ** નત્થિ મય્હં પુબ્બેન અભાવિતકાલેન સદ્ધિં અપરં ભાવિતકાલે વિસેસો. **લોકચિત્રેસૂતિ** તિધાતુકલોકસન્નિવાસસઙ્ખાતેસુ લોકચિત્રેસુ. **આલસ્યેતિ** આલસિયભાવે. **વિસ્સટ્ઠિયેતિ** વિસ્સટ્ઠભાવે. **અનનુયોગેતિ** યોગસ્સ અનનુયુઞ્જને. **અહઙ્કારમમઙ્કારમાનાપગતન્તિ** અહઙ્કારદિટ્ઠિતો ચ મમઙ્કારતણ્હાતો ચ નવવિધમાનતો ચ અપગતં. **વિધાસમતિક્કન્તન્તિ** તિસ્સો વિધા અતિક્કન્તં. **સન્તન્તિ** તપ્પચ્ચનીકકિલેસેહિ સન્તં. **સુવિમુત્તન્તિ** પઞ્ચહિ વિમુત્તીહિ સુટ્ઠુ વિમુત્તં.

૭. મેથુનસુત્તવણ્ણના

૫૦. સત્તમે **ઉપસઙ્કમીતિ** ભુત્તપાતરાસો દાસકમ્મકરપરિવુતો ઉપસઙ્કમિ. **ભવમ્પિનોતિ** ભવમ્પિ નુ. **બ્રહ્મચારી પટિજાનાતીતિ** ‘‘અહં બ્રહ્મચારી’’તિ એવં બ્રહ્મચરિયવાસં પટિજાનાતીતિ પુચ્છતિ. એવં કિરસ્સ અહોસિ – ‘‘બ્રાહ્મણસમયે વેદં ઉગ્ગણ્હન્તા અટ્ઠચત્તાલીસ વસ્સાનિ બ્રહ્મચરિયં ચરન્તિ. સમણો પન ગોતમો અગારં અજ્ઝાવસન્તો તીસુ પાસાદેસુ તિવિધનાટકરતિયા અભિરમિ, ઇદાનિ કિં નુ ખો વક્ખતી’’તિ ઇમમત્થં સન્ધાયેવં પુચ્છતિ. તતો ભગવા મન્તેન કણ્હસપ્પં ગણ્હન્તો વિય અમિત્તં ગીવાય પાદેન અક્કમન્તો વિય અત્તનો સંકિલેસકાલે છબ્બસ્સાનિ પધાનચરિયાય રજ્જસુખં વા પાસાદેસુ નાટકસમ્પત્તિં વા આરબ્ભ વિતક્કમત્તસ્સાપિ અનુપ્પન્નભાવં સન્ધાય સીહનાદં નદન્તો **યઞ્હિ તં બ્રાહ્મણાતિ**આદિમાહ. તત્થ **દ્વયંદ્વયસમાપત્તિન્તિ** દ્વીહિ દ્વીહિ સમાપજ્જિતબ્બભાવં. **દુક્ખસ્માતિ** સકલવટ્ટદુક્ખતો. **સઞ્જગ્ઘતીતિ** હસિતકથં કથેતિ. **સંકીળતીતિ** કેળિં કરોતિ. **સંકેળાયતીતિ** મહાહસિતં હસતિ. **ચક્ખુના ચક્ખુન્તિ** અત્તનો ચક્ખુના તસ્સા ચક્ખું પટિવિજ્ઝિત્વા ઉપનિજ્ઝાયતિ. **તિરોકુટ્ટં વા તિરોપાકારં વાતિ** પરકુટ્ટે વા પરપાકારે વા. **દેવોતિ** એકો દેવરાજા. **દેવઞ્ઞતરોતિ** અઞ્ઞતરો દેવપુત્તો. **અનુત્તરં સમ્માસમ્બોધિન્તિ** અરહત્તઞ્ચેવ સબ્બઞ્ઞુતઞ્ઞાણઞ્ચ.

૮. સંયોગસુત્તવણ્ણના

૫૧. અટ્ઠમે **સંયોગવિસંયોગન્તિ** સંયોગવિસંયોગસાધકં. **ધમ્મપરિયાયન્તિ** ધમ્મકારણં. **અજ્ઝત્તં ઇત્થિન્દ્રિયન્તિ** નિયકજ્ઝત્તે ઇત્થિભાવં. **ઇત્થિકુત્તન્તિ** ઇત્થિકિરિયં. **ઇત્થાકપ્પન્તિ** નિવાસનપારુપનાદિઇત્થિઆકપ્પં.

ઇત્થિવિધન્તિ ઇત્થિયા માનવિધં. **ઇત્થિછન્દન્તિ** ઇત્થિયા અજ્ઝાસયચ્છન્દં. **ઇત્થિસ્સરન્તિ** ઇત્થિસદ્દં. **ઇત્થાલઙ્કારન્તિ** ઇત્થિયા પસાધનભણ્ડં. **પુરિસિન્દ્રિયા**દીસુપિ એસેવ નયો. **બહિદ્ધા સંયોગ**ન્તિ પુરિસેન સદ્ધિં સમાગમં. **અતિવત્તતી**તિ અનભિરતાતિ એવં વુત્તાય બલવવિપસ્સનાય અરિયમગ્ગં પત્વા અતિવત્તતિ. ઇમસ્મિં સુત્તે વટ્ટવિવટ્ટં કથિતં.

૯. દાનમહપ્ફલસુત્તવણ્ણના

૫૨. નવમે **સાપેખો**તિ સતણ્હો. **પટિબદ્ધચિત્તો**તિ વિપાકે બદ્ધચિત્તો. **સન્નિધિપેખો**તિ નિધાનપેખો હુત્વા. **પેચ્ચા**તિ પરલોકં ગન્ત્વા. **તં કમ્મં ખેપેત્વા**તિ તં કમ્મવિપાકં ખેપેત્વા. **ઇદ્ધિ**ન્તિ વિપાકિદ્ધિં. **યસ**ન્તિ પરિવારસમ્પદં. **આધિપચ્ચ**ન્તિ જેટ્ઠભાવકારણં. **આગન્તા ઇત્થત્ત**ન્તિ ઇત્થભાવં ઇમે પઞ્ચક્ખન્ધે પુન આગન્તા, ન તત્રૂપપત્તિકો ન ઉપરૂપપત્તિકો, હેટ્ઠાગામીયેવ હોતીતિ અત્થો. **સાહુ દાન**ન્તિ દાનં નામેતં સાધુ ભદ્દકં સુન્દરં. **તાનિ મહાયઞ્ઞાની**તિ તાનિ સપ્પિનવનીતદધિમધુફાણિતાદીહિ નિટ્ઠાનં ગતાનિ મહાદાનાનિ. **ચિત્તાલઙ્કારચિત્તપરિક્ખાર**ન્તિ સમથવિપસ્સનાચિત્તસ્સ અલઙ્કારભૂતઞ્ચેવ પરિવારભૂતઞ્ચ. **બ્રહ્મકાયિકાનં દેવાનં સહબ્યત**ન્તિ ન સક્કા તત્થ દાનેન ઉપપજ્જિતું. યસ્મા પન તં સમથવિપસ્સનાચિત્તસ્સ અલઙ્કારભૂતં, તસ્મા તેન દાનાલઙ્કતેન ચિત્તેન ઝાનઞ્ચેવ અરિયમગ્ગઞ્ચ નિબ્બત્તેત્વા ઝાનેન તત્થ ઉપપજ્જતિ. **અનાગામી હોતી**તિ ઝાનાનાગામી નામ હોતિ. **અનાગન્તા ઇત્થત્ત**ન્તિ પુન ઇત્થભાવં ન આગન્તા, ઉપરૂપપત્તિકો વા તત્રૂપપત્તિકો વા હુત્વા તત્થેવ પરિનિબ્બાયતિ. ઇતિ ઇમેસુ દાનેસુ પઠમં તણ્હુત્તરિયદાનં, દુતિયં ચિત્તીકારદાનં, તતિયં હિરોત્તપ્પદાનં, ચતુત્થં નિરવસેસદાનં , પઞ્ચમં દક્ખિણેય્યદાનં, છટ્ઠં સોમનસ્સુપવિચારદાનં, સત્તમં અલઙ્કારપરિવારદાનં નામાતિ.

૧૦. નન્દમાતાસુત્તવણ્ણના

૫૩. દસમં અત્થુપ્પત્તિવસેન દેસિતં. સત્થા કિર વુત્થવસ્સો પવારેત્વા દ્વે અગ્ગસાવકે ઓહાય ‘‘દક્ખિણાગિરિં ચારિકં ગમિસ્સામી’’તિ નિક્ખમિ, રાજા પસેનદિ કોસલો, અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ, વિસાખા મહાઉપાસિકા, અઞ્ઞે ચ બહુજના દસબલં નિવત્તેતું નાસક્ખિંસુ. અનાથપિણ્ડિકો ગહપતિ ‘‘સત્થારં નિવત્તેતું નાસક્ખિ’’ન્તિ રહો ચિન્તયમાનો નિસીદિ. અથ નં પુણ્ણા નામ દાસી દિસ્વા ‘‘કિં નુ ખો તે, સામિ, ન પુબ્બે વિય ઇન્દ્રિયાનિ વિપ્પસન્નાની’’તિ પુચ્છિ. આમ, પુણ્ણે, સત્થા ચારિકં પક્કન્તો, તમહં નિવત્તેતું નાસક્ખિં. ન ખો પન સક્કા જાનિતું પુન સીઘં આગચ્છેય્ય વા ન વા, તેનાહં ચિન્તયમાનો નિસિન્નોતિ. સચાહં દસબલં નિવત્તેય્યં, કિં મે કરેય્યાસીતિ? ભુજિસ્સં તં કરિસ્સામીતિ. સા ગન્ત્વા સત્થારં વન્દિત્વા ‘‘નિવત્તથ, ભન્તે’’તિ આહ. મમ નિવત્તનપચ્ચયા ત્વં કિં કરિસ્સસીતિ? તુમ્હે, ભન્તે, મમ પરાધીનભાવં જાનાથ, અઞ્ઞં કિઞ્ચિ કાતું ન સક્કોમિ, સરણેસુ પન પતિટ્ઠાય પઞ્ચ સીલાનિ રક્ખિસ્સામીતિ. સાધુ સાધુ પુણ્ણેતિ, સત્થા ધમ્મગારવેન એકપદસ્મિઞ્ઞેવ નિવત્તિ. વુત્તઞ્હેતં – ‘‘ધમ્મગરુ, ભિક્ખવે, તથાગતો ધમ્મગારવો’’તિ (અ॰ નિ॰ ૫.૯૯).

સત્થા નિવત્તિત્વા જેતવનમહાવિહારં પાવિસિ. મહાજનો પુણ્ણાય સાધુકારસહસ્સાનિ અદાસિ. સત્થા તસ્મિં સમાગમે ધમ્મં દેસેસિ, ચતુરાસીતિપાણસહસ્સાનિ અમતપાનં પિવિંસુ. પુણ્ણાપિ સેટ્ઠિના અનુઞ્ઞાતા ભિક્ખુનિઉપસ્સયં ગન્ત્વા પબ્બજિ. સમ્માસમ્બુદ્ધો સારિપુત્તમોગ્ગલ્લાને આમન્તેત્વા ‘‘અહં યં દિસં ચારિકાય

નિક્ખન્તો, તત્થ ન ગચ્છામિ. તુમ્હે તુમ્હાકં પરિસાય સદ્ધિં તં દિસં ચારિકં ગચ્છથા''તિ વત્વા ઉય્યોજેસિ. ઇમિસ્સં અત્થુપ્પત્તિયં **એકં સમયં આયસ્મા સારિપુત્તો**તિઆદિ વુત્તં.

તત્થ **વેળુકણ્ડકી**તિ વેળુકણ્ટકનગરવાસિની. તસ્સ કિર નગરસ્સ પાકારગુત્તત્થાય પાકારપરિયન્તેન વેળૂ રોપિતા, તેનસ્સ વેળુકણ્ટકન્તેવ નામં જાતં. **પારાયન**ન્તિ નિબ્બાનસઙ્ખાતપારં અયનતો પારાયનન્તિ લદ્ધવોહારં ધમ્મં. **સરેન ભાસતી**તિ સત્તભૂમિકસ્સ પાસાદસ્સ ઉપરિમતલે સુસંવિહિતારક્ખટ્ઠાને નિસિન્ના સમાપત્તિબલેન રત્તિભાગં વીતિનામેત્વા સમાપત્તિતો વુટ્ઠાય ''ઇમં રત્તાવસેસં કતરાય રતિયા વીતિનામેસ્સામી''તિ ચિન્તેત્વા ''ધમ્મરતિયા''તિ કતસન્નિટ્ઠાના તીણિ ફલાનિ પત્તા અરિયસાવિકા અટ્ઠતેય્યગાથાસતપરિમાણં પારાયનસુત્તં મધુરેન સરભઞ્ઞેન ભાસતિ. **અસ્સોસિ ખો**તિ આકાસટ્ઠકવિમાનાનિ પરિહરિત્વા તસ્સ પાસાદસ્સ ઉપરિભાગં ગતેન મગ્ગેન નરવાહનયાનં આરુય્હ ગચ્છમાનો અસ્સોસિ. **કથાપરિયોસાનં આગમયમાનો અટ્ઠાસી**તિ ''કિં સદ્દો એસ ભણે''તિ પુચ્છિત્વા ''નન્દમાતાય ઉપાસિકાય સરભઞ્ઞસદ્દો''તિ વુત્તે ઓતરિત્વા ''ઇદમવોચા''તિ ઇદં દેસનાપરિયોસાનં ઓલોકેન્તો અવિદૂરટ્ઠાને આકાસે અટ્ઠાસિ.

સાધુ ભગિનિ, સાધુ ભગિનીતિ ''સુગ્ગહિતા તે ભગિનિ ધમ્મદેસના સુકથિતા, પાસાણકચેતિયે નિસીદિત્વા સોળસન્નં પારાયનિકબ્રાહ્મણાનં સમ્માસમ્બુદ્ધેન કથિતદિવસે ચ અજ્જ ચ ન કિઞ્ચિ અન્તરં પસ્સામિ, મજ્ઝે ભિન્નસુવણ્ણં વિય તે સત્થુ કથિતેન સદ્ધિં સદિસમેવ કથિત''ન્તિ વત્વા સાધુકારં દદન્તો એવમાહ. **કો પનેસો ભદ્રમુખા**તિ ઇમસ્મિં સુસંવિહિતારક્ખટ્ઠાને એવં મહન્તેન સદ્દેન કો નામેસ, ભદ્રમુખ, લદ્ધમુખ, કિં નાગો સુપણ્ણો દેવો મારો બ્રહ્માતિ સુવણ્ણપટ્ટવણ્ણં વાતપાનં વિવરિત્વા વિગતસારજ્જા તીણિ ફલાનિ પત્તા અરિયસાવિકા વેસ્સવણેન સદ્ધિં કથયમાના એવમાહ. **અહં તે ભગિનિ ભાતા**તિ સયં સોતાપન્નત્તા અનાગામિઅરિયસાવિકં જેટ્ઠિકં મઞ્ઞમાનો ''ભગિની''તિ વત્વા પુન તં પઠમવયે ઠિતત્તા અત્તનો કનિટ્ઠં, અત્તાનં પન નવુતિવસ્સસતસહસ્સાયુકત્તા મહલ્લકતરં મઞ્ઞમાનો ''ભાતા''તિ આહ. **સાધુ ભદ્રમુખા**તિ, ભદ્રમુખ, સાધુ સુન્દરં, સ્વાગમનં તે આગમનં, આગન્તું યુત્તટ્ઠાનમેવસિ આગતોતિ અત્થો. **ઇદં તે હોતુ આતિથેય્ય**ન્તિ ઇદમેવ ધમ્મભણનં તવ અતિથિપણ્ણાકારો હોતુ, ન હિ તે અઞ્ઞં ઇતો ઉત્તરિતરં દાતબ્બં પસ્સામીતિ અધિપ્પાયો . **એવઞ્ચેવ મે ભવિસ્સતિ આતિથેય્ય**ન્તિ એવં અત્તનો પત્તિદાનં યાચિત્વા ''અયં તે ધમ્મકથિકસક્કારો''તિ અટ્ઠતેળસાનિ કોટ્ઠસતાનિ રત્તસાલીનં પૂરેત્વા ''યાવાયં ઉપાસિકા ચરતિ, તાવ મા ખયં ગમિંસૂ''તિ અધિટ્ઠહિત્વા પક્કામિ. યાવ ઉપાસિકા અટ્ઠાસિ, તાવ કોટ્ઠાનં હેટ્ઠિમતલં નામ દટ્ઠું નાસક્ખિંસુ. તતો પટ્ઠાય ''નન્દમાતાય કોટ્ઠાગારં વિયા''તિ વોહારો ઉદપાદિ.

અકતપાતરાસોતિ અભુત્તપાતરાસો. **પુઞ્ઞ**ન્તિ પુબ્બચેતના ચ મુઞ્ચનચેતના ચ. **પુઞ્ઞમહી**તિ અપરચેતના. **સુખાય હોતૂ**તિ સુખત્થાય હિતત્થાય હોતુ. એવં અત્તનો દાને વેસ્સવણસ્સ પત્તિં અદાસિ.

પકરણેતિ કારણે. **ઓક્કસ્સ પસય્હા**તિ આકડ્ઢિત્વા અભિભવિત્વા. **યક્ખયોનિ**ન્તિ ભુમ્મદેવતાભાવં. **તેનેવ પુરિમેન અત્તભાવેન ઉદ્દસ્સેતી**તિ પુરિમસરીરસદિસમેવ સરીરં માપેત્વા અલઙ્કતપટિયત્તો સિરિગબ્ભસયનતલે અત્તાનં દસ્સેતિ. **ઉપાસિકા પટિદેસિતા**તિ ઉપાસિકા અહન્તિ એવં ઉપાસિકાભાવં દેસેસિં. **યાવદે**તિ યાવદેવ. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

મહાયઞ્ઞવગ્ગો પઞ્ચમો.

પણ્ણાસકં નિટ્ઠિતં.

૬. અબ્યાકતવગ્ગો

૧. અબ્યાકતસુત્તવણ્ણના

૫૪. છટ્ઠવગ્ગસ્સ પઠમે **અબ્યાકતવત્થૂસૂ**તિ એકંસાદિવસેન અકથિતવત્થૂસુ. **તથાગતો**તિ સત્તો. **દિટ્ઠિગતમેત**ન્તિ મિચ્છાદિટ્ઠિમત્તકમેતં, ન તાય દિટ્ઠિયા ગહિતસત્તો નામ અત્થિ. **પટિપદ**ન્તિ અરિયમગ્ગં. **ન છમ્ભતી**તિ દિટ્ઠિવસેન ન કમ્પતિ. સેસપદેસુપિ એસેવ નયો. **તણ્હાગત**ન્તિ દિટ્ઠિતણ્હા. **સઞ્ઞાગતા**દીસુપિ એસેવ નયો. દિટ્ઠિસઞ્ઞા એવ હેત્થ સઞ્ઞાગતં, દિટ્ઠિનિસ્સિતમાનોયેવ દિટ્ઠિમઞ્ઞિતમેવ વા મઞ્ઞિતં, દિટ્ઠિપપઞ્ચોવ પપઞ્ચિતં, દિટ્ઠુપાદાનમેવ ઉપાદાનં, દિટ્ઠિયા વિરૂપં પટિસરણભાવોયેવ વિપ્પટિસારો નામાતિ વેદિતબ્બો. એત્થ ચ દિટ્ઠિગ્ગહણેન દ્વાસટ્ઠિ દિટ્ઠિયો, દિટ્ઠિનિરોધગામિનિપટિપદાગહણેન સોતાપત્તિમગ્ગો ગહિતોતિ.

૨. પુરિસગતિસુત્તવણ્ણના

૫૫. દુતિયે **પુરિસગતિયો**તિ પુરિસસ્સ ઞાણગતિયો. **અનુપાદાપરિનિબ્બાન**ન્તિ અપચ્ચયનિબ્બાનં. **નો ચસ્સા**તિ અતીતે અત્તભાવનિબ્બત્તકં કમ્મં નો ચે અભવિસ્સ. **નો ચ મે સિયા**તિ એતરહિ મે અયં અત્તભાવો ન સિયા. **ન ભવિસ્સતી**તિ એતરહિ મે અનાગતત્તભાવનિબ્બત્તકં કમ્મં ન ભવિસ્સતિ. **ન ચ મે ભવિસ્સતી**તિ અનાગતે મે અત્તભાવો ન ભવિસ્સતિ. **યદત્થિ યં ભૂત**ન્તિ યં અત્થિ યં ભૂતં પચ્ચુપ્પન્નક્ખન્ધપઞ્ચકં. **તં પજહામીતિ ઉપેક્ખં પટિલભતી**તિ તં તત્થ છન્દરાગપ્પહાનેન પજહામીતિ વિપસ્સનુપેક્ખં પટિલભતિ. **ભવે ન રજ્જતી**તિ અતીતે ખન્ધપઞ્ચકે તણ્હાદિટ્ઠીહિ ન રજ્જતિ. **સમ્ભવે ન રજ્જતી**તિ અનાગતેપિ તથેવ ન રજ્જતિ. **અત્થુત્તરિ પદં સન્ત**ન્તિ ઉત્તરિ સન્તં નિબ્બાનપદં નામ અત્થિ. **સમ્મપ્પઞ્ઞાય પસ્સતી**તિ તં સહવિપસ્સનાય મગ્ગપઞ્ઞાય સમ્મા પસ્સતિ. **ન સબ્બેન સબ્બ**ન્તિ એકચ્ચાનં કિલેસાનં અપ્પહીનત્તા સચ્ચપટિચ્છાદકસ્સ તમસ્સ સબ્બસો અવિદ્ધંસિતત્તા ન સબ્બાકારેન સબ્બં. **હઞ્ઞમાને**તિ સણ્ડાસેન ગહેત્વા મુટ્ઠિકાય કોટ્ટિયમાને. **અન્તરાપરિનિબ્બાયી**તિ ઉપપત્તિસમનન્તરતો પટ્ઠાય આયુનો વેમજ્ઝં અનતિક્કમિત્વા એત્થન્તરે કિલેસપરિનિબ્બાનેન પરિનિબ્બુતો હોતિ. **અનુપહચ્ચ તલ**ન્તિ આકાસતલં અનુપહચ્ચ અનતિક્કમિત્વા , ભૂમિં અપ્પત્વા આકાસેયેવ નિબ્બાયેય્યાતિ ઇમાહિ તીહિ ઉપમાહિ તયો અન્તરાપરિનિબ્બાયી દસ્સિતા.

ઉપહચ્ચપરિનિબ્બાયીતિ આયુવેમજ્ઝં અતિક્કમિત્વા પચ્છિમકોટિં અપ્પત્વા પરિનિબ્બુતો હોતિ. **ઉપહચ્ચ તલ**ન્તિ જલમાના ગન્ત્વા આકાસતલં અતિક્કમિત્વા પથવીતલં વા ઉપહનિત્વા પથવિયં પતિતમત્તાવ નિબ્બાયેય્ય. અસઙ્ખારેન અપ્પયોગેન કિલેસે ખેપેત્વા પરિનિબ્બાયીતિ **અસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી**. સસઙ્ખારેન સપ્પયોગેન કિલેસે ખેપેત્વા પરિનિબ્બાયીતિ **સસઙ્ખારપરિનિબ્બાયી**. **ગચ્છ**ન્તિ નિરારક્ખં અરઞ્ઞં. **દાય**ન્તિ સારક્ખં અભયત્થાય દિન્નં અરઞ્ઞં. સેસમેત્થ ઉત્તાનત્થમેવ. ઇમસ્મિં સુત્તે અરિયપુગ્ગલાવ કથિતાતિ.

૩. તિસ્સબ્રહ્માસુત્તવણ્ણના

૫૬. તતિયે **ભિક્ખુનિયો**તિ મહાપજાપતિયા પરિવારા પઞ્ચસતા ભિક્ખુનિયો. **વિમુત્તા**તિ પઞ્ચહિ વિમુત્તીહિ વિમુત્તા. **અનુપાદિસેસા**તિ ઉપાદાનસેસં અટ્ઠપેત્વા પઞ્ચહિ વિમુત્તીહિ અનવસેસાહિપિ વિમુત્તા. **સઉપાદિસેસે વા સઉપાદિસેસો**તિ સઉપાદાનસેસે પુગ્ગલે ''સઉપાદાનસેસો અય''ન્તિ. ઇતરસ્મિમ્પિ એસેવ નયો. **તિસ્સો**તિ થેરસ્સ

સદ્ધિવિહારિકબ્રહ્મા. **અનુલોમિકાની**તિ પટિપત્તિયા અનુલોમાનિ વિવિત્તાનિ અન્તિમપરિયન્તિમાનિ. **ઇન્દ્રિયાની**તિ સદ્ધાદીનિ વિપસ્સનિન્દ્રિયાનિ. **સમન્નાનયમાનો**તિ સમન્નાહારે ઠપયમાનો. **ન હિ પન તે**તિ ઇદં કસ્મા આરભિ? સત્તમસ્સ પુગ્ગલસ્સ દસ્સનત્થં. સત્તમો હિ સદ્ધાનુસારિપુગ્ગલો ન દસ્સિતો. અથ ભગવા બલવવિપસ્સકવસેન તં દસ્સેન્તો એવમાહ. તત્થ **સબ્બનિમિત્તાનન્તિ** સબ્બેસં નિચ્ચનિમિત્તાદીનં. **અનિમિત્તન્તિ** બલવવિપસ્સનાસમાધિં.

૪. સીહસેનાપતિસુત્તવણ્ણના

૫૭. ચતુત્થે **મચ્છરી**તિ પઞ્ચમચ્છેરયુત્તો. **કદરિયો**તિ થદ્ધમચ્છરિયો, પરેસં દિય્યમાનમ્પિ વારેતિ. **અનુપ્પદાનરતો**તિ પુનપ્પુનં દાનં દદમાનોવ રમતિ. **અનુકમ્પન્તા**તિ ''કો અજ્જ અમ્હેહિ અનુગ્ગહેતબ્બો, કસ્સ દેય્યધમ્મં વા પટિગ્ગણ્હેય્યામ, ધમ્મં વા દેસેય્યામા''તિ એવં ચિત્તેન અનુકમ્પમાના.

૫. અરક્ખેય્યસુત્તવણ્ણના

૫૮. પઞ્ચમે **નિમિત્તન્તિ** ધમ્મનિમિત્તમ્પિ પુગ્ગલનિમિત્તમ્પિ. અયઞ્હિ અત્તના દેસિતધમ્મે એકપદમ્પિ દુરક્ખાતં અનિય્યાનિકં અપસ્સન્તો ધમ્મનિમિત્તં ન સમનુપસ્સતિ, ''દુરક્ખાતો તયા ધમ્મો ન સ્વાક્ખાતો''તિ ઉટ્ઠહિત્વા પટિપ્ફરન્તં એકં પુગ્ગલમ્પિ અપસ્સન્તો પુગ્ગલનિમિત્તં ન સમનુપસ્સતિ નામ. સેસદ્વયેપિ એસેવ નયો. છટ્ઠસત્તમાનિ ઉત્તાનાનેવ.

૮. પચલાયમાનસુત્તવણ્ણના

૬૧. અટ્ઠમે **પચલાયમાનો**તિ તં ગામં ઉપનિસ્સાય એકસ્મિં વનસણ્ડે સમણધમ્મં કરોન્તો સત્તાહં ચઙ્કમનવીરિયેન નિમ્મથિતત્તા કિલન્તગત્તો ચઙ્કમનકોટિયં પચલાયમાનો નિસિન્નો હોતિ. **પચલાયસિ નો**તિ નિદ્દાયસિ નુ. **અનુમજ્જિત્વા**તિ પરિમજ્જિત્વા. **આલોકસઞ્ઞન્તિ** મિદ્ધવિનોદનઆલોકસઞ્ઞં. **દિવાસઞ્ઞન્તિ** દિવાતિસઞ્ઞં. **યથા દિવા તથા રત્તિન્તિ** યથા દિવા આલોકસઞ્ઞા અધિટ્ઠિતા, તથા નં રત્તિમ્પિ અધિટ્ઠહેય્યાસિ. **યથા રત્તિં તથા દિવા**તિ યથા ચ તે રત્તિં આલોકસઞ્ઞા અધિટ્ઠિતા, તથા નં દિવાપિ અધિટ્ઠહેય્યાસિ. **સપ્પભાસન્તિ** દિબ્બચક્ખુઞાણત્થાય સહોભાસં. **પચ્છાપુરેસઞ્ઞી**તિ પુરતો ચ પચ્છતો ચ અભિહરણસઞ્ઞાય સઞ્ઞાવા. **અન્તોગતેહિ ઇન્દ્રિયેહી**તિ બહિ અવિક્ખિત્તેહિ અન્તો અનુપવિટ્ઠેહેવ પઞ્ચહિ ઇન્દ્રિયેહિ. **મિદ્ધસુખન્તિ** નિદ્દાસુખં. એત્તકેન ઠાનેન ભગવા થેરસ્સ મિદ્ધવિનોદનકમ્મટ્ઠાનં કથેસિ. **સોણ્ડન્તિ** માનસોણ્ડં. **કિચ્ચકરણીયાની**તિ એત્થ અવસ્સં કત્તબ્બાનિ કિચ્ચાનિ, ઇતરાનિ કરણીયાનિ. **મઙ્કુભાવો**તિ નિત્તેજતા દોમનસ્સતા. એત્તકેન ઠાનેન સત્થારા થેરસ્સ ભિક્ખાચારવત્તં કથિતં.

ઇદાનિ ભસ્સે પરિયન્તકારિતાય સમાદપેતું **તસ્માતિહા**તિઆદિમાહ. તત્થ **વિગ્ગાહિકકથન્તિ** ''ન ત્વં ઇમં ધમ્મવિનયં આજાનાસી''તિઆદિનયપ્પવત્તા વિગ્ગાહિકકથા. **નાહં મોગ્ગલ્લાના**તિઆદિ પાપમિત્તસંસગ્ગવિવજ્જનત્થં વુત્તં. **કિત્તાવતા નુ ખો**તિ કિત્તકેન નુ ખો. **તણ્હાસઙ્ખયવિમુત્તો હોતી**તિ તણ્હાસઙ્ખયે નિબ્બાને તં આરમ્મણં કત્વા વિમુત્તચિત્તતાય તણ્હાસઙ્ખયવિમુત્તો નામ સંખિત્તેન કિત્તાવતા હોતિ. યાય પટિપત્તિયા તણ્હાસઙ્ખયવિમુત્તો હોતિ, તમેવ ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો પુબ્બભાગપટિપદં સંખિત્તેન દેસેથાતિ પુચ્છતિ. **અચ્ચન્તનિટ્ઠો**તિ ખયવયસઙ્ખાતં અન્તં અતીતાતિ અચ્ચન્તા, અચ્ચન્તા નિટ્ઠા અસ્સાતિ અચ્ચન્તનિટ્ઠો, એકન્તનિટ્ઠો સતતનિટ્ઠોતિ અત્થો. **અચ્ચન્તયોગક્ખેમી**તિ અચ્ચન્તં યોગક્ખેમી, નિચ્ચયોગક્ખેમીતિ અત્થો.

અચ્ચન્તબ્રહ્મચારીતિ અચ્ચન્તં બ્રહ્મચારી, નિચ્ચબ્રહ્મચારીતિ અત્થો. અચ્ચન્તં પરિયોસાનમસ્સાતિ પુરિમનયેનેવ **અચ્ચન્તપરિયોસાનો. સેટ્ઠો દેવમનુસ્સાન**ન્તિ દેવાનઞ્ચ મનુસ્સાનઞ્ચ સેટ્ઠો ઉત્તમો. એવરૂપો ભિક્ખુ કિત્તાવતા હોતિ, સઙ્ખેપેનેવ તસ્સ પટિપત્તિં કથેથાતિ યાચતિ.

સબ્બે ધમ્મા નાલં અભિનિવેસાયાતિ એત્થ સબ્બે ધમ્મા નામ પઞ્ચક્ખન્ધા દ્વાદસાયતનાનિ અટ્ઠારસ ધાતુયો, તે સબ્બેપિ તણ્હાદિટ્ઠિવસેન અભિનિવેસાય નાલં ન પરિયત્તા ન સમત્તા ન યુત્તા. કસ્મા? ગહિતાકારેન અતિટ્ઠનતો. તે હિ નિચ્ચા સુખા અત્તાતિ ગહિતાપિ અનિચ્ચા દુક્ખા અનત્તાવ સમ્પજ્જન્તિ. તસ્મા નાલં અભિનિવેસાય. **અભિજાનાતી**તિ અનિચ્ચં દુક્ખં અનત્તાતિ ઞાતપરિઞ્ઞાય અભિજાનાતિ. **પરિજાનાતી**તિ તથેવ તીરણપરિઞ્ઞાય પરિજાનાતિ. **યંકિઞ્ચિ વેદન**ન્તિ અન્તમસો પઞ્ચવિઞ્ઞાણસમ્પયુત્તં યંકિઞ્ચિ અપ્પમત્તકમ્પિ વેદનં અનુભવતિ. ઇમિના ભગવા થેરસ્સ વેદનાવસેન ચ વિનિવટ્ટેત્વા અરૂપપરિગ્ગહં દસ્સેસિ.

અનિચ્ચાનુપસ્સીતિ અનિચ્ચતો અનુપસ્સન્તો. **વિરાગાનુપસ્સી**તિ એત્થ દ્વે વિરાગા ખયવિરાગો ચ અચ્ચન્તવિરાગો ચ. તત્થ સઙ્ખારાનં ખયં ખયતો પસ્સના વિપસ્સનાપિ, અચ્ચન્તવિરાગં નિબ્બાનં વિરાગતો દસ્સનમગ્ગઞાણમ્પિ વિરાગાનુપસ્સના. તદુભયસમઙ્ગિપુગ્ગલો વિરાગાનુપસ્સી નામ. તં સન્ધાય વુત્તં – ''વિરાગાનુપસ્સી''તિ, વિરાગતો અનુપસ્સન્તોતિ અત્થો. **નિરોધાનુપસ્સિમ્હિ**પિ એસેવ નયો. નિરોધોપિ હિ ખયનિરોધો અચ્ચન્તનિરોધોતિ દુવિધોયેવ. **પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી**તિ એત્થ પટિનિસ્સગ્ગો વુચ્ચતિ વોસ્સગ્ગો. સો ચ પરિચ્ચાગવોસ્સગ્ગો પક્ખન્દનવોસ્સગ્ગોતિ દુવિધો હોતિ. તત્થ **પરિચ્ચાગવોસ્સગ્ગો**તિ વિપસ્સના. સા હિ તદઙ્ગવસેન કિલેસે ચ ખન્ધે ચ વોસ્સજતિ. **પક્ખન્દનવોસ્સગ્ગો**તિ મગ્ગો. સો હિ નિબ્બાનં આરમ્મણતો પક્ખન્દતિ. દ્વીહિપિ વા કારણેહિ સો વોસ્સગ્ગોયેવ, સમુચ્છેદવસેન ખન્ધાનં કિલેસાનઞ્ચ વોસ્સજનતો નિબ્બાને ચ પક્ખન્દનતો. તસ્મા કિલેસે ચ ખન્ધે ચ પરિચ્ચજતીતિ પરિચ્ચાગવોસ્સગ્ગો. નિરોધાય નિબ્બાનધાતુયા ચિત્તં પક્ખન્દતીતિ પક્ખન્દનવોસ્સગ્ગોતિ ઉભયમ્પેતં મગ્ગે સમેતિ. તદુભયસમઙ્ગી પુગ્ગલો ઇમાય પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સનાય સમન્નાગતત્તા પટિનિસ્સગ્ગાનુપસ્સી નામ હોતિ. તં સન્ધાયેતં વુત્તં. **ન કિઞ્ચિ લોકે ઉપાદિયતી**તિ કિઞ્ચિ એકમ્પિ સઙ્ખારગતં તણ્હાવસેન ન ઉપાદિયતિ ન ગણ્હાતિ ન પરામસતિ. **અનુપાદિયં ન પરિતસ્સતી**તિ અગ્ગણ્હન્તો તણ્હાપરિતસ્સનાય ન પરિતસ્સતિ. **પચ્ચત્તંયેવ પરિનિબ્બાયતી**તિ સયમેવ કિલેસપરિનિબ્બાનેન પરિનિબ્બાયતિ. **ખીણા જાતી**તિઆદિના પનસ્સ પચ્ચવેક્ખણા દસ્સિતા. ઇતિ ભગવા સંખિત્તેન ખીણાસવસ્સ પુબ્બભાગપ્પટિપદં પુચ્છિતો સંખિત્તેનેવ કથેસિ. ઇદં પન સુત્તં થેરસ્સ ઓવાદોપિ અહોસિ વિપસ્સનાપિ. સો ઇમસ્મિંયેવ સુત્તે વિપસ્સનં વડ્ઢેત્વા અરહત્તં પત્તોતિ.

૯. મેત્તસુત્તવણ્ણના

૬૨. નવમે **મા, ભિક્ખવે, પુઞ્ઞાનં ભાયિત્થા**તિ પુઞ્ઞાનિ કરોન્તા તેસં મા ભાયિત્થ. **મેત્તચિત્તં ભાવેસિ**ન્તિ તિકચતુક્કજ્ઝાનિકાય મેત્તાય સમ્પયુત્તં પણીતં કત્વા ચિત્તં ભાવેસિન્તિ દસ્સેતિ. **સંવટ્ટમાને સુદાહ**ન્તિ સંવટ્ટમાને સુદં અહં. **સંવટ્ટમાને**તિ ઝાયમાને વિપજ્જમાને. **ધમ્મિકો**તિ દસકુસલધમ્મસમન્નાગતો. **ધમ્મરાજા**તિ તસ્સેવ વેવચનં. ધમ્મેન વા લદ્ધરજ્જત્તા ધમ્મરાજા. **ચાતુરન્તો**તિ પુરત્થિમસમુદ્દાદીનં ચતુન્નં સમુદ્દાનં વસેન ચાતુરન્તાય પથવિયા ઇસ્સરો. **વિજિતાવી**તિ વિજિતસઙ્ગામો. જનપદો તસ્મિં થાવરિયં થિરભાવં પત્તોતિ **જનપદત્થાવરિયપ્પત્તો. પરોસહસ્સ**ન્તિ અતિરેકસહસ્સં. **સૂરા**તિ અભીરુનો. **વીરઙ્ગરૂપા**તિ વીરાનં અઙ્ગં વીરઙ્ગં, વીરિયસ્સેતં નામં. વીરઙ્ગરૂપમેતેસન્તિ વીરઙ્ગરૂપા. વીરિયજાતિકા વીરિયસભાવા વીરિયમયા વિય અકિલાસુનો

દિવસમ્પિ યુજ્જન્તા ન કિલમન્તીતિ વુત્તં હોતિ. **સાગરપરિયન્ત**ન્તિ ચક્કવાળપબ્બતં સીમં કત્વા ઠિતસમુદ્દપરિયન્તં. **અદણ્ડેના**તિ ધનદણ્ડેનપિ છેજ્જભેજ્જાનુસાસનેન સત્થદણ્ડેનપિ વિનાયેવ. **અસત્થેના**તિ એકતોધારાદિના પરવિહેઠનસત્થેનપિ વિનાયેવ. **ધમ્મેન અભિવિજિયા**તિ એહિ ખો, મહારાજાતિ એવં પટિરાજૂહિ સમ્પટિચ્છિતાગમનો ''પાણો ન હન્તબ્બો''તિઆદિના ધમ્મેનેવ વુત્તપ્પકારં પથવિં અભિવિજિનિત્વા.

સુખેસિનોતિ સુખપરિયેસકે સત્તે આમન્તેતિ. **સુઞ્ઞબ્રહ્મૂપગો**તિ સુઞ્ઞબ્રહ્મવિમાનૂપગો. **પથવિં ઇમ**ન્તિ ઇમં સાગરપરિયન્તં મહાપથવિં. **અસાહસેના**તિ ન સાહસિકકમ્મેન. **સમેન મનુસાસિત**ન્તિ સમેન કમ્મેન અનુસાસિં. **તેહિ એતં સુદેસિત**ન્તિ તેહિ સઞ્ઞહકેહિ મહાકારુણિકેહિ બુદ્ધેહિ એતં એત્તકં ઠાનં સુદેસિતં સુકથિતં. **પથબ્યો**તિ પુથવિસામિકો.

૧૦. ભરિયાસુત્તવણ્ણના

૬૩. દસમે **કેવટ્ટા મઞ્ઞે મચ્છવિલોપે**તિ કેવટ્ટાનં મચ્છપચ્છિં ઓતારેત્વા ઠિતટ્ઠાને જાલે વા ઉદકતો ઉક્ખિત્તમત્તે મચ્છગ્ગાહકાનં મહાસદ્દો હોતિ, તં સન્ધાયેતં વુત્તં. **સુજાતા**તિ વિસાખાય કનિટ્ઠા. **સા નેવ સસ્સું આદિયતી**તિ સસ્સુયા કત્તબ્બવત્તં નામ અત્થિ, તં ન કરોતિ, સસ્સૂતિપિ નં ન ગણેતિ. **ન સસુરં આદિયતી**તિ વચનં ન ગણ્હાતિ. એવં અનાદરતાયપિ અગ્ગહણેનપિ ન આદિયતિ નામ. સેસેસુપિ એસેવ નયો. એવં અનાથપિણ્ડિકો સુણિસાય આચારં ગહેત્વા સત્થુ પુરતો નિસીદિ. સાપિ સુજાતા ''કિં નુ ખો અયં સેટ્ઠિ દસબલસ્સ સન્તિકે મય્હં ગુણં કથેસ્સતિ ઉદાહુ અગુણ''ન્તિ ગન્ત્વા અવિદૂરે સદ્દં સુણન્તી અટ્ઠાસિ. અથ નં સત્થા **એહિ સુજાતે**તિ આમન્તેસિ.

અહિતાનુકમ્પિનીતિ ન હિતાનુકમ્પિની. **અઞ્ઞેસૂ**તિ પરપુરિસેસુ. **અતિમઞ્ઞતે**તિ ઓમાનાતિ માનવસેન અતિમઞ્ઞતિ. **ધનેન કીતસ્સા**તિ ધનેન કીતા અસ્સ. **વધાય ઉસ્સુકા** વધિતું ઉસ્સુક્કમાપન્ના. **યં ઇત્થિયા વિન્દતિ સામિકો ધન**ન્તિ ઇત્થિયા સામિકો યં ધનં લભતિ. **અપ્પમ્પિ તસ્સ અપહાતુમિચ્છતી**તિ થોકતોપિ અસ્સ હરિતું ઇચ્છતિ, ઉદ્ધને આરોપિતઉક્ખલિયં પક્ખિપિતબ્બતણ્ડુલતોપિ થોકં હરિતુમેવ વાયમતિ. **અલસા**તિ નિસિન્નટ્ઠાને નિસિન્નાવ ઠિતટ્ઠાને ઠિતાવ હોતિ. **ફરુસા**તિ ખરા. **દુરુત્તવાદિની**તિ દુબ્ભાસિતભાસિની, કક્ખળં વાળકથમેવ કથેતિ. **ઉટ્ઠાયકાનં અભિભુય્ય વત્તતી**તિ એત્થ ઉટ્ઠાયકાનન્તિ બહુવચનવસેન વિરિયુટ્ઠાનસમ્પન્નો સામિકો વુત્તો, તસ્સ તં ઉટ્ઠાનસમ્પત્તિં અભિભવિત્વા હેટ્ઠા કત્વા વત્તતિ. **પમોદતી**તિ આમોદિતપમોદિતા હોતિ . **કોલેય્યકા**તિ કુલસમ્પન્ના. **પતિબ્બતા**તિ પતિદેવતા. **વધદણ્ડતજ્જિતા**તિ દણ્ડકં ગહેત્વા વધેન તજ્જિતા, ''ઘાતેસ્સામિ ન''ન્તિ વુત્તા. **દાસીસમ**ન્તિ સામિકસ્સ વત્તપૂરિકા દાસીતિ મં ભગવા ધારેતૂતિ વત્વા સરણેસુ પતિટ્ઠાસિ.

૧૧. કોધનસુત્તવણ્ણના

૬૪. એકાદસમે **સપત્તકન્તા**તિ સપત્તાનં વેરીનં કન્તા પિયા તેહિ ઇચ્છિતપત્થિતા. **સપત્તકરણા**તિ સપત્તાનં વેરીનં અત્થકરણા. **કોધપરેતો**તિ કોધાનુગતો. **પચુરત્થતાયા**તિ બહુઅત્થતાય બહુહિતતાય. **અનત્થમ્પી**તિ અવુદ્ધિમ્પિ. **અત્થો મે ગહિતો**તિ વુદ્ધિ મે ગહિતા.

અથો અત્થં ગહેત્વાનાતિ અથો વુદ્ધિં ગહેત્વા. **અનત્થં અધિપજ્જતી**તિ અનત્થો મે ગહિતોતિ સલ્લક્ખેતિ. **વધં કત્વાના**તિ પાણાતિપાતકમ્મં કત્વા. **કોધસમ્મદસમ્મત્તો**તિ કોધમદેન મત્તો, આદિન્નગહિતપરામટ્ઠોતિ અત્થો.

આયસક્યન્તિ અયસભાવં, અયસો નિયસો હોતીતિ અત્થો. **અન્તરતો જાત**ન્તિ અબ્ભન્તરે ઉપ્પન્નં. **અત્થં ન જાનાતી**તિ વુદ્ધિઅત્થં ન જાનાતિ. **ધમ્મં ન પસ્સતી**તિ સમથવિપસ્સનાધમ્મં ન પસ્સતિ. **અન્ધતમ**ન્તિ અન્ધભાવકરં તમં બહલતમં. **સહતે**તિ અભિભવતિ.

દુમ્મઙ્કુયન્તિ દુમ્મઙ્કુભાવં નિત્તેજતં દુબ્બણ્ણમુખતં. **યતો પતાયતી**તિ યદા નિબ્બત્તતિ. **ન વાચો હોતિ ગારવો**તિ વચનસ્સપિ ગરુભાવો ન હોતિ. **ન દીપં હોતિ કિઞ્ચન**ન્તિ કાચિ પતિટ્ઠા નામ ન હોતિ. **તપનીયાની**તિ તાપજનકાનિ. **ધમ્મેહી**તિ સમથવિપસ્સનાધમ્મેહિ. **આરકા**તિ દૂરે. **બ્રાહ્મણ**ન્તિ ખીણાસવબ્રાહ્મણં. **યાય માતુ ભતો**તિ યાય માતરા ભતો પોસિતો. **પાણદદિં સન્તિ**ન્તિ જીવિતદાયિકં સમાનં. **હન્તિ કુદ્ધો પુથુત્તાન**ન્તિ કુદ્ધો પુગ્ગલો પુથુ નાનાકારણેહિ અત્તાનં હન્તિ. **નાનારૂપેસુ મુચ્છિતો**તિ નાનારમ્મણેસુ અધિમુચ્છિતો હુત્વા. **રજ્જુયા બજ્ઝ મીયન્તી**તિ રજ્જુયા બન્ધિત્વા મરન્તિ. **પબ્બતામપિ કન્દરે**તિ પબ્બતકન્દરેપિ પતિત્વા મરન્તિ.

ભૂનહચ્ચાનીતિ હતવુદ્ધીનિ. **ઇતાય**ન્તિ ઇતિ અયં. **તં દમેન સમુચ્છિન્દે**તિ તં કોધં દમેન છિન્દેય્ય. કતરેન દમેનાતિ? **પઞ્ઞાવીરિયેન દિટ્ઠિયા**તિ વિપસ્સનાપઞ્ઞાય ચેવ વિપસ્સનાસમ્પયુત્તેન કાયિકચેતસિકવીરિયેન ચ મગ્ગસમ્માદિટ્ઠિયા ચ. **તથેવ ધમ્મે સિક્ખેથા**તિ યથા અકુસલં સમુચ્છિન્દેય્ય, સમથવિપસ્સનાધમ્મેપિ તથેવ સિક્ખેય્ય. **મા નો દુમ્મઙ્કુયં અહૂ**તિ મા અમ્હાકં દુમ્મઙ્કુભાવો અહોસીતિ ઇમમત્થં પત્થયમાના. **અનાયાસા**તિ અનુપાયાસા. **અનુસ્સુકા**તિ કત્થચિ ઉસ્સુક્કં અનાપન્ના. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનમેવાતિ.

અબ્યાકતવગ્ગો છટ્ઠો.

૭. મહાવગ્ગો

૧. હિરિઓત્તપ્પસુત્તવણ્ણના

૬૫. સત્તમસ્સ પઠમે **હતૂપનિસો**તિ હતઉપનિસો છિન્નપચ્ચયો. **યથાભૂતઞાણદસ્સન**ન્તિ તરુણવિપસ્સના. **નિબ્બિદાવિરાગો**તિ બલવવિપસ્સના ચેવ મગ્ગો ચ. **વિમુત્તિઞાણદસ્સન**ન્તિ અરહત્તવિમુત્તિ ચ પચ્ચવેક્ખણા ચ.

૨. સત્તસૂરિયસુત્તવણ્ણના

૬૬. દુતિયે યસ્મા અયં સત્તસૂરિયદેસના તેજોસંવટ્ટદસ્સનવસેન પવત્તા, તસ્મા તયો સંવટ્ટા, તિસ્સો સંવટ્ટસીમા, તીણિ સંવટ્ટમૂલાની, તીણિ કોલાહલાનીતિ અયં તાવ આદિતોવ ઇમસ્સ સુત્તસ્સ પુરેચારિકકથા વેદિતબ્બા. સા વિસુદ્ધિમગ્ગે (વિસુદ્ધિ॰ ૨.૪૦૩) પુબ્બેનિવાસાનુસ્સતિનિદ્દેસે વિત્થારિતાવ. **એતદવોચા**તિ અનિચ્ચકમ્મટ્ઠાનિકાનં પઞ્ચન્નં ભિક્ખુસતાનં અજ્ઝાસયેન ઉપાદિન્નકાનં અનુપાદિન્નકાનં સઙ્ખારાનં વિપત્તિદસ્સનત્થં એતં ''અનિચ્ચા, ભિક્ખવે, સઙ્ખારા''તિઆદિસત્તસૂરિયોપમસુત્તન્તં અવોચ. તત્થ **અનિચ્ચા**તિ હુત્વા અભાવટ્ઠેન અનિચ્ચા. **સઙ્ખારા**તિ ઉપાદિન્નકઅનુપાદિન્નકા સઙ્ખારધમ્મા. **અદ્ધુવા**તિ એવં અચિરટ્ઠેન ન ધુવા. **અનસ્સાસિકા**તિ અસસ્સતભાવેન અસ્સાસરહિતા. **અલમેવા**તિ યુત્તમેવ.

અજ્ઝોગાળ્હોતિ ઉદકે અનુપવિટ્ઠો. **અચ્ચુગ્ગતો**તિ ઉદકપિટ્ઠિતો ઉગ્ગતો. **દેવો ન વસ્સતી**તિ પઠમં તાવ ઉપકપ્પનમેઘો નામ કોટિસતસહસ્સચક્કવાળે એકમેઘો હુત્વા વસ્સતિ, તદા નિક્ખન્તબીજં ન પુન ગેહં પવિસતિ. તતો પટ્ઠાય ધમકરણે નિરુદ્ધં વિય ઉદકં હોતિ, પુન એકબિન્દુમ્પિ દેવો ન વસ્સતીતિ ઉપમાનધમ્મકથાવ પમાણં. વિનસ્સન્તે પન લોકે પઠમં અવીચિતો પટ્ઠાય તુચ્છો હોતિ, તતો ઉટ્ઠહિત્વા સત્તા મનુસ્સલોકે ચ તિરચ્છાનેસુ ચ નિબ્બત્તન્તિ. તિરચ્છાનેસુ નિબ્બત્તાપિ પુત્તભાતિકેસુ મેત્તં પટિલભિત્વા કાલકતા દેવમનુસ્સેસુ નિબ્બત્તન્તિ. દેવતા આકાસેન ચરન્તિયો આરોચેન્તિ – ''ન ઇદં ઠાનં સસ્સતં ન નિબદ્ધં, મેત્તં ભાવેથ, કરુણં, મુદિતં, ઉપેક્ખં ભાવેથા''તિ. તે મેત્તાદયો ભાવેત્વા તતો ચુતા બ્રહ્મલોકે નિબ્બત્તન્તિ.

બીજગામાતિ એત્થ બીજગામો નામ પઞ્ચ બીજજાતાનિ. **ભૂતગામો** નામ યંકિઞ્ચિ નિક્ખન્તમૂલપણ્ણં હરિતકં. **ઓસધિતિણવનપ્પતયો**તિ એત્થ **ઓસધી**તિ ઓસધરુક્ખા. **તિણા**તિ બહિસારા તાલનાળિકેરાદયો. **વનપ્પતયો**તિ વનજેટ્ઠકરુક્ખા. **કુન્નદિયો**તિ ઠપેત્વા પઞ્ચ મહાનદિયો અવસેસા નિન્નગા. **કુસોબ્ભા**તિ ઠપેત્વા સત્ત મહાસરે અવસેસા રહદાદયો. **દુતિયો સૂરિયો**તિઆદીસુ દુતિયસૂરિયકાલે એકો ઉદેતિ, એકો અત્થઙ્ગમેતિ. તતિયકાલે એકો ઉદેતિ, એકો અત્થઙ્ગમેતિ, એકો મજ્ઝે હોતિ. ચતુત્થકાલે ચતુકુલિકે ગામે ચત્તારો પિણ્ડચારિકા દ્વારપટિપાટિયા ઠિતા વિય હોન્તિ. પઞ્ચમાદિકાલેપિ એસેવ નયો. **પલુજ્જન્તી**તિ છિજ્જિત્વા છિજ્જિત્વા પતન્તિ. **નેવ છારિકા પઞ્ઞાયતિ ન મસી**તિ ચક્કવાળમહાપથવી સિનેરુપબ્બતરાજા હિમવા ચક્કવાળપબ્બતો છ કામસગ્ગા પઠમજ્ઝાનિકબ્રહ્મલોકાતિ એત્તકે ઠાને દટ્ઠે અચ્છરાય ગહેતબ્બમત્તાપિ છારિકા વા અઙ્ગારો વા ન પઞ્ઞાયતિ. **કો મન્તા કો સદ્ધાતા**તિ કો તસ્સ સદ્ધાપનત્થાય સમત્થો, કો વા તસ્સ સદ્ધાતા. **અઞ્ઞત્ર દિટ્ઠપદેહી**તિ દિટ્ઠપદે સોતાપન્ને અરિયસાવકે ઠપેત્વા કો અઞ્ઞો સદ્દહિસ્સતીતિ અત્થો.

વીતરાગોતિ વિક્ખમ્ભનવસેન વીતરાગો. **સાસનં આજાનિંસૂ**તિ અનુસિટ્ઠિં જાનિંસુ, બ્રહ્મલોકસહબ્યતાય મગ્ગં પટિપજ્જિંસુ. **સમસમગતિયો**તિ દુતિયત્તભાવે સબ્બાકારેન સમગતિકો એકગતિકો. **ઉત્તરિ મેત્તં ભાવેય્યન્તિ** પઠમજ્ઝાનતો ઉત્તરિ યાવ તિકચતુક્કજ્ઝાના પણીતં કત્વા મેત્તં ભાવેય્યં. **ચક્ખુમા**તિ પઞ્ચહિ ચક્ખૂહિ ચક્ખુમા. **પરિનિબ્બુતો**તિ બોધિપલ્લઙ્કેયેવ કિલેસપરિનિબ્બાનેન પરિનિબ્બુતો. એવં અનિચ્ચલક્ખણં દીપેત્વા સત્થરિ દેસનં વિનિવટ્ટેન્તે પઞ્ચસતાપિ તે અનિચ્ચકમ્મટ્ઠાનિકા ભિક્ખૂ દેસનાનુસારેન ઞાણં પેસેત્વા નિસિન્નાસનેસુયેવ અરહત્તં પાપુણિંસૂતિ.

૩. નગરોપમસુત્તવણ્ણના

૬૭. તતિયે **યતો**તિ યદા. **પચ્ચન્તિમ**ન્તિ રટ્ઠપરિયન્તે રટ્ઠાવસાને નિવિટ્ઠં. મજ્ઝિમદેસનગરસ્સ પન રક્ખાકિચ્ચં નત્થિ, તેન તં ન ગહિતં. **નગરપરિક્ખારેહિ સુપરિક્ખત**ન્તિ નગરાલઙ્કારેહિ અલઙ્કતં. **અકરણીય**ન્તિ અકત્તબ્બં અજિનિયં. **ગમ્ભીરનેમા**તિ ગમ્ભીરઆવાટા. **સુનિખાતા**તિ સુટ્ઠુ સન્નિસીદાપિતા. તં પનેતં એસિકાથમ્ભં ઇટ્ઠકાહિ વા કરોન્તિ સિલાહિ વા ખદિરાદીહિ વા સારરુક્ખેહિ. તં નગરગુત્તત્થાય કરોન્તા બહિનગરે કરોન્તિ, અલઙ્કારત્થાય કરોન્તા અન્તોનગરે. તં ઇટ્ઠકામયં કરોન્તા મહન્તં આવાટં કત્વા ચયં ચિનિત્વા ઉપરિ અટ્ઠંસં કત્વા સુધાય લિમ્પન્તિ. યદા હત્થિના દન્તેહિ અભિહતો ન ચલતિ, તદા સુલિત્તો નામ હોતિ. સિલાથમ્ભાદયોપિ અટ્ઠંસા એવ હોન્તિ. તે સચે અટ્ઠ રતના હોન્તિ, ચતુરતનમત્તં આવાટે પવિસતિ, ચતુરતનમત્તં ઉપરિ હોતિ. સોળસરતનવીસતિરતનેસુપિ એસેવ નયો. સબ્બેસઞ્હિ ઉપડ્ઢં હેટ્ઠા હોતિ, ઉપડ્ઢં ઉપરિ. તે ગોમુત્તવઙ્કા હોન્તિ, તેન તેસં અન્તરે પદરમયં કત્વા કમ્મં કાતું સક્કા હોતિ, તે પન કતચિત્તકમ્મા પગ્ગહિતદ્ધજાવ હોન્તિ.

પરિખાતિ પરિક્ખિપિત્વા ઠિતમાતિકા. **અનુપરિયાયપથો**તિ અન્તો પાકારસ્સ પાકારેન સદ્ધિં ગતો મહાપથો, યત્થ ઠિતા બહિપાકારે ઠિતેહિ સદ્ધિં યુજ્ઝન્તિ. **સલાક**ન્તિ સરતોમરાદિનિસ્સગ્ગિયાવુધં. **જેવનિક**ન્તિ એકતોધારાદિસેસાવુધં.

હત્થારોહાતિ સબ્બેપિ હત્થિઆચરિયહત્થિવેજ્જહત્થિબન્ધાદયો. **અસ્સારોહા**તિ સબ્બેપિ અસ્સાચરિયઅસ્સવેજ્જઅસ્સબન્ધાદયો. **રથિકા**તિ સબ્બેપિ રથાચરિયરથયોધરથરક્ખાદયો. **ધનુગ્ગહા**તિ ઇસ્સાસા. **ચેલકા**તિ યે યુદ્ધે જયદ્ધજં ગહેત્વા પુરતો ગચ્છન્તિ. **ચલકા**તિ ''ઇધ રઞ્ઞો ઠાનં હોતુ, ઇધ અસુકમહામત્તસ્સા''તિ એવં સેનાબ્યૂહકારકા. **પિણ્ડદાયિકા**તિ સાહસિકમહાયોધા. તે કિર પરસેનં પવિસિત્વા પિણ્ડપિણ્ડમિવ છેત્વા છેત્વા દયન્તિ, ઉપ્પતિત્વા નિગ્ગચ્છન્તીતિ અત્થો. યે વા સઙ્ગામમજ્ઝે યોધાનં ભત્તપાનીયં ગહેત્વા પવિસન્તિ, તેસમ્પેતં નામં. **ઉગ્ગા રાજપુત્તા**તિ ઉગ્ગતુગ્ગતા સઙ્ગામાવચરા રાજપુત્તા. **પક્ખન્દિનો**તિ યે ''કસ્સ સીસં વા આવુધં વા આહરામા''તિ વત્વા ''અસુકસ્સા''તિ વુત્તા સઙ્ગામં પક્ખન્દિત્વા તદેવ આહરન્તિ, ઇમે પક્ખન્દન્તીતિ પક્ખન્દિનો. મહાનાગા વિય **મહાનાગા**, હત્થિઆદીસુપિ અભિમુખં આગચ્છન્તેસુ અનિવત્તિયયોધાનં એતં અધિવચનં. **સૂરા**તિ એકસૂરા, યે સજાલિકાપિ સવમ્મિકાપિ સમુદ્દં તરિતું સક્કોન્તિ. **ચમ્મયોધિનો**તિ યે ચમ્મકઞ્ચુકં વા પવિસિત્વા સરપરિત્તાણચમ્મં વા ગહેત્વા યુજ્ઝન્તિ. **દાસકપુત્તા**તિ બલવસિનેહા ઘરદાસયોધા . **દોવારિકો**તિ દ્વારપાલકો. **વાસનલેપનસમ્પન્નો**તિ વાસનેન સબ્બવિવરપટિચ્છાદનેન સુધાલેપેન સમ્પન્નો. બહિ વા ખાણુપાકારસઙ્ખાતેન વાસનેન ઘનમટ્ઠેન ચ સુધાલેપેન સમ્પન્નો પુણ્ણઘટપન્તિં દસ્સેત્વા કતચિત્તકમ્મપગ્ગહિતદ્ધજો. **તિણકટ્ઠોદક**ન્તિ હત્થિઅસ્સાદીનં ઘાસત્થાય ગેહાનઞ્ચ છાદનત્થાય આહરિત્વા બહૂસુ ઠાનેસુ ઠપિતતિણઞ્ચ, ગેહકરણપચનાદીનં અત્થાય આહરિત્વા ઠપિતકટ્ઠઞ્ચ, યન્તેહિ પવેસેત્વા પોક્ખરણીસુ

ઠપિતઉદકઞ્ચ. **સન્નિચિતં હોતી**તિ પટિકચ્ચેવ અનેકેસુ ઠાનેસુ સુટ્ઠુ નિચિતં હોતિ. **અબ્ભન્તરાનં રતિયા**તિ અન્તોનગરવાસીનં રતિઅત્થાય. **અપરિતસ્સાયા**તિ તાસં અનાપજ્જનત્થાય. **સાલિયવક**ન્તિ નાનપ્પકારા સાલિયો ચેવ યવા ચ. **તિલમુગ્ગમાસાપરણ**ન્તિ તિલમુગ્ગમાસા ચ સેસાપરણઞ્ચ.

ઇદાનિ યસ્મા તથાગતસ્સ નગરે કમ્મં નામ નત્થિ , નગરસદિસં પન અરિયસાવકં, નગરપરિક્ખારસદિસે ચ સત્ત ધમ્મે, ચતુઆહારસદિસાનિ ચ ચત્તારિ ઝાનાનિ દસ્સેત્વા એકાદસસુ ઠાનેસુ અરહત્તં પક્ખિપિત્વા દેસનં વિનિવટ્ટેસ્સામીતિ અયં ઉપમા આભતા. તસ્મા તં દેસનં પકાસેતું ઇદં **એવમેવ ખો**તિઆદિ આરદ્ધં. તત્થ **સદ્ધમ્મેહી**તિ સુધમ્મેહિ. **સદ્ધો**તિ ઓકપ્પનસદ્ધાય ચેવ પચ્ચક્ખસદ્ધાય ચ સમન્નાગતો. તત્થ દાનસીલાદીનં ફલં સદ્દહિત્વા દાનાદિપુઞ્ઞકરણે સદ્ધા ઓકપ્પનસદ્ધા નામ. મગ્ગેન આગતસદ્ધા પચ્ચક્ખસદ્ધા નામ. પસાદસદ્ધાતિપિ એસા એવ. તસ્સા લક્ખણાદીહિ વિભાગો વેદિતબ્બો.

‘‘સમ્પક્ખન્દનલક્ખણા ચ, મહારાજ, સદ્ધા સમ્પસાદનલક્ખણા ચા’’તિ (મિ॰ પ॰ ૨.૧.૧૦) હિ વચનતો ઇદં સદ્ધાય **લક્ખણં** નામ. ‘‘તીહિ, ભિક્ખવે, ઠાનેહિ સદ્ધો પસન્નો વેદિતબ્બો. કતમેહિ તીહિ? સીલવન્તાનં દસ્સનકામો હોતી’’તિઆદિના (અ॰ નિ॰ ૩.૪૨) નયેન વુત્તં પન સદ્ધાય **નિમિત્તં** નામ. ‘‘કો ચાહારો સદ્ધાય, સદ્ધમ્મસ્સવનન્તિસ્સ વચનીય’’ન્તિ (અ॰ નિ॰ ૧૦.૬૧) અયં પનસ્સા **આહારો** નામ. ‘‘સદ્ધાપબ્બજિતસ્સ, ભિક્ખવે, ભિક્ખુનો અયં અનુધમ્મો હોતિ, યં રૂપે નિબ્બિદાબહુલો વિહરિસ્સતી’’તિ અયમસ્સ **અનુધમ્મો** નામ. ‘‘સદ્ધા બન્ધતિ પાથેય્યં, સિરી ભોગાનમાસયો’’ (સં॰ નિ॰ ૧.૭૯). ‘‘સદ્ધા દુતિયા પુરિસસ્સ હોતિ’’ (સં॰ નિ॰ ૧.૩૬). ‘‘સદ્ધાય તરતિ ઓઘં’’ (સં॰ નિ॰ ૧.૨૪૬). ‘‘સદ્ધા બીજં તપો વુટ્ઠિ’’ (સુ॰ નિ॰ ૭૭; સં॰ નિ॰ ૧.૧૯૭). ‘‘સદ્ધાહત્થો મહાનાગો. ઉપેખાસેતદન્તવા’’તિઆદીસુ પન સુત્તેસુ એતિસ્સા બદ્ધભત્તપુટાદિસરિક્ખતાય અનેકસરસતા ભગવતા પકાસિતા. ઇમસ્મિં પન નગરોપમસુત્તન્તે એસા અચલસુપ્પતિટ્ઠિતતાય એસિકાથમ્ભસદિસા કત્વા દસ્સિતા.

સદ્ધેસિકોતિ સદ્ધં એસિકાથમ્ભં કત્વા અરિયસાવકો અકુસલં પજહતીતિ ઇમિના નયેન સબ્બપદેસુ યોજના કાતબ્બા. અપિચેત્થ હિરોત્તપ્પેહિ તીસુ દ્વારેસુ સંવરો સમ્પજ્જતિ, સો ચતુપારિસુદ્ધિસીલં હોતિ . ઇતિ ઇમસ્મિં સુત્તે એકાદસસુ ઠાનેસુ અરહત્તં પક્ખિપિત્વા દેસનાય કૂટં ગહિતન્તિ વેદિતબ્બં.

૪. ધમ્મઞ્ઞૂસુત્તવણ્ણના

૬૮. ચતુત્થે **કાલં જાનાતી**તિ યુત્તપ્પત્તકાલં જાનાતિ. **અયં કાલો ઉદ્દેસસ્સા**તિ અયં બુદ્ધવચનં ઉગ્ગણ્હનકાલો. **પરિપુચ્છાયા**તિ અત્થાનત્થં કારણાકારણં પરિપુચ્છાય. **યોગસ્સા**તિ યોગે કમ્મં પક્ખિપનસ્સ. **પટિસલ્લાનસ્સા**તિ નિલીયનસ્સ એકીભાવસ્સ. **ધમ્માનુધમ્મપ્પટિપન્નો**તિ નવન્નં લોકુત્તરધમ્માનં અનુરૂપધમ્મં પુબ્બભાગપટિપદં પટિપન્નો. **એવં ખો, ભિક્ખવે, ભિક્ખુ પુગ્ગલપરોપરઞ્ઞૂ હોતી**તિ એવં ભિક્ખુ પુગ્ગલાનં પરોપરં તિક્ખમુદુભાવં જાનનસમત્થો નામ હોતિ.

૫. પારિચ્છત્તકસુત્તવણ્ણના

૬૯. પઞ્ચમે **પન્નપલાસો**તિ પતિતપલાસો. **જાલકજાતો**તિ સઞ્જાતપત્તપુપ્ફજાલો. તસ્સ હિ પત્તજાલઞ્ચ પુપ્ફજાલઞ્ચ સહેવ નિક્ખમતિ. **ખારકજાતો**તિ પાટિયેક્કં સઞ્જાતેન સુવિભત્તેન પત્તજાલકેન ચ પુપ્ફજાલકેન ચ સમન્નાગતો. **કુટુમલકજાતો**તિ સઞ્જાતમકુળો. **કોરકજાતો**તિ અવિકસિતેહિ મહાકુચ્છીહિ સમ્ભિન્નમુખેહિ પુપ્ફેહિ

સમન્નાગતો. **સબ્બપાલિફુલ્લો**તિ સબ્બાકારેન સુપુપ્ફિતો. **દિબ્બે ચત્તારો માસે**તિ દિબ્બેન આયુના ચત્તારો માસે. મનુસ્સગણનાય પન તાનિ દ્વાદસ વસ્સસહસ્સાનિ હોન્તિ. **પરિચારેન્તી**તિ ઇતો ચિતો ચ ઇન્દ્રિયાનિ ચારેન્તિ, કીળન્તિ રમન્તીતિ અત્થો.

આભાય ફુટં હોતીતિ તત્તકં ઠાનં ઓભાસેન ફુટં હોતિ. તેસઞ્હિ પુપ્ફાનં બાલસૂરિયસ્સ વિય આભા હોતિ, પત્તાનિ પણ્ણચ્છત્તપ્પમાણાનિ, અન્તો મહાતુમ્બમત્તા રેણુ હોતિ. પુપ્ફિતે પન પારિચ્છત્તકે આરોહનકિચ્ચં વા અઙ્કુસકં ગહેત્વા નમનકિચ્ચં વા પુપ્ફાહરણત્થં ચઙ્ગોટકકિચ્ચં વા નત્થિ, કન્તનકવાતો ઉટ્ઠહિત્વા પુપ્ફાનિ વણ્ટતો કન્તતિ, સમ્પટિચ્છનકવાતો સમ્પટિચ્છતિ, પવેસનકવાતો સુધમ્મં દેવસભં પવેસેતિ, સમ્મજ્જનકવાતો પુરાણપુપ્ફાનિ નીહરતિ, સન્થરણકવાતો પત્તકણ્ણિકકેસરાનિ રઞ્જેન્તો સન્થરતિ. મજ્ઝટ્ઠાને ધમ્માસનં હોતિ યોજનપ્પમાણો રતનપલ્લઙ્કો ઉપરિ તિયોજનેન સેતચ્છત્તેન ધારિયમાનેન, તદનન્તરં સક્કસ્સ દેવરઞ્ઞો આસનં અત્થરિયતિ, તતો તેત્તિંસાય દેવપુત્તાનં, તતો અઞ્ઞેસં મહેસક્ખાનં દેવાનં, અઞ્ઞતરદેવતાનં પુપ્ફકણ્ણિકાવ આસનં હોતિ. દેવા દેવસભં પવિસિત્વા નિસીદન્તિ. તતો પુપ્ફેહિ રેણુવટ્ટિ ઉગ્ગન્ત્વા ઉપરિકણ્ણિકં આહચ્ચ નિપતમાના દેવતાનં તિગાવુતપ્પમાણં અત્તભાવં લાખારસપરિકમ્મસજ્જિતં વિય સુવણ્ણચુણ્ણપિઞ્જરં વિય કરોતિ. એકચ્ચે દેવા એકેકં પુપ્ફં ગહેત્વા અઞ્ઞમઞ્ઞં પહરન્તાપિ કીળન્તિયેવ. પહરણકાલેપિ મહાતુમ્બપ્પમાણા રેણુ નિક્ખમિત્વા સરીરં પભાસમ્પન્નેહિ ગન્ધચુણ્ણેહિ સઞ્જતમનોસિલારાગં વિય કરોતિ. એવં સા કીળા ચતૂહિ માસેહિ પરિયોસાનં ગચ્છતિ. **અયમાનુભાવો**તિ અયં અનુફરિતું આનુભાવો.

ઇદાનિ યસ્મા ન સત્થા પારિચ્છત્તકેન અત્થિકો, તેન પન સદ્ધિં ઉપમેત્વા સત્ત અરિયસાવકે દસ્સેતુકામો, તસ્મા તે દસ્સેતું **એવમેવ ખો**તિઆદિમાહ. તત્થ **પબ્બજ્જાય ચેતેતી**તિ પબ્બજિસ્સામીતિ ચિન્તેતિ. **દેવાનંવા**તિ દેવાનં વિય. **યાવ બ્રહ્મલોકા સદ્દો અબ્ભુગ્ગચ્છતી**તિ પથવિતલતો યાવ બ્રહ્મલોકા સાધુકારસદ્દેન સબ્બં એકસદ્દમેવ હોતિ. **અયમાનુભાવો**તિ અયં ખીણાસવસ્સ ભિક્ખુનો અનુફરણાનુભાવો. ઇમસ્મિં સુત્તે ચતુપારિસુદ્ધિસીલં પબ્બજ્જાનિસ્સિતં હોતિ, કસિણપરિકમ્મં પઠમજ્ઝાનસન્નિસ્સિતં, વિપસ્સનાય સદ્ધિં તયો મગ્ગા તીણિ ચ ફલાનિ અરહત્તમગ્ગસન્નિસ્સિતાનિ હોન્તિ. દેસનાય હેટ્ઠતો વા ઉપરિતો વા ઉભયતો વા પરિચ્છેદો હોતિ, ઇધ પન ઉભયતો પરિચ્છેદો. તેનેતં વુત્તં. સઙ્ખેપતો પનેત્થ વટ્ટવિવટ્ટં કથિતન્તિ વેદિતબ્બં.

૬. સક્કચ્ચસુત્તવણ્ણના

૭૦. છટ્ઠે **પરિસુદ્ધા ચ ભવિસ્સન્તી**તિ ભિય્યોસોમત્તાય પરિસુદ્ધા ભવિસ્સન્તિ નિમ્મલા. **સકમ્મારગતો**તિ એત્થ સ-કારો નિપાતમત્તં, કમ્મારગતો કમ્મારુદ્ધનગતોતિ અત્થો.

૭. ભાવનાસુત્તવણ્ણના

૭૧. સત્તમે **અનનુયુત્તસ્સા**તિ ન યુત્તપ્પયુત્તસ્સ હુત્વા વિહરતો. **સેય્યથાપિ, ભિક્ખવે, કુક્કુટિયા અણ્ડાની**તિ ઇમા કણ્હપક્ખસુક્કપક્ખવસેન દ્વે ઉપમા વુત્તા. તાસુ કણ્હપક્ખૂપમા અત્થસ્સ અસાધિકા, ઇતરા સાધિકાતિ સુક્કપક્ખૂપમાય એવ અત્થો વેદિતબ્બો. **સેય્યથા**તિ ઓપમ્મત્થે નિપાતો. **અપી**તિ સમ્ભાવનત્થે. ઉભયેનાપિ સેય્યથાપિ નામ, ભિક્ખવેતિ દસ્સેતિ. **કુક્કુટિયા અણ્ડાનિ અટ્ઠ વા દસ વા દ્વાદસ વા**તિ એત્થ પન કિઞ્ચાપિ કુક્કુટિયા વુત્તપ્પકારતો ઊનાધિકાનિપિ અણ્ડાનિ હોન્તિ, વચનસિલિટ્ઠતાય પનેતં વુત્તં. એવઞ્હિ લોકે સિલિટ્ઠં વચનં હોતિ. **તાનસ્સૂ**તિ તાનિ અસ્સુ, ભવેય્યુન્તિ અત્થો. **કુક્કુટિયા સમ્મા અધિસયિતાની**તિ તાય જનેત્તિયા

કુક્કુટિયા પક્ખે પસારેત્વા તેસં ઉપરિ સયન્તિયા સમ્મા અધિસયિતાનિ. **સમ્મા પરિસેદિતાની**તિ કાલેન કાલં ઉતું ગણ્હાપેન્તિયા સુટ્ઠુ સમન્તતો સેદિતાનિ, ઉસ્મીકતાનીતિ વુત્તં હોતિ. **સમ્મા પરિભાવિતાની**તિ કાલેન કાલં સુટ્ઠુ સમન્તતો ભાવિતાનિ, કુક્કુટગન્ધં ગાહાપિતાનીતિ અત્થો.

કિઞ્ચાપિ તસ્સા કુક્કુટિયાતિ તસ્સા કુક્કુટિયા ઇમં તિવિધકિરિયાકરણેન અપ્પમાદં કત્વા કિઞ્ચાપિ ન એવં ઇચ્છા ઉપ્પજ્જેય્ય. **અથ ખો ભબ્બાવ તે**તિ અથ ખો તે કુક્કુટપોતકા વુત્તનયેન સોત્થિના અભિનિબ્ભિજ્જિતું ભબ્બાવ. તે હિ યસ્મા તાય કુક્કુટિયા એવં તીહાકારેહિ તાનિ અણ્ડાનિ પરિપાલિયમાનાનિ ન પૂતીનિ હોન્તિ. યોપિ નેસં અલ્લસિનેહો, સો પરિયાદાનં ગચ્છતિ, કપાલં તનુકં હોતિ, પાદનખસિખા ચ મુખતુણ્ડકઞ્ચ ખરં હોતિ, સયમ્પિ પરિણામં ગચ્છતિ. કપાલસ્સ તનુત્તા બહિદ્ધા આલોકો અન્તો પઞ્ઞાયતિ, તસ્મા ''ચિરં વત મયં સંકુટિતહત્થપાદા સમ્બાધે સયિમ્હ, અયઞ્ચ બહિ આલોકો દિસ્સતિ, એત્થ દાનિ નો સુખવિહારો ભવિસ્સતી''તિ નિક્ખમિતુકામા હુત્વા કપાલં પાદેન પહરન્તિ, ગીવં પસારેન્તિ, તતો તં કપાલં દ્વેધા ભિજ્જતિ. અથ તે પક્ખે વિધુનન્તા તંખણાનુરૂપં વિરવન્તા નિક્ખમન્તિયેવ. નિક્ખમન્તા ચ ગામક્ખેત્તં ઉપસોભયમાના વિચરન્તિ.

એવમેવ ખોતિ ઇદં ઓપમ્મસમ્પટિપાદનં. તં એવં અત્થેન સંસન્દેત્વા વેદિતબ્બં – તસ્સા કુક્કુટિયા અણ્ડેસુ અધિસયનાદિતિવિધકિરિયાકરણં વિય હિ ઇમસ્સ ભિક્ખુનો ભાવનં અનુયુત્તકાલો , કુક્કુટિયા તિવિધકિરિયાસમ્પાદનેન અણ્ડાનં અપૂતિભાવો વિય ભાવનં અનુયુત્તસ્સ ભિક્ખુનો તિવિધાનુપસ્સનાસમ્પાદનેન વિપસ્સનાઞાણસ્સ અપરિહાનિ. તસ્સા તિવિધકિરિયાકરણેન અણ્ડાનં અલ્લસિનેહપરિયાદાનં વિય તસ્સ ભિક્ખુનો તિવિધાનુપસ્સનાસમ્પાદનેન ભવત્તયાનુગતનિકન્તિસિનેહપરિયાદાનં, અણ્ડકપાલાનં તનુભાવો વિય ભિક્ખુનો અવિજ્જણ્ડકોસસ્સ તનુભાવો, કુક્કુટપોતકાનં નખતુણ્ડકાનં થદ્ધભાવો વિય ભિક્ખુનો વિપસ્સનાઞાણસ્સ તિક્ખખરવિપ્પસન્નસૂરભાવો, કુક્કુટપોતકાનં પરિણામકાલો વિય ભિક્ખુનો વિપસ્સનાઞાણસ્સ પરિણામકાલો વડ્ઢિકાલો ગબ્ભગ્ગહણકાલો, કુક્કુટપોતકાનં પાદનખસિખાય વા મુખતુણ્ડકેન વા અણ્ડકોસં પદાલેત્વા પક્ખે પપ્ફોટેત્વા સોત્થિના અભિનિબ્ભિદાકાલો વિય તસ્સ ભિક્ખુનો વિપસ્સનાઞાણગબ્ભં ગણ્હાપેત્વા વિચરન્તસ્સ તજ્જાતિકં ઉતુસપ્પાયં વા ભોજનસપ્પાયં વા પુગ્ગલસપ્પાયં વા ધમ્મસ્સવનસપ્પાયં વા લભિત્વા એકાસને નિસિન્નસ્સેવ વિપસ્સનં વડ્ઢેન્તસ્સ અનુપુબ્બાધિગતેન અરહત્તમગ્ગેન અવિજ્જણ્ડકોસં પદાલેત્વા અભિઞ્ઞાપક્ખે પપ્ફોટેત્વા સોત્થિના અરહત્તપ્પત્તકાલો વેદિતબ્બો.

યથા પન કુક્કુટપોતકાનં પરિણતભાવં ઞત્વા માતાપિ અણ્ડકોસં ભિન્દતિ, એવં તથારૂપસ્સ ભિક્ખુનો ઞાણપરિપાકં ઞત્વા સત્થાપિ –

> ''ઉચ્છિન્દ સિનેહમત્તનો, કુમુદં સારદિકંવ પાણિના;
> સન્તિમગ્ગમેવ બ્રૂહય, નિબ્બાનં સુગતેન દેસિત''ન્તિ. (ધ॰ પ॰ ૨૮૫) –

આદિના નયેન ઓભાસં ફરિત્વા ગાથાય અવિજ્જણ્ડકોસં પહરતિ. સો ગાથાપરિયોસાને અવિજ્જણ્ડકોસં ભિન્દિત્વા અરહત્તં પાપુણાતિ. તતો પટ્ઠાય યથા તે કુક્કુટપોતકા ગામક્ખેત્તં ઉપસોભયમાના તત્થ વિચરન્તિ, એવં અયમ્પિ મહાખીણાસવો નિબ્બાનારમ્મણં ફલસમાપત્તિં અપ્પેત્વા સઙ્ઘારામં ઉપસોભયમાનો વિચરતિ.

ફલગણ્ડસ્સાતિ વડ્ઢકિસ્સ. સો હિ ઓલમ્બકસઙ્ખાતં ફલં ચારેત્વા દારૂનં ગણ્ડં હરતીતિ ફલગણ્ડોતિ વુચ્ચતિ. **વાસિજટે**તિ વાસિદણ્ડકસ્સ ગહણટ્ઠાને. **એત્તકં મે અજ્જ આસવાનં ખીણ**ન્તિ પબ્બજિતસ્સ હિ પબ્બજ્જાસઙ્ખેપેન

ઉદ્દેસેન પરિપુચ્છાય યોનિસોમનસિકારેન વત્તપટિપત્તિયા ચ નિચ્ચકાલં આસવા ખીયન્તિ. એવં ખીયમાનાનં પન નેસં ''એત્તકં અજ્જ ખીણં એત્તકં હિય્યો''તિ એવમસ્સ ઞાણં ન હોતીતિ અત્થો. ઇમાય ઉપમાય વિપસ્સનાનિસંસો દીપિતો.

હેમન્તિકેનાતિ હેમન્તસમયેન. **પટિપ્પસ્સમ્ભન્તી**તિ થિરભાવેન પરિહાયન્તિ. **એવમેવ ખો**તિ એત્થ મહાસમુદ્દો વિય સાસનં દટ્ઠબ્બં, નાવા વિય યોગાવચરો, નાવાય મહાસમુદ્દે પરિયાયનં વિય ઇમસ્સ ભિક્ખુનો ઊનપઞ્ચવસ્સકાલે આચરિયુપજ્ઝાયાનં સન્તિકે વિચરણં, નાવાય મહાસમુદ્દઉદકેન ખજ્જમાનાનં બન્ધનાનં તનુભાવો વિય ભિક્ખુનો પબ્બજ્જાસઙ્ખેપેન ઉદ્દેસપરિપુચ્છાદીહિયેવ સંયોજનાનં તનુભાવો, નાવાય થલે ઉક્ખિત્તકાલો વિય ભિક્ખુનો નિસ્સયમુત્તકસ્સ કમ્મટ્ઠાનં ગહેત્વા અરઞ્ઞે વસનકાલો, દિવા વાતાતપેન સંસુસ્સનં વિય વિપસ્સનાઞાણેન તણ્હાસિનેહસ્સ સંસુસ્સનં, રત્તિં હિમોદકેન તેમનં વિય કમ્મટ્ઠાનં નિસ્સાય ઉપ્પન્નેન પીતિપામોજ્જેન ચિત્તતેમનં, રત્તિન્દિવં વાતાતપેહિ ચેવ હિમોદકેન ચ પરિસુક્ખપરિતિન્તાનં બન્ધનાનં દુબ્બલભાવો વિય વિપસ્સનાઞાણપીતિપામોજ્જેહિ સંયોજનાનં ભિય્યોસોમત્તાય દુબ્બલભાવો, પાવુસ્સકમેઘો વિય અરહત્તમગ્ગઞાણં, મેઘવુટ્ઠિઉદકેન નાવાય અન્તોપૂતિભાવો વિય આરદ્ધવિપસ્સકસ્સ રૂપસત્તકાદિવસેન વિપસ્સનં વડ્ઢેન્તસ્સ ઓક્ખાયમાને પક્ખાયમાને કમ્મટ્ઠાને એકદિવસં ઉતુસપ્પાયાદીનિ લદ્ધા એકપલ્લઙ્કેન નિસિન્નસ્સ અરહત્તફલાધિગમો. પૂતિબન્ધનાય નાવાય કિઞ્ચિ કાલં ઠાનં વિય ખીણસંયોજનસ્સ અરહતો મહાજનં અનુગ્ગણ્હન્તસ્સ યાવતાયુકં ઠાનં, પૂતિબન્ધનાય નાવાય અનુપુબ્બેન ભિજ્જિત્વા અપણ્ણત્તિકભાવૂપગમો વિય ખીણાસવસ્સ ઉપાદિન્નક્ખન્ધભેદેન અનુપાદિસેસાય નિબ્બાનધાતુયા પરિનિબ્બુતસ્સ અપણ્ણત્તિકભાવૂપગમોતિ ઇમાય ઉપમાય સંયોજનાનં દુબ્બલતા દીપિતા.

૮. અગ્ગિક્ખન્ધોપમસુત્તવણ્ણના

૭૨. અટ્ઠમં અત્થુપ્પત્તિયં કથિતં. અત્થુપ્પત્તિ પનસ્સ હેટ્ઠા ચૂળચ્છરાસઙ્ઘાતસુત્તવણ્ણનાય (અ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૧.૧.૫૧ આદયો) વિત્થારિતા એવ. **પસ્સથ નો**તિ પસ્સથ નુ. **આલિઙ્ગિત્વા**તિ ઉપગૂહિત્વા. **ઉપનિસીદેય્યા**તિ સમીપે નિસ્સાય નિસીદેય્ય. **ઉપનિપજ્જેય્યા**તિ ઉપગન્ત્વા નિપજ્જેય્ય. **આરોચયામી**તિ આચિક્ખામિ. **પટિવેદયામી**તિ પટિવેદેત્વા જાનાપેત્વા કથેમિ. **વાલરજ્જુયા**તિ અસ્સવાલગોવાલેહિ વટ્ટિતરજ્જુયા. **પચ્ચોરસ્મિ**ન્તિ ઉરમજ્ઝે. **ફેણુદ્દેહક**ન્તિ ફેણં ઉદ્દેહિત્વા, ઉસ્સાદેત્વાતિ અત્થો. **અત્તત્થ**ન્તિ અત્તનો દિટ્ઠધમ્મિકસમ્પરાયિકલોકિયલોકુત્તરં અત્થં. **પરત્થોભયત્થેસુ**પિ એસેવ નયો. સેસમેત્થ યં વત્તબ્બં સિયા, તં સબ્બં ચૂળચ્છરાસઙ્ઘાતસુત્તસ્સ (અ॰ નિ॰ ૧.૫૧ આદયો) અત્થુપ્પત્તિયં કથિતમેવ. ઇદઞ્ચ પન સુત્તં કથેત્વા સત્થા ચૂળચ્છરાસઙ્ઘાતસુત્તં કથેસિ. નવમં ઉત્તાનત્થમેવ.

૧૦. અરકસુત્તવણ્ણના

૭૪. દસમે **પરિત્ત**ન્તિ અપ્પં થોકં. તઞ્હિ સરસપરિત્તતાયપિ ખણપરિત્તતાયપિ ઠિતિપરિત્તતાયપિ પરિત્તમેવ. લહું ઉપ્પજ્જિત્વા નિરુજ્ઝનતો **લહુકં**. **મન્તાયં બોદ્ધબ્બ**ન્તિ મન્તાય બોદ્ધબ્બં, પઞ્ઞાય જાનિતબ્બન્તિ અત્થો. **પબ્બતેય્યા**તિ પબ્બતસમ્ભવા. **હારહારિની**તિ રુક્ખનળવેળુઆદીનિ હરિતબ્બાનિ હરિતું સમત્થા. સેસં સબ્બત્થ ઉત્તાનત્થમેવાતિ.

મહાવગ્ગો સત્તમો.

૮. વિનયવગ્ગો

૧. પઠમવિનયધરસુત્તવણ્ણના

૭૫. અટ્ઠમસ્સ પઠમે **આપત્તિં જાનાતી**તિ આપત્તિંયેવ આપત્તીતિ જાનાતિ. સેસપદેસુપિ એસેવ નયો.

૨. દુતિયવિનયધરસુત્તવણ્ણના

૭૬. દુતિયે **સ્વાગતાની**તિ સુઆગતાનિ સુપ્પગુણાનિ. **સુવિભત્તાની**તિ કોટ્ઠાસતો સુટ્ઠુ વિભત્તાનિ . **સુપ્પવત્તીની**તિ આવજ્જિતાવજ્જિતટ્ઠાને સુટ્ઠુ પવત્તાનિ દળ્હપ્પગુણાનિ. **સુવિનિચ્છિતાની**તિ સુટ્ઠુ વિનિચ્છિતાનિ. **સુત્તસો**તિ વિભઙ્ગતો. **અનુબ્યઞ્જનસો**તિ ખન્ધકપરિવારતો.

૩. તતિયવિનયધરસુત્તવણ્ણના

૭૭. તતિયે **વિનયે ખો પન ઠિતો હોતી**તિ વિનયલક્ખણે પતિટ્ઠિતો હોતિ. **અસંહીરો**તિ ન સક્કા હોતિ ગહિતગ્ગહણં વિસ્સજ્જાપેતું.

૯. સત્થુસાસનસુત્તવણ્ણના

૮૩. નવમે **એકો**તિ અદુતિયો. **વૂપકટ્ઠો**તિ કાયેન ગણતો, ચિત્તેન કિલેસેહિ વૂપકટ્ઠો વિવેકટ્ઠો દૂરીભૂતો. **અપ્પમત્તો**તિ સતિઅવિપ્પવાસે ઠિતો. **પહિતત્તો**તિ પેસિતત્તો. **નિબ્બિદાયા**તિ વટ્ટે ઉક્કણ્ઠનત્થાય. **વિરાગાયા**તિ રાગાદીનં વિરજ્જનત્થાય. **નિરોધાયા**તિ અપ્પવત્તિકરણત્થાય. **વૂપસમાયા**તિ કિલેસવૂપસમાય અપ્પવત્તિયા. **અભિઞ્ઞાયા**તિ તિલક્ખણં આરોપેત્વા અભિજાનનત્થાય. **સમ્બોધાયા**તિ મગ્ગસઙ્ખાતસ્સ સમ્બોધસ્સ અત્થાય. **નિબ્બાનાયા**તિ નિબ્બાનસ્સ સચ્છિકરણત્થાય.

૧૦. અધિકરણસમથસુત્તવણ્ણના

૮૪. દસમે અધિકરણાનિ સમેન્તિ વૂપસમેન્તીતિ **અધિકરણસમથા. ઉપ્પન્નુપ્પન્નાનન્તિ** ઉપ્પન્નાનં ઉપ્પન્નાનં. **અધિકરણાનન્તિ** વિવાદાધિકરણં અનુવાદાધિકરણં આપત્તાધિકરણં કિચ્ચાધિકરણન્તિ ઇમેસં ચતુન્નં. **સમથાય વૂપસમાયા**તિ સમથત્થઞ્ચેવ વૂપસમનત્થઞ્ચ. **સમ્મુખાવિનયો દાતબ્બો...પે॰... તિણવત્થારકો**તિ ઇમે સત્ત સમથા દાતબ્બા. તેસં વિનિચ્છયો વિનયસંવણ્ણનતો (ચૂળવ॰ અટ્ઠ॰ ૧૮૬-૧૮૭ આદયો) ગહેતબ્બો. અપિચ દીઘનિકાયે સઙ્ગીતિસુત્તવણ્ણનાયમ્પિ (દી॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૩.૩૩૧ અધિકરણસમથસત્તકવણ્ણના) વિત્થારિતોયેવ, તથા મજ્ઝિમનિકાયે સામગામસુત્તવણ્ણનાયાતિ (મ॰ નિ॰ અટ્ઠ॰ ૩.૪૬).

વિનયવગ્ગો અટ્ઠમો.

ઇતો પરાનિ સત્ત સુત્તાનિ ઉત્તાનત્થાનેવ. ન હેત્થ કિઞ્ચિ હેટ્ઠા અવુત્તનયં નામ અત્થીતિ.

મનોરથપૂરણિયા અઙ્ગુત્તરનિકાય-અટ્ઠકથાય

સત્તકનિપાતસ્સ સંવણ્ણના નિટ્ઠિતા.